STUDIĬ ŞI DOCUMENTE

CU PRIVIRE LA

ISTORIA ROMÎNILOR

PUBLICATE DE

N. IORGA
Profesor la Universitatea din Bucureştĭ

VOL. XXIII

ACTE STRĂINE

DIN ARHIVELE GALIŢIEĬ, VECHIĬ PRUSIĬ ŞI ŢERILOR-DE-JOS

EDITURA MINISTERIULUĬ DE INSTRUCŢIE PUBLICĂ

BUCUREŞTĬ

1913

STUDIĬ ȘI DOCUMENTE

CU PRIVIRE LA

ISTORIA ROMÎNILOR

VOL. XXIII

ACTE STRĂINE

din arhivele Galiției, vechiĭ Prusiĭ și Țerilor-de-jos

PREFAȚĂ.

Vine o vreme cînd, pe de o parte, călătoriile de studiu făcîndu-se tot maĭ grele și, pe de alta, apropiindu-se momentul cînd note luate în fugă, pline de prescurtărĭ personale, nu vor putea fi întrebuințate de alțiĭ, cineva e ispitit a clasà hîrtiĭ din tinerețĕ, la a căror publicare integrală nu se gîndise pănă atuncĭ.

Așa am făcut cu aceste còpiĭ și resumate pe care le luam în Apus în aniĭ de libertate carĭ nu se maĭ pot întoarce, dar la carĭ, cu cît înnaintezĭ în vrîstă, cu atît te gîndeștĭ maĭ cu drag.

Tiparul a fost început acum doĭ anĭ, în circumstanțe care nu eraŭ cele maĭ favorabile. Mie, care am evitat totdeauna greșelile de tipar, mi s'aŭ strecurat în cea d'intăiŭ sută de paginĭ, destule. O înlocuire a foilor cu greșelĭ ar fi costat prea mult, și mă măgulesc că ele nu vor fi interpretate nicĭ ca neglijență nicĭ ca neștiință, ci vor fi îndreptate cu sentimentul de amicală colaborare pe care orĭcine a lucrat în știință îl are față de tovarășul săŭ de ocupație care, cu toată dorința sa de a se isola pentru știință, rămîne totușĭ supus vicisitudinilor viețiĭ omeneștĭ.

N. IORGA.

I.

CORESPONDENȚĂ POLONĂ DIN KÖNIGSBERG, DANZIG, ETC., PRIVITOARE LA ISTORIA ROMÎNILOR.

A.

ACTE DIN ARCHIVELE DIN KÖNIGSBERG.

I.

Anexă la Sebastian „von Temfling“ către ducele din Prusia; „Newstat“, 26 August 1527.

....Item Hanns Khunig der Weyda, wie man alhie sagt, hab Offen ubergeben und sey zu Stuell-Weissenwurgh: ettlich sagen er sey gefasst mit ainer Gegenwërh von Tartern. Valachen und Sibenburgernn, auch mit aynem Zuesatz von Polln: davon waiss ich gewissers weiter nichts zu schreiben: die Annderen sagen es sey nichts....

II.

....Illustrissime princeps et domine, domine mi honorandissime.

....Sunt hic eciam d. Palatini Moldavie nuncii pacis perpetue cum Maiestate Regia. domino nostro. gratia....

Pyotrcovie, 15 decembris, anno 1527.

Servitor: Nicolaus de Schydl[owie]cz, manu propria.

(Către ducele Albert.)

(**Archivele din Königsberg,** ***Bd.*** **K. 3 045; scrisoare polonă.**)

III.

Cristofor de Schidlowiecz către ducele Albert; Cracovia. 10 Maiu 1528.

Pomenit „Iwassil Armenus, nuncius et interpres Serenissimi d. regis“, întors de la Poartă. Aduce scrisoare de la Ibrahim Vizirul și Ionus-beiul. Ultimul era „interpres Cesaris“. Aduce și o scrisoare din Constantinopol, 26 Mart 1528, de la „Andreas Carcocondilla in C[on]stantinopoli“, în care se spune și: „Ego feciam post aliquot dies istuc ad I. D. Vestram una cum servo I. D. V. Manolli, meo filio. ad osculandum manum I. D. V. iam veniam“.
(Ibid.)

IV.

Cristofor de Szidlowiecz către ducele Albert.
....Illustrissime princeps et d. d. frater maior colendissime... Adhuc tamen de ipsis Thurcis et Tartaris et Moldavis, de quibus d. Palatinus Syradiensis mencionem facit nihil auditur quod deberent Ungariam ingredi. Sequentes menses iulius et augustus rei exitum monstrabunt...
Cracovie, ipso die festi S. Ioannis Babtistae [24 iunii], anno Salutis humane millesimo quingentesimo vigesimo octavo.
(Ibid.)

V.

Cristofor de Schidlowiecz către ducele Albert.
„Ex arce nove civitatis Corczin“, 28 April 1529.
....Mihi scribitur ex finibus regni et Moldavie quod Thurcus deberet contra Zophi vires suas convertere, nec se ex imperio Grecie movere. Missurus tamen et partem gentium in auxilium regis Ioannis. Id si confirmabitur, scribam posthac Ill. Do. Vestrae....
(Ibid.)

VI.

„Merten Zborowsky, Hewptman auff Zdolanow, des Reychs Schencke“ [1], către ducele Albert.

---

[1] Pe fiica luĭ a pețit-o apoĭ Despot.

Petrikow, Sf. Ioan Evanghelistul (24 Iunie) 1529.
Recomandă pe fiul său ca paj al ducelui.
(Ibid.)

VII.

Ducele Frederic de Silesia către ducele Albert.
„Datum zum Olau, Montag nach Assumpcionis Marie 1529“ (16 August 1529).

....Von newenn Zeytungenn wissenn wir E. L. nichts sonderlichs zu schreybenn, den das durch den Janusch Wayda und dem Weydenn aus der Mulda in Sibenburgenn grosser Schade gethan ist worden, und sonderlich hat der Wayda aus der Mulda in eynem Scharnutzel Turkenn Balandt *(sic)* mit etlichenn Sibenburgernn und Ungernn ob die acht hindert Man abgeprochen und sein Geschetz genomen. dartzu ist der Prinni [1] Peter, Weyde zu Sibenburgen, mit sampt seynem Weyle, gefanngen....
(Ibid.)

VIII.

Cracovia, 9 Maiu 1530.
Cristofor de Schidlowiecz anunţă căsătoria ce se încheie între fiica sa Sofia cu Tarnowski [2].
(Ibid.)

IX.

Reverendissime domine, domine et amice observandissime. (Va merge la Constantinopol.)

....Si ita Deus voluerit, nihil ibi linquam intactum. Agam caute et diligenter singula, nec despero me bonos laturum fructus, maxime in negocio polonico, dissuadebo erem *(sic)* ad regem Polonie mitti, Moldavum refrenabo, cui Cesar admiserat ire Poloniam et alia prospiciam non inutilia quae for-

---

[1] Peréinyi.
[2] Biruitorul lui Petru Rareş

sitan apud principem nostrum iterum ingrata erunt et miser Laski nunquam apud Regem suum laurum deferet, vel consequentur premium, sed ita solito apud suos frigide tractabitur....

(Anunţă şi moartea lui Ştefan Báthory.)

...Bude, 24 may, anno 1530.

Bonus servitor: Hier. de Lasko, Woewoda Transilvanie et Siculorum comes..., etc., manu propria.

(Ibid.)

X.

Anexe la Ioan Zápolya către duce, Buda, 6 Octombre 1530, şi Ludovic, tesaurariul ungur. către garnisoana din Sătmar (11 Octombre).

Uff 13 Octobris, aus Augspurg.

....Hie Schatzmeister schreibt mir und thut davon sunst, vie man Meldung [hat] das der wallachischer Waywode Camyenyetz in M. *(sic)* stargk begegerth: uff 14 November ist Her Hans von Neusteten *(sis)*, F. D. Marggraff Georgis Marschalck, zu Cracau gewesenn, in Meinung durch die Walachen uff seiner F. D. Schlosser zu kemenn....

(Ibid.)

XI.

Ibrahim-Paşa către Cristofor „de Schidlowiecz in Sczydlow et magna Oppatow, domino et heredi, castellano et Excellentissimo capitaneo cracoviensi ac regni Polonie summo cancellario et siradiensi, sochacoviensi, hostinensi. nove civitatis Corczin ac lucoviensis terrarum capitaneo". I-a trimes zilele trecute dar prin „Basilium Armenum, interpretem regium et nobilem Ioannem Ledwigowski, cubicularium Illustrissime Dominacionis Vestre". Recomandă pe „presentium latorem, nobilem Andream Carchochandillam", „fidissimus negociator Invictissimi Cesaris Turcorum, Sultani Suleimanni, nobis familiarissimus et valde affectionatus", care vine „ad coemendas res preciosas que ibi inveniri

poterint, presertim vero ut queat conquirere de omni genere falconum et irifalconum istic et ubicumque illi commodius scrutari videbitur", deși Andreiŭ e „amicus Illustrissime Dominationis Vestre". Confirmă calitatea de negustor pentru Soliman „et aliorum qui illi confidunt exequi negocia iuxta facultatem suam". Să-l ducă la rege. Ceia ce „Illustrissime D. Vestre retulerit, velit de verbo ad verbum referre Sacre Regie Maiestati."

Scrie și Sultanul pentru el. Va veni și pe urmă negustorul în puterea acestor scrise. „Constantinopoli, die sexta mensis ianuarii, anno D. M[D]XXXI."—Copie din secolul al XVI-lea.

XII.

Illustrissime domine, domine benefactor et creator meus clementissime. Credo Magnificum d. Palatinum sandomiriensem litteras meas ad I. D. Vestram ex Colozwar scriptas et in manus Sue D. per servitorem Friedrich Smalcz Iurgi nomine missas, Ill. D. Vestre misisse, quibus abunde descripseram insidias que mihi per Moldavum in illo itinere quo iturum me sciebat parabantur. Et, cum istac ire ubi proposueram periculum erat, duce Ioanne Scherenczi, homine egregio et insigni, qui in his confinibus transalpinensem arcem suam habet, maximis subterfugiis, per frequentissimos montes et equidem periculosissimos alpes, loca vastata, deserta ire coactus suum, cum non mediocri salutis et equorum iactura ut parum abfuit quod equis et vita non simus privati. Tres dies in silvis inter alpes hospitati, ubi nondum villam vel hominem aliqem, sed neque avem aut minimum vermiculum viderim. Et Iohannes Scherenczi eius itineris satis expertus fuerat, tamen, in duabus saltem diebus comes existens, tercia die acerrimo itinere pertesus, nos relinquere coactus est. Ordinatis non contemnendo numero Walachis, colonis suis, qui viam (qua credo nullum unquam hominum ivisse) preparent, quasi in desperatis nos ituros reliquit. Tante altitudinis nives in illis

altissimis Alpibus iacuerint, vires nostras et equorum penitus extenuarint, coacti ut in plurimum nives colla attingentes ingredi. Vasilij duo equi in nichillum redacti. Timeo et ego meos pessundatum iri. Verum eam infandam incommoditatem et tam acerba nostri itineris pericula recensere tempus non patitur.

. Cum autem eum nunccium cui has litteras ad Ill. D. Vestram dare contigit citissime expedire oportuit, brevius quam voluerimus et negocium postulat, Illustrissime D. Vestre ubi nunc sum et quid mecum agatur scribam.

Ingressus transalpinensem terram Woywodam primum, ut moris est, adire proposueram rogandi gratia liberum esset mihi per illius dominia ad Cesarem a Serenissimo et Clementissimo d. rege meo ire, et id quoque consilii adhuc Waradinii mihi dabatur. Cumque eum diebus sex in eius terra hinc inde vagans quesierim ac diligentissime ubi foret de eo sciscitaverimus et nunquam cercior de eo ob eius frequentem loci mutacionem fieri potueramus, u pote qui nunc in uno loco agens, cras in alium divertitur: iam tandem tedio affectus tante procrasti nacionis, qui, si possibile esset, volare vellem, intelligens me non remote a Danubio tore, et navigium Danubii sub Nicopoli Turcarum imperio subiacere, clam ad rippam Danubii, ad Turrim Thurcarum Holewnyk, muro extructam, ex opposito Nicopolis, quam olim modernus rex Ioannes vastarat, diverti.

Factum est, quamprimum ad eam turrim adveneram et Vasilium preire iusserim, ut de me praefecto turris dicat et postulet liberum per Danubium in Nicopolim navigium. omnia pro voto successe *(sic)*. Vasilius per Danubium, antequam ego ad turrim veneram Nicopolim, primum ivit ordinandi hospicii gracia et alia id generis. Michi vero qui Vasilium a longe sequutus, duo Turce obviam venere, adventui gratulantes ac postulantes ut interim in pago illi turri subiacente operire vellem donec adveniat interpres, a quo tandem intelligam in quod hospicium Nicopoli vertere se debeam.

Iam tandem cum se extra metum fore intellexeram, gau-

debundus Nicopolim, ordinatis per Turcas duabus navibus, una scilicet equis, alia mihi, satis magno honore hodie ingressus, hospicium ad libitum Vasilii datum, ac, quamprimum de equo descenderam, per vice-Sandziak in hospicio exceptus, piscibus, pane, feno donatus, rogatusque ut per crastinum equos quiescerem maiora ab eodem, modo monerem, exhiberentur. Quia vero ipse Machmeth Sandziak horum coufinium nunc Nicopoli non est, iussum est mihi eum adire, et iam Turca in ductorem datus. A quo Sandzako futuros spero ductores usque Constantinopolim.

Dicat unusquisque quid vult, id quod sibi lubet. Verum nemo recto iudicio avliter sentire potest quam quod Serenissimus et Clementissimus d. rex noster est tante glorie et autoritatis apud cunctos externos quocumque hucusque diverterim ut nihil supra fieri potest. Scriberem expresse. sed non sum ausus tam multa litteris committere. presertim cum in dubio habeam et has ad Ill. D. V. perventuras. „Alye dalyeko wiatsschey vagy slavi y zacznosczy yest vovich stron ach Krol Iego Miloscz pan nasschi nisli drvdzy, ktorzy nadzyeya, swa, etc., etc., yedno V. M. racz spamy atacz czo V. M. raczil przez mye krolowy yego m. do mjepolo. mycz na articuli Grittowe wskazowacz, etc. Dopierwy tego zal, zemy v. m. czyffr nyedal myal bich wyelye rzeczy pisacz a nye senyem kiedi tak przess racz, listy yda a boyessie zapomnya, nizli przy yade."

Novarum rerum certi nihil Illustrissime D. Vestre scribere nunc possum. cum nondum apud Portam Cesaream siem, nec usque hic aliquem insignem hominem viderim. Id tamen in ore omnium populo est futura estate Cesarem validissimo exercitu Wienham aggressurum, ipsum vero Machmetbek,. Szandziakum horum continium, Sobinium expugnandum iturum.

Iussum est terre Transalpineum *(sic)* parent commeatum quam abundantissime ut, dum Massadi in estate ierint, omnia necessaria administrent ac navibus imponant. Avertat Omnipotens Deus hoc malum a christiano populo. et vere flagellum Dei merito Turca dicitur. Raro hic video Turcam

qui minus tres christianos servos habeant. Iudei budenses hic multi, quibus eciam plures christiani serviunt. Quae tandem cerciora habebo, Illustrissime D. Vestre scribere non negligam. Cuius pedibus me, servicia mea devolvo. Ex Nicopoli, dominica Letare Ierusalem [=marcii] anno Domini 1531.

Eiusdem Vestre Illustrissime Dominacionis.

Perpetus servitor et creatura: Ioannes Uzyessyn. [Tăiat numele.]

[Copie din secolul al XVI-lea.]

[V-o:] Anzaigung, wie es dem Botschaffter Koniglicher Mt. zu Polan, Iohan Uzyessyn, auf dem Wege zum Turgkischen Kan ergangen. 1531.

XIII.

Martino Sborovskj, regio pincerne. Indicat se libenter gratificaturum si posset [13 marcii 1531].

(Copialbücher, 1531-5, p. 24.)

XIV.

Relation und Diarium des kön. polnischen Gesandten an den türkischen Kaiser, aus Constantinopel, vom Jahr 1531 [titlu din secolul al XVIII-lea].

Feria 3-cia post Palmarum, am 4 Aprilis.

....Den ganczen Tag haben mich czw Frede gelossen, das ich mith nymanth tzw thun hath yn Ko. Math. Szachen: dennoch seynth vyl Polen und Dewczen ss[o] von turckyssen Globen, czw myr kumen und mich czw enthphangen, szunder ich habe mich nicht begeben wellen in keyne Rede, und hanth des Tags noch thw, und hore mer wen ich rede. und wer mer gefrogeth wen ich frage; szunder szy haben myr von sich selbyst gessageth das drey Bothssafften von Woiewode aus der Walachei gewest seynt, wy ssy mith Schehltworthen und czernigen Gemuthe von Inbraim-Bassa woren abgefertiget, welchen hy foyern alle Lawthen, und

yst eynen *(sic)* grosser Frunth Ko. Math. (wo ich wer weyther von ym als hunderstet in Briffe E. G. sreyben) Dy Bothssafften ssenn vor das Angeschyth das Keyssers nicht kumen und czwgelossen. Das was Walache gethon hoth. jst hy unvorborgen, und ich hore das ich wenig dovon weysset. oder nichts oberall...

(Ibid., Schrankb. 38, 11.)

XV.

Illustrissime d. et d., benefactor meus Clementissime,

Post humillimam mei et perpetuorum serviciorum commendacionem in graciam. Illustrissime D. V. Accepit, credo. Illustrissima D. V. ex prioribus litteris meis quas ternas iam misi, quid insidiarum in itinere mihi paratum fuerat quove pacto illas subterfugerim quidque incommodorum et difficultatum profectioni mee obfuerit. Nunc ubi siem, quid agam, quid eciam mecum agatur, Illustrissimam D. V. cerciorem reddam.

(A sosit la Constantinopol la 4 April foarte dimineaţă, cu un ceauş de la Sangeacul din Nicopol. Primire solemnă. Ionus e „vir statura, ingenio, moribus et auctoritate apud istam Portam Cesaream plus quam sperassem insignis". Întrebuinţează toate silinţile. Împăratul şi Vizirul nu-s în oraş; n'a avut audienţă la Paşa: în astă sară e chemat la al doilea. Spune cum s'a achitat la audienţă. „Moxque interogavit an id sculptile vero esset simile; dixi: sic fore. Maluisse se, inquit, vivum deosculari quam sculptum manibus gestire. sed, cum fieri nequit, et hoc fore apud se gratissimum." Regele şi fiul îi sînt: frate şi nepot.) Quod Waywoda Moldavie fidem Sacratissime Maiestati Regie fregerit, iuramentum denique et literas sigillis propriis munitas posthabuerit, ac eo dolo, nec minore fraude regnum Maiestatis Sue Sacratissime hostiliter invaserit, habetur id apud Cesarem, maxime tamen apud Basscham abiectissimum, et, cum per nunccios et literas ab Imperatore auxilia petiisset, non modo non exauditus, sed et turpissimam repulsam passus.

Maiestatis vero Regie nuncii ad hanc Imperialem Portam destinacio, cuius scilicet Maiestas non modo hostem adoriri, sed nec tam propulsare dignata fuerit, summę Eius Sacratissime Maiestati virtuti, constancie et fidei ac promissione federis observacioni per Imperatorem et Bascham adscribitur. Nec quicquam Sua Sacratissima Maiestas gratius et acceptabilius illis facere potuit (qui preter id quod ab omnibus eis deferatur, nihil magis optant) quam quod illis eo honore potiri curare dignata fuerit...

Ex Constantinopoli, decima nona aprilis, a. D. MDXXXI.

Eiusdem V. Illustrissime Dominacionis.

Perpetuus servitor: I. de O[cziecz] *(sic)*.

[Copie ; către Cristofor de Schidlowiecz, de sigur.]

[Anexă:]

Posteaquam haec fuissent obsignatae, pervenerunt ad me litterae Ioannis Oczieski ab Regia Maiestate in negociis sue Reipublicae ad Thurcarum Cesarem missi, que, tametsi lento gradu venerint, gratum tamen fuit illas accepisse, siquidem indicabant illum partem illius itineris quam, ut ipse, ita nos omnes iudicabamus illi suspectam et periculosissimam ab ipso Waiwoda Moldavie iam confecisse et confinia Thurcarum, loca iam tuciora, eum attigisse ; unde magnam spe habeo quod eum propediem videbimus. Illarum literarum exemplar quoque Illustrissime D. Vestrae transmitto ut eciam videat pericula ab eo superata et racionem sui itineris non ignoret.

[Altă foaie adaosă:]

Obsignatis iam litteris, accersitus ad presenciam omnium qui hic adsunt consiliariorum levis nuncius Waiwode Moldaviae, qui, posteaquam litteras fidem illi facientes nobis obtulisset, monitus ut legacionem sibi commissam exponeret, retulit se non ad consiliarios, verum ad ipsum regem missum, neque dicturum quitquam nisi Sue Regiae Maiestati. Nos respondimus illi nobis esse commissum ab Regia Maiestate ut eum audiremus et Regiam Maiestatem, non solum eum non velle audire, sed ne videre quidem, tan-

quam hostis sui nuncium; quamobrem, si dicere nobis recusaret, sine mora unde venit revertatur ; mandatum itaque illi ut citra moram discedat. Ita ille absolutus abiit et dixit se hinc non dicta legacione soluturum.

[Alta:]
Către Cristofor Schidlowiecz, de la Oczieski, Constantinopol „feria quella post Conductum Pasche, a. D. 1531".

Pentru a recomanda pe „generosum d. Andream de Constantinopoli, mercatorem Cesaree Maiestatis insignem, propter emendas pelles sabellinas et alia necessaria". Vine în Polonia. „In brevi tempore veniam Poloniam... Ibo per Byalogrod et per Vardyn usque in Budam et de Buda tandem Cracoviam veniam."

XVI.

Cristofor de Schidlowiecz către ducele Albert; Cracovia, 26 April 1531.

Pomenit Stanislav, frate cu Ieronim Laski, cu care vine „orator Cesaris Turcarum". Va scrie ce va spune solul.

Anexe: *a)* Ieronim de Laski către Schidlowiecz; Mediaş, 4 April 1531.

....Est hic Thurcarum Cesaris orator qui vadit ad Suam Maiestatem; hodie hinc cum fratre meo Stanislao exibit ; est nacione Polonus, Kyerdey, cuius presens Trebowla fuit, vir prudens et in lege sua doctus....

b) Illustris ac magnifice d. d. mihi graciosissime. Post servitiorum meorum solitam commendationem. Scire dignetur V. Illustr. Magnifica Dominatio quod meus explorator venit a Palatino Moldavie et refert ipsum Palatinum gravi egritudine affici in Skieya: ex Lopusna eundo ad festa Pasche ad Chrolowa intentum egrotari dicitur, ut vix est in Iasky Targ perductus; ultra nequivit perferri, ibidemque residet. Sed adhuc vivit. Quod, si de hac vita decederet, non tardabo Vestram I. M. D. dehinc certiorem fieri. Etiam scire dignetur Vestra I. M. D. quod magnis damnis Podoliam afficiunt et destruunt: cum enim miseram ad Thador capi-

taneum choczinensem hunc in negotio, nullum ab eo responsum accepi hac in re, neque meum nuncium, qui sibi litteras portaret, per fluvium Dnyestr demandavit navigari; tantum ab eo litteras accipiens, in domum iussit reverti. Ego intelligo quod est admissio ut terra Podolie destrueretur. et destruetur si non aderit singulare consilium S. Maiestatis Regie et Vestre I. M. D. ut aliqua defensio esset: in discessu enim nuncii mei quem ad S. Maiestatem Regiam misi, iam duodecim villas nocturna condicione expoliaverunt et super hoc capitaneus choczienensis nihil wlt respondere : cum enim ad ipsum aliquem suorum nunciorum mitto, tantum acceptis litteris, nullum ad se permittit, neque mihi aliquam responsionem dat scriptis meis.; eo facto ad Palatinum Moldavie nullum meum nuncium permittit. Nam quamprimum ipse Palatinus cepit egrotari, id intendunt ut nullus extraneus in ipsorum terra veniret. Actamen ego suos nuncios occulte ad ipsum mitto ut ipsi perscrutarentur quid ibi agatur: est enim vita illorum in maximo discrimine, ita ut dicam in filo; habeo enim ibi unum bene fama celebrem et notum in Curia ipsius, qui mihi omnia refert que ibi aguntur, per meos exploratores quos ad ipsum mitto; quibus ego et ipsi id credimus. Sciat Vestra I. M. D. quod non modica illa expendo propter meliorem diligentiam faciendam in his qui contingerent. Intimavit enim nuper ad me pro stamine panni lundensem, ut eidem mitterem obnixe supplicans, et villam locumque ubi illud reponerem nominando ; cui non denegavi, sed, nisi quavis mora dilationis semota, volens me promptum ac benivolum in servitio S. Maiestatis Regie num exhiberi. Alia pro nunc non restant. Tantum me et servicia mea gracie Vestre S. M. D. commendo....

Datum in castro camenecensi. die dominico Conductus Pasche, a. D. 1531.

Eiusd[em] V. I. M. D. :

Stanislaus Lanczkorunskj de Brzczye, Palatinus Podolie et capitaneus camenecensis, etc.

[Copie.]

(Ibid.)

XVII.

Honores regiae Maiestatis,

Post partam de perfido hoste, Valachorum Pallatino, victoriam, ubi Dei Optimi Maximi auxilio, felicis ac magnifici domini Ioannis comitis de Tarnow, exercituum regni Polonie tunc capitanei, industria millitumque animositate exercitus eius in toto prostratus, instrumenta bellica que bombarde nunccupantur, numero quinquaginte due, et totus bellicus apparatus per nostros interceptus et Cracoviam adductus, vexilla etiam et preda ingens; solus ipse Pallatinus duobus vulneribus sauciatus ex conflictu vix aufugit., Triumphus hic ante pretorium habitus, et exposita pro vino, cervisia. muscatella, singula singulis computando, marce 20, grossi 0; summa : marce 20, grossi 0.

....Dona

Landzknechten inobviam d. Tarnowskj euntibus, mr. 3, grossi 0....

(Rechnungsbücher, **1531.**

XVIII.

Cristofor de Schidlowiecz către ducele Albert; Cracovia, 13 August 1531.

....Novarum rerum nihil aliud habemus nisi quod, Deo bene iuvante, districtus ille per Vayvodam Moldavie iniustissime occupatus a nostris gentibus recuperatus est: quod quidem fusius intelligere dignabitur I. D. Vestra ex litteris charissimi filii mei, d. comitis a Tharnow, capitanei regni, quarum exemplum his inclusum mitto....

[Lipsesc.]

XIX.

„Severinus Boner" către ducele Albert; Cracovia, 24 August 1531.

...Iam vero pervelim Illustrissime D. V. de rebus novis quidpiam perscribere ni in aula principum egregium esset quitque; illud dubium mihi non est, quin Illustrissima D. V. iampridem comperierit Magnificum d. campiductorem regni rem feliciter gessisse. Profectus enim cum mille equitibus, parte videlicet earum copiarum quae paulo antea conscripte sunt, plurifariam districtum illum quem nostrates latine Transilvaniam, polonice Pokuczie appellitant, adortus, invasit, ibi pro Dei Optimi Maximi benignitate et S. M. Regiae felicitate, simul ac M. d. campiductoris dexteritate, presidiorum collocatorum pars cesi, pars in fugam versi, pars eciam, nempe duodeviginti viri, sane, ut terre illius et Curiae Palatini Valachie condicio fort, nobiles capti atque huc adducti sunt. Ita totus ille districtus atque arces, inter quas Gwoszdziecz firmissima est, in dicionem Maiestatis S. Regie redierunt. De Palatino fertur quod exercitum ad quadraginta millia coegerit cogatque eciam num amplius : quid hic faciet, tempus indicabit. Nos certe divine Maiestati gratias agimus supplices ac eius benignitatem porro imploramus....

(Ibid.)

XX.

D. Christophoro Schidlovietz, ut supra [Königsberg, 25 August 1531].

....Postremo, cum iam he litere essent scripte, accepimus a Magnificencia Vestra alias literas, XIIj augusti datas, gaudii et letitie plenas, quibus nobis significatur hostem moldavum sexies feliciter profligatum esse. Quo nomine Regie Maiestati, domino nostro Clementissimo et avunculo charissimo, gratulamur atque exercitus ductoribus et militibus, Illustritati quoque Vestre eo nomine gratias agimus. Sic pereat quicumque alius qui talia tentat....

Data ut supra.

(Ibid., Copialbucher, 1531-5, p. 122.)

XXI.

Illustrissime princeps et d. d. frater maior honorandissime, Exigit debitum meum ut Illustrissimam D. V. cerciorem facerem de hiis quae Spectabilis et Magnificus d. d. Ioannes comes in Tarnow, Palatinus Russie, summus exercituum regni Poloniae capitaneus, filius meus charissimus, in Russia cum exercitu agat. Ante paucos dies idem ipse d. capitaneus districtum Pokuczie, Deo bene iuvante et militum nostrorum virtute, ab hoste Waywoda Moldaviae iniustissime occupatum, victis eius militibus et non paucis in regiam captivitatem redactis, recuperavit. Arcem Gosdziecz, metu et fuga ab hostibus relictam, gentibus nostris firmavit; quam hostis ubi rursus recuperare voluisset, repulsus est; hec acta sunt ante dies non multos.

Sed hostis, hiis non contentus, coacto numeroso (constabat enim plus, minus ex XX millibus armatorum) et specioso satis exercitu, die sabbati proximo post festum Assumpcionis S. Virgini Marie, domine nostrae [=19 augusti], sex millia hominum suorum bene armatorum sub arcem Gosdziecz premisit, quos d. capitaneus Dei adiutorio iterum profligavit et in fugam vertit.

Hostis, sciens nostros illi esse viribus impares, instructis armis, equis, tormentis bellicis, omni vi et potencia sua, die martis in octava predici festi Assumpcionis Marie [=22 augusti] sub ortum solis capitaneum et exercitum nostrum duobus miliaribus ab arce Gosdziecz versus Halicz apud rusculum Obertini bellice ac hostiliter adorsus est. Incensis primum quibusdam domibus et editis clamoribus ac ictibus tormentorum bellicorum certamen superbe nimis et arroganter iniit. Sed dominus capitaneus exercitus nostri Deo propicio hostem et vires illius in quibus confidebat fregit et capitaliter vicit in turpissimamque fugam vertit, tormenta bellica numero 50 recepit, maiora XX, cetera minora; vexilla et tympana Waywode in manibus filii mei sunt. Ipse Waywoda duo wulnera in corpore, sicut ex captivis intelleximus, excepit, sue erga Maiestatem Regiam domini mei Clementis-

simi violati iuramenti et fracte fidei monimenta. Hostium tria millia in loco ubi pugnatum est interfecta sunt, plurimi ex primoribus consiliariis suis capti, ex nobilibus non pauci sub gladium dati, fugati hostes a loco pugne ad unum magnum miliare. Ex nostris non desiderantur nisi 40 viri nobiles. Pro quibus omnibus nos domino Deo immortales agimus et habemus gracias, et quod nostri iusticieque nostrae recordari dignatus est et concessit ut in manu charissimi filii mei, boni servitoris Ill. Do. V., et militum nostrorum ulcisceremur de hostibus nostris. Imploramus illius misericordiam divinam, tribuat felicem exitum huius belli et det pacem in diebus nostris. Quamvis autem sciam quod Sac. M. R. de hiis ad Illustrissimam D. V. proprium tabellarium cum litteris missura sit, tamen et ego pro meo officio volui medio huius famuli mei Georgii Prutheni hoc ipsum Illustrissime D. V., uti domino et fratri meo colendissimo, significare.

Non arbitror opus fore ut commendem filium meum d. comitem a Tharnow Illustrissime D. Vestrae; commendat enim illum successus precedentis belli. Sed quid scribit de illo ad me Magnificus d. Otto de Chodecz, Palatinus sandomiriensis et capitaneus leopoliensis, huius exemplum mitto Illustrissime D. Vestrae, quod sit longius epistole vice. Reverendissimus d. episcopus culmensis dedit ad me proximis diebus has litteras quas mitto I. D. V. Rogo lectas remittere mihi dignetur et paucis respondere manu sua ad illa quae manu mea scripsi. Commendo me et perpetuam servitutem meam Illustrissime D. V., quam optime et felicissime valere desydero.

Datum Cracoviae, XXIX augusti, a. D. MDXXXI.

Et ne aliquid Illustrissima D. V. desideret, mitto Ill. D. V. eas litteras quas mihi d. campiductor manu sua scripsit; rogo remittat mihi eas rursum Illustrissima D. V.

Christophorus de Schidlowiecz, castellanus et capitaneus cracoviensis ac regni Poloniae cancellarius, etc.

Vestre Illustrissime D. devotissimus et quidquid est servitor et frater. manu sua.

[V-o: adresa în latinește către duce.]

XXII.

Petru Opalinski, castelan „lendensis", căpitan „costis" *(sic)*, maiestru la Curtea regală, către duce; Cracovia, 30 August 1531.

....De profligato Valacho intelliget D. V. S. ex litteris Sacre Regie Maiestatis, quod bellum successit certe felicissime...

[La 9 Septembre, Andreas Jeczynski arată că n'are veste sigură și preferă a nu contrazice pe acelea de la castelanul de Cracovia.]

XXIII.

Illustrissime princeps, d. d. observanter colende. Post promptissimorum obsequiorum meorum officiosissimam comendacionem. Satis constare arbitror Ill. D. Vestrae Magnificum d. comitem in Tharnow, Russiae Palatinum generalem ac summum regni exercituum capitaneum, a Ill. d. fratre meo d. cracoviense castellano in loco filii habere amantissimi, tum Ill. D. Vestram ita ab utroque amari, suscipi et venerari, ut nihil supra. Proinde non abs re me facturum putabam si illi perscripsero quantum nobis hiis fere diebus prefatus Magnificus d. comes a Tharnow auspiciis suis, ductu, sudore atque vigilia, leticiae, Sacre vero Maiestati Regie glorie, ipsi denique Reipublice salutis peperit. Hostis Polonie, inquam Moldavi, universas propemodum copias, quae ex viginti millibus constabant, paucis nostris desyderatis, fudit, et prorsus delevit sanguineque et cadavere hostili latissimos campos ad milliaria quinque complevit atque ita specimen sui dedit. Inter pugnandum vero ita suis animum addebat, qui aliquantulum pre magna et incomparanda hostis magnitudine trepiduli erant, ut vel ipse insilire in hostem, capitis discrimen subire minime dubitaverit atque ea sua alacritate cum hoste pugnandi adeo animos illorum accendit, ut eorum impetum nequaquam hostilis manus ferre potuit suique colligendi facultatem minime habuerit. Cumque iam alii aliam in partem perterriti

ferebantur hostes, illi non prius nisi quemdam studium *(sic)* intermiserunt quoad precipitem hostem egerint; tum ipse Palatinus, accepto vulnere, egre aufugit. Sed, ut cetera abundius intelligat, mitto Ill. D. V. earum litterarum quas ad me dedit d. regni exercituum capitaneus et aliarum quas item mihi perscripsit magister tormentorum bellicorum dominus Staszkowskj paria ; mihi satis est, intenta certatim ad Ill. Do. V. scribencium turba, pro mea in illam exacta observancia paucis eadem perstrinxisse, ut agnoscat et in hoc me sibi esse addictissimum. Commendo me quam possum maxime favori Ill. D. V., quam Dominus, et eius Ill. Do. coniugem, cum tota inclita illius familia, diutissime incolumem florentemque tueatur.

Datum Cracovie, feria quarta post Bartholomei divi ferias [=30 augusti], a. D. M°D°XXXj.

Nicolaus a Schidloviecz, castellanus sandomiriensis ac regni Polonie thesaurarius.

Vestre Ill. D. obsequentissimus servitor. manu sua.

[V-o: adresa ducală în latineşte.]

(Ibid.)

XXIV.

D. Christophoro Schidlowietz, VI septembris; congratulatur profligatum esse exercitum Moldavi.

Illustris domine. Accepimus 4ta die septembris Illustritatis Vestre literas. XXIX augusti scriptas, in quibus pro innata et fraterna erga nos benevolentia dignatur exponere gloriosam victoriam Regie Maiestatis regnique Polonie a Deo per Magnificum ac Generosum Illustritatis Vestre generum et filium datam. Propter quae nova nobis maiorem in modum grata et iucunda communicata Illustritati Vestre magnas agimus gratias. Primum autem omnium Deo O. M. pro sua divina clementia quam possumus maximas agimus gratias, qui hanc victoriam, satis equidem comodam, gloriosam et magnificam, inclyto regno Polonie donavit ac hostes, partim in manus victoris dedit, partim prostravit ac fugavit. Recte

equidem et iusto iudicio Dei fedifragi et iuramenti violatores ulti sunt. Quo nomine Regie Maiestati regnoque Polonie vehementer gratulamur quod tanto rerum successu cum hostibus conflixerunt totque milia hostium fuserint ac interfecerint. Gratulamur et Illustritatis Vestre genero quo exercituum summo regni Polonie ductore et capitaneo tam feliciter pugnatum est. Cuius Magnificentiam nobis commendare ac laudibus extollere Illustritatis Vestre opus fore non arbitratur. Nos, ut ingenue fateamur, iamdudum Illustritatis Vestre generum tam habebeamus commendatum ut vix possit nobis reddi commendatior, propter plurima insignia et egregia facta, necnon propter virtutes suas, non solum bellicas, verum etiam domesticas quae Eius Magnificentiam attollunt, laudant et magnifaciunt. Proinde, si qua in re Eius Magnificentie obsequi ac prodesse uti fratri nostro poterimus, dabimus pro virili nostra operam ut presstemus nos equos ac lubentes. Quod... Literas Reverendissimi domini episcopi Culmensis perlegimus, quas Illustritati Vestre una cum iis quas Magnificus dominus exercituum capitaneus ad Illustritatem [Vestrem] scripsit remittimus....

(Ibid.)

XXV.

De fuso fugatoque Moldavi exercitu Regi Polonie; VII septembris.

Serenissimo regi et domino Clementissimo. Imprimis offero Regie Vestre Maiestati omne obsequium ex syncero animi affectu. Non levi gaudio accepi ab Regia Vestra Maiestate quomodo eiusdem Maiestatis Vestre exercitus industria magnifici et optimi ducis d. Ioannis, comitis de Tharnaw, Palatini Russie generalis, fratris et amici mei charissimi, provintiam Pokutzie duobus memorabilibus conflictibus recuperavit. In quibus perfidi hostes nostri perfidie iustas dederunt poenas; vexillo potissimo amisso, et perfidie authore duobus vulneribus graviter sauciato. Gracias itaque ago divine clementie quam possum maximas quod dignata est ulcisci perfidam iniuriam hostium nostrorum. Laudo et

colo celestem Maiestatem quod fidelibus suis, ipsam adorantibus, manifesto auxilio adfuerit suosque non reliquerit. Nihilque ambigo quin insignis hec victoria, divino nutu facta, certum sit omen validissimi stabilimenti regni Maiestatis Vestre, postquam quam *(sic)* sequentur, multe alie contra violentos et perfidos quoscumque hostes Regie Vestre Maiestatis regnum invadentes. Estque citra dubium verissimum indicium incrementi regni filio suo, domino meo Clementissimo Augusto Sigismundo, qui hoc auspicio semper victurus est truces hostes propagaturusque regnum, quotiens sanguinarii hostis obesse putabunt. Gratias itaque ago Regie Vestre Maiestati maximas quod mihi comunicare dignata est tam prospera, tam alacria, que sunt in solatium omnium subditorum Regie Vestre Maiestatis, et precipue mihi. Unde singularem regiam vestram in me clementiam iudico. Digna certe est hec victoria ut immortalitate donetur per clarissimos viros, ne unquam obliviscatur divine clementie nobis ea ostense. Dignus est Clarissimus et Magnificus d. Ioannes, comes de Tharnaw, frater et amicus meus charissimus, cuius ope et industria omnia acta sunt, ut perpetuo celebretur. Cuius exemplo multi optimi posthac virtute studeant, imitari conantes tam preclarum virum. Honor enim potissimum esse solet calcar ad excitandos animos ad virtutem. Quocirca Regiam Vestrem Maiestatem suppliciter peto, velit prefato fratri et amico meo charissimo, quem ob splendidas virtutes suas non possum non colere, omnem exhibere regiam clementiam, quemadmodum et meritus est, quo suscitentur et alii ad amplexandam virtutem conenturque imitari tam preclara facta. Cum vero iam simus in deserto nostro venantes, misimus regias vestras literas et alias quas de praememorata victoria accepimus, consiliariis nostris Montem Regium, ut, una nobiscum laudantes Christum maximum Deum, congratulentur Regie Vestre Maiestati letitiaque expleant terras nostras. Regiam Vestram Maiestatem quam felicissime diu nobis custodiat rex et dominus noster Christus.

Datum VII septembris, ex Cartheni, a. [15]31.

Eodem exemplo litere eodem tempore scripte sunt mutatis mutandis ad S. Sigismundum Augustum, regem Polonie et Bonam reginam Polonie.

(*Ibid.*, *Copialbücher*, 1531-6, pp. 133-6.)

XXVI.

De Moldavo ceso.

Nicolao Schidlovietz ; X septembris.

Magnifice ac generose amice ac frater nobis charissime. Promptum animi nostri obsequium Magnificentie Vestre semper paratum volumus. Gratias agimus plurimas eidem Magnificentie Vestre quod dignata est ipsa nobis significare tam leta et alacria que facta sunt industria Magnifici d. comitis a Tharnow, fratris et amici nostri charissimi, quem ob preclaras suas virtutes multum et amamus et colimus. Incredibili profecto gaudio nos affecit tale nunctium, et non immerito, cum satis intelligamus unius huius viri virtute Polonie regnum magnam gloriam et multum spei adversus fidefragos hostes esse nactum. Quocirca, cum simus iam in heremo venandi gratia, Magnificentie Vestre literas et alias de hac insigni victoria misimus Montem Regium consiliariis nostris, ut eius gratia iusta exerceant gaudia, laudentque dominum quod ultus sit Regie Maiestatis regnique Polonie hostium perfidiam, talique impleant terras nostras alias. Facitque Magnificentia Vestra nobis ea re tam gratam rem quam ulla facere potuerit. Quod quidem itaque grati eidem unquam potuerimus exhibere, non parcemus quocumque studio, offerimusque nos ad omnia obsequia paratissimos.

Datum X septembris [1531].

(*Ibid.*, 1531-5, p. 137.)

XXVII.

Illustris ac magnifice domine et domine mihi graciosissime, serviciorum meorum solita praemissa commendacione. Nova que michi allata sunt, et quidem certa, non lateant Vestram Magnificentiam. Intimavit michi feria quinta pre-

terita [=24 augusti] explorator meus quem in Curia Palatini Moldavie tenéo quomodo idem Palatinus iam expedivit quingentos equites suos versus Colomiam ad occupandam iterum terram Pokuczie, ducentos quinquaginta Moldavos et ducentos quinquaginta Serbos cum Thurcis iunctos, quorum advenerunt ei numero mille ducenta conducti pecuniis congregatique ex illis partibus a Danubio. Idem eciam michi intimavit explorator quod habet et tenet in Byalograd et in finibus Hungarie super Danubio certos suos cum pecuniis notarios ut homines susciperent qui servire vellent, intimavitque et id quod idem Palatinus Moldavie sperat propedie advenire Thartarum Iesyenyak, cui eciam certam summam pecunie et res certas misit, qui habere ei in subsidium debet plusquam duo millia Tartarorum. Et, uti antea Vestre Magnificentia scripseram, hoc idem prefatus explorator michi intimavit quod videlicet dictus Palatinus contulit filiam suam Palatino Multanie in coniugem ut eo modo possit habere ab eo subsidium contra Sacram Maiestatem Regiam. Nunc iam ad eum pro subsidio misit speratque prefatus explorator quod dictus Multanie Palatinus missurus est in brevi plusquam duodecem millia hominum, suisque iam subditis prefatus Palatinus Moldavie mandavit ut omnes in loco Korowa nunccupato constituantur et, quam citto habebit maiorem copiam et summam hominum externorum, omnino intendit ingredi et vastare de[va]stareque dominia Sacre Maiestatis Regie. Advenerunt autem hodierna die in certa comitiva ad littus fluvii Dnyestr eius subditi ut littus custodirent, quos his transactis temporibus abmiserat. Estimo quod id facit timens exhinc militum et subditorum Sacre Maiestatis Regie incursiones, presertim cum homines suos iterum misit in terram Pokuczie. Hodierna autem die misit ad me Palatinus prefatus Moldavie litteras quarum transcriptum eidem Magnificentie mitto, ex quibus Vestra Magnificentia accipiet animum eius perversum. Mea quidem intencione michi videretur quod, ex quo iam verba et legacionem quam pro eo Serenissimus dominus Iohannes Ungarie rex ad Sacram Maiestatem Regiam fecit infringere

ausus est, prout iam fregit, quin eidem Sacra Maiestas Regia in mi[nim]o fidem adhibere non dedignaretur. Nam, uti famabatur quod ipse non alia de causa offerebat se concordiam iturum cum S. M. R., tantum ut possit interea sibi ordinare subsidium a Palatino Multanie et exaliunde, prout et ordinavit, hec fama iam nunc in effectum advenit, quod denuo bellum incepit. Et ita frustra Sua Regia Maiestas cum Palatino prefato bellum fundamentale incipe[re] protr[ah]ebit, nam, de quanto eum viribus non superabit et non conterret, non cessabit ipse insurgere contra S. M. R. desertareque dominia Eius Serenitatis, et ita intelligo quod Serenissima Maiestas Regia nullam pacem cum eo habitura est, quousque eum cum Dei auxilio viribus conteret, et, de quanto S. M. R. cum eo bellum fundamentale agere protrahet, de tanto ipse ordinare sibi subsidium contra S. M. R. non cessabit, ut in dies ordinat. Alia pronunc non occurrunt: tantum me gratie Vestre Magnificentie unice recommendo.

Datum in castro camenecensi, die dominico post festum 11 Millia Virginum [= 22 octobris], a. D. 1531.

Eiusdem Vestre Magnificentie

Stanislaus Laczkorunskj de Bzezye, Palatinus Podolie, etc., deditissimus.

[V-o :] Illustri ac Magnifico d. d. Cristophoro de Schidlowiecz, castellano et capitaneo cracoviensi regnique Polonie supremo cancellario, etc., domino gratiosissimo.

[Copie.]

(Ibid.)

XXVIII.

Cristofor de Schidlowiecz către ducele Albert; 2 Novembre 1531; fără loc.

[Dietă pentru ziua de Sf. Nicolae, 6 Decembre.] Dominus Palatinus, generalis terrarum Russie regni exercituum dux, gener meus charissimus, propedie hic in Regia constituetur simul cum tormentis, que iam quatuor miliaribus a Cracovia in certo pago meo sunt, et ceteris manubiis...

[Original.]

(Ibid.)

XXIX.

Tarnowski către ducele Albert; Cracovia, 11 Novembre 1531.

[Lungă scrisoare de mulţămire bombastică pentru felicitările acestuia.]

...,Ita est ut scriptum fuisse significat Vestre Illustrissima Dominacio: haud magno utique negocio confectum est. Deo propicio, quatuor iterum se dierum intervallo duplex idem et atrocissimum prelium, utrobique stante a nobis victoria, quam ego Deo O. M. acceptam refero. Deinde eciam non minimum tribuo auspiciis felicitatique Serenissimi d. regis nostri....

Diversissime mihi tunc occupati, ut fit plerumque post conflictus, aliis super alia ingruentibus rebus...

[La urmă nouă complimente.

Original.]

(Ibid.)

XXX.

[1531. — Solia lui Ioan Ocieski.]

(Urmare de la n-l XIV.)

Quinta aprilis.

Wy ich mith ym [Jonnus] yn Rede kumen byn von den Walache das yn der Czayth seyn Diener mol gesickte vor der Porte des Keyssers und gebette ym Hillffe, mith den Worthen, ssy welden nicht sich czw gutte gewynne dy Lende, szunder der Keysser, der weyl yr Her yst Keyssers Dyner, und das Land och Keyssers, etc. *(sic)*. Dy erste Bothssafft der kumen war ym Hilffe czu bitten dem Keysser, war gesageth: worime begerth seynn Herre Hylff; er anthworth das Konig von Polen sich ssamelth. Der Bassa frogeth worime ssal er sich ssammol; er anthworth wyder, derhalbe, es hoth sich under yn geben eynn Land, das ym vor czw horet, vor langer Czeyth; alsso hoth unsser Her das Land eynn genumen. Bassa frogeth: wem horeth ewer Herre czw; enthworth der Both: Keyssers Dyner. Und das Land der Walachei wem horeth czw? Och dem Keysser. Bassa: Dw redcz wor. Worime hoth ewer Her, derweyl er Keyssers Dyner yst und das Landt von Keyssers wegen helth, hoth

das turst thun an Keyssers Wyssen und Wyllen: er wess das Konig von Polen yst in guden Frunthssafft und ym Anstande mit dem Keyssen; hoth er nicht gnuck ewer Her das ym der Keysser leyden mag, das er den Stul an ssenn Wysse angenumen hoth, derwyl er yst eynn slechter Pawer, und lyss Herren ongehadert, und neme das nicht was ym nicht geben wellen? Was er hoth angehaben, das mag er ende. Ssulchen Anthworth greck der erst und der ander Bothe unde dy noch kumen seynn.

Dornoch szul Bassa gereth habe, inssunderheit czw dem Janussbey: was dunck dych, was wyl der Konig dovon thun; wyrth er was anheben an Wyssen das Keyssers? Jonus-bey szul geantworth habe: Herre, off meym Hals, der Konig von Polen yst eynes erlichs Gemutes unnd grosses Geslechtes eynn Herr; wyrth nicht anheben das er nicht sulde dem Keysser besicken. Anthworth Bassa: Ich habe meynn Hoffnung von ym. Alsso dy gancze Czeyt, der wayl ssy nichts wussten von mür, alle Tage hoth ssluth ssagen Bassa czu dem Jonus: Wyrth dy Bothssafft kumen? Von ym horrth man nichts.

Do ssy von myr horethen, Janus gingck czw dem Bassa: Her, ich byn deynn Underbanck; habe ich wor gereth vom Konig von Polen? Und der Bassa war gancz frolich; hath szulth ssagen: Ya, hast wor gereth: nu erkenne ich das der Her yst grossen Globens und hogen Vorstandis, das er sso fest helt dy Frunthssafft und den Anstant mith dem Keysser; derwyl er eynnen geweldigen Her yst als mir von ym horeth und grossen und starcken Feynden Wyderstant gethon hoth, grossen wen der Woiewode auss der Wola-chey, yst kumen off den rechten Weg und hoth nichts auss dem Wege gethon: ssal sso sseynn wer noch ymancz Frunthsafft stet. Das szullen dy Worthen des Bassa. Janussbey concludiret alsso das der Konig von Polen dem Keyser und dem Imbraim und allen Lawthen grossen Gewallen gethon hoth, ond haben dys Ko. Math. vor grosse Vornunfft, wo ich das oben hunderth Mol gehorth habe von ander Lawtten mer den von Jonus, und den yst Leydt dy das Walachen

Parthen halden. Das yst meynn Rede mith ym gewest in Komath Sachen... Item, do ich ym [Jonus] saget was der Walache dem Raczoreck und dem Wasszyl gethon, wy er das Pherth genumen hoth, anthwerth: das yst keyne Vernufft, dem jeyndes szal man gude Vorthe geben unnde seyner genyszen. Das seyn dy Worthe und dy Rede mith Januszbey von Euer Gnaden, meynnem allergenedigisten Herren.

Octava aprilis.

Jonus yst czw myr kumen ; hoth mych gefroget, under ander Szachen : wy hoth Ko. Math. das Landt gehalde, und wy Euer Gnade, ader wy ist der Walache darczw kumen. Der Walache hoth entbotten durch seynne Bothsszafft das der Konig nichczt hoth in dem Lannde, alleyn dy Herren, und Ko. Math. wyl mith Frede seynn, dy Herren szullens weren, denen czw horeth. Ich habe ym geszaget das Landt hoth stecz Ko. Math. tzw gehorth .und noch czwhoreth von alder her und Walacha yst nymer anders czw Lande kummen, alleynn mith Wraterey und mith gebrochen Syth und Anstant, wy her och yczeth gethon hoth.

Vaszyl Tulmach hoth ym geszageth eynn Hystoria von Konig Albrecht szelyger Gedechtnys, wy der Walacha eynn Wratherrey gethon hoth, do Konig Wladyszlaus lebet, — das ich nyst do von wuste und sweck stille, derweyl Waszyl reth...

Nona aprilis.

Bey der Molczelt haben myr ethliche Malen vom Balachen, und ethliche Turcke geszaget das Gritus yst in groszer Genode bey dem Keysser, yczunder vil in groszer...

Decima aprilis.

....Czw der Molczet habe wyr den Andream Grecum, welcher myt sych brocht czwene dopffere Turcke, under ander Szachen gedocht wy der Imbraim mith ym von dem Walache gereth hoth, das der Keysser sich anders nicht vorszyth,

das Ko. Math. nyst anheben wyrth mith dem Walache, er wyrth vor den Keyszer besicke und ym anczege wy dy Szache stet; wen worime? der Konig von Polen yst szo frum. Och gedocht des Koniges Vatter, Konig Caszymyr loblichen Gedechtnys, das auss dem Geslechte weren gewelth Konige in Hunger und Beheme, welchen stecz mith Keyssers Wrwaren guthen Frede und Anstant gehalden habe, wy och hauth das Tages Ko. Math. fest helt.

Duodecima aprilis.

....Och myr geszaget, do er czw myr kingck, das her wer yn dem Hoffe das Imbraim, das der Czaws-Bassa hoth vor dem Marszalck das Imbraim geszageth das vilen Vlache kumen weren off dem Walache von den Lawten an der Crencze, und czumol von Balybeck, des Imbraim Amptman, der eynn Slosz helth von dem Bassa an der Done. Och yst kumen eynn Czaus von dem Walache, welcher dorch dy Geszencke hoth dy Szache czw Kutte *(sic)* gehalde: dem Walache yst dorim geszdrofft.

Tredecima aprilis.

....Dor noch szaget Imbraim czw dem Andrys: Yst der Konig von Polen des Vormogens nicht gewest das her dem Walache das beczale mochte? Anthworth: Ko. Mat. yst szo mechtick, er wurde das Landt ym krien; szunder was her thuth, das thut her dem Keyszer czw Gewallen und hut dem Keyszer dy Ere. Dernoch yst abgetretten czw dem Keyszer.

Quindecima aprilis.

....Ist kummen vor dy Thyre meynner Herbe eynn Valacha, der sich genanth hoth eynn Szon das Woiewode Steffan, das ich vulde das Beste handeln das der Pawer nicht langer off dem Stul szches *(sic)*; ich habe bevolen ym szullen czw myr nicht eynnlossen; wer was mith welchem Geyst das er redt!

Decima octava aprilis.

Jonus-bey yst czw myr kumen frw; hoth myr geszaget kleich wy gester: hoth mith ym Bassa gereth, von Szachen Ko. Math. und von meynner Abfertungen und das der Konig Szeynn Genade hoth recht gethon das her seynn Bothszafft sicket czw dem Keysser. Off dys hoth Jonus geanthworth: Konig von Polen wyrth nicht szych szo unbillich halden, wy Walacha gethun hath; wenthuorinne Konig von Polen yst eynn Herr ausz greszen und edlen Geschlechte und ausz Fundame[n]t verstandick. Imbraim szul geredt haben, derweyl ander cristlichen Herren szeynes Rots gebrawchen, an Czweywel kan her sych nichcz weniger wol rotten. Noch der Molczet we Obende, haben Bryff von dem Walacha oberontwort dem Bassa dy szelbyege dy seyne Szachen hy handeln; welche Briffe vurden auszgeleth off turckis, und stuntdt dorawff gesreyben das der Woiewode tuth tzw wysszen dem Keyszer, der Konig von Polen czayth mith drey Hauff in das Landt czw Vorterbenn, „welches Land nicht meynn yst, szunder Keyszers“, und leth dy Szache off dem Keyszer, und frageth was er thun szal; hest ym der Keyszer das Landt wydergeben, das wyl her och thun, ab szchon szeyn watterlich yst, und sich selbyst muthwillick under ym gegeben. Was szy vor Anthworth oberkumen haben, das was ich nicht, und yst mer der Bothe kumen ethwas czw erffen wen ausz Nothen dorfft. Eynn Ormener hot Vasszyl Tulmacz geszageth das der Bothe aussz der Walachey bestelt, das man derwaren szal welchen Weg das ich reythe wer, und wunder sich wo ich dorch kumen byn das man von myr nyst horeth wider Wege, und ich reth dorch grosze Welde und grosze Szny das ich wer ym meynn Hals kumen mith meynnen allen wy vor Euer Gnaden gesreben habe ex Nicopolis; welche Bryffe sicket ich mith Statolio ader mith Broderiek.

Decima nona aprilis.

Noch der Malczet ym Wesperczayth byn geritten czw dem Imbraim; under Wege haben mich begegenth dy Wa-

lachen welche hy mith Bryffen szeynn, wy ich vor geschrieben habe. Do szulde in das Bassa Hoff eynn Reyther byn abgeszeschen in dem Lecherthor, und wenig weyther off der Trepe seynth czwene in szeyden Kleyder mith Kaylen kümen und legethen Depbicht dornider, und ich szas eynn gude Weyl, [e]he ich vorhorth war...

Das yst das erszt Worth das emhphangen : Wy vil Tage yr seyth aussgerite? Item yst och Wynter gewest wo yr gerothen szeyth?...

Dornach hoth her myr losszen szagen, szo ich eynnen Bevelen heth von Ko. Math. yn dem Anbregen der Bothszafft; do ich off das Artickel kumen was das sych der Woiewode berumeth das er das mith Wyszen und Wyllen das Keyszers gethon hoth, und gelobeth alle Ko. Math. Landen enthwälen mith Macht und Hylffe der Lawthe des Keyszers, — der Bassa begundte mith dem Hapbt czw Gutte off mich und off Tulmacz, och off dem Jonusszbei: es szeynth unser Man drey gewest. Als ich nu dy Bothszafft vor Enth habe, szageth myr dy Worthe der Tulmacz nicht durch ocasione : Myr hoth Keyszerlich Genode bevolen alle szeynn Wolck und Underthanen und Dyner; wen ym Hylffe szulde geszchen ader gegeben, ich wurde vor der van wyszen; wer hoth ym das bevolen czw thun, ader wer hoth ym czwgeszreyben das czw thun? Yst her doch nicht wyrdick das Keyszers Bryffs, derweyl her szeynn Underthan yst, unnd Keyszers Worth yst harther wen Kopper ader Szonne; szo her das szageth ader szreiben noth, szo lauckte her, und wyr haben dys nicht langck derwarenn was her gethon hoth; ist wor das er czw uns gesicket hoth und gebette das myr ym czwlossenn szulden, szeynn watterlich Landt czw nemen; wyr habens ym nicht czwgeloszen, wyder den Fryeden und Anstant, welchen Ko. Math. mith uns hoth: Dy Worthe hoth Bassa repetirt und gesprachen mol ader drey das her her laugeck. Dor noch frogeth her czw, wein szick der Walache eynn szulchen Bryff als dw szagest. Ich anthworth: Szeyn Ko. Math. und ander mer dy ich mith meynem Ogen geszen haben,

und warren rawsz geszrieben und offpolnysz auszgeleth. Darnoch frogeth her wy gros yst das Landt, helth der Walache noch; ich antworth „ad propositum". Her szaget wyder, das szchon nicht vonnethen wer under Freunden Bothszafft czw sicken, szunder ym eynes Beszuchen der Geszuntheith. Do ich Ko. Math. Bothszafft vorenth habe, hub her muthwillig von Euer Gnaden czw reden, und ich szaget ym von Euer Gnaden wy Euer Gnade szeyne Finthszafft acht und szeyn allerkleynste Bryffen yn Errem behelt, etc.

Ex Constantinopoli, raptissime, decima nona aprilis, anno 1531.

Eiusdem Vestre Illustrissime Dominationis servitor et creatura: Iohannes de Oczyessyn.

[V-o:] Handlung des geschigktenn Koniglicher Mt. zu Polen an Turgken. 1531.

(Königsberg, *Schrankbuch*, 38, 11.)

XXXI.

[1531.]

De victoria comitis a Tharnow, etc., ut Cesar confirmet literis, iam episcopo culmensi expositam.

Christofforus Schidlowiecz, die qua supra.

Tametsi Illustritatis Vestre litteris respondimus per nunctium quem eadem miserat, tamen, cum presens Regie Maiestatis nunctius citius venturus est, facere non potuimus quin et per hunc scriberemus. Ineffabili gaudio nos affecerunt tam preclara gesta Magnifici d. comitis de Tharnow, quem ob suas praeclarissimas virtutes multum veneramur et colimus videmusque magnificum solatium esse nobilissimi regni Polonie et sua industria validum munimentum adversus omnes hostium insidias. Congratulamur itaque Regie Maiestati et Illustribus et Magnificis omnibus regni proceribus totoque populo Polonie quod accepit a Domino virum tam solertem, tam sapientem, tam fortem et strenuum cum summa industria, qui vel Alexandro Magno vel Scipione Africano comparandus venire possit.

Et singulariter Illustritati Vestrae quod adepta est talem generum, ex quo habitura est tam claros nepotes, in gloriam etiam familie sue. Gratias itaque iterum agimus Illustritati Vestre quod tam alacria nobis comunicaverit illisque nos exhilaraverit. Misimus Eiusdem Illustritatis Vestre literas una cum aliis hoc significantibus Montem Regium consiliariis nostris, ut laudarent dominum publicarentque universo nostro populo...

Datum ut supra.

[Pp. 140-2 :] Congratulatur comiti de parta victoria.

Ioanni comiti a Tharnow, ut supra. Accepimus a Regia Maiestate, domino nostro Clementissimo, literas quibus singulari clementia factum putamus quod nobis significaverit quo[modo] binis conflictibus exercitus Maiestas Sue industria et foelicitate eximia Magnificentie Vestre perfidos hostes apud Pokutziam adeo profligaverit ut, erepto eis precipuo signo, exercitus illius dominus duobus gravibus vulneribus saucius vix evaserit. Eadem accepimus ab Illustribus et Magnificis et Generosis d. Christophoro et Nicolao a Schiedlovietz, altero domino cracoviense, altero vero regio thesaurario, affinibus M. V., fratribus meis charissimis. Que res ingentem nobis facit letitiam et maiorem quam credi possit. Cum quod hec acta sunt per Magnificentiam Vestram, cui multis causis precipue praeclara illa gesta favemus, partim quod semper singulariter eam coluimus, partim quod nobis est facta devinctior propter Illustrem et Magnificum fratrem nostrum, charissimum Cristofferum a Schidloviecz. Tum quod cognovimus eam maxime saluti esse toto regno Polonie, quo his temporibus nihil magis salutiferum contingere potuerit, que res merito omnibus regni subditis solatium pariat, veluti et nobis non mediocre peperit, tum vero quod certum omen putem incrementi nobilissimi regni Polonie, quo posthec semper hostes suos sit subacturum imperiumque propagaturum. Eius gratia cum essemus in heremo nostro, venientes literas illas, tam praeclara gesta Magnificentie Vestre conplectentes, statim misimus Montem Regium consiliariis nostris ut ea nobiscum gauderent con-

gratularenturque Regie Maiestati, domino nostro Clementissimo, atque Magnificentiae Vestrae, fratri nostro charissimo, laudarentque Dominum ob misericordiam suam magnam, cuius nutu aguntur omnia. Nos etiam summas agimus gracias Omnipotenti Deo quod tam propiciis oculis respexit fideles suos dignatusque est Magnificentie Vestre dare animum tam solertem atque industrium sapientemque cum vera fortitudine, quo tam egregie fudit fugavitque perfidos hostes sanguinariosque homines. Magnificentiae Vestrae paterne congratulamur preque letitia pene exilimus, cum ipsi singularissime hoc honoris favemus cupimusque posthac astare lateri periculumque ipsi facere et, quando opus esset, quemadmodum sepe sic fieri solet, ipsam defendere obiicereque corpus nostrum pro corpore eius. Hoc serio scribimus, et libentius re ipsa ostenderemus quam literis. Macte igitur virtutis esto Magnificentia Vestra pergatque sic ab clarissimo ipso facto ad nobiliora. Quod semper cupimus. Orabimusque dominum Deum nostrum ut hoc perficiat secundetque, ut non solum posteris suis, verum et toto regno decori et glorie futura sit perpetuo. Nos itidem Clarissime Maiestati Vestre fraterne commendamus offerimusque omnia nostra obsequia eidem semper paratissima.

Datum ut supra.

(Ibid.)

XXXII.

Cracovia, 31 Ianuar 1532.

„Ioannes, comes in Tharnow, Palatinus Russiae et regni Poloniae exercituum Imperator.“ Mulțămește ducelui pentru present, trimes prin soli la rege.

(Original.)

Cracovia, 1-iŭ Iunie.

Scrisoare de ceremonie de la „Ioannes comes in Tharnow, capitaneus Reipublicae“, etc., către duce.

(Ibid.)

XXXIII.

Cristofor de Schidlowiecz către duce.

„Ex nova civitate Korczin, feria tercia Pasche [2 aprilis], anno D. MDXXXIj."

Ii moare luĭ Schidlowiecz „filiola", fratele Nicolae și „unicus filiolus Christophorus".

Lupte cu Tatarii la Cercass, ale luĭ Ostafie.

„Moldavus in pace se continet, sed querit modos quo ulcisci cladem anno supero acceptam. quod illi non prosperet Deus, possit. Unde cum Tartaris et Moscovie duce per tanta [=pertentat] facere et inire amiciciam novam."

Sultanul ar fi la Dunăre, contra Ungarieĭ.

(Ibid.)

XXXIV.

Cristofor de Schidlowiecz către duce.

Cracovia, 6 Iunie 1532.

Se așteaptă sol de la Sultan.

Cracovia. 12 Decembre.

Sol polon la Poartă. A scris și Sultanul către rege.

(Ibid.)

XXXV.

Petru Opalinski, castelan de Lend, către ducele Albert; Wilna, 4 Novembre 1533.

....Nuncium Valachi de pace tractaturum expectamus in dies. (Prada Tatarilor cu noul Han în Moscovia.)

(Ibid.)

XXXVI.

Magniffice domine et domine, amice generose et honorande. sanitatem V. M. in dies libenter audire cupio et opto. Quam Deus Omnipotens Vestram Maiestatem longa in tempora prestare dignetur. Bych pisal W. W. nowyny czo szei

w Wegrzech stalo albo dzyeye, tak mam baczycz ze V. W, V. wschythki nye sa tayne, jedno my powiedzial kxyedza Biskupa Wylnyenskyego posel, ktory tymy czasy wyial od Woyewody Walaskyego, yz patrzyl na nyelaskawe zgubienye Grytha yako gizgubili hethmanowie krolia Januscha y Woyewody Walaskyego. Naprzod po ranu vcziali mu rancze (?) ze (?) takze go nyechaly, potym v poludnyu nogi, a przed wyeczorem do g *(sic)* scziacz a na vstatek go czwiertowali; u Woyewody Walaskyego iego dwa synowie sa. Czo s nymy vezyny (?) nye wiedziech.

O turku tak iest slawa jestlize pewna, iz z wielka sskoda a utrata lyudzy wycziagnal z krolyestwa persyskiego, y iest w Nathuli, y. Tensluch iest, zeby starssy syn y Ebreym Bassa z nyemala summa liudzy od nyego odstampili, lyudzi malo mial, nye zdarzylo mu szie, mial z nyektorymi pudke ale za malym zyskiem tak ia bacze ze ych ledwo kylo sseth zginelo porywkami tymi alie nyewilie. Tha slawa iest od wieznyow yz iesscze iest swiezych Tatar dziesiecz tysiacz na polyu, ktorzy nydziey nyechodzyli, y poviadaia skoro czi przyida zeby uny mieli do nas poycz. Iestli prida iadzie, nadziewam w Podolie, w Haliczka ziemie, thedy po Lwow wypsuia.

Wye to bog yaky gym odpor bandzie, bo czy sluzebny nassy barzo na konyech zessli nayprzecziw jemu, sa ktore rzeczy u mnye sam nyepodobne.

Thymy czasy Tatarow piethnasczie tysiacz wybrali, wyszgli Wolynskia ziemye. Tak powiadaia ze nyemasch pamyethnyka z by kyedy barzey byla ta ziemia wypustossona od Tatar yako teraz.

Kxiaxath Zaczlawskich w przygrodkie dubyli. Tam powiadaia wielie pobrali zyemianek y liudzy pospolitych, nabrawssy szie yuss nazad wyssli na polie.

Pan Chorazycz bendzie v to staral, aby mogl iaka posluge vezyniczalu, tych dwu drogach ktore okolo Tatar czynyli, tak ze gim malo koni zostallo. Ynnych nowyn nyemasch, ktore bych W. V. mial pisacz." Saltim cum his gratie

V. M. solite me recommendo, que faustiter in nestoreos animos valeat.

Datum ex Camyeniecz, XXIX mensis octobris, MDXXXIIIj.
Stanislaus Lanczkorunski, Pallatinus sandomiriensis.

Racz W. M. wiedziecz yze kdy ten posel Kxyedza Byskupa Wylnyenskiego od Woyewody Wallaskyego iechal, tedy do mnye y do Kxyedza Byskupa wzkazal, aby smy szie w to do krolia iego miloscy wlozyli, aby krol iego milosc s nym odnowil przymyerze, chczacz z kroliem iego m. w pokoyu zycz. Jam tymy czasy poslal posla swogo do nyego, ktori tam iesscze iest, y wzkazalem do nyego, aby my wypisal condycie pod ktorymi by chczial z kroliem iego milosczia przymyerze myecz. A wzkazalem tez do nyego, jestli dwa rzeczy odstampi: Pokuczia y dzial. Tedy moze bycz yussym obyczayem przymyerze u krolia iego M. ziednano. A czo my na to wzkaze bez obmyesskania kym bande mogl narychliey V. V. dam znacz.

[V-o : adresa în latinește a luĭ Severin Bonar, castelan de Czarnow.

Copie.]

[*Resumat:* Stanislav Lanczkorunski scrie că solul episcopuluĭ de Vilna, care a plecat de la Voevoduł Moldoveĭ, i-a spus cum Hatmaniĭ regeluĭ Ianuș și aĭ Voevoduluĭ Moldoveĭ aŭ tăiat pe Gritti (întăiŭ mîinile, apoĭ picioarele, apoĭ capul); ceĭ doĭ fiĭ aĭ luĭ sînt la Voevodul Moldoveĭ. Dă apoĭ știrĭ despre Turciĭ cari s'aŭ întors din Persia în Anatolia; sînt și Tatarĭ, (10.000) cu eĭ. Se poate ca aceștia să prade Podolia saŭ Galiția.

P. S. La plecarea sa Voevodul Moldoveĭ a spus soluluĭ episcopuluĭ din Vilna să intervină pentru pace între el și rege, pentru că el vrea să trăiască în pace cu regele. Lanczkorunski i-a trimes vorbă că regele nu se va împăca decît cu anume condițiĭ: să i se cedeze Pocuția și să i se dea înnapoĭ tunurile. Răspunsul Voevoduluĭ îl va comunica îndată ce-l va primi.]

XXXVII.

Illustrissime princeps et domine, domine Colendissime. officiosissimam servitutis mee et orationum commendationem. Cupit a me certior fieri Ill. D. V. quem exercitum habuerit generalis ista bellica expeditio. Ego pro officio meo proque studio quo sum erga Ill. D. V., nihil eam celabo earum rerum que actae sunt ad Leopolim. Fatalis quedam calamitas universum orbem pervasisse videtur, nullus ut locus ita abstrusus sit et reconditus qui non aliquo infelicitatis genere prematur. Nos adhuc, aliis cum gentibus collati, satis esse beati visi sumus. Verum accidit hoc tempore ut et ipsi aliquo fuerimus, etsi non gravissimo. incommodo conflictati, fortassis non alia magis re quod felicitate nimia laborantes. Equester ordo, plus satis cupidus libertatis suae tuendae vel augende potius, iura sua. labefactari querens, immunitates infringi, privilegia induci et antiquari, motus quosdam, non tam contra Regiam Maiestatem quam contra Regni proceres, excitaverat atque adduci non potuit ut in hostes aliquam irruptionem faceret. Verum, Deo sit gratia, fuit exitus huius tragediae, ut in rebus incommodis, satis liberalis. Missus factus est equester ordo ; miles scriptus mercenarius : atque is in regni finibus collocatus, magis ut bellum propulsaret quam ultro inferret. Certis enim rationibus impulsa Sacra Maiestas Regia faciendum non putavit ut ad depopulandam Valachiam hostesque ad prelium eliciendos suos milites ne mitteret. Praeterea nihil est actum quod Ill. D. V. scribendum putarem, nisi quod Sacra M. R. sana ad nos et incolumis rediit. Quo nomine divinae Maiestati ingentes agimus gratias. Quam precor ut V. quoqe Ill. D. omnia felicia largiatur. Cuius me favori benevolentieque quam diligentissime commendo.

Cracoviae, die VIII octobris, a. D. M°D°XXXVII.

Eiusdem Dominationis Vestre Illustrissime

Addictus capellanus: Ioannes, episcopus cracoviensis, regni Polonie cancellarius.

[V-o : adresa în latinește către duce.]

(Ibid.)

XXXVIII.

[1538.]

[Sultanus] Choczym[1] accepit iam in suam provisionem. Dedit capitaneum suo nomine, sue fidei et gentis, hominem impurum, etc..

Praeterea iam palam struit pontes in Hungariam, quam hoc anno occupare nititur et ita iuravit dum e Moldavia redibat ; nos autem sponsamus uxores, causamus et pompas nostras ducimus, lupo spectante. Omnipotens Deus prospiciat. Item et navigium parat mirabile, veluti ad Mare Germanum. Rumor est non usquequaque contemnendus.

Mittitur nuncius regius ad Thurcam, d. Vilamowski, curiensis *(sic)*, expostulandum fidem eius et denunciandum qualia sunt ista indicia futura pacis aut promisse securitatis nupper iurate : putamus quod respondebit enigmate.

Mittitur alter nuncius d. Wylamowski, cantor plocensis, ad regem Romanorum cum d. marscalco Curie ; nescimus quod ferat: fortasse idem quod supra.

Missi sunt ad Palatinum Moldavie duo : d. Polanyeczki et Bydinski secret[arius]; qui habent fortasse idem quod et ad Thurcum intimatum est.

[Apoi : „Ex urbe".]

[V-o :] Summittates novacionum, utinam Dei omnipotentis virtute immuttandarum; non opus est nostri (?).

(Ibid.)

XXXIX.

16 Februar 1538.

Ex literis cuiusdam amici.

Post occlusas litteras venerunt nova certissima quod Palatinus Moldavie retrocessit cum exercitu suo ex terris Podolie et reliquit ultra mille ex suis, qui sunt interfecti per nostros. Ex nostris tantum ducenti et quinquaginta sunt

---

[1] De fapt, Benderul.

interfecti, et d. Wlodeck cum aliis septem est in captivitate, et scribit rogando d. castellanum cracoviensem, ex captivitate, quod esset permutatio captivorum, quia multo plures sunt capti per nostros ex Moldavis, et ita rogat quod esset permutatio. Nullam arcem per vim acceperunt Valachi, sed vicecapitanei soli per se tres arces ligneas inimicis tradiderunt; quibus acceptis iussit, Palatinus Moldavie arces concremari, et ita discessit ad tergum. Ex istis vicecapitaneis qui arces tradiderunt sunt iam duo verubus infixi; si modico plures fuissent ex nostris, cum maiori damno et periculo exivisset Moldavus ex dominiis Sacre Maiestatis Regie.

Datum Petrkovie, 16 februarii 1538.

[Și traducere germană.

Din acel loc, la 2 Mart, Ioan, episcopul de Cracovia, cancelar, și Luca Gorski anunță și apropiata ambasadă la Sultan. Spithek era frate cu Ioan de Tharnow (scrisoarea sa din 23 Iulie 1538).]

(Ibid.)

XL.

....Illustrissime princeps, domine, domine gratiosissime.

Nova que in aula Serenissimi principis mei versantur accipiat Illustrissima D. V. velim. Serenissi[mi] Romanorum et Hungarie regis, missis nunctiis, significant Imperatorem Turcarum, magnis coactis copiis, recta Moldawiam contendere, qua, et regione Transalpina, occupata et Palatinis suis collocatis, in Hungariam penetrare illicque hiberna agere decrevisse, orantes ut Palatino Moldawie, cuius vires sibi accessuras scribunt, Maiestas Regia in presenti parcat et commune bellum non impediat, se omnium dampnorum et sumptuum vades pro eo ponentes. Orator Maiestatis principis mei, d. castellanus brzestensis, ad Imperatorem Turcarum missus, rediturus, premisso ad Maiestatem Regiam nunctio, eandem Turcarum expeditionem et decretum confirmat. Palatinus Moldawie, petitis subinde et prorogatis indutiis, nihil agit; exercitus noster arcem Choczym XVIII au-

gusti obsidione cinxit, que ab omni oppugnatione et tormentorum ictibus atque igne dicitur esse tuta. Magnificus tamen dominus castellanus cracoviensis, frater meus, cuniculis, non sine pociundi spe adorsus est eam.

...Datum Cracovie, penultima mensis augusti 1538.

Eiusdem Illustrissime Dominationis Vestre

Servitor: Spitek de Tharnow manu sua scripsit.

[P. S.] Obsignatis iam ad V. Ill. Do. litteris, accurrit celer nuncius et retulit Tartaros, qui predas in diebus Maiestatis Regie agebant, per nostros milites fusos esse, ex illisque insigniores quosdam, ex caphensi et oczakoviensi sectis, quas vulgo ordas appellant, caepisse, qui, questionibus subiecti, retulerunt Caesarem Turcarum totis viribus in regnum Hungariae invasurum et totam vim Scytarum cum magna parte exercitus sui in ditiones Maiestatis Regie missurum; sed ex his ipsis captivis quos in singulas horas expectamus, certiora habebimus. Quicquid allatum ab illis fuerit, faciam postea Vestram Illustrissimam Dominationem certiorem.

[Către duce:

La 16 Marţ, fratele, Ioan, scria către duce, din Skrzynno.]

(*Ibid.*; şi în Iorga, *Chilia şi Cetatea-Albă*, Bucureşti, 1900, pp. 318-9, no. XXVIII.)

XLI.

Illustrissime princeps et domine, domine observandissime.

....De rebus novis tristissima queque ad nos perferuntur. Aiunt enim Turcarum tyrannum pontem quo ripas Danubii iunxerat anno proximo superiori, cum in Valachiam esset irrupturus, eundem in locum nunc deportandum curasse, ita ut certum hoc sit eum proxima insequenti aestate in Valachiam esse rediturum. Inde quorsum se conversurus sit, nihildum certi habemus. Sunt qui existiment eum recta in Hungariam cum exercitu progressurum, alii vero per regnum nostrum in Silesiam invasurum. Non desunt etiam qui affirment eum Prussiae potiunde desyderio teneri, pre-

cipue vero portus gedanensis, ex quo facilis ei futura esset transmissio in omnes terrarum partes. D. O. M. avertat truculentum tyrannum hunc a cervicibus nostris. Illud pro cento et indubitato allatum est quod in ipsis regni nostri finibus futurus est, ita ut vacuo a metu animo esse non possimus. Cum autem periculum hoc aeque attingat V. Ill. D. atque nos qui sumus illi paulo viciniores, aequum est ut provideat diligenter ne quid regnum detrimenti capiat, cui nihil potest separatim accidere a ducatu Ill. D. Vestrae.

Datum Cracoviae, VI martii, a. D. MDXXXIX.

Eiusdem Vestre Illustrissime Dominationis obsequens capellanus

Episcopus cracoviensis subscripsit.

(*Ibid.*, și în *Chilia și Cetatea-Albă*, pp. 319-20, n-l XXIX.)

XLII.

Illustrissime princeps et domine, domine Colendissime.

....Nova nulla video que perscribam Ill. Do. V., nisi quod auditus est hisce diebus nuncius Valachiae satrapae, qui non mediocres iacit terrores Caesaris Thurcarum. Ait eum tres habere collectos exercitus, quorum uno Sophi, Persarum regem, alio Germaniam, tercio Hungariam adoriri statuerit. Dicit ripas Danubii pontes eum iunxisse, quo minore negocio transire queat exercitus. Arcem extruxisse munitam in Valachia, non procul a Belgrado. Mandasse preterea Tartaris ut et in ditiones Sacre Regie Maiestatis impetum faciant et arcem Braczlaw, que est in finibus, obsidione cingant, quasi potiti sint,— quod Deus omen abruat, sibi eam tradant; quod ei ad multa futura sit opportuna. — Hisce novis per hunc nunciatis, non usquequaque fides per nos habetur, sed pro certis ille et indubitatis adfirmat seque a satrapa suo missum esse dicit ut pro amicitia facere Sacram M. R. de his cerciorem, quo mature rebus suis prospiceret. Esse autem haec allata per eos qui reversi sunt in Valachiam a legato quem habet satrapes sive Vaiwoda apud Turcarum tyrannum. Sed habet Sacra Maiestas Regia suum quoque

apud eundem nuncium. Eius reditus in propinqua est expectacione; quod is attulerit, id pro certo sumus habituri...

Datum Cracovie, XX^a iunii, a. D. M°D°XXXIX°.

Eiusdem Illustrissime D. V.

mancipio deditus: Samuel Macyewskj, decanus cracoviensis et vice-cancellarius.

[P. S.] Scriptis iam et obsignatis literis meis ad Ill. Do. V. venit nuncius a prefecto arcis camenecensis qui scripsit significasse sibi Valachiae satrapam Turcarum tyrannum ex hac vita excessise, filium eius in acie interfectum, exercitum universum a Sophi, Persarum rege, fusum esse et ad internicionem usque deletum petiisseque ut in hac rerum turcicarum perturbatione copias sibi daret auxiliares prefectus quo possit satrapes iste que sibi erepta sunt per Turcas ea asserere atque impedire quominus quae caepta est aedificari arx in Valachia, ea perfici queat. Sed haec nova magis etiam quam priora illa suspecta nobis sunt. Cum certius erit aliquod allatum, perscribam Illustrissimae Dominationi Vestrae.

[Către duce.]

(*Ibid.*; și in *Chilia și Cetatea-Albă*, pp. 220-1, n-l XXX.)

XLIII.

Anexă la Boner către duce ; Cracovia, 7 Decembre 1539.

[În scrisoarea lui Boner:]

Haud eciam Ill. D. V. nescit dominum Hieronymum Lasski, imperio sui principis S. Romanorum regis, ad Thurcam, celeriter et nemine nostrum opinante, cucurrisse, quo ex itinere cum esset apud Palatinum Valachiae, scripsit ad me litteras quarum exemplum Ill. D. V. mitto.

[Anexă:]

Charissime domine affinis, etc., Veni huc in Chrolow ad Palatinum Valachie, a quo plane honorifice et amice sum exceptus, missis mihi obviam ad secundam quidem ab illo

loco mansionem domino Vartica, ad proximam vero d. Coszmelego[1]. Scire debetis Palatinum misisse magnum quemdam Curiensem suum Selha dictum cum valida manu versus Soroka, propter arcendos Tartaros, quos aut sua, aut Maiestatis Regie in dicionem impetum facturos esse certior est redditus. Itaque ne sitis huius hiemis valde securi.

De Petro Palatino scriptum est mihi illum a rege Thurcae brevi prodi debere, magnaque una dona missum iri, quo hac ratione in gratiam redeat. Terra ista Valachie magnopere vacillat, timetque sibi ne tota a Turca occuparetur, sicuti Moldaviam occupare cogitant. Unde expulsus a suis Palatinus, implorata Caesaris ope, restitutus fuit; id aegre ferentes adversarii, ad Turcam profecti, eiusdem iussu prehensi et custodie traditi sunt. Unde nunquam exibunt. Posthaec statim vocatus a Cesare Palatinus, aegritudinem simulavit, satrapis eius interim, aliis huc, aliis in Transylvaniam delabentibus. Caesar magna vi in aestate expeditionem parat in Ungariam faciendam. Ipsi quoque Palatino Valachie sese accingere ut cum Tartaris Transylvaniam invadat, imperat. Itaque nunc certe pertimesco ut nunquam magis antea. Commendo me amori Dominationis Vestrae. Deus faxit ut, inde cito redux, nos inter nos visamus.

Datum in Chrolow, feria 4ta S. Luce [22 octobris], 1539.

Hyeronymus de Lassko.

[Copie.]

(*Ibid.*; publicată și în *Buletinul Societății Geografice* pe 1899, pp. 4-5 din extras.)

XLIV.

Tarnowski către duce; Sandomir, 11 April 1540.

Ac, si quando ea statuendi commodum futurum esset, certe hoc tempus videtur eius generis esse ut, si christiani principes, eciam non omnes, at aliqui saltim, qui, et possent et vellent, hoc onus pium ac vere christianum institutum suscipere sibi invicem et coniunctis viribus non deessent,

---

[1] Cozma Logofătul.

atque id unum quod christianae Reipublicae utile futurum esset sentirent, essent omnia faciliora: priusquam enim vires extenderet suas, in hac Danubii parte, ubi arces edificari et locari iussit, collectis viribus animisque, minori cum negocio procul repelli possit. Et, inter caetera loca. in quibus commode et extra maius periculum cum eo decertari possit, ea sane in quibus arces collocavit, meo iudicio perquam opportuna essent. Quae quidem facile redegi *(sic)* in potestatem possent, ac, ubi recuperatae fuerint, et ex his et Hungaria caeterisque locis christianorum invadendis arceri possit. Quod si gentibus et arcibus suis ferret suppecias, quod sine dubio faceret quando eas videret a christianis principibus oppugnari et sibi eripi, facilius in eo loco quam alias secum esset confligendum. Haberent enim adiuncta eciam sibi moldavicae gentis auxilia, quod in illis locis sint, qui et libenter et utiliter christianis praesidio non essent defuturi. Quare effectum esset ut Dei O. M. patrocinio vinci hostis immanis possit. Qui, etsi non parum valet amplissimis copiis, tamen hoc nomine non esset reformidandus, nam potencia et viribus nullam unquam nec caepit, nec aggressus est provinciarum alio pacto quam cum videret principes secummet ipsos dissencientes pugnantes ferro et armis decertantes, tum demum animum et audaciam sumsit, alterutrum eorum ut opprimeret, diciones subiiceret, civitates vastaret. (Dar frică de faptul că se va opri liga creștină de războaie.)

Orator S. Maiestatis Regie iam e Turcia redit, hodie in Canryenyecz, arcem finitimam S. Maiestatis Suae, venisse fertur; quid ferat, nondum mihi est certum...

(Se spune în P. S., dar n'are interes. Și pentru oile ce pășteaŭ în Polonia.)

Praedones eciam quos Koszakos vocant, qui incursiones in dicionem S. Maiestatis Regiae facere solebant, cum absolveretur orator, Imperator comprehendi iussit et capitis pena mulctari...

Capitaneum thehynensem qui Pretfficz et subditos S. Maiestatis Regiae affecerat minis, quod id ausus fuerit invito

Imperatore, eiiciendum aliumque sufficiendum mandavit. Pontemque in littore S. Maiestatis Regie factum Sandzyakomj suffecto dirimendum et deiiciendum mandavit. Interminatusque est ne Sandziak in littus regium aliquem ingredi permitteret. (A dat ordin Precopienilor a nu prăda. Solul era Soboczki.)

[Ambele și în traducere germană.

Toma Sobocki, „tribunus lanciciensis, regni pocillator" scrie ducele la 1-iŭ Maiŭ 1540, după întoarcere.]

(Ibid.; și în Chilia și Cetatea-Albă, pp. 321-3, n-l XXXI.)

XLV.

Illustrissime princeps, domine domine michi Clementissime.

(Primejdia turcească pentru Ungaria și alte țerĭ.)

Nempe et in ora moldavitica in, contigua vicinitate nostratibus consistente, idem Thurcarum Imperator iis non ita pridem actis diebus partem terre Vayvode illi Moldavorum ademit dicionique sue subegit: eam videlicet ab Nistri fluvii ad Danubii littora intermediam consistentem, quindecem in latum et viginti in longum milliarium distancia atque spacio extensa[m] atque protensa[m].

In terra deinde Transalpinensi seu Multanorum, ex ea parte Danubii, civitatem magnam et opulentam, Brahylow nuncupatam, idem Thurca, ademptam, dicioni sue subiugavit, ibidemque arcem muro erigendam construere occepit.

Ad littora tum demum Nestri, a confiniis Sac. ac Ser. Regie Maiestatis, domini nostri, consistentibus arcem Thehynya nuncupatam, defense cumprimis accommodatissime provisam, muro constructam, erexit. Adhuc vero pro futura improximo estate, alteram quoque arcem in loco dicto Horeyow[1], ab ipsa priori arce erecta versus nostratum oram superius tendendo septem milliarium, ab arce vero confinitanea Braczlaw, dicionis sue Sacre ac Serenissime Maiestatis Regie, domini nostri, ad magnum ducatum Lithvanie

[1] Orheiu.

pertinentem decem octo milliarium distancia consistentem, erigendam velle dicitur. Successive, proch dolor, hostis ille serpit versus nostratum oram. Deus ipse O. M. scire dignetur, qui[d] nobiscum tandem futurum sit.

Moldavie vero modernus Vayvoda Stephanus non ita pridem actis diebus cum duobus sese nominantibus et contendentibus heredes Moldavie fore, qui sub ipso unus post alterum in Vayvodam prefici tentabant, manus conserebat. Alter horum erat filius Petri quondam Vayvode, non ita pridem expulsi, alter vero filius olim Stephani, Vayvode eciam Moldavie; iis utrisque instructis aciebus victis, capitibus plexit, una cum omnibus factionis illius auctoribus: diverso penarum genere morti traditis, iam ad presens respirat.

Senatus vero terre illius moldavitice, de iis duobus obtenta victoria, obsequia sua Vayvode illi suo in recenti prestita offerentes, iis verbis Vayvodam suum aggressi sunt: „Hoc", inquiunt, „impresenciarum propter te fecimus, quod duos istos inimicos et hostes tuos, auxiliante Christo, prostravimus, sed, si partem terre illius per Thurcum ademptam non reacceperis dicionique tue restituendam Thurco non opposueris, futurum est, tercio quopiam hoste tuo ad fasces Vayvodatus anhelabundo sese offerente, nos procul dubio a te ad eum deffecturos esse persuadeas. Et neque te amplius nobis pro domino seu principe et, ut ipsorum vocabulo utar: Vayvoda, habere reputareve velle. Illi siquidem pocius obedire et servire vitamque sanguini, et rebus omnibus non parcen[do], in et pro patria paternaque ora exponere mallemus quam quod nobis christianis, proch dolor, gentis nephandissime princeps imperare patrimoniave nostra deoccupare debeat. Ad hec Vayvoda inter cetera illis fertur respondisse, pollicitatus illos protegere partemque terre illius ademptam redimere et in dicionem suam restituere, solum duorum annorum ab illis sibi ad hoc perficiendum dari peciit induciarum, spacium eas potissimum illis adducens in medium raciones: primam famem in terra illorum impresenciarum magnam seviisse; alteram nondum sese thezaurorum, qui nervi, ut ayunt, belli existunt, copiam habere; terciam

nondum sese certe scire, uter in regno (*sic:* regimento) Ungarie rex iam tum demum sufficiendus sit. „O utinam“, inquit, „regno illi rex belligerundus idemque magnanimis atque locuples sufficiatur, ad quem reffugium habuerim, illiusque atque Polonie regis et a ceteris cristianis principibus consiliis et auxiliis supplicabundus uti velim. Habito siquidem ab ipsis aliquid suppeciarum, commode satis Thurcarum Imperatori possem resistere. Quod absque ipsorum regum et ceterorum principum christianorum suppeciis non ita commode, et ymmo difficile, perfici possit et frustra forsan tentandum“. Acquievit senatus ille Vayvode sui persuasionibus prefatis infra duorum annorum spacium defensam sibi illam expectaturum.

Mea vero sentencia, si a principibus christianis non habuerit auxilia, procul dubio senatores illos suos hosti nephandissimo illi proditurus est, vite periculo exponendos, tanquam contra eius imperialem auctores factionis potestatem. Ex aggrarico ordine alios dignitarios subministraturus ; Thurcarum vero Imperator maiorem partem terre moldavitice, eam videlicet nostratum confinia contigue respicientem, sue dicioni subiugaturus consuspicatura, Vayvoda illo in aliqua parte mediterranea illius relicto. Utinam autem principes christiani Vayvode illi suppecias laturi sint! Ex iis siquidem duabus terris, moldaviensi videlicet et transalpinensi, illorum apparatu solito, pro armis capiendis centum millia equitum necessitatis tempore sese offerente, exire certum est, qui, christianorum principum auxilia habendo Danubio fluvio, qui terras illas utrasque alluit, in sua potestate habito, magnum inde principium sunt habituri, arces omnes illas Turco impresenciarum obedientes, circumcirca Danubium consistentes, commode possent a Turco eripere sueque dicioni subiugare exercitusque tum demum thurcicos per Danubii undas tentantes transmeaturos prohiberent. Deus O. M. inspiret corda cristiana hosti illi nephandissimo iamiam unitis viribus resistere debere.

Dicitur preterea, Petrus ille quondam Vayvoda Moldavorum non ita pridem expulsus apud Thurcam esse illique

filium suum in pignus obsidionis dedisse, ea sub condicione ut, si rursus dicionem moldavicam possit adipisci, qua pulsus est (quod sibi Cesar ille annuere affirmatur), quod esset obediens in omnibus Cesari Thurcarum. Ad quid devenire suspicatur status noster cristianus, Deus ipse solus scire dignatur.

Quid tandem innovatum certi precipue fuerit, non negligam Vestre Illustrissime Dominationi scriptis meis pro temporis exigencia significare. In iis siquidem et in aliis omnibus licitis obsequiis Vestra Illustritas, dominus, dominus meus Clementissimus, me servitorem suum semper paratum invenire obtemperabundumque dignabitur. Humiliter rogo ut Vestra Illustrissima Dominacio mihi esse clementissimus dominus et me pro uno suo servitore reputare dignetur. Cuius me gratiae commendo.

Ex Halicz, penultima octobris, anno Cristi 1540.

Eiusdem Vestre Illustrissime Dominationis obsequiosissimus: Nicolaus Syenyawski, castellanus belzensis, exercituum Reipublice campestris haliciensis colomiensisque capitaneus.

[V-o: adresa în latinește către duce și: „Ankommen durch Jhon Politzkj zu Ortelsspurgk, den 4. Decembris. Ist den 8. Januarii widerumb beantwort."]

(*Ibid.*; și în *Chilia și Cetatea-Albă*, pp. 323-5, n-l XXXII.)

XLVI.

Illustrissime princeps, d. d. meus Clementissime,

....Valachi Palatinum suum cum Turco sencientem occiderunt, et omnes Turcos qui in dicione illa iam se locaverant, ad unum interfecerunt resque illorum et Cezaris maximo lucro diripuerunt....

Datum Vilne, XV ianuarii, a. D. 1541.

Eiusdem Ill. V. D.

Servitor: Petrus Opaliensky, Curie magister.

(Către duce.)

(*Ibid.*; și în *Chilia și Cetatea-Albă*, p. 326, n-l XXXIII.)

XLVII.

Illustrissime princeps, domine, domine Clementissime.

....Novarum rerum nichil habemus preter hec: Vayvoda Moldaviae in arcae Szoczawa, quem Turcarum Imperator ante biennium instituerat, a suis noctu necatus est, ob hoc quod certam partem dominiorum suorum Imperator Turcarum sub p[otesta]tem Szandziaczi Nisteralbensis tradere constituerat.

Electus est ab eis ipsis alter, nomine Allexander, filius olim Bochdani Vayvode, qui, cum huic loco sufectus esset, sub arcem nisteralbensem turcicam, aliquod millia hominum misit predatum, qui, profligatis octingentis aequitibus Turcarum et abactis quam plurimis pecoribus, ad sua iam redierunt. Quid inde futurum est, expectamus...

(Întors, dar nu la Curte, Wilamowski, de la Sultan. Pomenit şi „Armenus interpres regius idiomatis turcici".)

Vilne, 21 ianuarii, a. D. 1541.

Eiusdem Illustrissime Dominationis Vestre

Addictissimus servitor: Thomas Soboczkj, tribunus lanciciensis, Regie Maiestatis pocillator.

[Către duce.]

(*Ibid.*; şi în *Chilia şi Cetatea-Albă*, p. 327, n-l XXXVI.)

XLVIII.

Sobocki către ducele Albert; Vilna, 12 Mart 1541.

„...Interpres regius sermonis turcici ex Turcia rediit, eduxit secum 59 homines captivos quos Tartari nisteralbenses e dominiis et regno R. M. abegerant; eos rursum Imperator Turcarum, ob federa et pacta cum Regali Maiestate sibi intercedentia, repertos, remisit....

[Şi traducere germană.

Apoi ţidulă de la „Ioannes Orzechowski, succamerarius chelmensis et capitaneus zlothoviensis" (1541).]

(*Ibid.*; şi în *Chilia şi Cetatea-Albă*, p. 327, n-l XXXV.)

XLIX.

„Ambrosy Kurczpach“ către duce. „Datüm zu der Vylnn, am Dinstag for Palmarum [=5 aprilis], 1541.“

....Der Vayda Peter der Volochaj ayn gnumen hat un[d] den Alexandrovycz hat gyekepft, der naglest Vayda vur, doch myth Tyrkyem Gyehelff; dy Tyrkyen zeint gancz hamlich....

[P. S.] Der thyrkiszi Poczavt kumt morgyem myt zamt enn volochisszer Potszovt : hot der tyrkyszy . Poczszavt XI Pffert un[d] der Valach 14 Pferd....

(*Ibid*; și în *Chilia și Cetatea-Albă*, p. 327, n-l XXXVI.)

L.

Illustrissime princeps, domine, domine Clementissime.

[Moartea lui Sobocki.]

Hoc quoque C. V. significare scriptis meis pretermittere non potui : Palatinus Muldavie legatos suos Cracoviam ad Suam Regiam Maiestatem misit, cuius legationis precipuum id est : Cupit Palatinus Muldavie veram et synceram inyre amicitiam cum Sua Regia Maiestate Polonie. Idem iste legatus ait hoc anno ipsum Cesarem turcicum non venturum in Hungariam, sed est missurus Ros[t]em-Basha [1], ductorem suum primarium, cum copiis in Hungariam et, ut fama fertur, alterum Basham in Tranylvaniam. At ipsemet Cesar turcicus iter facturus est cum valido exercitu contra regem Persarum qui eius imperium vastat....

Date e Vilna, sexta die martii, anno a nato Redemptore Mundi MDXLVIj.

C. V.

Servitor deditissimus perpetuusque : Petrus a Sborowo, castellanus malegostensis. S. R. Maiestatis iunioris Curie magister.

[Către duce.]

(*Ibid.*)

---

[1] Rustem-Pașa, Vizirul.

LI.

Durchlauchtigster, hochgeborner Fursth unnd gnedigster Herr unnd Herr...

Hineben habe ich auch nicht wollen underlassenn, E. F. D. dy Zeitunge zu zue schreybenn die man kortzlichen an Koniglichenn Hoff auss der Podolia, Walachia unnd Ungeren geschrieben hoth, dy alhie beyn uns fasth nicht globlich sein: dass die Ungeren solle dy Turken uber fortekt *(sic)* haben und Uffen *(sic)* einnemen, quadam stratagemate. Doch diess wyrdth E. F. D. auch korzlichen vom Hern Lasky ein nemen. Alhie gibth man keinenn Glauben denselbigen Zeitungen. Ich bith aber gancz undertheniglichen, E. F. D. wollen dy selbige auch von mir gnediglichen annemen. Dan ich habe sie E. F. D. also zugeschribenn wy man ssie Kö. Mth. hoth zugeschribenn. Ich bith abermall E. F. D. wolle mich in dem Fall entscheldigeth nemenn, quod audita aliis refero. Dattum Peterkaw, eylende, 12 July, a. D. 1547.

[P. S.] D. Palatinus Lublinensis rediit hodie ex legatione ex Walachia; nondum retulit responsum Regiae Maiestatis; tamen ea omnia Vestra Illustrissima Celsitudo quoque a Palatino Syradiensi accipiet.

Gancz gehorsamer, undertheniger D[iener]: Chrystoff Conarsky.

[Către duce. — Lipsesc anexele.

Scrisoarea de la 29 Iulie a luĭ Laski nu cuprinde nimic.]

(Ibid.)

LII.

Durchlauchtiger, hochgeborner Fursth unnd gnedigster Herr unnd Herr...

Hinebenn wysse auch E. F. D. dass die wallachische Bothschaffth 13. Augusti auch ankomen ist, funfftzigk Pferdenn stark: Goth weyss wass dy selbige anbrengeth. Die

romischen und turkyschenn Bothschaffter sein noch nicht abgefertigeth...

Dattum Peterkow, eylende, 17 augusti 1547.

Euer F. D. gancz undertheniger Diner: Chrystoff Conarsky.

[Către duce.]

(Ibid.)

LIII.

Chrystoff Conarski către duce; Piotrkow, Joĭ după Sf. Bartolomeiŭ (25 August) 1547.

....Mith Anzegunge wass die wallachische Bothschaffth angetragenn und geworbenn. Wywoll ich diess formalls E. F. D. zugeschriben das sie ea causa ankommen, a Regia Maiestate postulare iuramentum, also wy auch der Palatinus Lublinensis mith dem Gorezky, Kö. Mth. Secretario, im nechst vorgangenn Junio dass iuramentum vom wegen (?) Kö. Mth. a Palatino et suis consiliariis geforderth, welchs ssie zu ieziger Zeith zu mehrer Urkundth unnd Sicherheit in scriptis cum appensione sigillii Palatini Wallachie et tocius regni consiliariis ipsius gebrocht, solchs Kö. Mth. mith underthenigem Dinsth zu deferirenn, und solchs widderumb vom Kö. Mth. exigunt ut illis Regia Maiestas similiter prestet iuramentum ut moris est: quibus autem conditionibus dysselbige iuramenta gesthen sein, wiss ich hernochmalss E. F. D. zu schreiben...

[Către duce.]

(Ibid.)

LIV.

Illustrissime princeps...

In finem quid scribam nihil habeo, tantum hoc unicum: in vigilia Corporis Christi [=30 maii] nuncius Valachorum Cracoviam venit; ille quid novi attulerit, nihil adhuc certi est: eius autem servitor palam locutus est quod ab eorum dominis nuncyus in regno Thurcarum erat et illum hec

dixisse, quod Cesar Thurcarum contra Zophi, regem Persarum, cum maximo exercitu profectus est.

....Datum Cracoviae, Ij iunii, a. D. 1548.

Humillimus servitor : Stanislaus Sobek de Sulyczow.

(Ibid.)

LV.

Solia lui Assuerus Brand în Polonia; Iunie 1548.

Vorbește cu episcopul de Cracovia la 5 Iunie: „so habe man mit dem Wallachen ein beschtendigen Friden...."

(Ibid., Gesandtschaftssachen.)

LVI.

Boianowski către duce. Neterminată, deci fără dată; pusă la începutul anului 1549.

....Ab extra hec sunt que ego scio. Misit huc Palatinus Moldavie, dicens se duo mandata ab Imperatore Turcarum (quia ad primum non fecisset) habuisse, ut ad regem mitteret atque resciret an voluntas regis fuerit, vel scitum. quod nostri Kozakj incursionem versus arcem suam Oczakow atque damna subditis eius facerent, etc. Dixit eciam idem orator privatim quod duo Czaussi turcici hos Tartaros qui nuper Wolhiniam vastarunt et spoliaverunt, ex domibus eorum fustibus, invitissimos ad id, expulerunt. Metuimus igitur maiorem eorum incursum, proptereaque castellanus craccoviensis ex Russia nondum rediit.

(Se trimete la Turci „Bogush".)

(Ibid., scrisori polone; și în Chilia și Cetatea-Albă, p. 328, n-l XXXVIII.)

LVII.

Przyluski către duce; Cracovia, Miercuri înnainte de Sf. Adalbert (8 Ianuar) 1550.

....Russiae oras, tam a Valachorum, quam a Scytarum in-

cursionibus speramus hoc anno pacatas fore. Scytarum enim legatus nuper Suam Maiestatem Regiam ad faedus simulque ad conditiones foederis pias hortabatur. Valachus autem, iussu Turcae, non suapte sponte, impressionem se fecisse significavit. Ad haec hodie dominum Bogusz iam Camenecii esse audivi: quid serus vesper vehat, alicunde in manu Dei est...

X (Hanul cerea tribut îndoit; Boianowski către duce; 2 Iunie.)

(Ibid.)

LVIII.

Iacob Przyluski, notar de Przemysl „et Ill. D. Pallatini Cracoviae, etc., familiaris", către duce; Cracovia, Sîmbătă înnainte de Reminiscere (1-iŭ Mart) 1550.

....Heri allatum est huc partim triste, partim letum nuncium; primi enim tabellarii, ex finibus Russiae missi, nunciabant Pretvicium in Bar a Valachis et Turcis obsessum esse, ut non conquieturi essent donec vivum conprehenderent Turcarumque Imperatori ante aliquot menses Constantinopolim ex Persia reverso adferent. Secundi autem ad 5.000 ipsorum Turcarum et Valachorum a Palatino Belsensi et ipso Pretvicio fusa esse certo referebant. Ita hic nos, inter spem metumque positi, nescimus pacemne an certum bellum expectemus cum illo tyranno qui liberorum principum professus hostis est. Duo autem sunt que his novitatibus, huc certo alioqui allatis, fidem abrogent: et quod legatus Turcae qui Persam victum esse referebat nuperrime hic secessit et quod Bogusz, capitaneus crasnostaviensis regius, itidem legatus, nondum ab Imperatore reversus sit. (Se va vedea cu timpul [1].)

(Ibid.; şi în Chilia şi Cetatea-Albă, pp. 327-8, n-l XXXVIII.)

---

[1] În 1550 moare Stanislas Laski.

LIX.

„Samuel, episcopus cracoviensis et Regni Polonie“, catre duce ; Cracovia, 28 August 1550 (sau 1551).

....Qui res repetitum ad fines turcicos publico comiciorum decreto missi sunt scribunt nondum sibi cum Thurcis de loco convenire : eaque se causa Podwisoczki, aulicum Maiestatis Regie, ad illos misisse; esse non parvum hostium numerum in armis, ex Thurcis, Thartaris, Valachis collectum. significant.

Valachiam sedicionibus esse perturbatam nunciant, propter impotentem regiam dominationem, qui arbitrio suo in quoslibet saevire dicitur. Dilapsi precipui quique sunt, pars in Hungariam, pars ad nos; inter quos est prefectus sorocensis Niegun. *(sic)*....

(Ibid.)

LX.

Stanislas Boianowski către duce, Posen, 10 Octombre 1550.

....Ab extra, et primum ex Ungaria. Regia Maiestas, dominus noster, scripsit nuper senatoribus precipuis sibi certo significatum esse Cesarem Thurcarum ad Status Transilvanie scriptis mandasse ut monachum[1] officio thesaurariatus privarent, quod officium ille, invito Cesare Thurcarum. faventibusque Transylvanis, transfuga ad regem Ferdinandum wlt retinere. Quo intellecto, Cesar Thurcarum iussit Valachis et Moldavis exercitus colligere. Quod ubi rex noster intellexit, litteras restium, de quibus supra, publicavit, addens quod Petrowicz, primarius et potencior circa reginam Isabellam homo, ad Thurcam descivit, una cum filio regis Ioannis. [Deliberează senatorii asupra oportunității unui ajutor.

La 28 Decembre, Boianowski numește pe Bernard Pritffitz : „ruttenice milicie ornamentum. vel pocius fulcimentum“.]

(Ibid.)

---

[1] Gheorghe Martinuzzi.

LXI.

Zeittunge die zu jetziger Zeit beu uns verhanden sein... (Năvălirea Tatarilor în Litvania.) Der Wallach[1], denn man bisher eigentlich hatt todt gesagt, ist wider lebendig worden, doch gleichwol das Wetter hatt inn hefftigk gerurt, das er schwerlich lang leben wirt, unnd Koniglicher Mtt. geschickter Herr Vilamowskj, der vom Wallachen gekennet ist worden, ist noch nicht loss gelassenn. Goth weis was auffs Letzst daraus werdenn wirt....

Alhie umb Krackaw. etc.

[Pe la 1550.]

(Ibid., IV, 16, 39; Neue Zeitung, pe V-o.)

LXII.

Stanislas Boianowski către rege ; Lublin, 7 Iunie 1551.

....Certe periculum ex Valachia sive per Valachiam a Turcis maximum pro foribus est, tam certum siquid piam aliud. Non quidem vulgare illud periculum, qualia multa sepius ab incursionibus extemporaneis vidimus. Sed de subiugacione et tyrannica perpetua possessione res agitur. Primum, quod nullus rex Polonie fecit, ter in Turciam pro pace sive induciis obtinendis modernus rex legatos misit, nec tamen obtinuit. Que quidem—et ob hanc nostram, quam Turce probe norunt, ignaviam et discordiam, et ob Palatini Valachie ad se deffectionem, quam illi iam olim facturam sperabant, de qua Illustrissime Celsitudini Vestre aliquocies scripsi, et quae iam effectum sortita est, — negate sunt. Deinde ob illatas per Pritwicz et alios nostrates Cozakos in finibus iniurias, ut illi dicunt, pro quibus componendis iam sepius utrinque commissarii deputati fuerunt, sed nunquam aliquid tale effecerunt. Manifestissime nobis a longo iam tempore minabantur, se videlicet ulcisci velle. Nunc Palatinus Valachie, cum duobus sandziakis et turcico exercitu. in proditam a se patriam redit, suscepta apud Cesarem mahometica religione; a quo, dum abesset. omnes primarios

[1] Petru Rareș?

et mediocris ordinis homines defecerunt, audientes eum Turcam esse factum. Illorum magna pars ad nos venit, suo et reliquorum nomine rogans ut eos rex pro suis agnoscat et illos paucis equitibus aut pauca pecunia iuvet: se velle, suo et suorum extremo periculo, Turcis resistere. nec tam perfidum dominum quondam suum amplius admittere. Et, ut illis rex credere possit, volunt primarias quatuor arces in potestatem regis dare, ut illis suos preficiat capitaneos, etc. Nos quidem sentimus illos ut christianos et confederatos nephas esse desere[re]. Metuimus tamen Turcas, non animadvertentes quod, eciam si illos summo studio observemus et illis in hac et in aliis rebus gratificari velimus, idque maiori nostro periculo, nos illos amicos nequaquam habituros et per omnem occasionem hostes experturos. Sed, in diem viventes (si hoc est vivere), omnia pericula, non fortitudinis, sed virtute ignavie contemnimus. mulieribus magis inermes, nec de ullo defensionis modo cogitantes; qui apud nos duplex in usu semper fuit: mercenario scilicet milite, pro quo scribendo nulla prorsus est pecunia, et generali tocius nobilitatis regni convocacione. quam practici aulici nequaquam facere audent. Ex Valachia itaque hec sequentur. Restituitur in suum locum Palatinus Turce; subditi eius, presertim primores, fugient; qui ad nos certe, exceptis paucis qui, ex vicinitate, in Hungariam, ibunt aut iam iverunt. Mittentur ad nos nuncii ut illorum subditos restituamus. Si facimus, perpetuos hostes ex illis habemus et, contra Deum et hominum fidem, infidelibus christianos trademus ut dedecus dedecori addamus. Si non restituimus, apertum bellum habemus, quamquam, eciam si restituamus, idem sit nobis sperandum. Sunt igitur et imminent pericula, si umquam fuerunt. Tamen nos omnia hoc deseruimus sic indifferenter et sine omni cura et ordine putamusque magis officii nostri et debiti esse cereos nigros sive tedas in meridie accendere atque in omnibus villis templatis per totum iter descendere ac circa nefandissimum cadaver pedibus ire [1]....

(Ibid.; și în Chilia și Cetatea-Albă, pp. 328-30, n-l XXXIX).

---

[1] Al regineĭ Barbara.

LXIII.

Boianowski către duce ; Vilna. 17 August 1551.

....Nova nulla habentur nisi quod iam nuncius de Valachis scribitur hunc novum Palatinum amiciciam nostram cupere; videat qui credit! Interim vero duodecim proceres ex illa regione apud nos sunt, nec redire audent ad certum suplicium, propterea quod alium Palatinum sibi dari a Regia Maiestate petebant istumque quem Turca dedit, non agnoscebant....

(Ibid.)

LXIV.

Illustrissime princeps, domine ac domine Clementissime,

Prosperam valetudinem ac felicissimam Reipublice administracionem et gubernacionem a Deo O. M. assidue opto. Quod tamdiu ad Tuam Celsitudinem, Clementissime princeps, non scripsi. id non mea negligencia accidisse Tua Celsitudo reputet, sed partim meis occupacionibus. quas Reipublice causa sustineo, partim vero quod Zyczynsky, Tue Celsitudinis minister, me inscio discedebat ex Russia. Nunc autem Tue Celsitudini ea scribo que sine magno dolore scribi et dici non possunt, quia videntur minari ruinam Reipublice christiane. Elias, olim Pallatinus Valachie, suasu turcici tiranni allectus est ad impietatem machiometicam: abnegata fide christiana, circumcisionem suscepit. Cui turcicus tirannus multas arces dedit et civitates: inprimis Kiliam, deinde Albam seu Byalogrod et Theinia et Oczakow, quae sita est supra Mare, inter duo flumina, nempe Nestr et Boristenem. deinde ultra Danubium Silistra, deinde Baba et Obluczycza, item Thulcza: circiter quindecim arces et oppida. Postquam ista occupavit prefatus Elias, collata a Cesare turcico. deinde quoque in Valachia multa occupavit: ut civitatem Czuburcza, item Galacz civitatem, supra Danubium sitam: item civitatem Ren, quoque supra Danubium, item Lopusno civitatem, item Kygietz, non parvam, abundantem piscibus et pecoribus; ea omnia a Valachia abstulit. Interea temporis

frater eius minor natu Stefanus. subrogatus est a quibusdam in locum fratris; eos autem qui sibi contrarii fuerunt. interfecit, et in dies maximam tirannidem exercet; quoscumque suspectos habet, gladio ferit. Nam non ignorat superstitem esse filium Pallatini olim Valachie Stefani, qui vocatur Ivan[1]: hunc itaque tota Valachia Pallatinum esse cupit, et precipui domini ei adherent. Qui olim erant apud Pallatinum Eliam in officiis, ad prefatum Ivan convenerunt, expectantes Regie Maiestatis gratiam, et se paratos offerunt ad defendendam patriam contra tirannum turcicum. Si tantum eos Regia Maiestas benigne et clementer in suam protectionem susciperet ! Quare, Illustrissime princeps, dignetur Tua Celsitudo patrocinium Valachie suscipere ad Regiam Maiestatem ut sine dilacione subveniat aflicte Valachie, porigentis ei ultro manus et spem totam post Deum Optimum Maximum in Sacre Regie Magestatis clemencia et protectione collocantis. Nam, si Regia Magestas differet subvenire aflictis, turcious tirannus interea occupabit omnem Valachiam arcesque et loca munita ac presidia firma collocabit, et sic tota illa bellicosa gens valachica cogetur arma ferre contra christianos, cum tamen hactenus pro christianis fortissime pugnavit et maximas sepe clades Turcis intulit et omnibus Sacre Regie Magestatis dominiis veluti invictum propugnaculum fuit. Si itaque Regia Magestas tempestive in suam tutelam susceperit prefatum Ivan, quem tota Valachia Pallatinum optat, et eum introduxerit in provinciam, faciet imprimis rem Deo Optimo Maximo gratam, deinde et toti regno maximopere utilem ; nam multa milia christianorum qui nunc anima et corpore periclitantur, liberabuntur ab oppressione turcica et impietate machiometica. ad quam facile est obficere in tantis calamitatibus. Quanta vero sit utilitas sequutura tote Christianitati, hinc Tua Celsitudo intelliget quod Valachia contra hostem potest habere quinquaginta milia equitum et paulo minus milia peditum. Si itaque tantum commodum dilatione et procrastinatione amitetur, quod Deus omni mentat (*sic ;* avertat) tot sumus

---

[1] Ioan Joldea.

cito habituri hostes, quod pro nobis, si servati fuerint, pugnaturi cum hostibus erunt. Huc accedit si Regia Magestas quod speramus, et optamus, et speramus, mature opem tulerit et constituerit Pallatinum optantis Valachie et colla ultro subicientis, quod et Multhania, que est huic vicina regio, provincia magna et potens, que ingemiscit sub tyrannide turcica, illa quoque mallet subesse christiano principi. christiana existens, quam turcico tiranno, quem detestatur et a quo contra christianos bellum gerere invita compellitur. Nihil dubito, Illustrissime princeps, de Tue Celsitudinis sapienti salutarique consilio, quod in rebus tantis ad Reipublice tutamen et defensionem spectantibus suppeditare Regie Magestati potest, ut ille princeps qui non tantum ea que gerantur optime perspicis, sed eciam ventura. et bona et mala, ex circumstantiis sapiente[r] consideras. Et olim Deus Optimus Maximus salutare tuum consilium et pium de Republice conservatione conatum ac laborem cumulate pensabit, ac tot milia christianorum. partim iam tiranide oppressa, partim eciam opprimenda, Deo gracias agent et nomen eius celebrabunt, pro liberacione et restitucione. Commendo me, Illustrissime princeps, clemencie et optato favori Tue Celsitudinis ac mea officia promptissima et perpetua defero. Deus O. M. servet te, inclite princeps, una cum charissima coniuge et dulcissimis liberis, ad longa tempora incolumem et florentem.

Datum in Brzezany, die et festo S. Bartholomei Apostoli [=24 augusti], a. D. 1551.

Vestre Illustritatis

Servitor deditissimus: Nicolaus a Szyenyawa. Pallatinus belzensis, halyczyensis, vlamyensisque capitaneus.

Illustrissimo principi, d. d. marggrabio Olbrycht z Bramburk ac burkulabu zynobzku ac duci Prussie, etc.. domino mihi Clementissimo.

[V-o: resumat german și: „bei Pretwiz Diener wider beantwort".

Pretwiz era căpitan de Bar.]

(Ibid.; și în Chilia și Cetatea-Albă, pp 330-2, n-l XL.)

LXV.

Aus Ungern der Konigyn Isabella zugeschriebenn. Ins erste unnd nemlich...

(Luarea Timișoareĭ ; căpitanul Loszonczy e tăiat; Lipova e arsă ; Giula e asediată.)

Item Turcken, Tathern, Wallachenn ist Sibenburgen voll; der liebe Godt wolde es bessernn. (Roagă a se comunica „dem Herrn von Creca“. de Cracovia).

[Jos :] Isabella m. p.

(Ibid.)

LXVI.

Boianowski către duce ; Piotrkow, 3 April 1552.

....Propositi fuerunt ante unum mensem, non tam serio quam arte quadam, aut illusionis pocius causa, tribunis provincialibus sequentes articuli. ut de illis consultent.

....Item ne Moldavia. quae sanguineis lachrimis auxilium nostrum implorat, in toto perdat. quid faciendum....

(Ibid.)

LXVII.

Știrĭ din Polonia.

„G. Tharlo“ către ? („E. F. D.“).

Petercau, den 15 aprilis, anno 1552.

....Darneben E. F. D. sol wyssen das der Bott den Seyne Konig. Maiest. in die Turkey gesand hatt, welchen der Woywoda aus der Walachay gefengklich gehalden, ist wyder loss komen, und, da er den Krigs-Knechten des Keysers begegnet, die in Ungern tzogen, hatt der Rostein-Basa, des turckschen Keysers Heydem, das gantze Volk verhalden, bei Seine Keyser. Maiest. komen ward, und, nachdem er kam, hatt er den Bott Sein Konig. Ma. seher freundlich empfangent, und hatt in gefragt warumb das seyn Konig. Maiest. so langsam tzu im yn tzugeschigkt hatt: tzeiget er im alls das in der Woywoda auss der Walachey in seynem

Lande verhalden hett; befal er von der Stunde, das man Woywoden Rott eynsetzen sold: was er aber mit ynen anfahen wird, werden wyr erfaren.... [În parte, și maĭ departe ca „New Tzeytung aus des Turkey".]

(Ibid.)

LXVIII.

Boianowski către duce; Piotrkow, 28 April 1552.

(Întors de la Sultan Curteanul regal Bronyewski.)

Item Palatinum Moldavie sive Valachie affirmat Bronyewski parcium nostrarum contra Turcas cupidissime esse velle, [et] vasallum ut suos antecessores confiteri. modo illum agnoscamus. et aliqua ex parte iuvemus....

(Ibid.)

LXIX.

Anexă la Oçzieski; Cracovia, 8 Mart, 1553.

[Mitto Illustrissime Celsitudini Vestrae exemplum literarum Imperatoris turcici in latinum sermonem translatarum. que sunt per aulicum regium qui isthuc Vilna missus fuerat, allate, ex quibus quam blandas et benignas det pollicitationes, Illustrissima Celsitudo Vestra intelliget.]

Serenissime rex, amice et vicine charissime. Redditae sunt nobis litterae per nuncium Maiestatis Vestre, ex quibus intelleximus quod, sicuti inter nos fuerat constitutum, de dando salvo conductu legato quorundam negociorum utrinque tractandorum causa profecturo, quamprimum salvus conductus a nobis ad illam est perlatus, Maiestas Vestra misit legatum, qui, cum venisset in fines Moldavie, antiquo more misit ad Palatinum Stphanum litteras nostras et duos homines nobiles, liberum ad nos transitum petituros. His ille captis, volens etiam ipsum nuncium dolo aliquo circumvenire, detinuit. Sed, eo cognito, legatus, expectans a M. V. mandata quid porro illi esset faciendum, misit in finibus. Verum, Palatino Moldaviae a suis interfecto, cum tumultus

ingens ac rerum perturbatio ac pestis denique ipsa consecuta esset, domum rediit. Quo factum est ut negocia et faedus quod inter nos debuit constitui fuerit intermissa et ad hoc usque tempus dilata. Atque id scripsit Maiestas Vestra sibi permolestum accidisse, et, ut certam spem de amicitia mutua haberemus, fecit nos M. V. per litteras et per aulicum nostrum Andream Osieczki certiores quod mihilominus legatus absque mora ad constituendum foedus mutuum et amicitiam ad nos venturus esset. [Poarta e deschisă solilor. Cere a sprijini reinstalarea regeluĭ ungur: „filius regis Ioannis".]

Datum Constantinopoli, X die decembris. a. D. MDLIII.

(Ibid.)

LXX.

Boianowski către duce ; Cracovia, 9 Mart 1553.

....Item Palatinus Valachie misit litteras privilegii episcopo camenecensi, faciens illum quo *(sic)* episcopum generalem Valachie, ut sit idem qui Podolie, volens suos subditos ad religionem romane ecclesie inducere. Nunc iste Podolie sive camenecensis episcopus Regie Maiestati scripsit se non recusare laborem, noluisse tamen, vel ausum non esse. acceptare sine scitu vel voluntate regia. etc. *(sic)*.

(Ibid.)

LXXI.

Illustrissime princeps ac domine, domine Clementissime.

....Novarum rerum quas preterire putarem Tue Celsitudini. nihil habeo : tantum hec imminentia pericula toti regno, imo toti christianismo, cuperem Tue Celsitudini cure esse. Que autem mala impendant nobis a Turcis et Tartaris, ut alios hostes preteream, Tua Celsitudo, ut sapientissimus princeps, etiam me tacente, optime intelligit. Porro. si Valachia deseretur, que alioqui *(sic)* peculari Dei dono sine sanguine in manus Regie Maiestati ultro venit et eius dominio se subiecit. et tutele eiusdem se commendavit. cum ingenti

fiducia, de defensione concepta. quid aliud erit expectandum quam nos hic brevi habituros, non tantum Turcas. atroces hostes, sed et illos ipsos qui nunc defensores primum proprie patrie contra immanitatem turcicam. deinde et nostri defensores esse magno animo cupiunt? Si itaque ii debito presidio et auxilio nostrô destituentur, quis dubitat eos. dolore et desperatione instigante et irritante, tot futuros esse hostes, et quidem non contemnendos. sed acerrimos hostes. quot nunc cupiunt esse propugnatores et defensores? Sed hec omnia Tua Illustris Celsitudo pro sapientia sua melius intelligit, quod ego explicare brevibus verbis queam, presertim cum perspectum habeat Valachiam talem esse provinciam que fortium strenuissimorumque bellatorum nutrix sit eximia. Qui infracto animo in Turcis congredi olim soliti sunt et saepe gloriosas victorias reportarunt. Et nunc nihil ardentius cupiunt quam Turcas premere et vires illorum labefactari, si modo iustam sublevationem et debitum auxilium christianorum principum sentirent et viderent. Nihil hic commemorabo de periculis futuris a domesticis nostris qui nuper hinc aufugerunt et ad hostes nostros se contulerunt. Illi profecto, ut video, viribus et consilio valentes, in re militari exercitatissimi gnarique omnium, tam locorum, quam consiliorum nostrorum, plus damni inferre poterunt, si Deus non cohibebit eos, quam ullus extraneus hostis.

Quare Tua Celsitudo dignabitur hec omnia perpendere et salutare consilium nostro Clementissimo principi, regi Polonie, suppeditare, quo pacto omnibus malis iam imminentibus mederi et hoc regnum incolume et illesum, Deo graciam suam largiente, servare possit....

Datum in Kalicz. 14 iulii, a. D. 1553.

Tue Celsitudinis addictissimus servitor: Nicolaus Siniavensis a Siniava. Palatinus belzensis. haliciensis et colmensis. capitaneus exercituum regni campestris

[Către duce.]

(Ibid.)

LXXII.

Vilna, 23 Iulie 1554.

Sigismund-August „consiliariis regni in negocio Serenissimae Hungariae Reginae".

Un sol turc cere a se permite întoarcerea Regineĭ. „Principem quidem suum iureiurando et fidei quam olim patri eius dedisset, satisfacere studentem, velle illum in Transilvaniam, iusto ad hoc comparato exercitu, per Valachiam deducendum curare regemque creare...."

(Cracovia, Biblioteca Jablonowski, ms 175, p. 125.)

LXXIII.

Boianowski către duce ; Posen. „3 *(sic)* anni 1555".

[P. S.]

Ex Hungaria.

Venerunt ab episcopo varadinensi duo legati magna autho ritate, Peruszicz dictus, prefectus militum eiusdem episcopi, et Enyc [=Benedick] Ystwan, capitaneus in Dzyula, ad dominum Batori; quorum legacio nondum est nota. Secreto enim modo fuit tractata. Qui hoc publice dicebant pro re certa quod Cesar Turcarum dedit Petro Petrowicz qui in Poloniam cum filio regis Ioannis venerat, terram Moldavie et in Inferiori Valachia, Avasalfeldi,—sunt loca sibi vicina —, et in Hungaria Temeshwar, cum omnibus proventibus qui pro Cesare exigebantur. Item dicebant venire 100.000 Turcarum versus Budam, eo nomine ut filius Ioannis Regis in Hungariam reducatur. Hec nova attulit Craccoviam Benedic Dyac, unus ex consiliariis domini Batori....

(Konigsberg, *l c.*)

LXXIV.

N. Sieniawski către duce; „Ex Brzezani". 28 Iulie 1555.

[Pomenit Marcel Konarski, ruda luĭ.]

Novarum rerum hic nihil habetur que digna essent ad significandum Celsitudini Vestre: hoc solum quod Turcam

aiunt in Amaza[1] eo tempore esse. quindecim dierum spacio a Constantinopoli, narraturque ab his qui de Constantinopoli veniunt eundem faedus ad aliquod annos cum rege Persarum, alias Zophi, inire etiam in anno constituisse. omnes suas vires convertendas contra principes christiani nominis et futuro vaere vel estate Hungariam invadere et ad finem illam totam in potestatem suam adducere. Nunc vero mandavit Palatinis seu Waiwodis Moldawie et Multaniae Turcisque bialogrodecensibus, tchinensibus, sylistriensibus, una cum Tartarorum copiis, ut, si Serenissimus filius regis Ioannis Hungariae, pro autumno proxime futuro, non intrabit in terras Transsilvaniarum, ad eiusdem vocationem et postulata, iam non semel per eius nuntios factam et nunc denuo per oratorem Serenissimi regis Gallie renovatam, ut illas terras Transilvaniarum omnes prefati invaderent et vastarent ferro et igne ; quod Deus omnipotens avertat et eorum conatus et tyrannidem illam in nihilum redigere pro sua clementia dignetur....

(Ibid.)

LXXV.

Ioan Tomicki, castelan de Rogosen. către duce ; Posen, 2 Iulie 1556.

....Verum in preteritis comitiis petrcoviensibus Regia Maiestas, una cum consiliariis ac nunctiis huius regni, presidio publice expeditionis, si necessitas expostulaverit, providere constituit, ac, cum ad Regiam Maiestatem aliquoties perferratur Imperatorem Turcarum constituisse et Palatino Moldaviae demandasse ut cum suo toto exercitu illius terre ad expugnandas in Hungaria arces et Wiennam occupandam occurreret ac per terras Poloniae regis, domini mei Clementissimi, pergeret iter. Regia Maiestas. providendo indemnitati, dominiis suis binis iam restium litteris ad expeditionem publicam nobilitatem suam concitari est dig-

---

[1] Amasia.

nata nihilque aliud a nobilitate huius regni quam tertie restium littore, in quem locum se conferant, expectatur....
(*Ibid.*)

LXXVI.

Martin Sborowski către duce; „Stobnicie“. 10 Iulie 1556. E „in confinibus Valachie“. Nu dă știrĭ.
La 16 August e „Stopniciae“.
(*Ibid.*)

LXXVII.

Ducele Prusieĭ către contele de Ostrorog; 28 Septembre 1556.
Illustrissime... Vestre amanter caelare nolumus nobis ex Russia sive Podollia aliquot equas turcicas superiori tempore missas esse, quas in equitio nostro singulari cura et diligentia alendas et asservandas curamus. Cum autem equum admissarium, ex cuius coitu id genus equorum multiplicari solet, non habeamus, vehementer ab Illustritatı Vestrà petimus ut equum turcicum non exactum sive eunuchum, sed qui augendo equitio seu armento idoneus sit, nobis comparare et transmittere non gravetur....
(*Ibid.*)

LXXVIII.

12 Decembre 1556.
Ducele către Stanislas Konarski, care se oferise, prin fiul săŭ, a cumpăra boĭ și a face alte serviciĭ.
(*Ibid.*, p. 164 și urm.)

LXXIX.

Nicolae Tarlo către duce; „ex castris ad vicum Poswole“, 31 August 1557.
...Nova ex Podolia Demetrium Wissniovieczki municione ista Chortica appellata vacua decessisse, quam hostis, magnis

copiis admotis, Turce enim et Tartari iustum exercitum cum tormentis bellicis eo premiserant, ubi vacuam a propugnatoribus reperit, dirutam et exustam proiecit et reliquit, ille vero tormenta bellica et omnem apparatum quem eo contulerat, partim in aquas submersit, partim secum abduxit et alteram munitionem, 10 miliaribus propiorem ab arcibus regni vel ducatus Lithuanie, munire agreditur....

(Ibid.)

LXXX.

Ducele „Georgio Sclucensi"; Königsberg, 27 Octombre 1557.

„Nobilis adolescens Horatius Curio, Illustritatis Vestrae literis commendaticiis ornatus ac per se etiam commendatione dignus, honorificam apud nos habuit Illustritatis Vestre depredicationem, cum quod multis amplissimisque ab illa beneficiis se exceptum diceret, tum quod plurimum nos quoque ab Illustritate Vestra amari testabatur." L-a primit „servitorum nostrorum numero" [1].

Merge în solie. Recomandația luĭ Ioan Laski, la 6 Iunie 1558.

(Ibid.)

LXXXI.

1558. Instrucțiĭ pentru Horatius Curio.

În acelașĭ pachet: „Memorial was im Nhamen Fr. Dt. zu Preussen, etc., Irer Fr. D. Heup[t]man auf Preuscheilan, Caspar von Lehnndorf, bei den, cum titulo, Martino Sborowski [2], posnischen Woywoden, werben sollen" (Mart 1559).

(Ibid., Gesandtschaftssachen.)

LXXXII.

„Wilde", 4 Februar 1558.

Jorg Clefelt către magistrațiĭ Danziguluĭ.

...Die Czeitunge aus der Podolie erfolgt sich mitt mehren

[1-2] Maĭ tîrziŭ e amestecat în istoria luĭ Despot. V. Iorga, *Nouveaux matériaux pour servir à l'histoire de Jacques Basilikos l'Héraclide dit le Despote*, Bucureștĭ, 1900.

Jamer, und kompt Kuntschafft das czvischen der tatarschen und walachischen Grentzen wol in die 20.000 Turcken liegen sollen, von denen mann auch eines Einfals czu gewarten. doch, wie mann sie beschickt und fragen lossen worumb sie dahr legen, sollen sie geantwort haben, sie sollen der Konige Isabella in Ungernn kegen Konnigk Ferdinandum czu cziehen. Hette mann den frommen Prettewitz lassen an der Grentzen bleiben und dem Hern Visnewetzken och Hulffe und Beistandt geleistet und sie nicht dem Turcken und Tatern czu Gefallen abgefordert. wehr itzo eines grossen Schatzen werdth... Gemelter Her Visnnwetzki, weil ehr gesehen das mann seiner nicht geachtet und ine auch keinen Beistundt thun welten, hat sich in die Moskau unter dem Moskowiter begeben....

(Archivele din Danzig, *Acta internunciorum*, XII, p. 148.)

LXXXIII.

Scrisorĭ ale luĭ Luca Gorski pentru Curio (Posen, 20 Iunie 1558). Şi ale luĭ Stanislas Thenczynski (August) [1]

(Archivele din Konigsberg; Scrisorĭ Polone.)

LXXXIV.

Alexander, vonn Gotts Genadenn Weywode unnd Hospodar des Lande Moldaw.

Gressmechtiger Herr unnd lieber Freundtt. Ewr liebenn Gesuntheit durch unnser Schreibenn zu ersuchenn, habenn nitt unnderlassen wollenn. Wie wir nehermals in unnsern Geschefftenn zu E. L. unnsernn Diener Rohosinski verschicktt. durch welchen unns E. L. mitt Ihr G. dem Hertzogenn zu Preussen Freunthschafftt annzunehmenn vermantt, welchs wir dann zu thun gerne geneigtt. haben unns auch E. L. unns ihn deme Ihre Gnadenn zu verhalten geschrieben. das wir Ihrer Gnaden oder Liebden turckisch Krautt zu gutt

[1] V. nota precedentă.

zu keuffen Bevhelch thetenn, so konnenn unnd mugen solche Ding nitt gekaufftt werdenn, es were denn ein Mann der sich wol drauff verstunde unnd sie kente vorhannden. Als schickenn zu Vleiss zu Seiner G. bemeltenn unnsernn Diener Rohosinskj in Willenns mitt S. G. gutt Kunthschafftt unnd freunthlich Vorhaltenn zu machenn unnd annehmen, wie wir E. L. auch hirin gebeten haben wollenn, E. L. woltenn unnsernwegen thun. unnd dem Ihren mitt dem unsernn Diener zugleich schickenn unnd S. G. unnsernn Willenn vermeldenn. Zu Gedechtnuss oder Verehrung schickenn S. G. ein turckisch, das annder unnsers Landes, Rosse. Unnd, da S. G. mitt unns gutt Kenthschafft machenn unnd frenthlich Vorhalten annehmen, wollen unns hinfurder nitt wegern unnd beschweren unnd S. G. durch unnser Gesanndtenn ersuchen unnd mehrer Gedechtnuss beschickenn. Da auch S. G. ettwas in unnsern Herschafftenn zue Hausshaltung von Ochsen, Kichen zu keuffen vonnothenn, des denn S. G. die Fulle findenn, wollenn wir es nitt wehren. Willen selbst auch zu solchen Zeitt S. G. ohnn Geldtt mitt Ochsen unnd Kuhen in die Kuchen, zu Gedechtnuss, verehren. Es wolte nurtt S. G. auch hin wederumb gegen unns mitt denen Dingen so in S. G. Lannden vorhannden, sich verhaltenn. als vonn Harnischen, auch Pantzerhembt, Helmlin unnd Geschutz, hundertt, mehr weniger, gutt Hackenn. Welchs wir dan vonn S. G. nitt umb sonnst haben wollenn, sonndern mitt Geldtt erstadtenn. Unnd, wann S. G. Willenns mitt denen Dingen unns sich zu verhaltenn unnd zu Ererb *(sic)* oder unns gefurtt unnd vorschafft mochten werdenn, wollen wir den Furleuten die Zalung zu thun bevhelen lassen. Begerenn auch von E. L., wolte sich seins Theils fur sein Person auch drein legenn. Das wir mitt S. G. Kunthschafft unnd freunthlich Vorhalten, des wir ein sundern Gefallen unnd Verlangen machen und annehmen mugen. Sonnsten anders mehr haben wir zu E. L. durch unnsern Dienern Rohosinskj entpotten. Unnd wollen unns hiemitt Ew. L. Freunthschafft empfholen sein lassen.

Datum von Rczawi, 23 augusti des [15]59-ten.

[V-o:] Des wallachischen Woywoden Schreiben an den Hern Procop *(sic)* Synyanfky [=Sieniawski].

[Apoï:]

Am Xj Octobris des 1559 Jars ist in Bothschafft bey F. Drt. zu Osterrode ankommen Michael Rohozinskie. als sein Gesanther dess Hern Alexandri, muldawischen Woywoden. etc., und, nach Uberantwortung eines polnisch geschribenen Credentz-Briffes, folgende Meynung angeworben.

Erstlich hat er wegen des Hern muldawischen Woywoden F. D. freunthlich gegrusset und gesagt das er Befhell hett wegen seins Herren, vormittelst der Credentz, des Hertzogen Gesundheit zu ersuchen: wher von seinem Herrenn abgefertiget mit S. F. D. als einem cristlichen Herren Kundschafft zu machen. Dan dem Herren Weywoden wher durch den Hern Prokop und andere von S. F. G. als einem cristlichenn Herren vil Guttes gesagt worden, dorumb ehr bewogen S. F. G. zu ersuchen. Sein Herre hette Lust mit allen cristlichen Fursten Kundschafft zü haben, schikkethe demnach zue einem Zeichen begerter Freunthschafft dem Hertzogen czwey Ross, eins arabisches und eins seiner Landen, mit Bit, S. F. G. wold es frewhlich auff und annemen und die Geringheit der Geschenke nicht ansehen, sunder dy Freunthlikeit des Herren Woywoden dobey vormerken, dem, so auch ethwas in seinen Landen zu bekommen, das F. Dht. gefellig, so sey er urbottig alles desselbe S. F. G. williglich zu kommen zu lassen, vorsehe sich des gleichen von S. F. G. fruntlich (?).

Darauff haben F. D. dangen sagen und Gegenerbieten thun lassen, und ist angehengeth, das S. F. G. mit allen cristlichen Potentaten gerne Frunthschafft und Kundschafft haben, dorumb so ist disse des Woywoden erste Suchen S. F. G. gantz lib und angeneme. Bitten S. Ht. wold des Hertzogen Kundschafft sich gefallen lassen und sich dessen zu S. F. G. vorsehen; dorfft der Hertzog S. Ht. Freinthschafft erweyssen konnen, so thun sie es in Thunlichem gerne. Nemen dy uberschikten czwey Ross freuntlich auff

und an: sollen S. F. G. als von einem newen Freunde lib und angenem sein; konthen S. F. G. dem Hern Weywoden ethwan worin widder dienen zu Gefallen sein und was thun domit dy Frunth- und Kundschafft gesterkot und gemehret werde, so thun sie es in Thunlichem gerne.

Der Gesanthe hat von wegen der Hern Rethe des Woywoden aus der Moldau dy furstlichen Rethe gegrusset, und inen vil Gluck und Gesundheit gewunschet. Folgendes den Hertzogen zu Preussen seyne Dinstwillikeit mit Fleiss offeriret und zum Zeichen desselben S. F. G. einen Zelder geschenckt, mit Biten, S. F. G. wold das Kleyne von ime gnedigst annemen.

Dorauff ist billiche Dangsagung ssowol wegen F. Dt. als der Rethe geschen; nach solchem hat der Gesante weytter geworben, das der wallachische Woywoda willig sey Alles was in des Woywoden Land und Herschafft an Pferden, Ochssen, Kreuter oder Anderm zu bekommen und denen Hertzogen gefellig, willig und gerne zukommen wolde lassen. Mocht auch wol leiden das S. F. G. jmandt der Jrigen darnach hinein fertigte, der solde guthe Sicherheit und Forderung haben. Es hat auch der Her Procop umb etzliche Kreuter S. F. G. in seinen Herren Lander zu bestellen geschriben, im welchem der Woywoda allen Fleiss angewendet, dieweil aber der Ort keine gleiche, auch sunsten Niemand zu erfaren der dy Kreuter kennete, het sein Herr dem Hertzogen nit wilfaren konnen. Bet fleissig seinen Herren in dem entschuldigt zu haben. Do aber der Hertzog jmands dornach hinein fertigen werde, wold der Her Waywoda in seiner Herschafft solche Kreuter gerne suchen und S. F. G. folgen lassen.

(*Ibid.*, VI, 38, 38.)

LXXXV.

Alexander s laski bozii Woiewoda, hospodar ziem moldawskich, etc.

Jasnie oswieczone kxiaze prziiaczieliu nam vprziimie mily. Maiacz my dostatheczna sprawe od niektorych prziiacziol

nassich s Polski zesie W. M. kasdemu dobre zachowywacz raczisch, My thesch pragnacz krzescziianskii przíiasni s kasdem panen krzescziianskim wzielichmewo przed sie abychmy mogli s wascha mczia snaiemoscz dobra y przíiasni krzescziianska wziacz. Umyslnie posylamy do Wascha Mczi vrodzonego Michala Rohozinskie, dworanina naschego. aby imeniem naschim W. M. nawiedzie y prziiaczielskii posdrowil. I dlia thegoss posnania swacha Mczia przes thegoss dworanina nassego posylamy W. M. vpominku konia tureczkiego, a dvvgiegó ziemie naschi moldawskii tho W. M od nas nadziecznie prziiacz raczi poselsthwo vsne pzes thegoss wyssepisanego dworanina naschego poreczilichmy. Aby przed W. M. opowiedzial o czo izondamy. Aby go W. M. wesluchawschi wiare iemu dacz raczil. I na the slowa przes niegoss raczil by W. M. do nass roskazanie vczim cz s them sie vprziimey dobrey prziiasni W. M. zalieczamy. Dan Suczawy, dnia 29 xiezicza Awgustva, anno D. 1559.

[V-o :] Jasnie oswieczonemu panu panu Alberthowi s laski bozii kxiezeczіu pruskiemu. prziiaczieliowi nam vprziimie milemu.

Des moldauischen oder walachischen Woywoden Schreiben an F. D., darin ehr F. D. Kundtschafft suchen.

[Pecete de ceară roșă. ruptă.]

[Traducerea germană contemporană:]

Alexander, vonn Gottes Genadenn Woywod unnd der moldawschen Landen Hospodar, etc.

Durchleuchter Furst unnd bsonnder lieber Freunndtt. Nach deme wir rechtschaffen unnd grundtlichen von ettlichenn unnserenn aussem Landt zu Polen Freundenn das E. L. gegenn eym iedernn sich woll unnd freunthlichenn verhaltenn thun, Bericht empfangen, als haben auch wir. die der christlichenn Freunthschafft mitt eym iglichen christlichenn Herrn begirigk, diss fur unns genohmenn das wir auch mitt E. L. gutt Kunthschafft unnd christliche Freunthschafft auff und annehmen mechten. Schickenn derwegenn unnd zu sonnderm

Vleiss zu E. L. den ehrenvhesten unsernn Hoffdienern Michelln Rosinskj, welcher vonn wegen unnd in unnserm Nahmenn E. L. ersuchenn unnd freunthlichenn begrussen soll. Unnd, umbe solcher mitt E. L. Kunthschafft, schickenn E. L. zu Gedechtnuss unnd Verehrung durch bemelten unnsern Hoffdienern ein turckisch Ross, dass Andern unnsers Lanndes Moldawe. Welchs E. L. vonn unns freunthlichen unnd dencklichen annehmen wollenn.

Die Beschafft oder Werbungk E. L. mundtlichenn annzutragenn habenn wir obgedachtenn unnsernn Hoffdienern bevholenn. Nach welches Verhör frunthlich begerenndt, ihme in deme Glaubenn geben wollen, unnd darrff wiederumb durch ihnen unns beanthwortenn lassen. Wollenn unns himitt gutter unnd steter Freunthschafft E. L. empfholen sein lassen.

Datum von Kczawj *(sic)*, den 29 Augusti.

(Ibid., VI, 38, 37.)

LXXXVI.

[Traducere de original polon :]

Durchleuchtigster. hochgeborner Furst, gnedigster Herr. Nach Erpittung meiner underthenigen unnd willigen Dinsten. Gebe der Allmechtige das E F. Dt. an Regierung Gesuntheitt unnd Allem samptt derselben gantzen Herschafft wol ergehe. Welchs E. F. Dt. getrewlich als ein williger und ewiger Diener von Hertzen.

Daneben, gnedigster Furst unnd Herr, E. F. Dt. nitt zu pergen das meynn Diener auss Unngernn kommen unnd angezeigtt das Ihr Koniglich Mtt. von Unngern mitt Leibs Schwacheitt behafftt... Unnd, wie ich E. F. D. unnderthenigst zu dienen alwegk gevlissen, als wolte auch von Hertzen unnd gern sehen das all Weldtt, hohes unnd nider Stands, das E. F. D. gern diennten unnd wol verhieltenn. Dann, da ich, gnedigster Furst unnd Herr, ausm Landt zu Unngern nach Hauss gezogenn unnd mir der Weg uff die Wallachej forgefallenn. hab nitt underlassen, unnd zu Seyner Gnade dem wallachischen Woywodenn einsprochenn; da dann unntter Anndern

auch E. F. D. uber Tisch gedacht wordenn. Woruff ich als ein Diener E. F. D. dem Herrn Woywoden in Beisein vieler Herrn und sein Rethen wess mir von E. F. D. bewust uff ihr voriges Annregen gesagtt, unnd gefragtt ob Ihr G. nitt E. F. D. ir keine Kunthschafftt, entweder durch Botschafften oder sunst durch Brieffe ihe gehabtt oder angenohmen. Daruff ehr wieder das Keiner ihemals gehertt oder gedecht das ettwa einer des wollachischen oder moldawschen Landes bej E. F. Dt. vonn dem Herrn Woywoden ihe gewesenn. Demnach habe ferner dem Herrn Woywoden unnd andern Hern zu sagen nitt unnderlassen das all christliche Herrn, auch Konige, E. F. D. Kunthschafftt unnd Freunthschafft begertt und angenhommen unnd nitt annders gegen E. F. D. dan gegen ihrem Vattern sich vorhilten, auch dafor achteten, ihme derwegen auch nitt ubel geburenn dann mitt E. F. Dt. Kunthschafft unnd Freunthschafft anzunehmen selle. Welchs in dan darzu bewogenn das Ihr Gnade jtzo zu E. F. D. seine Hoffdiener einen mitt zweyen Pferden, einem auss Arabien, den Andern seins Landes, mitt E. F. Dt. Kunthschafft zu machen sehr begerendt, geschicktt. Hatt mir auch geschrieben, da E. F. D. ettwas vonnothen unnd selchs nhurt durch ihr Schreiben melden, wolte ehr gegen E. F. D., es were von Ochsen, von Kuhen unnd Anndernn so in seym Land, auch ohn Zoll (wie solchs auch E. F. Dt. aus beigelegtem seinen Brieffe ahn mich besser vorstehen), sich gerne damitt verhalten. Schreibett mir daneben auch von Geschutz, Harnisch, Pantzern unnd Anndern welche ihme E. F. D. in ihrenn Lande zu machen unnd bestellen bevhelen lassen; begertt nichts umb sonnst, sonndern wolte dagegenn Ochsenn, Geldtt unnd sonnsten was in seym Lannde, es kost auch was es immehr wolle, widerumb gegen E. F. E. vorgleichen. Und, wiewoll ich ihme daruff das solhe Ding vielleichtt aussm Lannde mitt gefurtt mochtenn werden geschrieben, so hatt er doch das ehr von Ko. Mt. damitt es geschehe Brieff aussbringen,—es wolte sich nurtt E. F. D. solchs ihm bestellen zu lassen nitt weygern unnd mitt kein Uncosten, sie weren wie sie wollen, Aussrede

suchen; mir wiederumb geschrieben, — wie solchs meynn Diener durch Konarskenn, welchem E. F. D. in Allem Glauben geben wollen, E. F. D. weittleufftiger berichten.

Wie mir auch E. F. D. ettliche turckische Kreuter sampt eym Kerlen, den damit wisse umbzugehen, zu bestellen geschrieben, als habe alle meynen unnd muglichen Vleiss angewandtt unnd noch thu, auch dem Herrn wollachischen Woywode darumb geschrieben, zweiffell nit, da E. F. D. mitt ihm Kunthschafft machen, solche werde leichtlich zu Weg bracht. Es wolte nur E. F. D. ein solchen Man, der daruff sich wol verstehe, alhero verschicken, so wil der Herr Woywode mitt eigen Uncosten an die Orter da sie zu bekommen (welchs ihm dan leicht zu thun, weill er daselbst Hoffe, Diener, auch seinen Sohn am keisserschen Hoffe habe), Ihr weiter schickenn.

Letzlichen E. F. D. nitt zu verhalten das der Her wallachisch Woywode, da er im Land zu Ungern mitt seym Krigsvolck gewesen, viell unnd grosse Ehre samptt Erzeigung seiner Dienst der Konigin unn[d] dem Konige bewisen; wo derwegen E. F. D. ime schreiben wurden, wolten ihnn fur die Freunthschafftt (dann ich ime das die Konigin samptt dem Konige E. F. D. mitt Bluttverwandtnuss zugethan, angezeigtt), so er gegen E. F. D. Freunthschafft ertzeigt unnd gethan, dancken. Werden ihm E. F. D. ein sunderlichen unnd grossen Gefallen thun. Wollen ihm auch E. F. D. in demselben ihrem Schreiben auch zu commendiern (dieweill mir solche hoh, als dem der durch sein Landtt ins Landt zu Ungern offtt gehen muss, itz auch binn, zwe oder drej uffs Lanngst Wochen zu Ihr Kö. Mt. ziehen wirdtt mussen, vonnothenn) gnedigst nitt unnderlassen. So auch E. F. D. zu Ihr Ko. M. ettwas zu schreiben gesinntt, mugenn E. F. D. solchs durch meym Dienern, der stracks ins Landt zu Ungern mir nachziehen unnd. alsbaldt er sich von E. F. D. abfertigen, thun lassen. Will hiemitt mit samptt mein underthenigen Diensten in E. F. D. Gnaden empthelen haben.

Datum vonn Zagorza. die Mathej [21 septembris] des [15]59.

Undertheniger und ewiger oder steter Diener E F. Dt.: Procop Syenyawskj.

[Către duce.]

(*Ibid.*, Scrisorĭ Polone.)

LXXXVII.

Illustrissime princeps, domine, domine gratiosissime,

Post minimam servitiorum meorum commendationem. ut Deus O. M. Illustrissimam D. V. sanam et incolumem multoque tempore dominantem conservare dignetur. Id ego Illustrissimae D. V. votis omnibus exopto.

Magnificus dominus Pallatinus Moldaviae, vicinus Sacrae Regiae Maiestatis, ad Illustrissimam D. V. nuncium suum mittens, me per litteras suas postulavit ut eam rem Illustrissimae D. V. nunciarem; in quo me illi excusare non potui. Nunc ergo per eum dominum nuncium eius Illustrissimae D. V. litteris meis notifico simulque precor ut me Illustrissima D. V. gratia sua conplecti non dedignetur et ad omnia servicia obeunda Illustrissimae D. V. paratissimum esse sciat. Cui me commendo.

Datum in Zgorsko, XXIX septembris, anno restauratae Salutis humanae 1559.

Eiusdem Vestre Illustrissime Celsitudinis

Servitor ad omnia paratissimus: Ioannes Mieleczky, Pallatinus terrarum Podoliae, regni Poloniae supremus marschalcus, grodecensis, samboriensis capitaneus. etc.

Manu propria.

[Către duce.

Pomenit la 18 Novembre 1559 „Curio“.]

(*Ibid.*)

LXXXVIII.

Procopio Sieniawski. Mutatis mutandis, Ioanni Myelieczkj. Palatino podoliensi : 14 octobris [1559].

Gracias agit quod eius opera Palatinus Moldaviae ad contrahendam amicitiam impulsus sit. quoque in curanda rabarbara diligentiam adhibuerit.

Nobilis et generose, syncere nobis dilecte. Quod Vestrae Generositatis opera factum est, ut nobiscum M. D. Alexander, dominus Palatinus et dominus Moldavie, missa ad eam rem legatione, amicitiam contraheret, fuit id nobis vehementer gratum eamque ob rem Vestrae Generositati habemus gracias: semper enim fuit optatissimum cum externis principibus. iisque christianis, quibus communi religionis vinculo coniuncti essemus, peculiaris etiam amicitie nodis illigari. Itaque benevolentiam eius, amicitiam nostram ultro expetentis, cupide amplexi sumus eamque, quantum in nobis erit, summa constantia colemus, atque omni offitiorum genere tuebimur. Quod vero ad postulationem ipsius de armis tamen mittendis attinet, non gravate ei sumus assensi atque in eo omnino gratificari ipsi statuimus. Ad curam tamen eius pertinebit ut id apud regem Polonie efficiat, quo nullum in transmissione armorum in itinere interveniat impedimentum. Praeterea ex literis G. V. perspeximus G. V. in curanda rabarbara quam potuit diligentiam adhibuisse, eaque nobis fuit gratissima: sed quod de homine huius rei perito adijcit G. V., id nos neutiquam arbitramur esse necessarium. Cum enim de ea re ad G. V. scriberemus, existimabamus recentiorem eam radicem in illis oris reperiri quam que ad nos perfertur. Verum, cum mediocris rabarbare hoc tempore nobis copia facile fieri posit, non putavimus tantum oneris vel Magnifico domino Palatino Moldavie. vel G. V., in posterum imponendum.

Denique quas commendationes ad Serenissimam Reginam Izabellam et Magnificum dominum Palatinum a nobis G. V. postulavit, quam potuimus diligentes *(sic)* perscripsimus, magis ut in eo G. V. morem gereremus quam quod G. V. apud eos quibus ante per se G. V. esset commendatissima nostra quoque commendatione opus esset. Quod superest a G. V. petimus ut benevolum erga nos animum. quem multis argumentis habemus cognitum. integrum ac, si fieri potest, auctum etiam conservet. Nos nihil de pristina erga G. V. propensione remissuri sumus.

Datum Osterode. F. Anlanck.

[Pp. 739-40:] Ioanni Mieleczki.

[Pp. 739-40 :] Ioanni Mieleczki.

Magnifice et generose amice, syncere nobis dilecte. Litteras Magnificentie Vestre per nuntium Magnifici domini Palatini Moldavie nobis redditas libenter accepimus et magna cum voluptate legimus. Fuitque nobis gratissimum quod nos M. V. litteris suis inviserit, eaque in re animi sui benevolentiam abunde declaraverit ac expresse etiam verbis promtam erga nos voluntatem testata sit. De qua, tametsi nunquam quin ea optima esset dubitaverimus, tamen hoc ipso concepta de V. M. opinione vehementer est confirmata. Nos vicissim Magnificentiae Vestrae singularem animi propensionem in omni genere officiorum copiose pollicemur.

Datum ut supra.

F. Anlach.

LXXXIX.

Palatino Moldaviae, 28 martii [1559].

Ut litteras regias passuum pro expetendis quibusdam instrumentis impetret.

Officia et benevolentiam nostram. Illustrissime et Magnifice domine, amice syncere dilecte. Memoria tenet Magnifica Dominatio Vestra ex relatione sui internuntii, nobilis Michaelis Rohozinski, quid eidem superiori anno sub mense octobris receperimus, de curandis et fabricandis his in dicatu *(sic)* nostro rebus quibusdam necessariis. Quas quidem res sive instrumenta cum circa festum Penthecostes proxime futurum aut paulo post duabus septimanis parata iri speremus, duximus Magnificam Dominationem Vestram amice et benevole admonendam ut in tempore antequam ea hinc aufferri iubebit, det operam ut litteras quas vocant passuum a S. R. M. Poloniae, etc., impetret, quarum vigore eas res omneis libere et citra aliquod impedimentum per universum regnum Poloniae via usitata evehere liceat. Veremur nam Magnificentie Dominationi Vestrae, si eiusmodi littere regie non sint in promptu, hae res sub aliquo forte pretextu ab incolis Suae Regiae Maiestatis detineri et arrestari queant. Quare, quod ex officiosa animi nostri propensione Magnificam Domina-

tionem Vestram huius rei admonemus, petimus ut id boni consulat, siquidem illi ex animo bene volumus.

Datum C. S.

[Pp. 1051-3 : Către Palatinul de Cracovia. Recomandă pe Curio (2 Maiŭ).]

(*Ibid.*, pp. 912-3.)

XC.

Stanislao Konarski, 30 martii [1559].

Nobilis, syncere nobis dilecte. Scripsimus Illustrissimo ac Magnifico domino Palatino Moldaviae, etc., in negotiis ad Suam Magnificentiam pertinentibus. Quare petimus quod Magnificentia [=Gratia] Vestra ne gravetur has presentes litteras nostras Sue Magnificentiae transmittere. Si qua in re G. V. vicissim clementer commodare possumus, non sumus illud pretermissuri. Nihil dubitantes Sue Magnificentie hoc ipsum quoque Generositatis Vestre offitium pergratissimum fore. G. V. bene valeat.

Datum C. S.

(*Ibid.*, pp. 950-1.)

XCI.

Palatino Moldawie, 14 octobris [1559].

Litterae officiosae, et gratias agit pro equis missis.

Illustrissime et Magnifice domine. Post amicam, studiosam et promptam nostram benevolentiam. Magnificentiae Vestrae caelare non possumus nos Magnificentiae Vestrae litteras per nobilem eiusdem fidelem nunctium et aulicum Michaelem Rohozinskj 13 octobris in arce nostra Osterode perquam grati ac lubenti animo accepisse. Ex quibus ultra amicam et offitiosam salutationem singularem et piam, non solum erga nos, verum omnes christiani nominis principes inprimis propensam nostraeque amicitie percupidam voluntatem, idque ex predicti nunctii fideli et diligenti relatione, cognovimus. In quo non possumus non tante ac preclare pieque mentis voluntatem ac studium collaudare. Quam quidem non solum amplectimur, sed et constantem optamus

eamque nos studiose et sancte conservare mutuo et perpetuo studebimus. In signum eiusdem amicitie equos missos ab Magnificentia Vestra grato animo accepimus. Siquidem in quo vicissim Magnificentia Vestra gratificari possit, in eo iure amicitie studium nostrum omne Magnificentiae Vestrae offerimus. Ad postulata vero Magnificentiae Vestrae nos erga nunctium eiusdem mentem, studium et voluntatem nostram declaravimus, quo pacto, quoque temporis intervallo illa omnia confici et expediri possint. Qui sine dubio Maiestati Vestrae omnia, uti iniunctum, abunde et fideliter referet. Cum autem ea in re generosus et nobilis Procopius N., tam Magnificentiae Vestrae, quam nobis solitam et fidelem suam operam obtulerit, non dubitamus eum ob id Magnificentiae Vestrae quemadmodum petiit commendatum fore ; quem quidem Magnificentiae Vestrae ita commendamus ut intelligat nostrae nunc cepte amicitie ius obfirmatum. Quod quidem ius nos inviolatum perpetuo conservare studebimus atque ob id Magnificentiam Vestram bene ac foeliciter valere cupimus.

Datum Osterode. DD. Frantz.

[Urmează recomandația luĭ Procopiu către regina Isabela (14 Octombre) și Ioan (aceiașĭ dată).]

(Ibid., 1556-9, pp. 748-50.)

XCII.

Alexander, von Gottes Genaden erbgeborner Weyda unnd Herr im Land Mold[au].

Unsern Grues, mit Erbiettung unser freindtlichen yederzeit beraytten Guettwilligkhaytt zuvoran. Durchleichtiger, grossmechtiger Fuerst, genediger Herr und Freindt. Wier haben Eur Furstlichen Gnaden Schreiben an unss emphangen, durch den Edlen Stanislaum Khornytzkhy de Cernyctza, nemlich den 14. ditz Monatts negst verschinnen, und den freundtlichen Inhalt wol vernomen. Das unss E. F. G. schreybt unserer Sachen halb (so wyer durch unsern Getreuen Michael Rohozynskhy in yerer Landen zu arbaytten bestimbten), solchs

auff negst Pfyngstfeyertagen, oder 14 Tag auff das Lengst daruber, sol volbracht und ververttiget werden, dess thuen wier unss nit wenig erfreyen: bedannkhen unss auch höchst gegen E. F. G. in Sonderhaitt, als gegen unserm frendtlichisten Gn. Herren, Freindt und Gunner, dan wier nit wenige Gunst, auch Freindtschafft spueren thuen. so dan E. F. G. zu unss tragen thuet. Welchs auch wier in aller Freindtlichkhaytt gegen denselbigen und der Yerigen herwiderumb reychlich wollen erkhennen und vergelten, und yederzeitt geniessen lassen. Es schreybt uns auch E. F. G. das wyer unss bey der Khu. Mtt. auss Poln mit einem Bassbrieff versechen sollen, eer dy unser Arbaytt volendet werde, damit wyer sölche unser Arbeytt desto sicherer und behender on allen Aufthalt oder Vertzug möchten durch das Landt Poln hieher zuebringen. Welchs wyer in höchsten Dankh von E. F. G. thuen auffnemen. Aber es soll E. F. G. wissen das die Khu. Mtt. vil zu verr und weit von unss ist. Des gleichen auch also E. F. G. hatt unss demnach wol angesehen, E. F. G. wölle sölche unser Arbaytt nach Vollendung unss zum Gefallen Zaiger diser Brieffen, unserm guettem Freindt und yerem Dyenner, zueschikhen und uberanttwortten, nemlich gnandtem Stanislao Tzernyctzkhy de Cernyctza, welcher es dem Prokhop, unserm guet Bekhandtenn. beyschikhen unss züegesagt, von dem wier als dan gar leichtlich mugen bekhomen. Weytter hatt unss dieselb E. F. G. bey unserm Getreuen Michel Rohozynskhy embotten gehabt und begeret yer zu verordnen hundert turkhischer Artt-Khuen: welche Eur F. G. wissen solt das sie schon verhanden, und die Besten und Erweltesten. als wier sie mugten gehaben, und yerret nichts. allein das E. F. G. yerer Getreuen Einen darnach senden thuen. Erbietten auch unss derselbigen bey 50 und ein Merers, auss Freyndtschafft, der besten turkhischen Artt Khuen mittzüthayllen; sein auch guettwillig gnaigt, dieselbigen zu sovil Khuen mit ettlichen turkhischen Styeren gnuegsamlich zu versechen. Was uber das in unsern Land ist. so derselbigen zu Guettem. oder yerm Land, khomen möcht, ist unser freindtliche Begern

es wölle solchs E. F. G. mit nichten verhalten, sonder sölchs unss zu wissen thuen: so sein wier auss hertzlicher Freindtschafft gegen dieselbigen betzwungen, E. F. G. solchs auff das Erst zuhanden sten zlassen. Hiemitt wunttschen wier E. F. G. das derselbigen lieb ist, thuen auch dieselbige mit sambt den Yerigen Gott dem Herren bevelchen. Geben zu Romawässär, den 20-isten Tag des Mayen, im Jar nach Christi unsers Haylandts Gebuertt des 1560-isten.

[V-o:] Spectabili ac Magnifico d. d. Alberto Seniori, Dei gratia marchioni brandenburgensi, in Prussia, Stetiniae, Pomeraniae, Cassuborum ac Sclavorum duci, burgravio norinbergensi, Rugiaeque principi, domino, amico nobis sincere dilecto.

[În sens invers:] Woywod aus der Moldau dancket Sr. D. fur die Bestellung des Zeuges, denen er durch sein Diener Michel Rohozynskj bestellet, zeigt an das er turckische Kuhe vor die Hand geschafft. die F. D. solle durch ire Diener holen lassen.

Datum Romanawässär, den 20 May, anno 1560.

[Pecete de ceară roșă, cirilică, ruptă.]

(*Ibid.*, VI, 38, 6.)

XCIII.

Memorial wess von wegen Furstliche Durchleuchtickeit zu Preussen, etc., meines gnedigsten Herrn, an den Grosmechtigen Herrn Alexandern Woywoden inn der Moldau, etc., durch Marcellum Konarczkj, Seyner Furstlichen Dt. Camerern, geworben und gebraucht soll werden.

Nach Zuentpietung des gnedigen und freunthlichen Grusses Gluckwuntschung und Uberreichung der Credentz, solle der Gesante ferner vermelden:

Es hetten Furstliche Dt. zu Preussen, etc., verruckter Zeit ein Schreiben von Seiner Grosmechtickeit, welchs den 20-ten May vergangnes Jares zu Romanawässär ausgangen, bekommen und daraus Seiner Grossmechtickeit Gemüt und

Meynung zur Notturfft verstanden. Sonderlich aber das Seine Grossmechtickeit Furstlichen Dt. mit einer Antzal türckischer Kühe gern dienen wolte, auch dieselben albereit inn Vorrath geschaffet, und sich sonsten mit Allem das Seine Grossmechtickeit inn iren Landen hette, gutwillig erbieten thete; dafur weren F. D. zum Freuntlichsten dangbar, woltens auch umb Sein Grossmechtickeit hinwider freuntlich beschulden. Und, wiewol F. D. bedacht gewesen Seine Grossmechtickeit alsbald widerumb auff solch Schreiben zu beantworten, so were doch diese Verhinderung eingefallen das der Zeug den Furstliche Dt. zum Teil alhier inn Lande, zum Theil auch draussen im Reich teutscher Nation, Seiner Grossmechtickeit zum Besten, bestellet, bis anhero und uff diese Stunde nicht aller verfertiget. Bethen derhalben und begerten freuntlich, Seine Grossmechtickeit wolte an solchem langen Vertzoge kein Misfallen oder Beschwer tragen, sondern dasselbe, obgemelter Ursachen und Verhindernus, das mit dem Wachen und Zubereiten eingefallen, beymessen. Nun aber schicken F. D. Seiner Grossmechtickeit hiemit eine vergülte, dessgleichen eine blancke geetzte Rüstung, uff Seiner Grossmechtickeit Leib gehörig, ein Pantzerhembde und Schnellriemen, einen Sattel mit sameten beschlagenen und ubergulten Zeuge, 30 Pantzer-Hembde, 30 Paradschuch, hundert Handrhor, hundert Peckelhauben.

Und, nachdem Furstliche Durchlaucht erfaren das Seine Grossmechtickeit gerne ein deutsch Ross haben wolten, so uberschicken sie ime auch Eines hiebey, damit sie Seiner Grossmechtickeit verehret haben wollen. Mit freuntlichen Bietten, Seine Grossmechtickeit wollen solch Ross, neben der vergülten Rüstung, einem Pantzerhembd, Schnellriemen und Sattel, jtzund vor Lieb annemen und zu Bestetigung der angefangnen Kuntschafft und Freuntschafft Ir gefallen lassen. Umb das Andere, wes F. D. Seiner Gressmechtickeit zum Besten bestellet, werde sich der Gesante mit Seiner Grosmechtickeit inn Namen F. D. wol zu vergleichen wissen.

Daneben konten F. D. Seiner Grossmechtickeit nicht bergen das sie durch iren Camerer und liben getreuen Marcellum

Konarczki berichtet worden. wes Seiner Grossmechtickeit verflossener Zeit an seinen. des Konarczki Vater, als er bey Seiner Grossmechtickeit personlich gewesen. muntlich geworben und begertt solchs ferner durch seinen Sohn an F. D. gelangen zu lassen: nemblich das F. D. bey Römischer Kay. Mt. befordern wolte, ob seine Kay. Mt. irer Freulein eines dem jungen Weyda, ungerschem Konige, zu geben und zu verheiraten bedacht were, und, da es erhalten würde. so musten sich Ire Ro. Kay. Mt. zuvor mit gantzer Macht und Gewalt wider -den Türcken gerüst machen, dann derselbe würde sich mit gantzer Gewalt wider solche Heirat und wider die Ro. Kay. Mt. legen.

So sehen auch Seine Grossmechtickeit solchs der halben gerne, weil sie dem turckischen Kayser jerlich grossen Tribut, als 50.000 ungersche Gulden, erlegen musten, das des turckischen Kaysers Macht also geschwecht würde, und wolten gerne mit Römischen Kayserlichen Mt. etwa ein heimlichs Vernemen haben, und, da man villeicht zum Handel kommen und Seine Grossmechtickeit etwa Linderung am Tribut erlangen möchte, wolte sie denselben Tribut viel lieber dem christlichen Kayser geben, und bethe letzlich Seine Grossmechtickeit das F. D. ime einen Brieff von Ro. Kay. Mt. zu wegen bringen wolte.

Soviel nu erstlich die Heyrat zwischen Ro. Kay. Mt. Tochter und dem jungen ungerschen Konige betreffe, weil solche Handlungen zwischen so hohen Potentaten unnd Heuptern der Cristenheit, ohne aussdrucklichen Willen, Wissen und gnugsamen Schein, auch zugestellte Instruction und Volmachten des Parts, keines Wegen fruchtbarlich konte tractirt werden, so hoffeten F. D., sie würden bey Seiner Grossmechtickeit desfals notturftig entschuldigt sein, dass sie uff solchen blossen und fast ungewissen Bericht nicht eingelassen, auch noch nicht einlassen konten. Dann F. D. nicht unbewust, wie geferlich und hoch bedenglich sey solche Sachen zu handlen; so hetten auch Ire K. Wirde zu Hungern andere und nehere verwante Herrn und Blutsfrende, als Konigliche Mt. zu Polen, etc.. die solchs statli-

cher und mit mehren Nutz fördern und vorstellen konten; sonderlich aber where des F. D. hoch bedencklich das Sein Grossmechtickeit selbst antzeigten und wüsten das der türckische Kayser sich mit aller Machten wider solche Heyrat und gegen Ro. Kay. Mt. legen würden: solte nu ein Blutstürtzen daraus erfolgen, so sehen F. D. fur ratsamer an, es bleibe unangefangen.

Was aber seiner Grossmechtickeit Person anlangete, das dieselbe Romische Kayserliche Mt. gerne ein heimlich Vernemen haben wolte, welchs F. D. dahin verständen, das Seine Grossmechtickeit viellieber unter R. K. Mt. Schutz sein und einen Tribut geben wolte dann dem turckischen Kayser, doch das solcher Tribut uff leidlicher und treglicher Mittel und Wege behandelt würde, etc.,— ob nu wol F. D. Seiner Grossmechtickeit zu Freuntschafft und Gefallen solchs vorlengst gerne gefördert und vortgestellet hette, so haben sie es doch bishero auch nicht füglich thun könen, noch dürffen. inn sonderlicher Betrachtung das Seine Grossmechtickeit, weder durch iren Gesanten muntlich, nach auch inn irem Schreiben ir keine Meldung hievon gethan, damit F. D. desto gewisser und sicherer solche Handlung hette angehen mogen. Dann solche und dergleichen Sachen bey solchen grossen Herren ohne gnugsamen Schein, Beweis und brieffliche Urkunde zu handlen gebe billich allerley Bedencken, wie dann Seine Grossmechtickeit wol erachten konten. So es aber nachmals Seiner Grossmechtickeit Willen, Gemüt und bestendige Meynung were das F. D. solchs an die Romische Kay. Mt. gelangen solte lassen, so were F. D. freuntlichs Bieten und Begern, Seine Grossmechtickeit wolten derselben gnugsamen Schein, Beweis und Volmacht schriefftlichen zu schicken, damit dic Ro. Kay. Mt. zusehen und zuspüren das es ernstlich von Seiner Grossmechtickeit gesucht und gemeint, und nicht villeicht gedencken möchte, es were F. D. Antreiben und Anstiefften. Dann ohne solchen Beweis und Volmacht were F. D. nicht allein bedenglich und beschwerlich, sondern auch untzimblich inn solche Handlung sich einzulassen.

Was letzlich Seiner Grossmechtickeit Beten von wegen eines Brieves, denen F. D. Seiner Grossmechtickeit von Ro. Kay. Mt. zuwegen bringen solten, das wüst F. D. nicht, was es fur ein Brieff sein solte. Bethen demnach freuntlich, Seine Grossmechtickeit wolten sich erkleren, was damit gemeinet und was es fur ein Brieff sein solle. So weren F. D. erbütig auch keinen Vleis inn Erlangung desselben, soviel immer möglich, zu sparen. Denn Seine Grossmechtickeit inn Allem billichen zu wilfaren weren F. D. jedertzeit geneigt.

[V-o:] Memoriale an den Herrn Woywoden inn der Moldaw.

[Pe altă coală:] Item 2 blancke Rustung, eine vorguldet. die annder geetzet, Kostenn zu schlagenn 40 fl.

Hirauff ist ganngenn zuvor Gulden 45 fl., 28 g.

Uncostenn inn Alles druff gangen 20 fl.

Vor ein Pantzerhembde 44 fl.

Vor ein Schnel-Riemenn 10 fl., 24 g.

Vor denn Sattel, samete beschlagene und vorguldte Zeuge, sampt aller Unkosten so darauff gangen. ihm am Gelde 91 fl., 9½ g.

Item nach den Hengst, die obgeschriebene wil F. D. dem wallachischen Woywoden zum Geschenck damit vorehrenn. denn Hengst angeschlagenn, uff 80 fl.

Summa: was zur Vorehrung kommet. thut am Gelde 332 fl., 1½ g.

Diss folgende hat F. D. dem wallachischen Woywodenn vor sein Geldt, wie ehr das bestellet unnd begeret, machenn lassenn.

Vor 30 Pantzer-Hembder, sampt 30 Pahr Handtschuch. das Stuck pro 16 Thaler, thut 528 fl.

Vor 100 Handtrhor, das Stuck 3 fl., thut 300 fl.

Summarum Summa: diss Nachfolgende soll der Woywode F. D. zalen, thut zu Alles am Gelde 828 fl.

Vortzeichnung was mein gnediger Herr von vorgesatzter Rustunge und Anderm dem wallachischen Woywoden zur Vorehrunge schenckt.

1. vorgulte Rustunge, kost mit Schlagen, Vorguldenn und anderer Uncosten 75 fl., 28 g.

1. Pantzer-Hembde, sampt dem Schnel-Riemenn, 54 fl., 24 g.

1. Sattell, inn einer gestickten sammettenn Decken und guldenen Schnuren beleget, sampt einer Heupt- unnd Schwantzkappen, darnach ein samet Zeuck, sampt dem Zaum und aller Zubehörunge, inn silbern Muster vorgult und beschlagen; kostet inn Alles 31 fl., 9 1/2 g.

1. frissisch Hengst, ist braun, 80 fl.

Summa: 302 fl., 1 1/2 g.

Dises nachvolgende hat F. D. auf sein Begeren ime machen lassen, und kost wie folget stuckweiss.

1 weisse geetzte Rustung, kost 30 fl. 30 Pantzerhembde mit 30 Pahr Handtzuch, 528 fl.

100 Handtrohr zu 3 fl., 300 fl.

100 Stelen Hauben, kosten, mit dem Fuhrlonn bis nach Konigsperk, zu 2 1/2 fl., 250 fl.

Summa was dise Rustung gestehet: 1108 fl., darvor mein gnediger Herr die Zalung gethan.

Uberschlagk zum Anderm unnd was auf die Zerunge und Uncosten des Geschutzes, so F. D. dem reusischen Woywodenn schicket unnd auf Conertzkj gehen möge.

1 Furman so die Buchssen furen solle, Zerunge hinaus, auf drey Wochen, 27 fl., 10 g.

Conertzkj nimbt von hiemit hinauss:

4 seine Pferde.

2 Pferde welche verschenckt werden.

1 Pferdt des Maxenn.

Thut 7 Pferde.

Daruf ist gerechent die Nachhaut, 1 Pferdt 7 g., und Zeit gegebenn bis zum wallachischen Woywoden.

6 Wochen ihm hinauss.

Zerunge 117 f., 18 g., kompt auf ein Pferdt 89. 3 fl., 24 g.

Zerunge wider herein auf 5 Pferde 49 fl.

Summa diser Zerunge 193 fl., 28 g.

2 halbe Kuffenn Muscateller soll Konertzkj mitschickenn.

[De la „Uberschlagk“ înnainte, pe o foaie intercalată în jumătatea de coală.]

Furlohnn.

2 Geschir welche die Rustunge, Buchssenn, Pantzer, Sattel und anders furenn, mussen 6 Wochen aus und ein haben, bis zu des Konertzken von her, sollen haben jeder Geschir die Woche 4 g Furlohn: thut auf beide Geschir 32 fl

[La stînga :] Ven sie widerumb gen Konickspergk komen, solen sie di anderhalb 16 fl. beckomen.

[La dreapta :] Hierauff habe ich halbe Gulden [en]tpfangen, 16 fl.

Zerunge auf 6 Wochen, auf Tag unnd Nacht, auf beide Geschir 4 g., thut $^1/_3$ fl.

1 Geschir so die Hauben nachfuerenn solle. auch auf 6 Wochen Uberschlagenn thut, Furlohnn 16 fl.

[La stînga :] Darauff habe ich nichth entfangen.

Zerunge 56 fl.

Summa Furlhonn unnd Zerunge auf 3 Geschir.

Summa 216 fl.

Summa beider Summen, so mein gnediger Herr ausleget, uber die Vorehrunge welches der Woywode wider erstatten solle, 1324 fl.

Thut Ochssenn aufs Wuerste *(sic!)*, 1 Stuck vor 6 fl. angeschlagen, 221 Stucke.

[Apoĭ, pe altă jumătate de coálă :] Conarsken Vater entpfild sich F. Dt. und bittet, F. D. woldt sich gegen ime alsso als gegen dem Sone gescheen, vorhalten. [Fiul murise.]

[Separat :] Inventarium inn Marcelli Konersskj nachgelassene Gutter denn 23 Martii im 1562 geschehen, in Gegenwort des Herrenn Fiscals Alberti Polnraus, Merttenn Quiatkofsskj, Hansenn Wolffeltenn unnd Jochim Maxenn. aus Bevelch F. D. zu Preussen, etc., dartzu verordentt.

[Multe lucrurĭ orientale. Scrisorĭ ce se pecetluiesc. Stanislav, tatăl luĭ, recunoaște că le-a primit (Maiŭ 1562).

× La Königsberg, 21 Maiŭ 1562, „Stanislaus Konarski, in Rakowaheres“, cere a nu i se impune plata pentru doctorĭ, spițerĭ și îngropare. Plătește prințul ceĭ 55 de talerĭ.]

[În 1563 un Nicolae Konarski.]

(Ibid.)

XCIV.

Palatino Moldavie; 12 may [1561].

Creditivae.

Offitia et benevolentiam nostram. Illustris et Magnifice domine, amice sincere nobis dilecte. Mittimus ad Illustrem Magnificentiam Vestram nobilem cubicularium nostrum et fidelem dilectum Marcellum Konarskj, qui mentem, voluntatem et sententiam nostram Illustri Magnificentiae Vestrae patefaciet et ea quae in gratia eiusdem fabricanda et preparanda tum hic, tum alibi curavimus, offeret. Quare etiam atque etiam amice petimus, Illustris Magnificentia Vestra dicto nostro cubiculario plenam et omnimodam fidem non secus ac nobis ipsis, si coram essemus, adhibere velit eumque debita cum benevolentia expedire et ad nos remittere. Hoc ipsum benevolentia nostra compensare studebimus. Que bene faeliciterque valeat.

Datum C. S.

Palatino Russie; 12 may.

Officiosae.

Magnifice ac generose amice, singulariter nobis dilecte. Cum presentem cubicularium nostrum et fidelem dilectum Marcellum Konarskj ad Illustrem dominum Palatinum Moldavie ablegaremus eumque ad Magnificentiam Vestram venturum crederemus, voluimus et per ipsius personam et per has litteras nostras M. V. valetudinem invisere, quae ut fausta, faelix et fortunata sit a Deo O. M. suppliciter petimus, utque M. V. rerum suarum statum et siquid preterea cognitione nostra dignum in istis locis fuerit perscribere aut per hunc internuntium nostrum significare nobis velit magnopere postulamus. Si qua porro in re dictus noster cubicularius Magnificentiae Vestrae ope et promotione indiguerit, vehementer petimus ut eum nostro nomine benigne adiuvet. Hoc nobis gratissimum plane accidet, dabimusque operam ut clementer compensare possimus.

Datum C. S.

[Pp. 363-4 :] Stanislao Konarski ; 12 may.

Ut servitorem suum pecunia adiuvet.

Cum presentem cubicularium nostrum, etc., Marcellum Konarski, G. V. filium, ad dominum Palatinum Moldavie ablegaturi essemus eumque ad G. V. perventurum arbitraremur, visum est nobis has litteras G. V. mittere, quibus illi et fidem haberet et nostro nomine benevolam se exiberet. Quod ut fatiat etiam atque etiam clementer postulamus; presertim vero si in negotiis nostris procurandis et expediendis pecunia indiguerit, petimus ut G. V. illi prospiciat, sive apud mercatores lublinenses sive alibi, ut pro necessitate aliquid pecuniae consequatur. Id nos Gedani, ut primum certiores facti fuerimus, bona fide remunerandum et resolvendum curabimus. Insuperque Generositati Vestrae clementia nostra compensabimus. Que bene diu valeat.

Datum C. S.

[Către acelașĭ ; 12 Maiŭ. Trimeś și pentru a cumpăra boĭ în Rusia pentru „Illustrissimus princeps Ioannes-Albertus, dux megelburgensis“ (pp. 364-5).]

[P. 365 :] Starzekowski; 12 may.

Idem cum prioribus.

Mittimus ad Illustrem et Magnificum dominum Palatinum Moldavie, etc., presentem cubicularium nostrum Marcellum Konarski. Quare G. V. clementer rogamus, si is G. V. opera et promotione in aliqua re indiguerit, ut eum in expediendis nostris negotiis, presertim autem ut tuto et citra impedimentum in Moldaviam perveniat, benigne adiuvet sicque melius et citius confectis rebus ad nos redire queat. Hoc G. V. clementer compensare studebimus. Que bene valeat.

Datum C. S.

(Ibid.)

XCV.

Memorial uff Horatium Curionem, den 12 may, anno [15]61.

[Pentru a tratà cu niște Venețienĭ spre a face corăbiĭ.]

(Ibid., IV, 50, 101.)

XCVI.

[Memorialul singur și în altă copie.

La fine : „Principi lectum est.“]

XI februarii, anno [15]61.

Aussgangen den 12 may [15]61.

[V-o :] Memorial an den Herrn Woywoden inn der Molde.

[Semnat secretarul.]

(Ibid.)

XCVII.

Illustrissime princeps et domine, domine colendissime,

Cum proxime apud Regiam Maiestatem per nuntium suum Palatinus Valachiae egisset ut Maiestas eius galeas quas ipsi Illustrissima C. V. miserat et que Leopoli a prefecto civitatis interceptae fuerunt, libere dimitti iuberet, lubens me, non tam Palatini causa, quam Illustrissimae C. V., pro mea scilicet in illam observantia et studio, ut dimitterentur interposui. Ac sane a principio Regia Maiestas de eis dimittendis recusarat, idque tum propter aedictum publicum, quo cautum est ne ad illas regiones ullarum rerum que ad eas armandas pertinerent exportatio esset, tum quod Palatinus quoque Valachiae in ditione sua omnium pene rerum importationem in regnum Maiestatis eius interdixerit, deinde tamen Maiestas illius, gratificari Illustrissimae C. V. cupiens, assensa in presens de earum dimissione est, ut tamen in posterum nulla earum rerum exportatio esset providit. Quod porro studium meum ea in re agenda extitit, idem cunctis in aliis quas, vel ad dignitatem, vel ad commodum Illustrissimae Celsitudinis Vestre pertinere existimabo, semper extabit, curaeque mihi erit ut Illustrissima C. V. nullum erga se studii officiique munus pretermissum unquam a me intelligat. Tandem me obsequiaque mea Illustrissimae C. V. commendo.

Datum Vilnae, IX augusti, a. D. MDLXI-o.

Illustrissime Dominationis Vestre

obsequentissimus servitor : Philippus Padniewski, episcopus cracoviensis et vicecancellarius, scripsit.

[Către duce.]

(Ibid.)

XCVIII.

Clefeld și Peter Behem către magistrații Danzigului: Piotrkow. 6 Februar 1563.

[Mișcare în nobilimea din Rusia.]

Sthehet wol zu besorgenn. das an dem Ort Tatern unnd Wallachen nicht feyren werden.

(Archivele din Danzig, *Acta Internunciorum*, XIV, p. 268, publica'ă și în *Nouveaux matériaux*, p. 86.)

XCIX.

Clefeld și Peter Behem către magistrații Danzigului; Varșovia, 14 Decembre 1563.

....Dess turckisschenn Gonnietzen *(sic)* Brieffe seint am negst vergangenen Sontage [=12 Decembre] gelesenn wordenn, dorinne sich der Turcke beschwehrett uber denn Herren Lassky, welcher an der wallachisschen Grentze seinen Unterthanen viel Beschwehr zufuegenn soll, begerende damit solchs abegeschaffett werdenn möge: wo nichtt. wurde ehr gedencken dass die pacta zwisschenn ihme und der Cronen Polen auffgehabenn sein....

[La 9 Decembre anunță o solie care „soll ein seltzam Dingk werben, und nichts guttes", și una tătărască.]

(Ibid., p. 364; publicată și *ibid.)*

C.

Aceiași către aceiași; Varșovia, 29 Februar 1564.

....Auss der Wallachey ist man auch, was die Taternn unnd Turckenn schaffenn. teglich Bescheidts gewertigk. unnd sollenn die Wallachenn an den Turcken geschickt habenn, ihnenn den vortriebenenn Woywoden, denn Alexander. nichtt widderumb inss Regiment zwsetzenn, mit Erbietung sich ihme unterwerfflich zu machen, oder wollenn ehe Aller die Helse darann setzenn. Ess fordert auch der Turcke durch sein Bottschaft die hier ankommen ist. denn Herrenn Lassky aus der Wallachey vonn der Feste Chocziem abzwschaffenn.

Dorauff auch unser Her eilendts ann Her Laschky geschickt. dann Her Lassky will nichtt ehe reumenn biss ihm sein Kriegskostenn erstattett seyn, dovor ehr 200.000 ungerische Floren thutt forderenn. Ist allerley Unheilss aus diesem Spiell zw befahrenn. Es schickt auch unser Konigk ein stattliche Botschaft ann denn Turckenn. In summa man hat sich einer grossenn Enderung zu besorgenn.

[Multe nemulţămirĭ cu regele.]

(*Ibid.*, XV, p. 104; publicată şi *ibid.*, pp. 86-7.)

CI.

Aceiaşĭ către aceiaşĭ; Varşovia, 8 Mart 1564.

....Gesternn ist Zeitung kommen dass der Turcke die Wallachey eingenommen, den Alexander widder eingesetzet und fast alle Festenn mit Turckenn besetzet, welchs man hier hartt erschrockenn. Dessgleichen so seint auch die Taternn uber die Grentze inn die Cron eingefallen, liegenn recht fortt, in die 2.000 Pferde, in des crakawsschen Herren Landt, vorhehrenn seine Dorffer: dess ehr sich gesternn hoch erklagtt hatt. unnd stehet zu besorgenn dass die Taternn mit mehrer Hehreskraffth hierein ruckenn werdenn....

(*Ibid*, p. 31; publicată şi *ibid.*, p. 87.)

CII.

Aceiaşĭ către aceiaşĭ; Varşovia, 18 Mart 1564.

....Vonn Zeytungenn erfolgtt sichs das der Turcke die Wallachey ein hatt, unnd heet Alles vonn Wallachenn entheupten wass uber XX Jahr ist. Der Tomassen, voriger wallachsscher Woywode, der denn Despota hatt abehawen lassen, ist auss der Wallachey geflogenn inn unsers Heerrnn Landt: hatt 1000 Drab[ant]enn unnd 2.000 Pferde bey sich; was guts doraus folgtt. gibt die Zeitt.

[Ruşiĭ, Podolieniĭ cer regeluĭ a-ĭ scăpa de pradă.]

(*Ibid.*, p 156; publicată şi *ibid.*)

CIII.

Sebastian Cziechaniski către duce; Varşovia, 20 Mart 1564.

....Legatus á Thomssa, Palatini *(sic)* olim Walachie. die 17 martii advenit. Post illum alius Alexandri; quid volunt hii, nondum audientiam habuerunt. [Şi soli turci şi tatari.] Mittoque Illustrissime Celsitudini Vestre copiam literarum domini Procopii Szieniawski, quam consules leopolienses miserant domino Palatino Russie. Illustrissima Celsitudo Vestra intellectura est quo in statu versatur et ubi, tanquam exul, Thomssa Palatinus Moldawie, et quid Alexander facit in terra Walachie[1]....

(Archivele din Konigsberg; Scrisori Polone; publicată şi *ibid.*, p. 83.)

CIV.

Clefeld şi Behem către magistraţii Danzigului; Varşovia, 25 Mart 1564.

....Der Alexander, so vonn Turcken inn der Wallachey restituirett, hatt seine Bottschafftt anhero geschickth....

(Archivele din Danzig, *l. c.*, p. 154.)

CV.

Acelaşi către acelaşi; Varşovia, 13 April 1563 *(sic:* 1564).

....Nova haec sunt, Illustrissime princeps.

Thomssa una cum uxore sua et Moczuk Leopoli in captivitate, et omnia ipsius bona et thesaurus moverunt ab illo.

10 aprilis: Legatus thurcicus advenit.

11 aprilis: Alexandri, Palatini moldaviensis, legatus audientiam coram senatu et rege habuit privatim...

Hodie vero legatus Imperatoris Thurcarum reverenter est in senatu susceptus et a Regia Maiestate coram tribunali auditus: quid eo proponebat, scire non possum; nemo illic fuit preter his qui sunt vocati in concilium. Sed sic audio

---

[1] Anexa lipseşte.

quod de isto Thomssa res agitur. Si posthac resciero aliquid. Illustrissime Celsitudini Vestre omnia communicabo....

(Archivele din Königsberg; Scrisori Polone.)

CVI.

Sebastian Cziechaniski către duce; Varșovia, 25 April 1564.

....Item 19 aprilis. Caesaris Tartarorum Przekopskich legatus audientiam publicam coram rege habuit; illicque proponebat quod, favente Deo, Caesar Przekopski, ex mandato Caesaris Turcarum, Alexandrum ad Palatinatum moldaviensem in loco Thomssae, tanquam verum haeredem totius terre Valachie, constituit petiitque nomine domini sui ut Thomssa una cum Moczuk Alexandri ad manus traderetur, pollicens bona fide sibi devincturum ad omnia obeunda negotia Alexandrum.

Item iniunxit et serio mandavit Caesar Turcarum domino nostro, tanquam Caesari Przekopskich, ut absque mora ipsemet praesentia sua cum exercitu suo quadringentorum millium Tartarorum Suae Regie Maiestati Vestre erga Moschum pugnaret. Ad hoc Caesar Turcarum policitus est 600 Ianczaroff una cum instrumentis bellicis (si tantum rex ipsemet praesentia sua proficisceret contra inimicum suum) bona fide mittere. Aliis diebus domini erant tractati a duce szlucensi.

Heri... Nunc vero, peracto prandio, omnes legatos, tam turcicum, quam tartaricum, et Alexandri expeditionem Sua Regia Maiestas cum quatuor dominis, cum cancellario, vicecancellario, episcopo cuiaviensi et marschalco, dedit, literasque unicuique per vicecancellarium tradidit muneraque. tam legatis, quam etiam et senatoribus, dare iussit.

Legatus Turcarum cum hoc venit ut Thomssa Alexandro restitueretur et quod est cum consensu Caesaris Alexander ad Palatinatum moldaviensem constitutus. Tertio habet in mandatis ut comitaretur legatum regium Jazlowieczky Constantinopolim. Item Leopoli expectat ipsum.

Hoc etiam sciat Illustrissima Celsitudo Vestra quod

Thomssa nudius tertius dies misit clenodia cum pretiosissimis lapidibus, forsan 30, domino Petro Miskowskj, ut Sua Reverenda Dominatio a Thomsa traderet Sue Regie Maiestati pro munusculo. Aestimate sunt, ut audivi a domino vicecancellario, ad centum millia florenorum....

[Se zice că Sborowski va fi făcut Hatman.]

(Archivele din Königsberg; Scrisorĭ Polone, publicată și *ibid.*, pp. 83-4.)

CVII.

Sebastian Cziechaniski către duce; „Knissini“, 16 Maiŭ 1564.

....Dominus Chothkiewicz, capitaneus Samogitie, ille ex Lomza, ivit ad dominum Zborowski, castellanum cracoviensem volens sibi amicitiam coniungere, illam quem *(sic)* debuerat Despota haberi *(sic)*.

[P. S. Se așteaptă un sol suprem turc, „nomine Sthras, Polonus“, cu 200 de caĭ (18 Maiŭ).

Alt P. S.:] Nova, Illustrissime princeps, Thomssa, una cum Moczuk, cum suo sodale, sunt Leopoli decolati. Uxor Thomssae adhuc vivit. Vidit ille Stras, legatus Turci. decolationem ipsorum. Iam venit ad Byelskam: expectat regem.

Legatus supremus Tartari przekopiensis nunc iret (?) in Brzessczie, venit brevi Byelsskam.

Datum ut in literis.

Sebastianus Cziechaniski, m. p.

[Alta :] Nova. Imprimis Thomssa, una cum Moczuk et tertio consodale suo [1]. Leopolim. in praesentia Basse Turcarum, sunt decolati.

Item legatus Turcarum est apud Suam Regiam Maistatem in Bielsko. nuncupatus nomine Sthrass Polonus.

Item legatus Tartarorum Przekopiensium etiam brevi, in 200 equis, venturus est, aut iam est.

[Tatariĭ aŭ atacat tare pe Rușĭ.]

[1] Spancioc.

Item ex eadem Lomsa dominus Chothkiewicz, capitaneus Samogitie, versus dominum cracoviensem discessit, qui cupit pro uxore haberi sibi Cristinam, filiam domini cracoviensis. quem *(sic)* debuerat Despotha haberi....

[V-o:] Memoriale Magnifico domino cancellario.

(*Ibid.*; publicată și *ibid.*, pp. 84-5; cf. și *ibid.*, pp. 85-6: raportul din 9 Decembre.)

CVIII.

Jorg Clefeld și Albrecht Giesse către magistrații Danzigului; Knischin, 13 April 1568.

....Von Zeitungenn ist nicht besonders. allein das der Woywoda aus der Wallachej, Alexander, mit Todt abgegangenn, doch einen Sohn hinder sich verlassen haben; seine Gesandtenn sein ahm 11-ten Aprilis alhier gehöret worden[1]....

(Archivele din Danzig, *Acta Internunciorum*, XXII.)

CIX.

Responsum oratori Imperatoris Turcarum; „War-Bawez", 28 octobris 1568.

Scusă și tentativa lui Laski și „alii subditi" la Oceacov.

(Archivele din Königsberg; Scrisori Polone.)

CX.

Mattheus Radecke către magistrații Danzigului; Varșovia, 31 August 1571.

....Der türckische Keyser hat auch eine Botschafft mit Briefen wiederumb anhero gesandt: ist dieses Tages angekommen. Wie man vermainet. wegen der Wallachen und der Tater. Weil es aber ungewiss, wirdt man es mit der Zeit besser vernehmen unnd von sich schreibenn können....

(Archivele din Danzig, *Acta Internunciorum*, XXII, p. 247.)

---

[1] Cf. Hurmuzaki, XV, la această dată.

CXI.

Acelașĭ către aceiașĭ; Varșovia, 10 Ianuar 1572.

Tatariĭ aŭ ajuns la Camenița, bătînd pe Polonĭ.

E confirmată prada lor în Podolia de Clefeld și Hans Kroneth la 15 Ianuar. (Thorn ; pp. 20-1.)

Aceștia confirmă și la 25, anunțînd sol turc (p. 32).

P. 38 (3 Februar): mînĭ va veni Ceauș[1]. — La 11 Februar se anunță (p. 45) că a venit Joĭ.

(*Ibid.*, XXIII, pp. 11 și 15.)

CXII.

Acelașĭ către aceiașĭ ; Varșovia, 15 Februar 1572.

Și alt ceauș a venit. Supozițiĭ false pentru scopul veniriĭ. Și solie tătărescă.

(*Ibid.*, p. 99.)

CXIII.

Acelașĭ către aceiașĭ ; Varșovia, 25 Februar 1572.

[Despre solul turc și cel ce se trimete la Turcĭ.]

....Was wir gestern von dem wallachyschen Woyewoden geschrieben, darauff ist gegen dem Abent gestriges Tages wiederumb Zeitung kommen das, ob ehr wol hart verwundet, gleichwol noch beim Lebenn sein solle. Die Landtschafft aber solle durch Zuthun des Turcken einen andern Gubernatorem wollen auffwerffen: was daraus werden wil, wirdt kunfftig die Zeit gebenn....

(*Ibid.*, p. 66.)

CXIV.

Acelașĭ către aceiașĭ ; Varșovia, 23 Mart 1572.

[Săptămîna trecută e licențiat solul turc. Taranowski merge cu el.]

---

[1] N-rele din 22-4 Februar sînt publicate în Hurmuzaki, XI, p. XXII, nota 8.

Ist hie angekommen gewesen von wegen des verwundeten wallachischenn Woyewodenn, und hat fort den andern Tag wiederumb mussenn verruckenn; achten das es des wolgemelten Herrn Woyewoden halben sein werde, weil albereit ein Ander sich ihn der Wallachey ins Regiment gesetzett. Und gibt Ihre Mät. diesem Woyewoden nach ihn der Cronen soviel Volckes ehr bedarff anzunehmenn ad recuperandam possessionem. Was darauf volget, giebt die Zeit. Gestern ist des wolgemelten Herrn Woyewoden Botschaffter mit solchem Zulass von hier abgefertigett. Mit dem Anstande [cu Ruşiĭ, etc.]

[A maĭ sosit o solie tătărească, pentru a reclamà datoria; v. raportul din 6 Mart.]

(Ibid., pp. 76, 92-3.)

CXV.

Acelaşĭ către aceiaşĭ; Varşovia, 30 April 1572(?).

Wir muegenn E. G. unnd E. W. auch nicht verhalten das wiederumb ein turckischer Cziausch angekommen, welcher im Nahmen des turckischen Keysers förderenn soll das man dem auffs Newe von dem Turcken eingesotztenn wallachyschenn Woyewodenn denn alten, welcher alhier im Lande verwundeţt wordenn unnd sich noch bei dem Reussyschenn Woyewodenn auffhaltenn thutt, herausgebenn wolle; was man ime zur Antwort geben wird, oder was aus dem Spiele noch werdenn will, mag Got wissenn; und man wirdt es vielleicht kunfftig zu vernehmen habenn....

(Ibid., p. 160.)

CXVI.

Acelaşĭ către aceiaşĭ; Varşovia, 15 Maiŭ 1572.

....Der turckische Botte so den andern dieses Monats alhie ankommen und seine Werbung samptt den Briefen noch fur dem Reichs-Radtt, noch fur ihr keinem von den Herrn Redten, sondern fur der Kön. Mtt. selbst hatt ablegen, auch nicht glauben wollen, ehr sehe es dan, das Ihre Mtt. ihm

Leben were, ist vorgestern fur des Koniges Beth gehorett, und noch zur Zeit nicht vorabscheidett worden. Was sein Anbrengen gewesen, kann man zu Grunde nicht erfaren. Es scheinet aber das ehr des entwichenen wallachischen Woywoden halben ankommen, weil der new aufgedrungene wallachische Woyewode[1] mit vielen Tattern und Turcken unserm Herrn Konige aus Podolia viel Volcks weggetrieben und ettlich Kossacken erlegtt, und sich auch der Turck im Czips mit Wegfurung der Leut, Morden und Rauben kegenst die Kön. Mtt. fast feindtlich vornehmen lest....

(*Ibid.*, pp. 197-8.)

CXVII.

Clefeld către magistraţiĭ Danziguluĭ; Varşovia, 23 Maiŭ 1572.

....Gestriges Tages hat man ein turckischenn Gesandtenn abgefertigett, welcher alhier angeworbenn das sein Herr, der turckische Keyser, den Bogdan, wallachyschenn Woyewodenn, des Alexandri Sohn, in der Wallachei stracks nicht wissenn wolle, sondern man solle ime ihnen lebendig oder todt zuschickenn. Weil ime die Unsern aber hinwiederumb den Abscheidt gegebenn, das sie ihnen nicht wissenn zu verlassenn, mag Got wissen was noch aus dem Spiele werdenn will. Morgenn soll noch eine andere turckische Botschafft nebens dem Reussischen Woyewodenn ankommen....

(*Ibid.*, p. 205.)

CXVIII.

Clefeld şi Peter Behem către aceiaşĭ; Varşovia, 31 Maiu 1572.

Lunĭ după „Pfingsten" [=26] vine Voevodul Podolieĭ şi al Rusieĭ de frica Turcilor şi Tatarilor.

Tatariĭ sînt în Podolia. Pradă tare. Uniĭ nu cred aceasta.

(*Ibid.*, pp. 213 V-o şi 219 V-o.)

---

[1] Ioan-Vodă cel Cumplit.

CXIX.

Ioan Dimitrie Solikowski de Solki către ducele Albert; Varșovia, 18 Iunie 1572.

...In Moldavia novi tumultus exorti fuerunt, neque adhuc sopiti sunt. Bogdanus enim, Wallachiae Pallatinus, dum novum coniugium in finibus Poloniae oculis et animo lustraret et imprudentius a suis seiunctus oberraret, a Christophoro Zborowski aliquot vulneribus affectus et captus erat, vindicandae cuiusdam privatae ab eo acceptae iniuriae causa. Qui dum e regno suo abesset, novus princeps electus est, qui mox, Bogdano excluso, ab Imperatore Turcarum est confirmatus. Interea accidit ut Bogdanus Maiestatis Regie opem imploraret ut sibi auxilio esset, quo interceptum principatum recuperare posset. Itaque Eius Maiestas, misso in Turciam internuncio, ne quid durius in Bogdanum statueretur, eum in Walachiam cum Russis podoliensibus sub Palatino Podoliae reduci permisit. Sed ii, magna multitudine Turcarum repressi, non sine velitationibus et caesis aliquot centenis barbarorum, incolumes evaserunt, intercepta una arce munitissima Chocimo, quae est Walachiae caput, quae etiam nunc est in potestate Polonorum. Ereptis nostris ex hostilis multitudinis fauce, eadem illa multitudo tractum nostrum Pokucium cum villis et oppido Snyatino igni depopulata est, sed e vestigio retrocessit, cum legatio turcica adventaret. Poterat quidem res secus geri ab inicio et feliciorem exitum habuissent, sed sic fuit in fatis. Turca viventem Bogdanum deposcit, vel caput occisi, sed, postea, mitigatus ab internuncio nostro Taranowski, veniam concedit, gratiam pollicetur et annuum stipendium dummodo ad se veniat. Praesidia turcica ex Walachia nondum deducuntur, sed, Tattaris iuncta, in omnem occasionem expectant et dira omnia minantur. Si non hac esset valetudine Regia Maiestas qua est, esset nunc occasio cum ea barbarie antiquam virtutem renovandi. Quid futurum sit ab ea parte, Deus novit, sed breve tamen tempus docebit....

[Într'o următoare scrisoare a lui, vestea morții regelui.]

(Archivele din Königsberg; Scrisori Polone.)

CXX.

Francisc Krasinski, episcop de Cracovia, către duce; „Kniszini“, 26 Iulie 1572.

....Externa pericula certe nobis sunt valde formidabilia. De Moscho, quod exercitum iam paratum habeat, multa inaudivimus. De Turcis, Scytis et Valachis, barbaris et crudelissimis hostibus nostris, qui alias, dificiliores occasiones habentes, regni huius finitima saepius depopulati sunt, cum hanc opportunitatem nactos se esse intellexerint, nihil nobis polliceri possumus, nisi illos omnes suas vires et copias in regni huius interitum esse collaturos....

[Solikowski scrie contrariul la 30 Iulie, tot de acolo.]

(Ibid.)

CXXI.

Ducele către episcopul de Cracovia, vicecancelariŭ ; 31 Iulie 1572.

....Cum autem, tam a Moscho, qui iam exercitum paratum habere dicatur, quam a reliquis immanissimis crudelissimisque gentibus, Turcis nimirum, Scytis atque Valachis, omnia hostilia (uti Reverenda Generositas Vestra scribit), hac tanta occasione accepta, pertimescenda expectandaque esse videantur, Deus Optimus Maximus precibus invocandus est ut is qui solus potest, tot tantorumque hostium conatibus sese benignissime velit opponere ac regnum hoc amplissimum cum omnibus que ad id pertinent provinciis adversus ipsorum crudelitatem clementer defendere ac protegere....

(Ibid., Copialbücher, 1573-83, p. 281.)

CXXII.

G. Io. Corraro către Guvernul venețian; Pera, 2 August 1576.

....Bartholomeo Brutti[1], che ritornò qui quest' inverno,

[1] Sfetnicul luĭ Petru-Vodă Șchiopul.

sicome scrisse alle S. V. E., hora per la morte di un suo fratello, sicome egli dice, è costretto ritornarsene a prendere la cura delle cose della sua casa, et, in questa sua partita, che sarà fra due giorni, sopra una nave ragusea, convengo dire alle S. V. E. che, fuori d'attender a imparare questa lingua, secondo che fù designato, che non le è inclinato niente, nel resto l'hò conosciuto sempre di buon volere et pieno del desiderio di servire a quell' Illustrissimo Dominio et di essere commendato dalle V. Ecc-me Signorie....

(Archivele de Stat din Veneția, *Capi Consiglio Dieci, Costantinopoli.*)

CXXIII.

Clefeld și Petru Behem către magistrații Danzigului; 16 Februar 1578.

[Mare supărare pentru Tatari. Sînt la 70-100.000 în Podolia și Rusia, până la 17 mile de Lublin. Unii cred că regele inventează pentru a stoarce contribuții; să-i fi chemat tot el.]

Der Potkowa syczett noch alhier in den Fesserenn, unnd man kan noch nicht wissen was man mit ime angehen werde; ezliche lassen sich beduncken, ehr werde, wieder die Taterenn zuziehenn, los gegeben werdenn; die Anderen vermeinen das ehr mit dem Leben nicht darvon kommen werde,--welchs die Zeit alles gebenn wirdt....

(*Ibid.*, pp. 43-4. Partea ultimă și în Hurmuzaki, XI, p. XXXIX, nota.)

CXXIV.

Clefeld și Petru Behem către același; Varșovia, 25 Februar 1578.

....Sonsten auch in der Wolin trefflichen grossen Schaden [„die Tateren", cari ar fi luat Ostrogul, închizînd pe principele Constantin în castel și ar fi ars Luck] thun; die Nyssowii Kossaczy sollen dieses Potkowa, so alhier gefenglich gehalten, Bruder in die Wallachey mit Gewalt zum Regenten

geseczet haben und sich mit den Turcken und Wallachen wol herumbyagenn. Zu was Ende es abelauffen möge, ist dem Allerhöchsten alleine bekandt....
(Ibid., 56; publicată și în Hurmuzaki, XI, p. XXXVI, nota 6.)

CXXV.

Aceiașĭ către aceiașĭ; Varșovia, 1-iŭ Mart 1578.
Tatariĭ ar fi plecat, cu 70.000 de robĭ.
2 Mart. Se întăresc zilnic. Ar fi la 130.000. Principele Constantin, abia scăpat, va veni mînĭ cu știrĭ.
7 Mart. Nesigur. Principele Constantin s'a împăcat la Ostrog cu eĭ, cu 15.000 de ughĭ. Li se daŭ și mărfurĭ de 60.000 de florinĭ. Se zice că va veni cu un sol tătăresc. care va reclamà datoria, fără plata căreia vor visità pe rege în Varșovia.
12 Mart. Ierĭ a venit solia tătărască. Audiență privată.
13 Mart. Solul tătăresc a cerut datoria. Se zice că li se va da ceva Tatarilor pentru a-ĭ scoate.
(Ibid., pp. 63, 65, 78-9, 80-1, 84; cf. *ibid.*, p. XXXVIII, nota 2.)

CXXVI.

Aceiașĭ și Lembke către aceiașĭ: Varșovia, 16 April 1578.
Zvon din Ardeal că Turciĭ vor merge pe acolo la Cracovia.
(Ibid., fol. 197.)

CXXVII.

Thorbecken către magistrațiĭ Danziguluĭ; Varșovia, 12 Iunie 1578.
....Es ist ein turkische Botschäft bey Ihrer Mtt.: sol unter Andrem umb den Potkowen hefftig anhalten. Es hat auch Ihre Mtt. nach dem Potkowen gen Rawa geschikhet und inen von dannen schon nach der Lemburg furen lassen. Zu wass Meinung, weiss man gruntlich nicht; ist doch nicht schwer zu erachten....
[Sosește acum Berzevitzki.]
(Ibid., pp. 135-6.)

CXXVIII.

Henric Lembke către magistrații Danziguluĭ ; „Crasnyszaw“ ; 2 Septembre 1578.

....Die Ungern seyn von der Grentzen widder kommen und die Cosaken nicht gesehenn, Leutten grosse Gewaltt gethan, unnd sonst nichtts vorrehtett....

[Pacea cu Tatariĭ e sigură. Solul lor a fost licențiat.

Lemberg, 7 Septembre: Nu se știe pe cît timp va fi pace.]

(*Ibid.*, pp. 150, 153; cf. Hurmuzaki, XI, p. XLI, nota 10.)

CXXIX.

Acelașĭ către aceiașĭ; Cracovia, 19 Novembre 1578.

Tatariĭ n'aŭ primit vechea ligă ; se declară dușmanĭ și refusă presentele. Mare emoție.

Acelașĭ către acelașĭ ; 25 Decembre 1578.

Strașnică pradă tătărască peste „Apă“. E foamete la eĭ pentru lăcustele din 1577. Ar avea și tunurĭ.

(*Ibid.*, pp. 184, 209; cf. *ibid.*, p. XLIII, nota 8.)

CXXX.

Reinholdt Mollner, Conrad Lembke, Henric Lembke către magistrațiĭ Danziguluĭ ; Varșovia, 13 Mart 1581.

Audiență de ceauș turc la 11 ale luniĭ. Se plînge contra Cazacilor.

Fol 552 V-o: Va fi licențiat mînĭ (16 Mart).

(Archivele din Danzig, *Acta Internunciorum*, XXXI, pp. 556-6 V-o; cf. Hurmuzaki, XI, p. XLIX, nota 1.)

CXXXI.

1582. Relation d'un Spagnol delle cose da Constantinopoli, mandata da Napoli.

....Vocdania, Blaquia, Zinguuses[1], Avarjas[2], Mengriles todos

[1] Cerchesiĭ.

[2] Iberĭ.

an mandado presente, segundo el estado y grandeza. Del uno destos a benido por embaxador Vartolome Vruto [1], aquel que fue con Juani *(sic)* de Marilliani en Costantinophla; lleva dos vasos: uno de oro, y otro de plata, se apreziaron en quarenta mill tallares por la mucha pedreria que llebaban engastada. Este tanbien me tratò la morte y me hizo llamar da Senan-Vaxa, diziendo que yo era Espanol y el anima de Juan de Marilliane: que no habia venido allì sino con alguna traizion: ya si mandò un chauz que me llebase, que fue el que vino con nos otros ora un anno hasta al Ragueza. [E acusat ca spion. Spune că a venit să răscumpere prinşĭ, cu mile adunate în Franţa. E dat Căpitanuluĭ Măriĭ: „como si dixemos: al boia". Apoĭ, se pare că va fi liberat în taină.

Probabil adresată viceregeluĭ de Neapole.]

CXXXII.

Ioan-Francisc Morosini, bail, către Guvernul veneţian; 22 Decembre 1582.

Un necunoscut (cifră) a cerut a se recomanda la Veneţia Cristofor Brutti. N'are nevoie, „essendo ella già informatissima del buon servitio che le hà prestato per il passato et di quello ancora che è atto et pronto a prestarle nell' avvenire, oltre i meriti di casa sua... Oltre che è di già molto innanzi nella lingua turca, è anco di così buon giudicio et tanto ardente nel suo servitio, che si può promettter di lui ogni fedeltà, sincerità et diligentia, oltre che, se ritornasse il magnifico Sinam nel suo primo luogo, saria questo giovane instrumento attissimo di far nelle occasioni fruttuosi et segnalati servitii alla Serenità Vostra, come hà anco fatto per il passato...

La supplico a rimandarlo di quì quanto più presto sarà possibile, havendo di lui molto bisogno....

[E într'o situaţie stabilă, de sigur.—Apoĭ cifre.]

---

[1] Bartolomeiŭ Bruti.

CXXXIII.

Thorbeck către magistrații Danzigului; Cracovia, 8 Februar 1583.

Pregătiri contra Tatarilor. Ceruseră plata datoriei, cu amenințări de pradă. Solia tătărască e încă la Cracovia.

(Archivele din Danzig, *Acta Internuntiorum*. XXXVI, pp. 526-7; cf Hurmuzaki, XI, p. LIV, nota 3.)

CXXXIV.

Stefanus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, R. Pr., Masoviae, Samogitiae, etc., princeps Transylvaniae.

Magnifice domine, amice et vicine syncere nobis dilecte. Delatum est ad nos commissum non ita pridem esse ingens et atrox facinus a subditis Synceritatis Vestrae Moldavis in nobilem Albertum Koriczienski, subditum nostrum, nimirum quod Moldavi illi, numero fere 40, domum illius in villa Matheiowcze noctu aggressi, ea per vim expugnata, ipsum imprimis crudeliter interemissent; deinde vero substantiam ac suppellectilem et pecuniam eius omnem diripuissent, abstulissent. Est equidem ea res pessimi exempli et quae nullo modo impunita manere debeat. Neque enim securitas ulla in finibus illis ditionum nostrarum constare utrinque posset si eiusmodi licentia et facinora manerent impunita et non coerceantur. Quare scribendum esse nobis existimavimus ad Synceritatem Vestram amice... de illis qui facinus hoc comissisent et perpetrassent, inquirere... iubeat atque in eos severe et graviter animadvertat cogatisque nostri eiusdem subditi interfecti de interfectoribus ipsius iusticiam debitam administret. Quod illam pro rei ipsius aequitate ac ad requisitionem nostram praesentem facturam esse plane confidimus, eamque bene valere optamus.

Datum Cracoviae, die quarta mensis aprilis, anno Domini M°D°LXXX° tertio, regni vero nostri anno septimo. Ex propria Sacrae Regiae Maiestatis commissione.

[Copie din veacul al XVI-lea.]

(Biblioteca Iagelonică din Cracovia, ms. 3729, II, n-o 7.)

CXXXV.

Bergmann şi Ioan Thorbeck către aceiaşĭ; Cracovia. 28 Iulie 1585.

La 23 ale luniĭ, audienţa soluluĭ turc. Se plînge de cetăţile ce fac oamenĭ regeluĭ la hotar, de nerestituirea prinşilor de la Tighinea: „derer, seiner Sage nach, uber 500 sein sollen". Dă două scrisorĭ, de la Vizir şi Sultan. Încă nu-ĭ licenţiat. Veste că Zamoyski cancelariul a plătit soldaţilor la Lemberg. Sînt licenţiate trupele. afară de 400 de oamenĭ.

6 August. Alt ceauş vine ierĭ: dă o scrisoare regeluĭ.

11 August. Încă nu-s licenţiaţĭ ambiĭ solĭ. Se vorbeşte de un al treilea ce vine, poate pentru cetăţĭ.

(*Ibid.*, fol. 384 V-o —5, 398, 407; cf. Hurmuzaki, XI, p. LVIII, nota 5.)

CXXXVI.

Hermann Ferber către aceiaşĭ: Cracovia. Septembre (?) 1588.

„Ierĭ seara" vine internunţiu turc. Mîne, audienţă.

17 Septembre. La 21 August veste din Turcia „wie die Kosaken bey 5.000 Man dess Türcken Volck erleget". Descrisă invasia Cazacilor şi lupta lor vitează.

De Sf. Bartolomeiŭ, sol („Bott") din Tataria cŭ oferte de ajutor din partea Hanuluĭ contra Moscovieĭ.

(*Ibid.*, vol. XLI, pp. 259, 270-1; cf. *ibid.*, p. LXVI, nota 6.)

CXXXVII.

Regina Elisabeta către Ioan Zamoyski: Oxford. 10 Septembre 1589.

Vorbeşte de întoarcerea ambasadoruluĭ Harebone din Turcia[1].

(*Ibid.*, vol. XLIV, p. 25. Original; cf. *ibid.*, XI, p. LIX, nota 6.)

---

[1] Cf. Hurmuzaki, XI, tabla.

CXXXVIII.

Reinhardt Heidenstein către magistrații Danzigului: Novembre 1589.

Se așteaptă zilnic sol turc pentru pace. Nu-ĭ teamă de Tatarĭ.

(*Ibid.*, p. 209 V-o; cf. *ibid.*, p. LXVIII, nota 6.)

CXXXIX.

Reinhardt Heidenstein către Consiliul Prusieĭ; Borsuchaw, 2 Novembre 1589.

....Was die Türken anlangt, die Sachen auf einer Friedes Handlung mit ihnen beruhen: welche was fur ein Ausgang gewinnen wirdt, wirdt die Zeit geben. Von den Tatern aber vermutet man sich eines newen Einfals nach diesem Winter....

(Archivele din Konigsberg, *Gesandtschaftssuchen*, 1589.)

CXL.

Laurențiu Gembicki, episcop, către Consiliul Prusieĭ: Janowicz, 14 Decembre 1591.

....Veniat et turcica legatio. foedus itidem portans et amicitiam....

(Archivele din Konigsberg, Scrisorĭ Polone.)

CXLI.

Sommario o elenco di tutte le carte diplomatiche · che rignardano la storia politica della Polohia dal 1593 al 1597 sotto Sigismondo III, rè de Svezia.

[Secolul al XVIII-lea.]

(Biblioteca Brera din Milan, AD XV 8, n-o 11.)

CXLII.

Daniel Nepffell către locotenentul ducal; Cracovia, 11 Ianuar st. n. 1595.

P. S.

....Es gehett noch das der Bathorj ex Transylvania solte etliche Taussent Tatarn und Turcken erlegett: derselbige sol der Konigin Schwester nemen....

Cf. P. S. din 19 Decembre st. n. 1595.

....Heut ist Zeittung kommen das der Bathorj ex Transylvania die Turcken etlicher Massen mit erlegett. Amen....

(Ibid.)

CXLIII.

Papa către regele Poloniei; Roma, 8 Novembre 1595 (despre lupta cu Turciĭ).

La 18 Decembre, Hans Keckerbart scrie din Cracovia că s'a licenţiat solul tătăresc (fol. 225).

Expunerea soliei luĭ.

(Ibid., pp. 224-4 V-o, 236-7 V-o)

CXLIV.

Agenţiĭ oraşuluĭ Danzig către magistraţĭ; Varşovia, 24 August st. n. 1596.

Sollen meine gnedige Herren wissen das Zeittung ankomen sindt als solte der Sibenburger ganz und gar mit aller Macht erlegen sein worden, ehr selber vorwundet und ist mit etlichen Hundert Pferden entkommen. Gott gebe das es nit war sey. Der Nailawoiko ist vergangenen Ssonnabent [=18 August] auff dem Ratthaus von dem Herrn Untercantzler, Herr Bobola und Boleck verhoret worden: seine Aussage man bis daher noch nitt weis...

(Ibid., Gesantschaftssachen.)

CXLV.

Scrisoare din Roma, 30 Maiŭ 1598.

....Vi sono molte nove di Costantinopoli, di Pollonia, di Fiandra et da quelle bande di là, ma non le scrivo, lassandole alli mercanti che si empiano li lor fogli....

(Biblioteca Brancacciana din Napoli, II, C. 9, fol. 335 V-o.)

II.

CORESPONDENŢĂ OLANDESĂ DIN CONSTANTINOPOL.

I.

„Potentissimis et christianissimis dominis statibus generalibus confederatarum provinciarum Flandree, DD. DD. observandissimis."

Scriitorul vorbește de simpatia lor veche pentru el, de lungul și gloriosul lor războiŭ pentru libertate. Se bucură de pacea de acum. Laudă pe ambasadorul olandes Haga și mîntuie cu interminabile complimente. în care amestecă și cuvinte grecești.

„Date in Valachia, 9 die septembris 1613.

Altitudinis Vestre potentissime

Servus in Christo humillimus:

Cyrillus Lucari, patriarcha Alexandrie".

(Archivele din Haga, *Secrete Casse*, 17.)

II.

Haga către State; Constantinopol, 22 Ianuar 1620.

Zvon de pregătirĭ ale Cazacilor, întețițĭ și de Han, pentru a năvăli pe Marea Neagră. Efect ce ar putea avea asupra relațiilor polono-turce.

12 Februar:

Pentru moartea luĭ Marc' Antonio Borisi [1], spînzurat în piața publică.

(*Ibid.*, rapoarte.)

---

[1] Amestecat și in istoria Moldoveĭ.

III.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 15 Februar 1620.

Se pare că s'a decis continuarea răzbeiuluĭ cu Polonia. Se daŭ ordine Tatarilor și luĭ Schender-Pașa a merge la hotare. Toate trupele din „Grecia“ sînt acolo. Numaĭ lupta cu Persia a oprit clădirea. plănuită de mulțĭ anĭ, a unuĭ castel la Nipru.

(Ibid.)

IV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 7 Mart 1620.

Cazaciĭ pradă pe Mare. Turciĭ sînt furioșĭ. Aŭ trimes pe Cazacĭ contra lor.

(Ibid.)

V.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 12 Mart 1620.

(Negocierile între Spania și Poartă aŭ fost rupte prin moartea luĭ Nasuf Vizirul); is deselvigen daernae wederom by den stant genomen geweest van Casparo Gratiani, en nae syne promotie tot het principaetschap van Moldavia van den iegenvoordigen ambassadeur des Keysers, Lodovico Vryheer van Molard, en de Agent Michiel Startzer...

Den Prins van Moldavia, heeft aen den Visyr geadviseert dat op de frontieren twee poelsche ambassadeurs gearriveert waeren, den een om het iaerlix tribuyt (twelck men den present noempt) aen den Coninck van Tartaria te brengen, den anderen om daervan an dese Porta relatie te coemen doen; maer, alsso men tot noch toe niemandt heett vernomen, wirt getwyfelt dat het synen practyquen syn om de preparation van oorloegen iegens de Polen te doen suspenderen; twelck den Visyr seer qualyck neempt. Het schynt dat que *(sic)* geresolveert is daermede voort te vaeren, alhoewel dy disen zoemer apparentelyck met de preparamenten sal doorgaen, zynde middelertyt aen den Coninck van Tartaria en Scander-Passa bevolen het werck

aentevangen en men houdt het voor seecher dat Syne Keys. Mat. binnen den maent nâr Adrianopolin sal gaen, om naerder by den hant te weesen, ende de Polen darunder te verschricken; twelck in dese coniuncturen den protesterenden Religionsvorsten seer wel te passen sal coemen. De preparatie ter zee weren al ordinario gemaeckt...

[Negocierile hispano-turceşti] aŭ fost reluate apoĭ de Gaşpar Gratiani, şi, după înnaintarea luĭ la Domnia Moldoveĭ de către ambasadorul de acum al Împăratuluĭ, Ludovic cavaler de Molart, şi de agentul Mihail Starzer...

Domnul Moldoveĭ a dat ştire Viziruluĭ că la hotar aŭ sosit doĭ solĭ polonĭ : unul pentru a aduce tributul anual (pe care îl numesc: present) Hanuluĭ tătăresc, cellalt pentru a da de ştire despre aceasta Porţiĭ. Dar, de oare ce nu s'a căpătat până acum nicĭo ştire de nime, sînt îndoielĭ că acestea ar fi numaĭ intrigĭ pentru a opri pregătirile de războiŭ împotriva Poloniei ; ceia ce Vizirul primeşte foarte răŭ. Se pare că s'a hotărît a le urmà ; astfel în această vară e de crezut că se va merge maĭ departe cu pregătirile, poruncindu-se între acestea Hanuluĭ tătăresc şi şi luĭ Schender-Paşa a începe lucrul, şi se ţine ca sigur că M. S. I. în cursul luniĭ va merge la Adrianopol, pentru a fi maĭ la îndemînă şi a speria deocamdată pe Polonĭ. Ceia ce în aceste împrejurări va veni foarte de folos prinţilor protestanţĭ. Pregătirile pe Mare se vor face ca de obiceiŭ....

(*Ibid.*)

VI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ ; Constantinopol, 4 Iunie 1620.

Pleacă Hanul şi Schender. Sultanul se găteşte pentru a pleca şi el, cu Viziriĭ. către iarnă la Adrianopol.

28 Iulie.

Hanul e la hotarele Poloniei cu 100.000 de oamenĭ. Schender are 30.000 de oamenĭ din Rumelia, „die de beste soldaten syn van heelt Turquie“ („cari sînt ceĭ maĭ bunĭ

soldațĭ din toată Turcia"). Sultanul va pleca după Bairam. cu Viziriĭ, la Adrianopol, pentru a ierna.

(Ibid.)

VII.

Acelașĭ către acelașĭ ; Constantinopol, 24 August 1620.

„...Den Prins van Valachia, Gabriel Mohyle, is affgeset ende in Transilvaniam gevlucht: in syn pladts is gecoeren Radulo Vaivoda, der voor desen deselvige Provintie en daernar ouch Moldaviam besett hett. Desgelicx is Casparo Gratiani. Prins in Moldavia, en een dependent vant Huys van Oosdryck en dugetich contraminateur van den Prins Gabriel Betlem ende syne geconfeddeerers, van syn stadt gepriveert. ende gesuccedeert eenen Alexander Vaivoda, der, voor desen Prins in Valachia zynde, vant volck, vuermitt synn quade comportamenten, verdreven is geweest. Desen heett het eene principadt met twee hund[e]rt duysent croenen. den Radulo het anders met hund[e]rt duysent ducaten gekoft,—die men het arme beupel weddrom sal moeten affdwingen. Ick ordeel dat Gratiani syn toevlucht sal nemen tot de Polen, ufe hem met assistentie van den selvige staende de iegenvardige commotion met gewelt souchen te mainteneren. Den Visyr heett voor lange geweeten, en mondeling iegens myn vertalt, dat dito Gratiani de ordre van de nieuve militia christiana, iegens desé landen upgerecht, hadde eengenomen....

...Domnul Țeriĭ-Româneștĭ Gavril Movilă, e mazilit și a fugit în Ardeal ; în locu-ĭ a fost numit Radu Voevod, care înnainte de aceasta a stăpînit această țară și apoĭ Moldova. De asemenea și Gașpar Gratiani, Domnul Moldoveĭ și client al Caseĭ de Austria și isteț uneltitor împotriva luĭ Gabriel Bethlen și a aliaților săĭ, a fost despoiat de situația sa. Și-ĭ urmeaza unul Alexandru Voevod, care, fiind odată Domn în Țara-Românească, a fost izgonit de acolo pentru purtările luĭ cele rele. El a cumpărat una din țerĭ cu 200.000 de

coroane și Radu pe cealaltă cu 100.000 de galbenĭ, pe care le vor smulge bietuluĭ popor. Eŭ cred că Gratiani-șĭ va căta adăpost la Polonĭ pentru ca prin ajutorul acelor State să caute a păstra tulburarea de acum. Vizirul știa de mult, și mi-a spus și din gură, că acel Gratiani luase Ordinul noiĭ cavaleriĭ creștine întemeiate împotriva acestor țerĭ....
(Ibid.)

VIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 11 Septembre 1620.

....Den Kayser, wiens ambassadeur en Agent alreede door Gratiani, Prins van Moldavia, triumphum in Polen hadden doeroupen, als off der oorloegen niet iegens Polen, maer Venetia gemeent werden, ende den Visyr trachte um met den Keyser te tracteren en Syn Mat. te verseeckeren....

...Împăratul, al căruĭ ambasador și agent făcuse a și se anunța în Polonia triumf, ca și cum războiul n'ar fi gătit împotriva Polonieĭ, ci a Veneţieĭ; și Vizirul caută a trată cu Împăratul și a asigura pe Măria Sa....
(Ibid.)

IX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 24 Septembre 1620.

....Den affgesetten Prins van Moldavia, Gratiani, de commandamenten van syne deposition ontfangen hebbende, heett drie hondert soldaten, die Scander-Passa derwaerts hadde gesonden om hem in verseeckeringe te nemen, mitsgaders alle andere Turcken daerzynden, doen dootslaen en syn toevlucht tot de Polen en Chosacken genomen. Waerover men hier seer geperturbeert is, en den nieuuen Prins Alexandro Vaivoda dahlyck in diligentie nar Moldaviam heett geexpedieert um van Scander-Passa in possession gestelt te werden ; die ooch gecommandeert is met den Coninck van Tartaria de Polen aentetasten....

P. S. din 8 Octombre : Preparativele contra Polonilor sînt extraordinar de marĭ.

....Domnul mazil al Moldoveĭ, Gratiani, primind porunca de depunere a sa, a pus să se ucidă 300 de soldaţĭ pe cari Schender-Paşa iĭ trimesese acolo pentru a-l prinde, împreună cu toţĭ ceĭlalţĭ Turcĭ, şi a fugit la Polonĭ şi Cazacĭ. De care veste s'aŭ tulburat aicĭ foarte, şi s'a trimes în grabă acolo în Moldova Alexandru-Vodă, pentru a fi pus în Scaun de Schender-Paşa, căruia i s'a şi poruncit să cerce pe Polonĭ cu Hanul Tatarilor....

(Ibid.)

X.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 8 Octombre 1620.

....Man heett ook tydinge dat Scander-Passa ende de Tarters den quartier van de Polen, udt (?) van vytthick duysent mannen in Moldavia ten versouche van Gratiani gecomen zynde, overvallen ende nerslaegen hebben, sonder dat men tot nu toe eenige andere particulariteyten weest: men sendt van hier twee duysent vyffhondert mannen tot naerder verseecheringe van Moldavia...

P. S.

Vuyt het lygaende transladt van den advysen die der Patriarch van Alexandria myn vuyt Valachia gesandet heett, sullen U. Wr. Ho. Mo. particularlyck verstaen wat in Moldavia tusschen de Turcken ende Polen gepassert is. By aldien Scander-Passa ende Tarters de victorie sullen kennen vervolgen, ende de reste vant poelschen leger (gelych het apparent schynt te weesen) destrueren, soo sall het gansche Ryck van Polen in groot peryckel coemen, voor ende alder wederon soo grooten macht sal kennen versamlen, als tot wederstant van de Turcken ende Tarters van noode is. Ich verstae van de Visyr en meer andere Grooten dat den Coninck van Tartaria hondert ende vyttich duyzent mannen starck is, vuytgelesen volck, ende dat apparentelyck op den poelsche boden sal overwinteren. Desgelych continueert men hier nacht ende dach in de oorlochs preparaten, die soo extraordinaris en groot syn, als in veel iaeren voor desen niet is gesien geweestt....

...Maĭ sînt ştirĭ că Schender-Paşa şi Tatariĭ aŭ atacat lagărul Polonilor, care cuprindea 50.000 de oamenĭ veniţĭ în Moldova în ajutorul luĭ Gratiani, şi i-aŭ ucis, fără să se ştie până acum alte amănunte: se trimet de aicĭ 2.500 de oamenĭ pentru a se asigura maĭ bine Moldova...

P. S.

Din anexata traducere a ştirilor pe care mi le-a trimes din Ţara-Românească Patriarhul de Alexandria [Chiril Lukaris] veţĭ înţelege d-voastră amănunţit ce s'a petrecut în Moldova între Turcĭ şi Polonĭ. Dacă Schender-Paşa şi Tatariĭ vor putea urmà biruinţa lor şi nimici rămăşiţa tabereĭ polone (după cît se pare), va ajunge regatul Polonieĭ în mare primejdie, căcĭ nu i-ar fi uşor a strînge din noŭ atîta putere cîtă ar trebui pentru a se împotrivi Turcilor şi Tatarilor. Înţeleg din gura Vizíruluĭ şi multor altor dregătorĭ marĭ că Hanul tătăresc are o oaste de 150.000 de oamenĭ aleşĭ şi că se pare că va ierna pe pămînt polon. De asemenea se urmează aicĭ zi şi noapte cu gătirile de războiŭ, care sînt aşa de neobişnuite şi marĭ, cum de mulţĭ anĭ nu s'a maĭ văzut....

(Ibid.)

XI.

Post datum, in Constantinopoli op den XXII octobris 1620.

Hoege-Moegende en Genedichste Heeren. Myne Heeren. Ophuyden, nar dat de brieven gedyndicht syn geweest, coempt de tydinge van Scander-Passa aen den Vizir toe dat het bovengeschreven poelsche leyde, nar dat in de trenceen negen dogde geslooten was geweest, door noot van hunger en dorst in den nacht vuis gebroechen, meenende de vlucht te nemen, ende dat, van de Turcken en Tarters (die de passagie geslooten hadden) gevolcht zynde, t'eenemael verslaegen is, in maniere dat wynich persoenen levendich daervan syn gecoemen. Myn trucheman. coemende dahlyck vuyt het huys van den Visyr, relateert myn dat het hooff van den gedachten Heer Cancelier Zolchofschi, deer in een kist gebracht was, en dat syn zoon oock doot

is gebleven, en syn dochtersman, den Chatman, den Coreski, gevangen syn genemen. In dese ruine heett den quaeden radt van Gratiani het Ryck van Polen gebracht....

Domnilor. Astăzĭ, după ce scrisorile aŭ fost trimese, vine veste de la Schender-Paşa către Vizir că ostaşiĭ polonĭ despre carĭ am scris maĭ sus, după ce fuseseră închişĭ în şanţurĭ cîteva zile, din lipsă de hrană şi băutură, aŭ ieşit noaptea, crezînd să poată scăpa cu fuga şi, fiind urmărițĭ de Turcĭ şi Tatarĭ, cari închiseseră trecătoarea, aŭ fost ucişĭ cu grămada, aşa încît puţinĭ aŭ scăpat cu viaţă de acolo. Dragomanul mieŭ, care vine zilnic din casa Viziruluĭ, îmĭ dă de ştire că a fost adus într'o ladă capul Cancelariuluĭ aceluia Zolkiewski, şi că a rămas între morţĭ şi fiul săŭ, şi ginerele săŭ Hatmanul, Koreski,* a fost prins. La această peire a adus regatul Polonieĭ sfatul cel răŭ al luĭ Gratiani....
(Ibid.)

XII.

Acelaşĭ către acelaşĭ ; Constantinopol, 6 Novembre 1620.

....Int expedieren van de voorgaende brieven is hier de tydinge gecoemen toe dat het gansche poelsche leger, nae dat negen dagen in de trenceen gesloten was geweest, door gebreck van vivres opgebrocken zynde, van de Turcken en Tarters (die alle de passagien geslööten hadden) t'een mals verslaegen is, sulcx dat wynich personen levendich uitcoemen syn, behalven die gevangen 'syn gewesen, welcher getal up thien duyzent begroot wert; under de welchen de meeste personaggien uit bygaende translaet gementioneert. Het hooff van den Cancelier Zolchofschi is hier gebracht ende in den publycque plaets van de stadt, voor het Amunitiehuys utgehangen, met de inscriptie van syn naem ende titel; het lichaem van Gratiani is niet gevonden ende daerhalven unseecker uff hy noch soude moegen int leven weesen. Door dese victorie beloven de Turcken haerselven bynaar de conqueste van gansch Polen ; den turcxschen

Keyser doet provisie maechen van allerhande waepen en voor vyftich duysent personen, die alleen tot den dienst en guardie van syn persoen sullen gebruyckt werden. Den Visyr heett myn geseyt dat Sultan Calga, bruder van den Coninck van Tartaria, datelyck nar de voorgenoemde victorie met vyttich duysent Tarters in Polen is getrocken, met intentie um tot Varsoviam toe te grasseren, oordelende dat sulcx sunder groote vederstant sal kennen doen. De Cosacken ter contrarie hebben desen zuemer seer groote schaede gedaen, en blyven alomme meester van de Swarte Zee, daer veel importante plaetsen besitten en tot haer devotie, sonder dat turcxsche galeyen, die onlancx vederum syn gecoemen, haer het hooff hebben derven bieddn....

[P. S. din 21 Novembre.]

....Vuyt Moldavia continueren de voorgaende tydinge van de totale destructie vant poelsche leger, en men seyt voor seecker dat van soo treffelycke troupe volcx (die van voorneme personagien, van de frontieren coemende, tot sseventich duysent mannen begroot wert) naulicx vyftich personen wederom in Polen gekeert zyn. De Turcken ende Tarters hebben soo grooten buyt becoemen, dat alle de soldaten ryck syn gewerden, ende iegenwoordich coemen de advysen dat de Tarters (die in vervolginge van haer victorie in Polen waren gevallen) vederom quaemen mede brengende den ungeffelyck getal van arme gevangenen menschen en allerhande vee; zynde negen dagen rysens verre int Ryck geveest....

[Ambasadorul frances şi cel imperial stăruie pentru pace. Sultanul e dispus la luptă.]

...La trimeterea scrisorilor precedente, a venit aicĭ veste că întreaga tabără polonă, după ce fusese închisă cîteva zile în şanţurĭ, ieşind din lipsă de hrană, aŭ fost ucişĭ cu grămada de Turcĭ şi Tatarĭ, cari închiseseră toate trecătorile, aşa încît puţinĭ aŭ scăpat cu viaţă, pe lîngă ceĭ cari aŭ rămas prinşĭ ; al căror număr se măreşte de zvon la 10.000 de

oamenĭ, între cari cele maĭ multe din persoanele pomenite în această traducere. Capul Cancelariuluĭ Zolkiewski a fost adus aicĭ și atîrnat în piața publică a orașuluĭ, lîngă Arsenal, cu înscrierea numeluĭ și titluluĭ săŭ; trupul luĭ Gratiani nu s'a găsit, și decĭ nu e sigur dacă maĭ poate fi orĭ ba în viață. Prin această biruință îșĭ făgăduiesc Turciĭ aproape cucerirea întregiĭ Poloniĭ; Sultanul strînge tot felul de arme, și pentru 50.000 de oamenĭ, cari trebuie să fie întrebuințațĭ numaĭ pentru slujba și paza sa. Vizirul mi-a spus că Sultanul Calga, fratele Hanuluĭ tătăresc, de fapt, după biruința pomenită a întrat cu 50.000 de Tatarĭ în Polonia, cn gîndul să prade până la Varșovia, socotind că aceasta se poate face fără mare împotrivire. Cazaciĭ, din partea lor, aŭ făcut în vara aceasta mare pagubă, șĭ aŭ rămas singurĭ stăpînĭ aĭ Măriĭ Negre, unde aŭ multe locurĭ însemnate orĭ le țin în atîrnarea lor, fără ca galerele turceștĭ, care de curînd s'aŭ întors, să li fi putut sta împotrivă...

[P. S. din 21 Novembre.] Din Moldova tot maĭ vin știrile cunoscute despre nimicirea desăvîrșită a tabereĭ polone, și se dă ca sigur că dintr'o așa de aleasă oștire, care e crescută de oamenĭ de seamă venițĭ de la hotare până la 70.000 de oamenĭ, abia 50 s'aŭ întors de curînd în Polonia. Turcii și Tatariĭ aŭ căpătat o pradă așa de mare, încît toțĭ soldațiĭ s'aŭ îmbogățit, și acuma vin știrĭ că Tatariĭ, cari, urmărindu-șĭ biruința, năvăliseră în Polonia, s'aŭ întors aducînd cu dînșiĭ o foarte mare mulțime de bețĭ prinșĭ și de vite de tot felul, de oare ce aŭ trecut cale de maĭ multe zile depărtare de Regat....

(Ibid.)

XIII.

Aceiașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 31 August 1621.

....Hy[1] heet den Grooten Heerr in Jassa, de Hoeffstat van Moldavia. niet vere van de poelsche grensdeen, gelaten....

[1] Muftiul.

[Muftiul] mi-a spus că a lăsat pe Sultan în Iașĭ, Capitala Moldoveĭ, nu departe de hotarul Polonieĭ....
(Ibid.)

XIV.

Aceiașĭ către aceleașĭ ; Constantinopol, 26 Octombre 1621.

....Vuyt het leger coempt alsnoch geen seeckere tydinge, off de Turcken yt vuytgerecht habben, offe niet. Men verstaet men dat de Polen haer rontomme Chotyn (twelck een castell is. gelegen aen den Nester, int gebiet van de princen van Moldavia, maer van Gratiani aen de Polen overgelevert) seer starck beschanst hebben: haer leger wert begroot of t'achtich duysent Mannen, seer wel versan met menichte van grott geschut ende alleehande amunitie van oorloge. Den turcxschen Keyser heett en gedeelte van syn leger ende de canons over den Nester gesonden, blyvende met het gros of dese zyde, om alsoo de Polen te omringen ende hade door de Tarters de toevoer van vivers te beletten, waerinne de evige hoepe van de Turcken, om het buyt te moegen rechten, bestaet....

....Din tabăra [turcească] nu vin încă știrĭ sigure dacă Turciĭ aŭ isprăvit orĭ ba ; se aude că Poloniĭ s'aŭ închis foarte tare în șanțurĭ în jurul Hotinuluĭ (care e o cetate așezată la Nistru, în Ținutul Domnilor Moldoveĭ, dar cedată de Gratiani Polonilor); se mărește numărul ostașilor din tabăra lor până la 80.000 de oamenĭ, foarte bine prevăzuțĭ cu o mulțime de tunurĭ marĭ și tot felul de munițiĭ de războiŭ. Sultanul a trimes o parte din tabăra sa și tunurile peste Nistru. rămîind cu grosul oștiriĭ de ceastălaltă parte. pentru ca să încunjure astfel de Polonĭ, și a tăiat prin Tatarĭ aducerea de provisiĭ; în care măsurĭ stă veșnica nădejde a Turcilor de a dobîndi pradă....
(Ibid.)

XV.

Aceiaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 9 Novembre 1621.

....Het is seecker twelck in den voorgaenden heb aengeroert, dat een accord tusschen dese landen ende Polen gemaeckt en het turcxsche leger van hunne grensen geretireert is. Alhoevel de Polen altyt victorieus gebleven ende soo starck in haer trenceen gefortificeert syn geweest. dat de Turcken met openbare gewelt iegens deselvige niet hebben kennen uuytrechten, soo ist nochtans dat van de Tarters rontomme soo dapper berant ende van alle ta (?) veel behoofft syn gewesen, dat door middelinge ende intercession van den Prins van Valacchia, Radulo Vaivoda. beloefft hebben iaerlix aen den turcxschen Keyser tribuyt te bezaelen ende desgelycx aen den tarterschen conninck het iaerlix geschenck. [Apoĭ clausa pentru Cazacĭ şi Tatarĭ şi pentru ambasadorĭ.

Cu traducerea italiană a tratatuluĭ din Hotin (9 Octombre 1621.)— Confirmare în P. S. din 23 Novembre, acelaşĭ an.]

....E sigur ce am spus în scrisorile mele precedente că s'a făcut o învoială între aceste ţerĭ şi Polonĭ şi că lagărul turcesc s'a retras de la hotarele lor. De şi Poloniĭ rămăseseră totdeeauna biruitorĭ şi se întăriseră aşa de bine în şanţurile lor, încît Turciĭ nu putuseră isprăvi nimic cu puterea făţişă împotrive lor, totuşĭ aŭ fost prin prejur aşa de vitejeşte asaltaţĭ de Tatarĭ şi din toate părţile păziţĭ, încît prin mijlocirea şi amestecul Domnuluĭ Ţeriĭ-Româneştĭ, Radu Voevod, aŭ făgăduit a plăti tribut anual Sultanuluĭ şi tot aşa Hanuluĭ tătăresc peşcheşul anual....

(Ibid.)

XVI.

Aceiaşĭ către aceleaşĭ: Constantinopol, 22 Ianuar 1622.

....Syn Ex-a den Admirael Challil-Bassa heett myn gecommuniceert dat advys heett van den Cadi van Akirman dat de Taters int wederom heeden nae haer lant met thien

duysent Chosacken gerancontreert ende ende *(sic)* het meren deel van de selvige verslaegen hadden. Soo sulcx warachtich is, sullen apparentelyck de Chosacken haer soucken te revengeren, ende consequentelyck de oude querelles ende mutuelle offensien wederom levende werden....

....Excelența Sa amiralul Halil-Pașa mi-a comunicat că are știre de la cadiul din Acherman cum că Tatariĭ la întoarcerea lor în țară s'aŭ întîlnit cu 10.000 de Cazacĭ și aŭ ucis pe ceĭ maĭ mulțĭ din eĭ. Dacă aceasta e adevărat, e de crezut că și Cazaciĭ vor încerca să se răzbune, și prin urmare vor învia vechile certe și jignirĭ de la uniĭ la alțiĭ....
(Ibid.)

XVII.

Aceiașĭ către aceleașĭ ; Constantinopol, 5 Februar 1622.

....Den vorst van Moldavia ende Cant-Emyr Mursa adviseren hier dat de Polen met al haer volck gewapent en op de grensen blyven, ende dat de Chosacken, starck twintich duysent mannen, drie hondert fregaten te water for rusten; waervuer men hier van de vrede in suspenso blyff, off sulcx nu geschiet, om dat de Polen aen de Türcken niet te wille weeten, veel minder het versochte tribuyt menen te betaelen....

....Domnul Moldoveĭ și Cantemir Mîrza daŭ de veste aicĭ că Poloniĭ cu oastea lor staŭ înnarmațĭ la hotare și că și Cazaciĭ, în număr de 20.000 de oamenĭ, gătesc 300 de șeicĭ pe apă. Așa încît nu maĭ e siguranță aicĭ despre pace, dacă se face orĭ ba, pentru că Poloniĭ nu vreaŭ să îndeplinească față de Turcĭ condițiile (?), și încă maĭ puțin aŭ de gînd a plăti tributul cerut....
(Ibid.)

XVIII.

....Aceiașĭ către acelașĭ; Constantinopol, 19 Februar 1622.

Den secretaris van den Heer bailo van Venetia, zynde

civis venetus, aspireert nae het principaetschap van Moldavia (twelck Wwe. Ho. Mo. seer vremt sal duyncken), sonder dat nochtans den Heer Bailo hem int minste darinne geinteresseert het. Dito secretaris wert gepatrocineert ende gefavoriseert van den Sultana, de suster zynde van den Grooten Heer, die hem, by occasie van eenige gomre (?) ende zyde laeckenen aen Haer Hoccheyt onlancx getrovirt, zynde met een van de Visyren op haere feest (?) gelevert, dese fantasie int hooff gebracht heett. De saeche is ooch soo verre gecoemen, dat wel de effecten daerop soude moegen volgen, ten sy het hem aen credyt, ende de middelen die daertoe van noode syn sal mancqueren....

....Den Coninck van Polen wil ganschelyck niet gediegen dat men Stefanum Thomsam (die iegensvordich int besit vant principaetschafft is, ende voor een diff viandt vant poelsche Ryck gehouden wert) in Moldavia sal laten, sulcx dat men hem met de coemxte van den ambassadeur, by soo vere de vredde gestabileert wert, apparentlyck sal moeten bevanderen. Hoe dat dese ambitie van dit secretairs de Sèrenissime Republica van Venetia (die daervan tot noch toe geen kennisse schynt te hebben) gevallen sall, sullen Uwe Ho. M. M. vuyt die awysen van de sevigs plaetsden geadviseert werden....

....Secretarul dumisale bailuluĭ Veneţieĭ, care secretar e cetăţean veneţian, aspiră la principatul Moldoveĭ (ceia ce vi se va părea foarte ciudat), fără ca până acuma dumnealuĭ bailul să se fi interesat de aceasta cîtuşĭ de puţin. Acest secretar e ocrotit şi ajutat de Sultana, care e sora Împăratuluĭ turcesc, el care, cu prilejul unor postavurĭ de ... şi de mătasă, găsindu-se şi la Sultana nu de mult. fiind cu unul dintre Vizirĭ la serbarea eĭ, i-a băgat în cap această fantasie. Lucrul a şi mers aşa de departe. că urmările vor şi veni. căcĭ ea i-a făcut un credit. şi mijloacele ce sînt de nevoie pentru aceasta-ĭ lipsesc luĭ...

Regele Poloniei nu vrea cu nicĭun preţ să fie lăsat în Moldova Ştefan Tomşa. care e acuma în Scaunul ţeriĭ şi e

socotit ca un mare dușman al Regatuluĭ polon. așa încît e de așteptat că la venirea ambasadoruluĭ, întru cît se va întări pacea, el va trebui să plece. Întru cît această ambiție a secretaruluĭ pomenit al Seninateĭ Republiciĭ venețiene va plăcea, vețĭ fi înștiințat din veștile de la acele locurĭ....
(Ibid.)

XIX.

Aceiașĭ către aceleașĭ ; Constantinopol. 5 Mart 1622.

....De dissenen van den secretaris van Venetia eyntelyck tot kennissen van den Heer Bailo gecoemen zynde, heett Syn Ex-a groot resentiment daerover getoent, ten deele om dat het hem van te vooren niet gecommuniceert was geweest. maer principalyck om dat het iegens de wetten van de Republica stryt, ende dat een dienaer van de selvige in geen derley maniere vermach hem vasal te maecken van eenige vreemde potentaten, veel min van den turcxschen Keyser, om seer groote ende wichtige respecten. Sulcx dat het voornemen van dito secretaris daerdoor, buyten twyfel veldt sal werden. Dese goede iongman... door quaeden raet van Jooden ende andere vagabonden in dit preiudiciabel spel ende verderffdlycke ambitie gebracht, hem vuyt gevende by de Turcken voor den zoen van eenen Aron Voivoda, in syn tyt prins van Bugdania zynde, die, van daer verdreven, tot Venetia gevlucht was. De Turcken ondersouchen de saecke soo nau niet, als de maer de minste apparencie ende een schadinne van de waerheyt is. Daerinen hier oplet syn de gereetste middelen, ende het profyt dat yder een voor syn particulier vuyt soedanige handelinge te verwachten heett....

[Se va trimete iute flotă pe Marea Neagră contra Cazacilor.]

....Scopurile secretaruluĭ venețian ajungînd în sfîrșit la cunoștința dumisale bailuluĭ, Excelența Sa a arătat mare nemulțămire pentru aceasta, parte pentru că nu i le-a împărtășit maĭ de mult, dar maĭ ales pentru că acest gînd

e împotriva legilor Republiceĭ și pentru că un servitor al eĭ nu trebuie în niciun chip să se facă vasal al vre-unuĭ potentat străin, și mult maĭ puțin al Împăratuluĭ turcesc. pentru considerațiĭ foarte marĭ și însemnate. Așa încît planul aceluĭ secretar prin aceasta fără îndoială a căzut. Acest tînăr de treabă fusese adus de la Evreĭ și alțĭ vagabonzĭ la acest joc păgubitor și la această pierzătoare ambiție dîndu-se înnaintea Turcilor drept fiul unuia Aron Voevod,' care fusese în vremea luĭ Domn al Moldoveĭ și, gonit de acolo, fugise la Veneția *(sic)*. Turciĭ nu cercetează mersul așa de aproape, îndată ce este cea maĭ mică aparență și umbră de adevăr. Pentru care se întrebuințează aicĭ cele maĭ expeditive mijloace și folosul pe care fiecine are să-l aștepte din astfel de lucrurĭ pentru el însușĭ....

(Ibid.)

XX.

Aceiașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 30 April 1622.

....De Polen van de andere zyden [întăiŭ, cererile turceștĭ] pretenderen het recht van de nominatien van de princen in Moldavia ende dat de Grooten Heer door syne aucthoriteyt de excursien van de Tarters moet beletten....

[Anexă la scrisoarea regeluĭ către Sultan, prin Ozga (Varșovia, 6 Februar 1622). Se vorbește numaĭ de Tatarĭ. Răspunsul e la solia luĭ Mohammed-Aga, ceauș.

P. S. din 30 April spune despre prăzile și cruzimile Cazacilor.]

....Pe de altă parte Poloniĭ pretind dreptul de a numi pe Domniĭ Moldoveĭ și cer ca Sultanul prin autoritatea luĭ să împiedece năvălirile Tatarilor....

(Ibid.)

XXI.

Aceiașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 11 Iunie 1622.

....Den secretaris van den Heer Bailo Veneto (die van

syne ambitie wegen het principaetschap van Moldavia hem scheen geretireert te hebben) is by occasie van dese veranderinge [uciderea luĭ Osman Sultanul] ende nieuwe regieringhe wederom int [v]elt gecoemen om syne disseinen te vervolgen, tot groote disgusto van den Heer Bailo, ende jegens den wille van Republycke. Hy heefftt alreede veel duysent ducaten aen goedenen (die hem van eenige coopluydens van Venetia in factorye vertrouwt waeren), gespendeert, ende hem selven soo verre vergeten, dat op primo deses (by occasie dat den Heer Bailo den Vesyr was gaen besoucken ende het merendeel van syne Corte by hem hadde) het huys van Syn Exc-ie met eenige vagabonden, syne sequacen, alle met pistolen ende swaerden onder haere rocken gewapent synde, heefft derven bespringen, de Cancellerye met gewelt openbreeckende, ende daer vuyt nemende ende wech brengende al het geent hem goet docht, onder pretext van eenige meubelen van seer clayne valute, die in syn eygen camer gebleven waren, te willen haelen.

Alhoewel desen Rodamont, genaempt Ian Iacomo Lucatello, den soen is van een treffelyck burger ende advocaet van Venetia, van ouders tot ouders daer gebooren, gelyck yder een bekent is, soo heefft hy nochtans hem publyckelyck beginnen vuyt te geven voor den soon van Aaron Vayvoda, die in voorige tyden Prins van Moldavia geweest is, jae so verre, dat sulcx ooch met een valsche turcxsche certificatie, daer toe hem dito vagabonden geholpen hebben, souckt staende te houden, om tot syn voornemen te coemen. Hy cleet ende draecht hem vuyterlyck binnen de stadt van Constantinopolen, daer nu syn woenplaets genomen heefft, als off hy actuele Prins van Moldavia waer. De Turcken geven hem ooch goede woorden, ende gelaten haer syne sotternyen *(sic)* to geloeven; t'welck soe lange sall duren als hy te geven heefft....

....Secretarul dumisale baiIuluĭ venețian (care pare a fi renunțat la ambiția sa cu privire la Domnia Moldoveĭ), cu prilejul acestĕĭ schimbărĭ [uciderea luĭ Osman Sultanul] și

Domniĭ nouă, a pornit-o iar la luptă pentru a-şĭ urmări planurile, spre marea supărare a dumisale bailuluĭ şi împotriva voinţeĭ Republiceĭ. A cheltuit până acum multe miĭ de galbenĭ şi multe mărfurĭ, care-ĭ fuseseră încredinţate, ca unuĭ agent de comerţ, de uniĭ negustorĭ din Veneţia, şi a uitat de sine aşa de mult, încît, la 1-iŭ ale acesteĭ lunĭ, pe cînd dumnealuĭ bailul mersese să viziteze pe Vizir şi cea maĭ mare parte din „Curtea" luĭ era cu dînsul, a atacat casa Excelenţeĭ Sale cu cîţĭva vagabonzĭ, soitariĭ săĭ, înnarmaţĭ toţĭ cu pistoale şi spade supt veşminte, deschizînd cu sila cancelaria şi luînd de acolo şi ducînd cu dînsul ce i s'a părut de folos, supt cuvînt că a vrut să ridice unele mobile de puţin preţ care ar fi rămas în cămara luĭ.

De şi acest fanfaron, anume Gian-Giacomo Locatello, e fiul unuĭ excelent burghes şi advocat din Veneţia, şi neam de neamul luĭ s'a născut acolo, cum ştie orĭcine, a început a se da făţiş drept fiul luĭ Aron Voevod, care a fost pe vremurĭ Domn al Moldoveĭ, ba încă încearcă a-şĭ sprijini această pretenţie pe o falşă adeverinţă turcească, pe care a căpătat-o cu ajutorul acelor vagabonzĭ, — pentru ca să-şĭ ajungă la scop. El se îmbracă şi umblă prin oraşul Stambululuĭ, unde şi-a luat acum reşedinţa, ca şi cum de fapt ar fi Domn al Moldoveĭ. Turciĭ îl tot poartă cu vorba, şi se fac a-ĭ crede neroziile ; ceia ce va ţinea cît timp va avea ce să li deie....

[Anexă la precedenta :]

Illustris princeps, amice noster charissime. Accepimus literas Illustritatis Vestrae, singularis erga nos studii officiique plenas, quas libenter legimus, optimum Illustritatis Vestrae affectum considerando, quae et optat et in eo allaboraturum se pollicetur ut vetustissima mutua societas bonaeque vicinitatis iura inter Serenissimos otthomanicae familiae Imperatores divosque olim praedecessores nostros, tot iam seculis religiose habita, et nunc in vero concordiae sinceraeque amicitiae fundamento stabiliantur. Quod út Illustritatis Vestrae opera ad optatum effectum deducantur ab

ea summo studio requirimus. Nuncii porro qui literas ab Illustritate Vestra attulerunt, Generosus Achmet-Chausius, praecipue vero Generosus Baptista Vevellius, abunde retulit officialibus nostris ea quae ad firmandam pacem et societatem cum Serenissimo Imperatore maxime faciunt, et eum quidem commendatione Illustritatis Vestrae non indignum existimamus, quod hoc conficiendae ab utrinque pacis negocium, et diligenter, et studiose tractet, omnemque in eo operam ponat. Oratoris nostri, viri illustris familiae, et cum suis, tum maiorum suorum meritis clarissimi, ad Serenissimum Imperatorem discessum, quae causae remorentur, in literis nostris per Generosum Mahomet-Aga Chausium exposuimus; verum et id non minori est impedimento quod is sine literis liberi transitus et interposita fide publica, pro more omnium gentium recepto, itineri sese committere nequeat. Qua de re per officiales nostros cum Generoso Vevelio contulimus ut et causas dilati itineris intelligeret Illustritatique Vestrae omnia exacte referret et opera sua, quam hac in parte obtulit, perficeret ut eiusmodi literae passus quamprimum huc transmittantur. Qua de re pluribus idem Vevelius cum Illustritate Vestra aget. Quibus literis habitis, nulla prorsus interveniente mora, legatus noster destinatam profectionem persequetur, in commissoque arduo a nobis hoc negocio omnem et diligentiam et industriam, sufficienti a nobis habita informatione, adhibebit. Illustritatem Vestram bene valere cupimus, cui amicitiam nostram offerimus.

Datae Varsoviae, die X-a mensis martii, anno a Nativitate Dei et Salvatoris nostri Iesu Christi 1622.

[V-o :] Copie van den missive van den Coninck van Polen aen den Visyr Dilauer-Passa [Copie a scrisoriĭ regeluĭ Poloniei către Vizirul Dilauer-Pașa.]

(Ibid.)

XXII

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 17 Iunie 1622.

....Den Secretaris Lucatello continueert hoe langer hoe meer aen den Heer Bailo Veneto allerhande travaglien te geven, ende heett hem onlancx met gewelt door hulp van den Ganitsar-Aga geimpatroneert van een quantiteyt van syde ende wolle laeckenen, hier met den caravana van Venetien gecoemen, die tò vooren wel aen hem als een factoer verschreven, maer de cominissien daernae gerevoceert syn geweest. Hy procedeert alla desperata ende mainteneert hem jegens den Heer Bailo met het vuytdeelen ende consumeren van de goederen van andere luydens, etc.

[Se anunță sosirea unuĭ curier al solulu̦ĭ polon, „in compagnia van sieur Constantin Vivelj (die van Dilauer-Passa, om de expeditie van den ambassadeur te solliciteren, vuyt het lager aen den Coninck van Polen gesonden was)“, pentru pașaport. „T'welck nae myn oordeel meer geschiet om den tyt te prolongeren als van noodtswegen, alsoe de passagie open, ende meer als seecker is, ende den Prins van Moldavia gewoen ende gelasticht de poelsche ambassadeurs op de frontieren te doen ontfangen, ende voorts tot hier toe t'accompagneren.“

Prăzĭ ale luĭ Cantemir, Pașă de Silistra, și ale Cazacilor în Marea Neagră. (Aceiașĭ în P. S.)]

....Secretarul Locatello dă tot maĭ mult de lucru în tot chipul dumisale baile̦luĭ venețian, și acuma în urmă, cu ajutorul luĭ Ienicer-Aga, a pus mîna cu sila pe o cîtime de postavurĭ de mătasă și de lînă, care veniseră aicĭ cu caravana Veneției și, ce e drept, îĭ fuseseră adresate ca unuĭ agenț de comerț, dar comisiunea i-a fost revocată pe urmă. Lucrează ca un desperat și se menține împotriva dumisale bailuluĭ prin împărțirea și cheltuirea mărfurilor altor persoane, etc.

Împreună cu dumnealuĭ Constantin Vevelli, care fusese

trimes de Dilauer-Pașa, din tabără, către regele Poloniei, pentru a grăbi trimeterea ambasadorului...

...Ceia ce după părerea mea se face mai mult pentru zăbava de vreme decît de nevoie; astfel drumul e deschis și mai mult decît sigur, și Domnului Moldovei i s'a dat sarcina de a primi pe ambasadorii poloni la hotare și a-i întovărăși până aici....

(Ibid.)

XXIII.

Același către aceleași; Constantinopol, 23 Iulie 1622.

Azi a fost la el Vevelli, „die in de saechen van Polen gebruyck wert" („care e întrebuințat în afacerile Poloniei"). Spune că fostul Vizir Husein nu voia de loc a recunoaște tractatul dintre Dilauer și Poloni, cerînd nouă negocieri cu un ambasador. Dilauer ținuse articolele secrete, de frica lui. Abia la prădarea palatului se află. Polonii primiaŭ a da tribut în mărfuri, „ende galantieren" (și lucruri de modă); daŭ 100.000 de coroane, dar să nu se înscrie în pace. Gentilomul ducelui de Zbaraz a plecat de cîteva zile, pentru a-l aduce. Și Vevelli a plecat pentru același scop.

P. S. din 6 August.

Vine dimineața alt trimes al ducelui, care ar fi la Camenița. Vevelli dase lui Haga punctele păcii.

(Ibid.)

XXIV.

Același către același; Constantinopol, 20 August 1622.

[Noul Trimes venise pentru plîngeri contra lui Cantemir], met versouck dat men den selvigen, mitsgades Stefanum Thomsam, prins van Moldavia, als den genen der de insolentien van de Tarters door een ouwen haet jegens Polen schynt te favoriseren, van haer Staten soude priveren, ende van de poelsche grensen met haer volck doen retireren. Dat, sulcx geschiedende, de Con. Mat. ende de Crone van Polen gere-

solveert syn de vreede met dese landen te conserveren ende dat den extraordinaris ambassadeur, dux de Barras, gereet is om deselvige te comen confirmeren". [Vizirul se plînge de Cazacĭ. spuind că totușĭ s'aŭ dat ordine luĭ Cantemir.]

Den Heer Veveli (van den welcken in mynen Brieff van den XXIIj Juli mencie heb gemaecht) is in Moldavia van den Prins Stéfano Thomsa ende Cant-Emyr-Mursa gevangen genomen, apparentelyck om dat hy hier iegens deselvige toe instantie van de Polen eenige quade officien gedaen heett...

....Cu cererea ca el și Domnul Moldoveĭ Ștefen Tomșa, care se pare a ocroti pe Tatarĭ dintr'o ură veche împotriva Poloniei, să fie scoșĭ din Domniile lor și să se retragă de lahotarele polone cu oastea lor. Că, de se face așa. Măria Sa Craiul și Coroana Poloniei sînt hotărîțĭ a păstra pacea cu aceste țerĭ și că ambasadorul extraordinar, ducele de Zbaraz, e gata să vie s'o întărească...

D. Vevelli (cu privire la care v'am pomenit în scrisoarea mea de la 23 Iulie) a fost prins în Moldova de Vodă-Ștefan Tomșa și de Cantemir Mîrza,—se vede pentru că a lucrat de cîteva orĭ aicĭ împotriva lor, după stăruința Polonilor....

(Ibid.)

XXV.

Același către aceleașĭ; Constantinopol, 3 Septembre 1622

....Men heett hier seer qualyck genomen de proceduren van den prins van Moldavia iegens den Heer Veveli ende expresse capitsys met groote dreigementen derwaerts gesonden, om hem datelyck te doen relaxeren, gelyck men daernar verstaen heett dat den Prins, syne commissie gesien hebbende, nae de detentie van alleen eenen nacht ultro gedaen hadde.

Den secretaris Lucatello continueert alsnoch in syne voorgaende versoucken ende geebt hem alomme vuyt

voor den zoen van Aron Vaïvoda, in syn leven Prins in Moldavia, gelyck Uwe Ho. Mo. genadichtt believen sullen te verstaen uuyt de copie van een brieff door hem geschreven aen den generael-veltoversten in Polen, waervan de originele van den laest affgeseeten Prins geintercipieert ende aen myn geconsigneert is geweest, dien ick aen den Heer Bailo Veneto vertoent ende oock op syne d: *(sic)* versoucken een copie, om aen de Serenissime Republik te senden, gegeven heb....

....S'aŭ luat aicĭ foarte mult în nume de răŭ purtările Domnuluĭ Moldoveĭ faţă de d. Vevelli, şi s'aŭ trimes anume capugiĭ de aicĭ cu ameninţărĭ marĭ acolo pentru a-l liberà de fapt; cum s'a şi auzit apoĭ că Domnul, văzîndu-ĭ instrucţiile, după abia o noapte de prinsoare i-a dat drumul.

Secretarul Locadello urmează aicĭ cu încercarea luĭ, şi se dă numaĭ drept fiul luĭ Aron-Vodă, care a fost în viaţa sa Domn al Moldoveĭ, cum veţĭ binevoi a afla din copia uneĭ scrisorĭ a luĭ către generalul Poloniei, al căriĭ original fiind prins de Domnul de curînd mazil şi dat mie, am comunicat-o dumisale bailuluĭ veneţian, şi i-am dat-o pentru a trimete după cererea luĭ o copie Republiceĭ..

(Ibid.)

XXVI.

Illustrissimo et eccellentissimo signor, mio signor colen dissimo,

Ritornandosene costì il molto Illustre signor Constantin Vevelly per levar l'Illustrissimo et Eccelentissimo signor ambasciator et condurlo a questa Porta, per stabilir et concluder la pace co'l Gran-Signore, non hò voluto mancar di venir co'l mezo della presente a far all' Eccellenza Vostra Illustrissima profondissima reverenza et supplicarla, come con ogni maggior affetto facio. a farmi l honore che possa esser collocato nel numero de suoi servitori. che tale professo d'esserle et per tale mi farò sempre in tutt' i tempi conoscere. Et. perchè. trà le prime, le principal cose apparte-

nenti alla pace una è che sia levato di Moldavia Steffano Vaivoda et posto altro in suo loco, che riesca di gusto et sodisfattione di Sua Maiestà, et havendo io giusta raggione di pretender quel principato, goduto da tutti li miei maggiori et, in particolar, per molti anni del quondam Aaron Vaivoda, mio padre, trovandomi anco per gratia del Signor appoggiato a molti di questi Signori Bassa et Sultane, altro non mi resta che il favore del detto Eccellentissimo signor ambasciatore. Che perciò vengo con tutto l'animo a pregar Vostra Eccellenza che si conpiacia raccommandarmi caldamente all' Eccellenza, acciò co'l mezo della sua benigna protectione possa restar gratiato in questa mia giustissima dimanda, potendosi Ella fermamente assicurar che sarà da me usato ogni maggior studio e diligenza per mantener la quiete et stabilir sempre più la pace trà il Gran-Signore et il Serenissimo rè di Polonia; alla cui Maiestà darò sempre aperti et chiari segni della somma mia infinita devotione et osservanza. Et a Vostra Eccellenza Illustrissima di tanto favore resterò con eterna obligatione.

Dal medesimo signor Constantino intenderà più particolarmente quanto passa, et, perchè non devo maggiormente attediarla, faccio punto et, con augurarle dal Signor Dio il colmo d'ogni prosperità et felicissimi successi, bacio all' Eccellenza Vostra Illustrissima riverentemente le mani.

Di Constantinopoli, li 20 luglio 1622.

Di Vostra Eccellenza Illustrissima devotissimo servitore:

Iovan Iacobo Vaivoda.

[Pe altă foaie:] All' Illustrissimo et Eccellentissimo signor mio, signor colendissimo, il signor Stanislao Lubomirschi, general-maggior del Serenissimo rè di Polonia.

(Ibid.)

XXVII.

Haga către State; Constantinopol. 29 Octombre 1622.

....Den Heer ducque des Barras is op dese zyde van de Danubius gecoomen; desglycx [despre solul rus].

....Domnul duce de Zbaraz a sosit de ceastălaltă parte a Dunăriĭ, tot așa [solul rus].

(Ibid.)

XXVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 12 Novembre 1622.

Alaltăierĭ întră în oraș „mede leydende een seer treffelycke swyte van verscheyde poelsche heeren, behalven een groot getal van Chosacken te paert, ende tsettich *(sic)* heyducken te voet, alle in eene leverey geclect. met ontrent anderhalft hondert carotzen,—bestaend den ganschen treyn in acht hondert persoenen ende duysent twee hondert paerden.

....Aducînd cu sine o suită foarte frumoasă de felurițĭ domnĭ polonĭ, pe lîngă un mare număr de Cazacĭ călărĭ și 20 (?) de haiducĭ pe jos, toțĭ în aceiașĭ livreà, cu aproape 150 de rădvane, — fiind tot alaiul de 800 de oamenĭ și 1.200 de caĭ...

(Ibid.)

XXIX

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 26 Novembre 1622.

[Ducele de Zbaraz a avut audiență la 13 ale luniĭ la Marele-Vizir. La 17, a avut a doua audiență.]

De eerste versouchen van den Heer Ambassadeurs syn geweest dat men Stefanum Thomsam, Prins in Moldavia, ende Cant-Emyr-Mursa, Passa van Silistria, soude affsetten ende in haer plaetsen andere vredelievende personen ende de Crone van Poelen aengenaem zynde surrogeren, allegerende daertoe niet alleen de oude pacten ende capitulatien met de voerige otthomanische Keysers gemaeckt, maer ooch de beloffen van den Visyr Dilauer-Passa in de laeste handlinge aen de commissarissen geschiet. Waerop de Visyr met een groote alteratie geantwoort heett dat hy meende Syn Ex-e hier gecoemen was. niet om aen den turcxschen Keyser de nett te stellen, met hoedanige regenten

ende gouverneurs hy syne steden, landen offe provintien soude versien, maer om te bevestigen de vrede ende te volbrengen de belofften die de Poelen hadde gedaen van drie hondert duysent daelders voor de uncosten van de oorlogen te betaelen ende daerbeneffens te senden den ierlyck present, nar dat de hoocheyt ende qualiteyt van soo machtigen ende grooten Keyser ende Monarch vreytt. Ende, aengaende den Prins in Moldavia ende Cant-Emyr-Mursa, dat sy syn getrouwe ende verdiende personen, niet anders gedaen hebbende als haer van de Porta gelast is geweest, dat, gelyck deselvige aen de Polen, alsoo ooch de Chosacken aen de Turcken continuirlyck groote schade gedaen hadden, maer, by soo verre sy luydens nar de conclusie ende confirmatie van de vrede op nieus oorsaecke sullen geven tot miscontentement, dat men deselvige niet alleen van haere gouvernementen sal deporteren, maer oock met de doot doet straffen. [Continuă silinţile solului.]

Cea d'intăiŭ încercare a d-luĭ ambasador a fost să se scoată din locurile lor Ştefan Tomşa, Domnul Moldoveĭ, şi Cantemir-Mîrza şi să se pună în locurile lor alte persoane, iubitoare de pace şi plăcute Coroaneĭ Poloniei, aducînd înnainte pentru aceasta, nu numaĭ vechile învoielĭ şi capitulaţiĭ încheiate cu foştiĭ Împăraţĭ otomanĭ, ci şi făgăduielile luĭ Dilauer-Paşa Vizirul făcute către comisarĭ la ultimele negocierĭ. La care Vizirul răspunse cu multă supărare că el credea cum că Excelenţa Sa venise, nu pentru a hotărî Împăratuluĭ turcesc cu ce cîrmuitorĭ saŭ guvernatorĭ să prevadă oraşele, ţerile saŭ provinciile luĭ, ci pentru a întări pacea şi a împlini făgăduielile pe care le-aŭ făcut Poloniĭ de a plăti ceĭ 100.000 de talerĭ pentru cheltuiala războiuluĭ şi pe lîngă acestea a trimete darul anual după cum se cade pentru înnălţimea şi calitatea unuĭ aşa de mare Împărat şi monarh. Şi cu privire la Domnul Moldoveĭ şi la Cantemir-Mîrza, că eĭ sînt persoane credincioase şi meritoase, care n'aŭ făcut alta decît ce li se încredinţase de Poartă, că, precum eĭ aŭ făcut Polonilor, tot aşa Cazaciĭ aŭ făcut ne-

contenit marĭ pagube Turcilor; dar că, îndată ce se va încheia şi întări pacea, şi eĭ ar da din noŭ poruncă de nemulţămire, nu numaĭ că vor fi maziliţĭ, ci şi pedepsiţĭ cu moartea.

(Ibid.)

XXX.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 23 Decembre 1622.

[Raport cifrat, la sfîrşit:]

....Den Visyr begeert dat de provintie van Transilvania ende den Prins Gabriel Betleem, als staenden under de protectie van den turcxschen Keyser, im poelsche vrede medebegrepen sullen werden, gelyck de landen ende Princen van Moldavia ende Valachia....

[În raportul din 8 Ianuar 1623, se vorbeşte de Ardeal numaĭ, care trimete o solie.]

....Vizirul cere ca promisia Ardealuluĭ şi principele Gabriel Bethlen, ca uniĭ ce staŭ supt ocrotirea Împăratuluĭ turçesc, să fie cuprinşĭ în pacea polonă, ca şi ţerile şi principiĭ Moldoveĭ şi Ţeriĭ-Româneştĭ....

(Ibid.)

XXXI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 4 Februar 1623.

....Ende alsoo den tartarschen Passa van Silistria, genaempt Cant Emyr-Mursa, dagelix seer quade officien in dese saecke doet....

Den Heer Ambassadeur[1] heett hem selven dit quaet up den hals gehaebt met de heftige vervolginge van den gedaechten Cant-Emyr-Mursa ende Stefanum Thomsam, Moldaviae principem; welcker advyson hier meer geld als de redenen van Syn Excellentie, die oock van Cant-Emyr-Mursa dapper gedreicht wert end op syne wederomcoempste wel

---

[1] Polon.

qualyck getracteert soude moegen werden, by aldien in syne handen coempt te vallen, daervan de aucthoriteyt van dese Porta (die iegenwoerdich weynich by de Tarters gelt) Syn Excellentie oock niet sal kennen bevryden...

Și Pașa tătăresc al Silistreĭ, anume Cantemir-Mîrza, face zilnic foarte rele serviciĭ în această afacere.

Domnul ambasador și-a atras pe cap însușĭ acest răŭ cu apriga urmărire a aceluĭ Cantemir-Mîrza și a luĭ Ștefan Tomșa, Domnul Moldoveĭ, ale căruĭ știrĭ aŭ aicĭ maĭ mare preț decît vorbele Excelențeĭ Sale, care sînt combătute hotărît și de Cantemir-Mîrza, și la întoarcerea sa va fi de sigur răŭ tratat, dacă ar cădea în mînile aceluia, — de care lucru nu l-ar putea feri nicĭ autoritatea acesteĭ Porțĭ, care azĭ prețuiește puțin la Tatarĭ....

(Ibid.)

XXXII.

Acelașĭ către acelcașĭ ; Constantinopol. 4 Mart 1623.

[Audiență de congediu a Polonuluĭ la 19 ale luniĭ]

Door vrese van Cant-Emir-Mursa ende den Prins van Moldavia heefft syne wagens ende bagagie voorvuyt gesonden, ende is met syne edelluydens te paert gevolcht, met intentie om het gebiet van dito Cant-Emir-Mursa te vermyden ende door een onbekende wech de frontieren te passeren...

De frica luĭ Cantemir-Mîrza și a Domnuluĭ Moldoveĭ și-a trimes înnainte trăsurile și bagajele și a urmat călare cu nobiliĭ luĭ, cu gîndul de a nu atinge Ținutul aceluĭ Cantemir-Mîrza și de a trece hotarele pe vre-un drum necunoscut....

(Ibid.)

XXXIII.

Acelașĭ către acelcașĭ; Constantinopol, 15 April 1623.

....Den Heer ambassadeur van Polen heett door vreese

van Cant-Emyr Mursa syn wech door Valachia ende Transilvania gen[oemen] ende was behouden tot Croenstadt gearriveert; maer men seyt voor seecker dat de wagens met de bagagie, die Syn Excellentie door Moldavia voorvuyt gesonden hadde, van de Tarters genomen syn geweeden. Weshalven men van hier seer ernstige bevelen aen deselvige gesonden heett um alle de geroeffde goederen te restitueren ende de gemaeekte vreede t'underhouden. [Anexată traducerea italiană a tratatului.

În tratat :] Che siano da canto delli ministri delle nostre frontiere molto bene guardati et custoditi il Nistro et Turla[1], con altri simili luochi, che sono passi delli Tartari, et, se li predetti ministri trascurassero ciò, siano quelli dimessi et castigati.

Che per l'avvenire il Vayvoda della Moldavia non dia più il transito alli Tartari, nè ad altri che vadino a far scorrerie nella Polonia; sì che, se farà cosa contra il mio commandamento, sia quello privo et castigato.

Che nella Moldavia non si lasciano più habitare li Tartari...

Sogliono talvolta alcuni delli Vaivoda della Transilvania, di Moldavia et Valachia et altre persone principali delle due provincie commetter delli misfatti; per ill che ribellandosi poi, se ne fugono dentro nelli paesi della Polonia, et ivi conprano delli castelli et altri beni, onde poi, volendo essi risvegliare qualche scandaloso motivo, quella sorte de malfattori non siano ivi accettati, ma, in virtù del rispetto che si deve alla buona pace, etc.

Domnul ambasador al Poloniei și-a luat calea prin Țara-Romănească și Ardeal, de frica lui Cantemir-Mîrza, și ar fi și sosit la Brașov, dar se spune ca sigur că toate căruțele cu bagaje, pe care Excelența Sa le trimesese înnainte prin Moldova, aŭ fost prinse de Tatari. Pentru care s'aŭ trimes de aici porunci aspre către dînșii pentru a da înnapoi lucrurile furate și a ținea pacea ce s'a făcut.

---

[1] Turla e turcește tot Nistrul.

XXXIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 15 April 1623.

[Ambasadorul ar fi aflat că tratatul, în alcătuirea sa, nu cuprinde toate promisiile]; weshalven vuyt Valacchia seer groote clachten door syne brieven gedaen heett, met protestatie dat den Coninck deselvige in sulcher vouge niet sall accepteren („pentru care a făcut, din Țara-Românească, foarte marĭ plîngerĭ prin scrisorile sale, cu protestare că regele nu va primi punctele în astfel de înfățișare“) [Zvonurĭ că nu se astîmpără Cazaciĭ și Tatariĭ.]

Den Heer Bailo Veneto is eyntelyck by desen Visyr soo veet te wege gebracht, dat den Secretaris Lucatello, die hem een tyt lanck verborgen hadde gehouden, door de ministers van de turcxsche Iustitie gevangen ende in de Torens offe Casteelen van de Zwarte Zee doen setten heett. Watt Syn Excellentie nu wyders met deselvigen meent te doen, sal den tyt leeren · het is een periculeus gevangen, ende vreeseten sy men seer caute procedeert ende de sache hier cort maeckt. ende tot het eene offe andere resolveert, dat hy hem selven door de aenemunge vant machometanes geloeff vuyt de gevanckenisse sall verlassen ende alsdan door grooter desperation allerhande contraminen ende viandtschap iegens de Staet van Venetia practiceeren; daertoe hier under het governement van den eenen offe anderen Visyr geen gelegentheyt manqueert...

Domnul bail venețian a izbutit în sfîrșit atîta la Vizirul acesta, încît secretarul Locadello, care se ținuse un timp ascuns, a fost prins de Justiția turcească și aruncat în Turnurile saŭ Castelele Măriĭ Negre. Ce are de gînd acuma Excelența Sa cu dînsul, va arăta vremea. e un prins primejdios, și e de temut că, dacă nu se lucrează cu multă prevedere și nu se isprăvește răpede aicĭ, și nu se iea o hotărîre orĭ alta, el va scăpa de închisoare prin primirea legiĭ mahomedane și apoĭ va face, de mare desnădejde, tot felul de

uneltirĭ și dușmăniĭ împotriva Republiceĭ Veneției; pentru care supt Cîrmuirea unui Vizir orĭ a altuia nu lipsesc aicĭ prilejurĭ....

(Ibid.)

XXXV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 30 Septembre 1623.

....De Princen van Moldavia ende Valachia, de rycke Jooden ende Griechen werden ooch geschat [pentru schimbările din Turcia] ende met gewelt van vangen ende spannen, onder allerhande pretexten, yder nae syn vermoegen, gespolieert...

Lucatelli, eertyts Secretaris van den Heer Bailo Veneto (die het principaet van Moldavia ambieerde, ende nu eenige maenden lanck in de Toorens offe Castelen van de Zwarte Zee gevangen is geseten), heefft eyntelyck hemselven, door vreese van de doot, met de verandering van syn gelooff gelibereert ende is door faveur van vrinden onder de Itsoglanen offe de Camerlingen van Sultan Morat int Saraglio van Syne Keyss Maytt. ontfangen, om aldaer in de turcxsche spraecke ende machometaensche wet geoeffent te werden. T'welck de Serenissime Republica van Venetien niet wel gevallen sall....

Domniĭ Moldoveĭ și Țeriĭ-Româneștĭ, Evreiĭ ceĭ bogațĭ și Greciĭ sînt și eĭ pușĭ la contribuție și, cu sila prinderiĭ și urmăririĭ (?), supt tot felul de cuvinte, despoiațĭ fiecare după puterea sa.

Locadello, care a fost înnainte de aceasta secretar al domnuluĭ bail venețian (care cerea Domnia Moldoveĭ și acum de cîteva lunĭ fusese pus la temniță în Turnurile saŭ Castelele Măriĭ Negre) s'a liberat în sfîrșit, de frica morțiĭ, cu schimbarea credințeĭ sale. și prin favoarea prietenilor a fost primit între icioglaniĭ saŭ copiiĭ de casă aĭ Sultanuluĭ Murad. pentru a fi instruit acolo în limba turcească și dreptul mohammedan. Ceia ce nu va plăcea tocmaĭ mult Prea-Luminateĭ Republicĭ a Veneției....

(Ibid.)

XXXVI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 1-iŭ Octombre 1623.

....De Prins van Moldavia heett met den expressen courier geadviseert dat de Coninck in Polen van syne soldaten verslagen soude weesen ; maer men verneempt van den coempste van den ambassadeur gansch niet. Twelck de gemoeden van de Turcken (die naerde verseeckeringe van de selvige vreede seer verlangen) in suspenso houdt. Och huyde coempt de armada van de Swarte Zee triumpherende over de verwonnen Chosacken wederom 't huys....

P. S. din 15 Octombre.

....Des gelix is nar lange wachten den ambassadeur van Moldavia int turcxsche gebiet gecoemen met een suyte van sés hondert personen, ende negen hondert, soo ryt-, als voerpaerden...

...Domnul Moldoveĭ a dat de ştire prin curier expres că regele Poloniei a fost bătut de ostaşiĭ săĭ, dar nu se aude nimic despre sosirea ambasadoruluĭ, ceia ce ține în nedumerire sufletele Turcilor (cari, după cum asigură acela doresc mult pacea). Şi azĭ vine flota Măriĭ Negre, triumfînd asupra Cazacilor învinşĭ, înnapoĭ acasă.

[P. S] Tot aşa, după o lungă aşteptare, a venit din Moldova pe pamînt turcesc ambasadorul, cu o suită de 600 de persoane şi cîteva sute de caĭ de călărie şi de trăsură....

(Ibid.)

XXXVII.

Acelaşı catre aceleaşĭ , Constantinopol, 15 Octombre 1623.

Hanul şi Cantemir anunță marĭ pregătirĭ polone la Camenița. Cantemir, care nu cedase Silistra, luată prin stăruința ambasadoruluĭ polon, pretinzînd că i-a dat-o Sultanul Osman, pentru marĭ serviciĭ, a fost confirmat. Are ordin a nu da pricină de ruptură, dar a năvăli cu Hanul, cu toate forțele, la cel d'intăiŭ atac căzăcesc.

(Ibid.)

XXXVIII.

Aceleaşi către acelaşi; Constantinopol, 24 Decembre 1623.

A năvălit Hanul, cu toate forţele, casul prevazut presintîndu-se.

(Ibid.)

XXXIX.

Acelaşi către aceleaşi. Constantinopol, 16 Mart 1624

Cantemir a pradat în Ianuar. Sol polon pentru a se plînge şi a cere confirmarea păciĭ.

(Ibid.)

XL.

Acelaşi catre acelaşi; Constantinopol, 11 Maiŭ 1624.

....Hier is eenige dagen lange den loopenden tydingen geweest dat de Chosacken Crim, de Hooffstadt in Tartarie, geplundert, ende seer groote schade, soe aen de Turcken als Tarters, gedaen, ende een ontallyck getall van menschen, ende meest van vrouwen ende kinderen, wech gevourt soude hebben, tot revengie van de menichvuldighe invasien van de Tarters, theder de confirmatie van de laetste vrede, in de landen van Polen gedaen, maer, om dat den prins van Moldavia daervan in syne brieven geen mentie maecket, wert daeraen getwyffelt...

[Tot maĭ temuţĭ sînt Cazaciĭ.]

....Aicĭ, cîteva zile, a tot venit veste despre Cazaciĭ cari aŭ prădat Crîmul, Capitala Ţeriĭ Tătăreştĭ, şi au făcut mare pagubă, şi Turcilor, şi Tatarilor, şi ar fi luat în robie un număr nesfîrşit de oamenĭ, şi maĭ ales de femeĭ şi copiĭ, ca să se răsbune de năvălirile dese ale Tatarilor în ţerile Poloniei, împotriva întăririĭ păciĭ din urmă. Dar, de oare ce Domnul Moldoveĭ nu face nicĭo pomenire despre aceasta în scrisorile sale, sînt încă îndoielĭ în această privinţă....

(Ibid.)

XLI.

Acelașĭ catre aceleașĭ ; Constantinopol, 28 Octombre 1624

....D'armade vuyt de Swarte Zee (die nu voortaen door den aenstaenden winter navigabel *(sic)* wert) is wederom gecoemen, naelatende twee galeyen, die genaufrageert syn. De Chosacken met den beuyt oock nae haer lant gekeert, sonder malcander gesien te hebben....

Flota Măriĭ Negre (care e nenavigabilă de acuma, din pricina iernii ce vine) s'a întors înnapoĭ, lăsînd în urmă două galere, care s'aŭ înnecat. Cazaciĭ cu prada s'aŭ întors și eĭ în țara lor, fără a se fi văzut între sine....

(Ibid.)

XLII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 10 Novembre 1624.

...Den prins van Moldavia is ooch apparent dat ten instantie van den Tarter verandert sall werden....

....Domnul Moldoveĭ se pare iarășĭ că, după stăruința Hanuluĭ, va fi schimbat....

(Ibid.)

XLIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 21 Decembre 1624.

....Den broeder van den Tarter-Chaın, Schahyn-Giray, is met een groot leger tot Ackerman gecoemen, under pretext dat hy Cantemir-Mursa-Passa van de selvige plaets wil verdryven ende straffen, van wegen syne ongehoorsaemheyt iegens den Grooten Heer ende laetste invasie in Moldaviam ende Valachiam, door syn zoen ende broeder laten doen.

[Șahin negociase cu Poloniĭ, fără a stîrni nemulțămirĭ la Poartă.]

...Fratele Hanuluĭ tătăresc, Șahin-Ghiraĭ, a venit la Acherman cu oaste mare, supt cuvînt de a goni din cetatea

aceia şi de a pedepsi pe Cantemir-Mîrza, pentru neascultarea sa faţă de Sultan şi cea din urmă năvălire în Moldova şi Ţara-Românească, pe care a lăsat s'o facă fiul şi fratele săŭ....

(Ibid.)

XLIV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 17 Ianuar 1625.

....De meeste sorge die men hier gegenwoordich heefft, is voor de Tarters en de Cosacken jegens d'aenstaende zoemer; weshalven goet gevonden is den poelschen nuncius (die hier veel maenden opgehouden is geweest ende in de laetste invasie van de Chosacken groot peryckel van syn leven geloopen heefft) met meerder eere als hy ontfangen was, te dimitteren ende wyders beter ordre te stellen, dat de confynen van Polen, ten minsten jegens de Tarters die int Ryck van den turcxschen Keyser woenen. verseeckert moegen werden. Tot welcken fyne geconsulteert wert, met wat middelen ende practycknen men Cant-Emyr-Mursa, het hooff ende d'oorsaecke van al het quaet, van syn gouvernement van Silistria (t'welck hem van Sultan Ossman voor syne goede diensten ende oorlogen jegens Poelen gedaen, gegeven is geweest ad vitam) soude moegen priveren, ende met denselvigen alle de Tarters die haere sedes propter oportunitatem predandi op de grensen van Turchuye, die met Polen confineren, genomen hebben, nae Tartarye verdryven. Desgelicx begeert men dat den Coninck van Polen absolutelyck de Chosacken sall inhiberen, op de ontsegginghe van de vrede. Maen, aengesien de Tarters aen dese zyde ende de Chosacken aen d'andere soe machtich syn gewerden dat sy weynich op de bevelen van haere overicheyt passen, soe sall, nae myn ordeel, de remedie seer difficil, ende nauwlycxs te te vinden weesen. Jae apparent, d'oorloegen met Persia eyndigende, dat jegens Polen sullen beginnen, die nu alleen om de verhinderinghe van de Persiaenen, Tarters ende rebellen naegelaten werden....

P. S., 1-iŭ Februar.

....Door d'advysen die hier dagelycx coemen van de groote equipage der Chosacken is geresolveert den Capitan-Passa met het gros van de armada tytelyck wederom nae de Swarte Zee te senden....

Cea maĭ mare grijă pe care o aŭ aicĭ este despre Tatarĭ și Cazacĭ în vara ce vine; pentru care s'a găsit de cuviință a da drumul soluluĭ polon, — care a fost oprit aicĭ maĭ multe lunĭ și trecuse prin mare primejdie a vieții la ultima năvălire a Cazacilor , cu maĭ multă cinste decît cea de la sosirea sa. Și apoĭ s'aŭ luat maĭ bune măsurĭ pentru ca hotarele de spre Polonia să fie asigurate, cel puțin cele cu Tatariĭ ce locuiesc în Împărăția Sultanuluĭ. Pentru care s'a făcut sfat: prin ce mijloace și măsurĭ s'ar putea scoate Cantemir-Mîrza, care e căpetenia și pricina a tot răul, din Pașalîcul de la Silistra, care i-a fost dat pe viață de către Sultanul Osman pentru bunele luĭ slujbe și lupte împotriva Poloniei, și împreună cu el a goni în Țara Tătărească pe toțĭ Tatariĭ cari-șĭ aŭ luat sălașele, pentru ușurința prăziĭ, la hotarele de către Polonia ale Turcieĭ. De asemenea se cere ca regele Polonieĭ să oprească desăvîrșit pe Cazacĭ căcĭ altfel se va strica pacea. Dar, de oare ce Tatariĭ de o parte și Cazaciĭ de alta aŭ ajuns prea puternicĭ, așa încît nu prea țin seamă de poruncile celor maĭ marĭ aĭ lor, mi se pare mie că leacul va fi foarte greŭ și nu se va găsi lesne. Ba încă e de crezut că, sfîrșindu-se războiul cu Persia. va începe acela împotriva Polonieĭ, care a fost părăsit numaĭ pentru piedecile venite de la Persanĭ, Tatarĭ și rãsculațĭ.

P. S. Știrile ce zilnic vin aicĭ despre marile gătirĭ ale Cazacilor aŭ făcut să se iea hotărîrea de a trimete îndată pe Capudan-Pașa cu cea maĭ mare parte a floteĭ în Marea Neagră....

(Ibid.)

XLV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 23 Mart 1625.

[Tatariĭ Hanuluĭ profesează credinţă Porţiĭ. Anunţă „de groote equipage van de Chosacken, begroot op dryhondert saycken offe fregaten" („marea gătire a Cazacilor, socotită la treĭ sute de şeice saŭ fregate"). Cîzlar-Aga a adus supunerea Tatarilor.]

Cant-Emyr Mursa, een van de grooten in Tartarye (aen wien Sultan Osman het gouvernement van Silistria voor syne goede diensten in de laetste poelsche oorloegen gedaen ad vitam hadde gegeven) is door d'authoriteyt van Schahyn-Giray met alle syne Tarters van den otthomanischen bodenn doen delogieren ende dito syn gouvernement quiteren; d'welcher Diac-Mehemet-Passa gegeven is geweest. om op de poelsche grensen insicht te hebben. De groote vrese van den Chosacken maeckt dat de Turcken nu ernstlyck op de verseeckeringhe van deselvige beginnen te letten, siende datt er geen ander remedieen is, om soedanige desperate vyanden van haer affteweeren als het inhiberen van de Tarters, op dat de Croene van Polen sonder naedencken ende verhinderinge haen macht ende aucthoriteyt jegens diti Chosacken oock mach gebruycken ende derselvigen woornemen jegens dese landen verhinderen. Tot welcken fyne verscheyde intimatien ende advertentien, soewel van wegen den Grooten Heer, als oock den Tartar-Chan, aen den Coninck van Polen gesonden syn geweest, met dreygementen ende verclaeringhen, by soe verre in toecoemende aen de ingesetens van Turcquye eenige schaede van de Chosacken sall wedervaeren, dat sy geresolveert syn deselvige met de gantsche militie van Grecia ende Tartaria daertoe geordonneert wederom op Polen te verhaelen. Den Cahimacham heefft my mondeling verclaert dat Syne Keyss. Matt. in sulcken cas alle andere oorlogen sall naelaten, ende deselvige jegens Polen converteren; sulcx dat seer te vreesen staet voor eenige nieuwe rupture. by aldien de Chosacken in zee sullen coemen. Gelyck seer apparent is nae de groote ge-

ruchten die hier gaen van haere extraordinaris equipage, door vreese van de welcke alle de jngesitens van beyde custen niet alleen buyten aen de Zwarte Zee, maer oock binen dit Cannael gelegen, tot by Constantinopolen toe gevlucht syn, blyvende alleen de Casteelen, met eenige compagnien Janitsaren, gelyck oock het Saraglio van Syne Keyss. Matt., en dervoorts alle andere Hoven, met Bustansys beset, die men domme eenige duysenden int getall synde, met waepenen versien heefft....

Cantemir-Mîrza, unul dintre fruntașiĭ Țeriĭ-Tătăreștĭ, căruia Sultanul Osman îĭ dăduse pe viață Pașalîcul Silistreĭ pentru bunele slujbe făcute în ultimele războaie cu Poloniĭ, a fost scos cu puterea luĭ Șahin-Ghiraĭ, împreună cu toțĭ Tatariĭ săĭ, de pe teritoriul otoman, și acel Pașalîc al luĭ i s'a dat luĭ Diac-Mehemed-Pașa pentru a păzi la hotarele Polonieĭ. Marea frică de Cazacĭ face ca Turciĭ să se îngrijească maĭ de aproape de asigurarea acelor hotare, văzînd că nu e alt leac pentru a îndepărta pe aceștĭ dușmanĭ desperațĭ de aice decît a opri pe Tatarĭ, pentru ca și Coroana Polonieĭ fără preget și împiedecare să întrebuințeze puterea și autoritatea eĭ impotriva acelor Cazacĭ și să oprească întreprinderile lor împotriva acestor țerĭ. Pentru care scop s'aŭ trimes, și de Sultan și de Hanul Tatarilor, felurite înștiințărĭ și îndemnurĭ regeluĭ Polonieĭ, cu amenințărĭ și declarațiĭ că, de unde în viitor se va face vre-o pagubă locuitorilor Turcieĭ de către Cazacĭ, eĭ sînt hotărîțĭ a porni iar asupra Polonieĭ cu toată oastea Rumelieĭ și Țeriĭ Tătăreștĭ rînduită pentru aceasta. Caimacamul mi-a spus din gură că Măria Sa Împăratul într'o asemenea împrejurare va lăsa toate celelalte războaie și se va îndrepta împotriva Polonieĭ; așa că e de temut o nouă ruptură îndată ce Cazaciĭ vor ieși iarășĭ în Mare. Cum e foarte probabil după marile zvonurĭ ce circulă aicĭ despre neobișnuita lor gătire, și de frică toțĭ locuitoriĭ de pe amîndouă coastele, nu numaĭ afară, în Marea Neagră, ci și în Canal, pănă la Constantinopol. aŭ fugit, rămînînd numaĭ Castelele cu cîteva companiĭ de Ienicerĭ, cum și Seraiul

Măriei Sale Împăratului și apoĭ alte Curțĭ întărite cu Bostangiĭ, bine armațĭ, al căror număr ar fi de cîteva miĭ....
(Ibid.)

XLVI.

Acelașĭ către aceleașĭ: Constantinopol, 23 Mart 1625.

Frică de Cazacĭ. Un general cu o parte din flotă pleacă înnainte. Apoĭ va veni Capudanul. Se crede că Papa și regele Spanieĭ, în înțelegere cu Poloniĭ, gătesc o expediție „extraordinară" a Cazacilor pentru a opri plecarea floteĭ turceștĭ contra Sicilieĭ și Neapoleĭ, regele fiind ocupat aiurea.

P. S. din 26. Continuă frica și pregătirile. Dar se crede că somația făcută regeluĭ va profita, „gelyck door auctoriteyt ende gebot so an den Grooten Heer, alle de Tarters van haene confynen gelicht syn" („precum, prin autoritatea și după porunca Sultanuluĭ, toțĭ Tatariĭ aŭ fost ridicațĭ dela hotarele lor"). Capudanul ar vrea să rămîie în Arhipelag.
(Ibid.)

XLVII.

Acelașĭ către aceleașĭ: Constantinopol, 15 Maiŭ 1625.

Nimic despre Cazacĭ. Galerele staŭ la gura Canaluluĭ. Capudanul se gătește, fie din partea Arhipelaguluĭ, fie din partea Măriĭ Negre.
(Ibid.)

XLVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ: Constantinopol, 31 Maiŭ 1625.

Zvonurĭ rele. Cu 250 bărcĭ („fuste"), Cazaciĭ ar fi prădat Trapezuntul „ende noch twee andere importante pladtsen" („și încă două alte cetățĭ însemnate"). Gătirĭ ale Capudanuluĭ. Hanul se teme să nu fie contra luĭ, — înțeles se zice, cu Cazaciĭ.
(Ibid.)

XLIX.

Acelașĭ către aceleașĭ: Constantinopol, 21 Iunie 1625.

Continuă frica. Știrĭ de la Trapezunt. Capudanul are 50

galere. „Langes de custe van den Danubius syn oock veel fregaten gereet gemaeckt, om haer by d'armada te vougen. Diac-Mehemet-Passa (dien de confyny van Poln bevoln syn) is iegenwoordich in Silistria, om aldaer met de Poln te handelen tot confirmatie van de vrede ende waeringe der Chosacken, die schynn den Coning cleyne obedientie te willn prestern, soe lange Syne Mat haer geen souck die solde toe leysten." („De-a lungul malului Dunăriĭ staŭ iarășĭ multe fregate gata pentru a veni într'acoace la flotă. Diac-Mehemed-Pașa (căruia i s'aŭ dat în seamă hotarele Poloniei) e acuma la Silistra spre a negocia acolo cu Poloniĭ pentru întărirea paciĭ și oprirea Cazacilor, cari se par a voi să dea puțină ascultare regeluĭ, cît timp Măria Sa nu cată a da leafă.") Hanul și fratele Șahim ar fi înțeleșĭ cu Turciĭ și Tatariĭ.

(Ibid.)

L.

Acelașĭ către aceleașĭ, Constantinopol, 26 Iulie 1625

Nimic despre Cazacĭ. Ieniceri și Topciĭ se bat la Varna

(Ibid.)

LI.

Acelașĭ către aceleașĭ, 1-iŭ Decembre 1625.

Cazaciĭ ar fi în mare ceartă cu Poloniĭ. Diac-Mohammed scrie că regele Spanieĭ ar fi trimes sol la eĭ.

(Ibid.)

LII.

Acelașĭ către aceleașĭ ; Constantinopol, 15 Decembre 1625.

Tatariĭ se gătesc. cu ajutorul Cazacilor. Nu se știe contra cuĭ. Ruptura cazaco-polonă pentru afacerĭ eclesiastice.

(Ibid.)

LIII.

Acelașĭ către aceleașĭ: Constantinopol, 28 Decembre 1625.

....Den governeur van Silistria. Diac-Mehemet Passa, ende prince van Moldavia hebben hier laten weeten hoe dat den

Veltorverste von Polen verscheyde rencontres heeft gehadt met de Chosacken. ende deselbige dyntelyck gedwongen om t'ontvangen ende te gehoorsamen soedaenigen generael als den Coning aen haer zall senden, dat oock beloffen doet alle haere sayckcn offe fregaten ende d'Arsenalen te verbranden. Waermede dan, by aldien d'effecten daeroff volgen. de saecken die tot een bloedigen oorloch tusschen de Turcken ende Polen gedyvencert waeren. wel geaccomodeert soude moegen werden. Ick heb dese tydinge verstaen vuyt den mont van den Capitan-Passa, die groote hoeffe heefft dat den toecoemende zoemer met een goede, starcke armade nae de Middelantsche Zee sall kennen gaen....

....Paşa de Silistra. Diac-Mehemed-Paşa, şi Domnul Moldoveĭ aŭ dat de ştire aicĭ că Hatmanul Poloniei a avut maĭ multe ciocnirĭ cu Cazaciĭ şi i-a silit a primi şi a asculta pe acel Hatman ce li l-ar trimete regele şi că eĭ făgăduiesc încă a-şĭ arde toate şeicele saŭ fregatele şi arsenalele. Prin care, dacă numaĭ ar fi şi efecte. lucrurile, care ajunseseră la un războiŭ sîngeros între Turcĭ şi Polonĭ, s'ar putea în adevăr să se împace. Am aflat aceste veştĭ din gura luĭ Capudan-Paşa, care are mare nădejde că va putea merge în vara următoare. cu o bună flotă puternică, în Marea Mediteraneĭ....

(Ibid.)

LIV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ, Constantinopol. 12 Ianuar 1626.

Continuă ştirea supuneriĭ Cazacilor. De acum, regele li va numi şefiĭ.

(Ibid.)

LV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol. 7 Februar 1626.

Cazaciĭ aŭ ucis pe Hatman, împuşcîndu-l. Uniţĭ cu ceĭ de la Don, gătesc obişnuita expediţie de piraţĭ.

LVI.

Acelaşĭ către acelaşĭ; Constantinopol, 21 Februar 1626.

(Ar avea 700 de şeice. Mare expediţie tătărească la hotarul polon, dar nu ostilă. Se zice că eĭ şi Cazaciĭ vor servi în Lituania Polonilor.)

Den prince van Moldavia Radulo Vaivoda overledden zynde, is, ten versouche van de Boiaren offe Eddlen, maer meer door middel van groote geschencken, den general over het chrychsvolck van deselbige provint[sen], genaempt Bernofschi, tot het principaet gepromoveert, niet jegenstaende hier drie andere pretendenten van princelycke affcoempste zyn, waervan den eenen door den Coning van Tartarie, by den welcken hy hem onlancx geretireert heefft, genouchsaem met dreigementen ende auctheriteyt. aen ander van den prince van Transilvanie, ende den derde van den Capitan-Passa ende andere Visyren gereccomendeert werden. De gemene opinie is dat den Tarter, die voor desen oock int leven van Radulo Vaivoda verscheyde instancien ende petitien aen den Turcxschen Keyser voor dito syn client gedaen heefft, ende altyt met goede woorden ende hoepe onderhouden is geweest, de resolutie van de Porta verstaende, denselvigen met gewelt in de possessie sall stellen.

De ongeinteresseerde ende verstandige Visyren oordeelen daerhalven dat men by dese tyden den Coning behoort te believen ende veel min occasie geben tot meerder diffidentie ende affleginge vant respect tot dese Porta. Waerdoor de resolutie voor het arrivement van de tartarische intercessie genomen, gepubliceert ende aen Bornofschi genotificeert, in twyfel ende dispute getrocken wert....

....Domnul Moldoveĭ, Radu-Vodă, murind, a fost numit în Domnie, după cererea boierilor săŭ nobililor, dar maĭ mult prin marile darurĭ, Hatmanul peste oastea din acea ţară, anume Barnovschi, de şi se află aicĭ treĭ alţĭ pretendenţĭ de neam domnesc, dintre carĭ unul e sprijinit, cu amenin-

țarĭ și autoritate de Hanul tătăresc, la care se adăpostise de curînd: altul de principele Ardealuluĭ și cel de-al treilea de Capudan-Pașa și de alțĭ Vizirĭ. Părerea tuturora este că Hanul, care și maĭ înnainte, cînd trăia încă Radu-Vodă, făcuse deosebite stăruințĭ și cererĭ la Împăratul turcesc pentru acest client al săŭ, și totdeauna a fost ținut cu vorbe bune și speranțe, aflînd acum hotărîrea Porțiĭ, îl va pune cu sila în Scaun.

Viziriĭ ceĭ neinteresațĭ și pricepuțĭ judecă decĭ că, la o vreme ca aceasta, trebuie să se crute Hanul și să i se dea cît maĭ puțin prilej de a se încrede încă maĭ slab și de a părăsi respectul către Poartă. Pentru care hotărîrea luată, publicată și adusă la cunoștința luĭ Barnovschi, înnainte de a sosi mijlocirea tătărească, e pusă la îndoială și e subiect de discuție....

(Ibid.)

LVII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 7 Mart 1626.

....Men den jonen die latelyck vuyt Moldavia syn gecoemen om te beyorderen de saecken van den gedesigneerden prince Bornofsky brengen veel andere tydinge [decît Ardeleniĭ]; te weeten, dat de Chosacken aen den Coning van Tartarie in syn progres zynde om nae de confynen van Poolen te marcheren. (Ar fi năvălit în Rusia, favorisînd pe ortodocșĭ, schimbînd pe comandanțiĭ orașelor și castelelor, prădînd pe preoțiĭ catolicĭ. Cazaciĭ ar fi promis Tatarilor a lăsa în pace Marea Neagră.)

D'electie van Bernofsky in principem Moldavie heeft dyntelyck haer voortganck gehadt, ende den onderstalmeester van den Grooten-Heere is op den lesten Februarii met de commissie ende stendarde nae d'usantie van dese Porta vertroken om denselvigen in den Stoel ende possessie te stellen, mitsdat aen Syne Keys Mat. hondert duysent croonen (die syne procurateurs beloofft hebben) voor den present sall geven; behalven dien sal het noch wel vyftich duysent costen aen den Cahimacham ende andere ministers, die de saeche gefavoriseert hebben....

....Dar ceĭ ce aŭ venit de curînd din Moldova pentru a sprijini interesele luĭ Barnovschi, hotărît ca Domn, aduc cu totul alte știrĭ; anume că ar fi înnaintînd Cazaciĭ împotriva Hanuluĭ tătăresc pentru a merge la hotarele regatuluĭ...

Alegerea luĭ Barnovschi ca Domn al Moldoveĭ s'a făcut în adevăr, și al doilea Imbrohor al Sultanuluĭ a plecat la ultima Fevruar cu comisiune și steag după obiceiul acesteĭ Porțĭ pentru a-l pune în Scaun și stăpînire, dacă va da Măriei-Sale Împăratuluĭ 100.000 de coroane, pe care le-aŭ făgăduit agențiĭ luĭ ca peșcheș: pe lîngă aceasta va maĭ trebui să cheltuiască 50.000 cu Caimacamul și ceĭlalțĭ miniștri cari i-aŭ favorisat numirea...

(Ibid.)

LVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 21 Mart 1626.

S'a întors Hanul cu pradă. Pregătirĭ eventuale contra Cazacilor. pe Mare.

(Ibid.)

LIX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 4 April 1626.

....De Tarters hebben op haere wedercoempste (die sonder ordre ende confuselyck pleech toetegaen) veel volcx verlooren; den Chan was in Moldaviam gearriveert. blybende leggen by de Hoffstadt Jassa. sonder te weeten tot wat intentie; van waer aen den prince van Valachia. zoen van den overledden Radulo Vaivoda een ambassadeur heefft gesonden. wel met pretext, om te condoleeren over de doot van den vader, maer principalyck om een groote schenckonge te becoemen. Die daerop ooch meer door vreese als van gooder herte gevolcht is, soe in gelt, als waepenen, besten ende costelycke praetensien. ontrent twinthich duysent ducaten woerdich zynde. Desgelycx heeft Bernofsky, erweelde prince van Moldavia, syne offerande gedaen, staende in groot nadencken op wat maniere hem van soedanigen gast sall kennen ontstaen. ende de middelertyt met jeen

cleyne suspicie dat yst anders soude mogen voor hebben, om den prince by hem zynde met gewelt ende possessie te stellen....

Tatarii aŭ pierdut la întoarcerea lor (care se face fără rînduială și confus) mulți ostașĭ; Hanul a sosit în Moldova, oprindu-se lîngă Capitala Iașĭ fără să se știe cu ce scop; de unde a trimes Domnuluĭ Țeriĭ-Romăneștĭ, fiul răposatuluĭ Radu Voevod, — un sol, ce e dreptul supt cuvînt de a presinta condoleanțe pentru moartea părinteluĭ, dar maĭ ales pentru a primi darurĭ marĭ; care i s'aŭ și dat, maĭ mult de frică decît de bună voie. și în banĭ. și în arme, haine (?) și presenturĭ costisitoare, în preț de 20.000 de galbenĭ. Tot așa și-a făcut oferta Barnovschi, Domn ales al Moldoveĭ. stînd la mare cumpănă cum s'ar putea mîntui de un oaspete ca acela și pănă atuncĭ cu bănuială nu slabă că are altceva în gînd, să puie în stăpînire cu sila pe prințul ce se află la dînsul ..

(Ibid.)

LX.

Același către aceleașĭ, Constantinopol, 18 April 1626.

(Koniecpolski e cu grosul Polonilor lîngă Camenița. Turciĭ se tem) dat weerom haer roeenge (sic) t'sy in Moldavia offe elders soude moegen soucken („că ar putea încerca iarășĭ prădăciunile lor ori în Moldova orĭ aiurea").

Den Chan offe Coning van Tartarie heeft hem vuyt Moldavia geretireert ende leyt eegenwoordich in Ackirman. syn volck wederom versamlende om op nieus een jnval in Polen doen; twelch Diac-Mehemet-Passa, governeur van Silistria, dien de confynen van Polen bevolen syn, door d'authoriteyt van dese Porta, soucht te beletten. doende officien ten we lerzyde dat de schaden van de Tarters ende Chosacken gecompenseert mochte blyven, ten minste voor desen tyt, om in de jegenvoordige ongelegentheyt van Turcquie de Polen niet op den hals te haelen. die andersints haeren macht tot vaerder coercitie van de Chosacken soude

mogen gebruycken ende de Turcken daervan subleveren... (E adevărat că, la întoarcere, slăbiți de frig, Tatarii ar fi fost așa de bătuți), dat den Chan hem genouchsaem al vluchtende heest moeten retireren. De achtergebleven reliquien, sonder paerden ende naeckt door Moldaviam terugge coemende, hebbe haer schade aen de ondersaten van deselbige provintie met steelen ende rooben willen vertaelen....

Hanui saŭ Regele Tatarieĭ s'a retras din Moldova și se află acum la Achermau, adunîndu-șĭ iar oastea pentru a face încă o năvală în Polonia; ceiă ce Diac-Mehemed-Pașa, guvernator de Silistra, în sama căruia sînt date hotarele Polonieĭ, prin autoritatea aceste Porțĭ, caută să împiedece, stăruind la partea protivnică pentru ca paguba de la Tatarĭ și Cazacĭ să poată fi compensată, cel puțin pentru acest timp, ca să nu-șĭ aducă pe gît în starea de azĭ a Turcieĭ și pe Polonĭ, cari, pe de altă parte, și-ar întrebuința puterea pentru înfrînarea maĭ departe a Cazacilor, ușurînd pe Turcĭ de spre eĭ...

...Se zice că Hanul, lăsînd tot, a fost silit să se întoarcă. Rămășițele lăsate în urmă, fără caĭ și goĭ, întorcîndu-se înnapoĭ prin Moldova, vreaŭ să-șĭ răsplătească paguba asupra supușilor aceleĭ țerĭ, cu furt și hoție....

(Ibid.)

LXI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, ... Maiŭ 1626.

Cazaciĭ aŭ prădat lîngă Fanar corăbiĭ turceștĭ și grecestĭ. Se ieaŭ măsurĭ nouă contra lor.

(Ibid.)

LXII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 2 Maiŭ 1626.

Frică de Cazacĭ. Cu multe șalupe, pe Mare. Se ieaŭ măsurĭ de apărare.

(Ibid.)

LXIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 18 Maiŭ 1626

Turciĭ se plîng de prădăciunile tătăreștĭ. maĭ ales pe moșiile luĭ Koniecpolski și Zbarawski. Poloniĭ ar fi prins ordinul de năvălire al Porțiĭ. Se dă instrucție luĭ Koniecpolski a se împăca decĭ cu Cazaciĭ și a-ĭ ajuta. E la hotare, cu multe trupe. Diac-Mehemed cere ajutor. Se trimet 20 de galere în Marea Neagră. Se gătește și Capudanul, cu restul. Caimacamul se teme de un atac combinat, polono-căzăcesc. Turciĭ protestă că ordinul era numaĭ contra Cazacilor.

(Ibid.)

LXIV.

Acelașĭ către aceleașĭ: Constantinopol, 5 Iulie 1626.

Capudanul e pe Canal. Dorește să fie în Arhipelag. Trimete o galiotă la Caffa pentru a se informa de Cazacĭ. Șese miĭ de Tatarĭ pradă în Podolia. Șahim ar fi gata a face o a treia invasie.

(Ibid.)

LXV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol. 25 Iulie 1626.

Capudanul e tot pe Canal.

(Ibid.)

LXVI

Acelașĭ către aceleașĭ: Constantinopol, 8 August 1626.

Cazaciĭ aŭ luat Cara-Harmanul. Capudanul trimete cîteva galere r cu celelalte în strîmtoare. Șahim cugetă la o invasie.

(Ibid.)

LXVII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 9 August 1626.

Cazaciĭ, cu 400 de șeicĭ, bat pe „Saksachi-Passa, die over hondert ende vyftich sayckn aen den Danubium geequipeert commandeerde“ („Sacagĭ-Pașa, care comandă la

Dunăre peste 150 de șeice gata"), abia scapă Pașa. Turciĭ sînt furioșĭ. Vor trimete, zic eĭ, toată flota. Se spune că s'ar fi înnecat șeful Cazacilor, pentru a nu fi prins de Turcĭ, carĭ capătă peste 800 de prinșĭ. Se ieaŭ măsurĭ pentru a apăra Canalul. Polonia ar fi gata. Sultanul va face pace cu Persia. pentru a pleca împotriva Cazacilor și regatuluĭ polon Se gătește solie la Tatarĭ, pentru a-ĭ împăca.

(Ibid.)

LXVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 22 August 1626.

Sînt bătuțĭ Cazaciĭ și prinse 14 galere și 150 de prisonierĭ. Se vor aduce la 15 ale luniĭ. Sultanul vrea să serbeze un triumf. Totușĭ Capudanul rămîne la locul săŭ.

(Ibid.)

LXIX.

Acelașĭ către aceleașĭ: Constantinopol. 26 August 1626

Solia a plecat. Se trimet ajutoare floteĭ 7 galere. Se apără coastele cu călărețĭ. Koniecpolski, Hatmanul, ar fi la hotare cu o mare tabără: peste 40.000 de oamenĭ. Caută a împăca solul frances.

P. S. Iarășĭ ar veni 200 de șeice; cele vechĭ au fost gonite de Capudan în Nipru El e la gura apeĭ.

Continuă P. S. ca raport din 6 Septembre. Va veni Zbarawski pentru pace.

(Ibid.)

LXX.

Acelașĭ către aceleașĭ, Constantinopol. 5 Septembre 1626.

Turciĭ sînt tot acolo Sultanul va inspecta flota. Nu se maĭ aude nimic despre Cazacĭ

(Ibid.)

LXXI.

Acelașĭ către aceleașĭ, Constantinopol. 19 Septembre 1626.

Se cere Hanuluĭ a ajuta în primăvară pe Vizir cu 40.000 de Tatarĭ supt Cantemir.

„Die buyt Moldavia coemen, brengen tydinge dat de Tarters na Polen opgetrocken syn; den Generael Koniecpolsky leyt met een goede macht aen de frontieren.“ („Ceĭ ce vin din Moldova aduc știre că Tatariĭ aŭ plecat spre Polonia: Hatmanul Koniecpolski stă cu o putere mare la granită.“)
Nimic despre Cazacĭ.
(Ibid.)

LXXII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 13 Februar 1627.
Capudanul se gătește a ajuta, cu toată flota, pe Han.
(Ibid.)

LXXIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 1-iŭ Maiŭ 1627.
Pregătirĭ ale Capudanuluĭ și mare adunare a Cazacilor.
(Ibid.)

LXXIV.

Acelașĭ către aceleașĭ: Constantinopol, 29 Maiu 1627.
Nu se știe nimic despre Cazacĭ, decît că staŭ la Pragurĭ, unde Turciĭ vreaŭ să zidească niște castele.
(Ibid.)

LXXV.

Acelașĭ către aceleașĭ. Constantinopol, 12 Iunie 1627.
....Zynde het vruchtbare lant van Egypten de spyscamer van Constantinopolen, ende Moldavia ende Valachia de bleyshallen, die door de frequente veranderinge van de princen ende invasien van de Tarters bynae gedepopuleert syn gewerden...

....Fiind roditoarea țară a Egiptuluĭ hambarul Constantinopoleĭ și Moldova și Țara-Romănească depositele de grîŭ, care prin desele schimbărĭ de Domnĭ și năvălirile Tatarilor aŭ ajuns aproape despoporate...
(Ibid.)

LXXVI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ: Constantinopol, 4 Septembre 1627.

....Cant-Emyr Mursa, een van de voornaempste tartersche heeren, in ongenade zynde van den Coning ende hem eerst by den Capitan-Passa geretireert hebbende, is nu hier gecoemen, waervuyt buyten twyfel op nieus groote alteratie tusschen Turcken ende Tartors entstaen sal, by aldien men hem aenhouwt den gehoor geefft....

....Cantemir-Mîrza, unul din ceĭ maĭ de frunte Domnĭ tătăreştĭ, căzînd în disgraţia Sultanuluĭ şi retrăgîndu-se întăiu la Capudan-Paşa, a venit acuma aicĭ, de unde fără îndoială vor ieşi nouă tulburări marĭ între Turcĭ şi Tatarĭ, dacă i se va da ascultare....

(Ibid.)

LXXVII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ: Constantinopol, 18 Septembre 1627.

Cantemir aţîţă pe Sultan împotriva Hanuluĭ, şi în special a luĭ Şahim-Ghiraĭ.

(Ibid.)

LXXVIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 2 Octombre 1627.

Cantemir stăruie pentru Hanul depus. Aceasta va aduce o ruptură între el şi Turcĭ. Şahim are la el femeia şi copiiĭ luĭ Cantemir. Pe aceştia i-ar fi pus în frigare şi... fript.

(Ibid.)

LXXIX.

Acelaşĭ către aceleaşĭ, Constantinopol, 16 Octombre 1627.

....Op den X deses is den Capitan-Passa met d'armade binnen gecoemen, die in Ousy d'ouwe castelen gerepareert, ende een nieu gebouwt heefft, dewelche evenwel, overmits de wyte van den Borysthenes, die daer in de zee loopt onbequaem geacht werden, om het vuytcoemen van de Chosacken te beletten. Syne Excellencie heefft de selbige

plaetsen met hondert ende een stucken geschuts, allerhande ammunitie, proviande ende volck wel versien gelaten. De Polen hebben vuyt het leger twelck op de frontieren hadden, tweemaels gedeputeerden gesonden, beloevende more solito dat de Chosacken sullen inhiberen, by soo vere de Tarters oock naelaten in Polen te vallen....

(Șahin stătuse cu lagărul la o zi de distanță de Turcĭ. S'a întîlnit cu Capudanul, dar n'a ajutat la castel.)

....La 10 ale luniĭ acesteia a venit aicĭ Capudanul, care a dres la Ozù (Oceacov) vechile castele și a clădit unul noŭ, care, de oare ce, pentru lărgimea Nipruluĭ, care se varsă în Mare acolo, sînt crezute nepotrivite pentru a opri ieșirea Cazacilor, Excelența Sa le-a lăsat prevăzute cu 101 bucățĭ de tunurĭ, muniție de tot felul și proviant. Poloniĭ aŭ trimes din lagărul care e la hotare, de două orĭ solĭ, făgăduind ca de obiceiŭ că vor opri pe Cazacĭ, dacă Tatariĭ se lasă de a năvăli în Polonia....

(Ibid.)

LXXX.

Acelașĭ către aceleașĭ: Constantinopol, 19 Februar 1628.

....In Moldavie was gearriveert een ambassadeur van den Coning van Polen, om herwaerts te coemen; daerover men hier groote guste toont. op hoepe dat een middel gevonden sal werden om de Swarte Zee van de excursien der Chosacken, sonder bouwinge van de voorgenomen castelen in de engte van den Borysthenes te bevryen. Den Capitan-Passa heeft my gecommuniceert advys te hebben van den prince van Moldavie dat den prince van Transilvanie vyff offe ses duysent Chosacken doet aennemen. sonder te weeten tot wat fyne...

(Aĭ luĭ Cantemir pradă răŭ lîngă Adrianopol. I s'a dat Silistra, însă refusă cu indignare. A venit pentru a se plînge împotriva tratăriĭ a lor săĭ (familia). Cere audiență la Sultan. Îĭ e frică să nu treacă la Polonĭ, pentru a se răsbuna împotriva Hanuluĭ. Ar avea printre Tatarĭ aderențĭ vre-o 10.000 de călărețĭ.)

....În Moldova a sosit un Trimes al regeluĭ Polonieĭ pentru a veni într'acoace; pentru care se arată aicĭ mare plăcere, în nădejde că se va găsi un mijloc pentru a liberà Marea Neagră de năvălirile Cazacilor fără zidirea castelelor pomenite la pragurile Niprului. Capudan-Pașa mi-a comunicat că are știre de la Domnul Moldoveĭ cum că prințul Ardealuluĭ iea în slujbă 5 saŭ 6 000 de Cazacĭ, fără a se ști cu ce scop....

(Ibid.)

LXXXI.

Acelașĭ către aceleașĭ: Constantinopol, 8 Mart 1628.

....Men soude oock gern een middel vinden om Chan-Demyr-Mursa met den Coning von Tartarie ende synen broeder. Sultan Schahyn-Giray, te reconcilieren; tot welcken fyne ick acht dat een Capitsy-Bassi van Synen Keys. Mat. geexpedieert sal werden, om met dese solde linie *(sic)*.

(Cantemir a trecut Dunărea cu cîteva miĭ Îl întîmpină Șahim. Cantemir a retrecut rîul.)

Desen tarterschen chrych sal niemant beter als de Polen te passe coemen, om dat daervoor d'invasie in haere landen veldt sullen werden. Ter contrarie can daervuyt niet anders als grootes ondienst voor dit Ryck, met de depopulatie van de provintien van Moldavie ende Valachie onstaen....

....Ar trebui căutat și un mijloc pentru a se aduce la împăciuire Cantemir-Mîrza cu Hanul Tatarieĭ și fratele săŭ Sultan Șahim-Ghiraĭ; pentru care scop bag de seamă că un Capugì-bașă ale Mărieĭ Sale împărăteștĭ va fi trimes pentru ca prin această linie solidă...

Acest războiŭ tătăresc nimănuĭ maĭ răpede decît Polonilor nu li va fi de folos, de oare ce năvălirea în acele țerĭ o să poată fi oprită. La din potrivă, va ieși un mare neajuns pentru Imperiu cu pustiirea provinciilor Moldova și Țara-Romănească ...

(Ibid.)

LXXXII.

Acelașĭ către aceleașĭ ; Constantinopol, 13 Maiŭ 1628.

Șahim voià a urmări pe Cantemir peste Dunăre. Încurajat de acesta și Sangiacı, e bătut. Fuge pe o barcă în Mare. În Divanul solemn de la 6 ale luniĭ se decide a continuà victoria. La 8 ale luniĭ, noaptea, se trimete o galeră la Rodos pentru a aduce pe Gĭanibec-Ghiraĭ. Îl va duce Capudanul cu flota în Tataria. Va fi restabilit, la nevoie, „armata manu, soe te water als te lende. van Chan-Demyr-Mursa, den prince van Moldavia, ende de militie van de danubische quartieren" („și pe Mare și pe uscat. de Cantemir-Mîrza, de Domnul Moldoveĭ și de oastea cvartirelor dunărene"). Cantemir asigură că Hanul va fi părăsit Astfel s'ar mîntui și era invasiilor cazaco-tătăreștĭ.

Năvălirea a 50 de fregate ale Cazacilor ar putea opri expediția Capudanuluĭ

(Ibid.)

LXXXIII.

Acelașĭ către aceleașĭ ; Constantinopol. 27 Maiŭ 1628

Alaltăierĭ seara aŭ sosit curierĭ de la Cantemir cu știrea că toțĭ Crîmleniĭ și Nogaiĭ i s'au dat. Șahim, cu aproape 100 de archebusierĭ, e asediat de el la Baccè-Saraĭ. Sultanul e foarte vesel. Dă caftane curierilor.

(Ibid.)

LXXXIV.

Acelașĭ către aceleașĭ ; Constantinopol, 10 Iunie 1628.

Curierĭ din Tataria confirmă asediul la Baccè-Saraĭ. Dar Cantemir are de luptat cu 6.000 de Tatarĭ, cu 80 de tunurĭ. La 4 ale luniĭ sosește Gĭanibec și fratele, Calga, la Constantinopol, cu 11 galere. Mîne vor pleca, cu 50 de galere. S'ar putea să fie ajutat Șahim de Cazacĭ și Cerchesĭ. Capudân-Pașa era pentru zăbavă, dar a decis Caimacamul. din ură pentru Șahim. Cazaciĭ pradă pe Mare.

(Ibid.)

LXXXV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 24 Iunie 1628.

Cazaciĭ sînt pe Mare. Așteaptă numaĭ plecarea floteĭ spre Tataria. Regele Spanieĭ li-ar plăti pensiĭ marĭ. Două miĭ de Cazacĭ servesc pe Tatariĭ nesupușĭ, cu mulțĭ Cerchesĭ. Cantemir s'a retras în Caffa, unde se așteaptă și noul Han.

(Ibid.)

LXXXVI.

Acelașĭ către aceleașĭ: Constantinopol, 8 Iulie 1628.

Aceiașĭ situație. Flota a sosit la Caffa. Sultanul e nemulțămit de Capudan; pune să-l spioneze.

(Ibid.)

LXXXVII.

Acelașĭ către aceleașĭ: Constantinopol, 22 Iulie 1628.

Sultanul, furios, trimete un Ceauș la regele Polonieĭ. pentru a se plînge că sprijine pe Cazacĭ. Cere pedeapsa șefilor. Șahim, fugar în Rusia. să fie trimes la Poartă. Altfel, rupe pacea. Noul Han a fost împotriva Polonilor.

Anexă fără dată:

La 18 (?) ale luniĭ, vestea că e stabilit Hanul. Cantemir fusese periclitat de mare zăbavă a floteĭ. Șahim se apărase vitejește, cu Cazaciĭ. Se zice că un fiŭ al luĭ Cantemir se fortifică în castelele de la Nistru. Ar vrea să se facă doar creștin! Hanul vechiŭ a fugit în munțĭ. Dar Șahim ar putea prăda cu Cazaciĭ pănă la Dunăre (și principatele).

(Ibid.)

LXXXVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ: Constantinopol, 5 August 1628.

Hanul vechiŭ e prins. „Aen Chan-Demir-Myrsa syn, van wegen den Turcxschen Keyser, met den nieuwen Passa van Tunís, gesonden een gejubeleerde spada ende broccado-veste met den tytel van Visyr aen de Porta ende het Gouvernement van Silistria, Jamboli ende Akherman....

....Luĭ Cantemir-Mîrza, din partea Sultanuluĭ, i s'a trimes. cu noul Pașă de Tunis, o spadă cu juvaiere și o haină de brocard, cu titlul de Vizir la Poartă și Guvernul de Silistra, Iamboli și Acherman....
(Ibid.)

LXXXIX.

Același către aceleașĭ ; Constantinopol, 6 Ianuar 1629.
Nemulțămirĭ cu Poloniĭ pentru adăpostul și sprijinul dat de Cazacĭ Hanuluĭ fugar și luĭ Șahim.
(Ibid.)

XC.

Același către aceleașĭ; Constantinopol, 20 Iauuar 1629.
Cazaciĭ ar fi botezat pe Șahim, făcîndu-l „Ivan offe Johan Giray" („Ivan saŭ Ioan-Ghiraĭ") și Hatmanul lor. Afirmă aceasta și solul ardelean. Dar, năvălind cu 12.000 de Cazacĭ, e bătut de Calga și Cantemır: „in den groot open velt ontrent den Nester, met een numereuse cavallerie oncingelt ende soe geslaegen gewerden, dat er qualyck een derde paert aff is gecoemen" („în marele cîmp deschis lîngă Nistru, a fost încunjurat de o mare călărime și bătut așa de tare, încît a scăpat cu greŭ pe al treilea cal"). Scapă cu fuga. Acum adună șeicĭ pentru vară. S'ar putea să iasă un războiŭ cu Poloniĭ, după pacea cu Persia.
(Ibid.)

XCI.

Același către aceleașĭ: Constantinopol. 3 Mart 1629.
Pregătirĭ ale Cazacilor și Capudanuluĭ.
(Ibid.)

XCII.

Același către aceleașĭ. Constantinopol, 17 Mart 1629.
Hanul scrie că mulțĭ Nogaĭ se declară pentru depușĭ. Cere ajutor. Se va trimete un Visir ca guvernatór de Oceacov pentru a cere capul luĭ Șahim, „dienen nu seyt dat hem

niet Iohannem Sultanum, maer regem Constantinum doet noemen“ („care se zice acum că nu se chiamă Ioan Sultănul, ci regele Constantin“). Ar putea ieși războiul cu Poloniĭ.
(Ibid.)

XCIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 30 Mart 1629.

Generalul polon e împotriva Cazacilor. Husein va pleca peste cîteva zile; va face lagăr la Silistra; dă ordine Begilor și Domnilor a se uni cu el. Hanul cere într'una ajutor.
(Ibid.)

XCIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 28 April 1629.

Hanul scrie că Șahim are multe trupe, 50 de tunurĭ, și va înarma 300 de șeice împotriva Caffeĭ.
(Ibid.)

XCV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 12 Maiŭ 1629.

Pregătirĭ ale luĭ Șahim, cu multe miĭ de Cazacĭ. Silește pe Calga a se retrage. Abaza-Pașa, cu armata din Bosnia și alțĭ Sangiacĭ de la granița ungurească, trimeșĭ acolo, „nae Acherman“ („la Acherman“), la Husein-Pașa. Probabil, și Capudan va merge, nu în Mediteranană, ci la Caffa. S'aŭ și trimes trupe. Răspunderea războiuluĭ cade pe Vizir și pe Cantemir rebelul.
(Ibid.)

XCVI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 18 August 1629.

(E menționat Abaza, Pașă de Bosnia. Nicĭo știre de la principele Ardealuluĭ. Cazaciĭ pradă în Marea Neagră, unde aproape nu se maĭ poate naviga. Galerele trimese la Constantinopol staŭ acolo pentru a păzi orașul.)

Den affgesettan prince van Moldavie heeft hem in Chotyn geretireert, sonder dat men alsnoch synd intentie weet ; de Chosacken leggen met een leger ontrent de frontieren,

om deselven, gelyck de presumptie is, iegens den inval van de Tarters te hewaeren....

„Domnul mazil al Moldoveĭ s'a retras în Hotin, fără să se știe gîndul său. Cazaciĭ staŭ cu tabăra lîngă hotare pentru a le păzi. precum se bănuieşte, împotriva năvăliriĭ Tatarilor."

(Ibid.)

XCVII

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 1-iŭ Septembre 1629.

....De Chosacken hebben een groote cooprycke stadt, doch onbemuyrt, gelyck de meeste steden van Turcquie syn. genaemt Iuslevi [1], gelegen aen den Danubius, geplundert ende verbrant ende daernae haerselven met ontrent tachtich saycken offe fregaten niet vare vant Canael vertoont. (Frică la Constantinopol și măsurĭ extraordinare.)

....Cazaciĭ aŭ prădat și ars un oraș mare de negoț, dar fără zidurĭ, ca și cele maĭ multe orașe din Turcia, anume Cozlovul, la Dunăre, și apoĭ, cu aproape 80 de șeice saŭ fregate, aŭ înnaintat nu departe de Canal....

(Ibid.)

XCVIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 15 Septembre 1629.

Cazaciĭ, cu aproape 80 de șeice, aŭ fost la Sizopoli. luînd corăbiĭ. Prind pe Pașa de Cbios. Se ieaŭ măsurĭ. Fratele Hanuluĭ și Cantemir ar fi plecat spre Polonia cu peste 150 de miĭ de oamenĭ. A venit curier din Ardeal cu mulțămirĭ. Prințul e bolnav, dar se speră că, după ce se va însănătoși, va face întreprinderile promise.

(Ibid.)

XCIX.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 29 Septembre 1629.

Groaznice prăzĭ ale Cazacilor pe coasta Asieĭ și a Europeĭ.

---

[1] Cozlov.

Turciĭ sînt decişĭ ca, după pacea cu Persia, să atace pe Polonĭ.

(Ibid.)

C.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 13 Octombre 1629.

(Se întorc galerele din Marea Neagră cu 8 şeice prinse şi 300 de persoane, luate în despărţirea de corpul flotileĭ Cazacilor. Hanul n'a plecat însuşĭ de frica luĭ Şahim. Acesta s'a retras la Nogaĭ, „by de vrienden van syn vrou" („la prieteniĭ neveste). Pleacă Calga şi Cantemir în Polonia cu peste 100.000. Se aşteaptă Iusuf-Aga şi solul luĭ Bethlen.)

Die vuyt Moldavia coemen seggen dat Schahin-Giray met de genen die hem aenhangen, wederom nae Polen was gegaen.

Snyden heeft men den prince van Valachie, die daer twe jaeren geregneert haeft, verandert, ende deselve provintie gegeven aen een, die hem, seder twe offe drie iaeren herwaerts, heeft beginnen vuyt te geven voor een bastardszoon van Stephanus Thomsa, die in syn leven prince van Moldavia is geweest. De mignons ende favoriten die rondomme den Grooten Heer syn, hebben sulcx door beloften vann een groote somme gelts by Syne Mat. iegens den wille, raet ende advys van den Cahimacham te wege gebracht. Vuyt dese menichvuldige veranderinge moet nootwendich de totale ruyne vant selve lant volgen, twelck seder myne residentie aen dese Porta wel twe derdepaerten van dorpen ende inwoenders vermindert is: „ipsa Constantinopolis foret venalis, si esset qui emeret"....

....Ceĭ ce vin din Moldova spun că Şahim-Ghiraĭ cu ceĭ ce se ţin de el a mers iar în Polonia.

De atuncĭ aŭ schimbat pe Domnul Ţeriĭ-Româneştĭ, care a domnit acolo doĭ, anĭ şi aŭ dat acea provincie unuia care de doĭ, treĭ anĭ se da aicĭ drept un fiŭ de florĭ al luĭ Ştefan Tomşa, fost Domn al Moldoveĭ. „Mignoniĭ" şi favoriţiĭ ce sînt lîngă Sultan aŭ pus la cale aceasta prin făgăduielĭ de mare sumă de banĭ, împotriva voiĭ, sfatuluĭ şi

părerii Caimacamuluĭ. Din aceste nenumărate schimbărĭ poate ieși neapărat desăvîrșita peire a aceleĭ țerĭ, care de la începutul residențeĭ mele la Poartă s'a împuținat cu două treimĭ din sate și locuitorĭ....

(Ibid.)

CI.

Translaet van het cyffer van den Orateur Haga, van 27 Octobris 1629.

Hasyusif-Aga schryfft uyt Valachie dat den prince van Transilvanie nae de frontieren van Coningryk van Hungarie gegaen is....

Traducerea cifreĭ soluluĭ Haga, 27 Octombre 1629.

Hagì-Iusuf-Aga scrie din Țara-Românească cum că prințul Ardealuluĭ a mers la hotarele regatuluĭ Ungarieĭ....

(Ibid.)

CII.

Haga către State; Constantinopol, 27 Octombre 1629.

....Den ambassadeur van den heere prince van Transilvanie, heefft den resident van Syne Hoocheyt door den expres courier voor vuyt gesonden, van syne coempste nae 't Hoff van Valachie verwittich, sulcx dat men gissinge maeckt dat hy binnen twe offe drie daegen hier sall weesen. (Iusuf scrie că prințul, „bynae gereconvalesceert zynde“ e aproape în convalescență, și pleacă spre Oradea și Cașovia. Nu se știe nimic despre Tatariĭ din Polonia.)

....Solul domnuluĭ prinț al Ardealuluĭ a înștiințat pe residentul Altețeĭ Sale prin curier trimes anume despre sosirea sa la Curtea munteană, așa încît se bănuiește că în două, treĭ zile va fi aicĭ...

(Ibid.)

CIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 10 Novembre 1629.

(Ambasadorul Ardealuluĭ și Iusuf ajung la Constantinopol

la 31 Octombre. La 6 ale luniĭ următoare, audiență la Sultan, căruia-ĭ daŭ tribut și darurĭ. Prințul a avut dropică „seer dangereuse“ („foarte primejdioasă“); i se scot peste 100 de pfunzĭ de apă. Tatariĭ aŭ prădat tare, ca niciodată.)

Nu opstaende voer, terwyl ich doende ben met het schryven, coempt hier tyding over Moldavie dat de Tarters in haeren vuyttocht op den frontieren van de Poelen waergenoemen ende dapper geslagen syn geweest....

....Totușĭ, acuma cînd scriŭ aceasta, vine veste din Moldova că Tatariĭ la ieșirea lor aŭ fost descoperițĭ la hotarele Poloniei și strașnic bătuțĭ....

(Ibid.)

CIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 24 Novembre 1629.

Pentru afacerile Tatarilor, trimete o scrisoare din Moldova.

Anexă la 22 Decembre 1629:

Cazaciĭ pradă tot în Marea Neagră cu 60 de șeicĭ Atacă porturĭ din Crimeia și le ieaŭ noaptea. Și 600 de Cazacĭ rușĭ sînt de cealaltă parte a Crimeiĭ, cu circa 30 de șeicĭ. Pregătirĭ ale luĭ Calga și Cantemir împotriva Polonilor.

(Ibid.)

CV.

Acelașĭ către aceleașĭ: Constantinopol, 26 Ianuar 1630.

Cazaciĭ se gătesc de războiŭ. Capudanul va merge în Marea Neagră.

(Ibid.)

CVI.

Acelașĭ către aceleașĭ, Constantinopol, 2 Mart 1630.

(Șahim se gătește la Cerchesĭ, la rudele femeiĭ. Frică de atac combinat cu Cazaciĭ. Ciumă mare la Tatarĭ.) Den affgesetten gouverneur van Buda, Mortaza-Bassa, een seer douch ende ervaeren capiteyn, is gecommandeert van Belgrado nae Ousy te vertrecken om over de turcxsche troupen te lande te commanderen....

....Guvernatorul depus al Budeĭ, Murteza-Pașa, un căpitan foarte energic și încercat, are poruncĭ de a merge de la Belgrad la Ozŭ (Oceacov) pentru a comandà trupele turceștĭ de uscat....

(Ibid.)

CVII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 1-iŭ Iunie 1630.

Luptă a luĭ Koniecpolski cu Cazaciĭ, din motive religioase.

(Ibid.)

CVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 13 Iulie 1630.

Motivele religioase provoacă o ruptură tot maĭ hotărîtă între Cazacĭ și Polonĭ. Ceĭ d'întăiŭ gîndesc a se uni cu Turciĭ și Tatariĭ. „Daernae ick weet dat den Capitan-Passa tracht ende allerhande middelen door den nieuwen prince van Moldavie, wiens broeder een van de principaelste abdyen onder de Rutenen besit, sall laten voerwenden. („Apoĭ știŭ eŭ că acest Capudan-Pașa va încerca felurite mijloace prin noul Domn al Moldoveĭ, al căruia frate are una din mănăstirile cele maĭ însemnate la Rutenĭ [1]")

(Hanul ar fi trimes 8.000 de Tatarĭ în Polonia. Calga cu Cantemir sînt și eĭ gata. Se crede că se vor uni și trupele de la hotare, ale luĭ Mustafà-Pașa. Nu vine solul polon anunțat. Flota va pleca în Marea Neagră.)

(Ibid.)

CIX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 27 Iulie 1630.

Iar aŭ învins Cazaciĭ pe Polonĭ. Tatariĭ pradă și eĭ.

(Ibid.)

CX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 10 August 1630.

Solul polon la Ponte-Piccolo, cu suită de 50 de persoane. Mînĭ intră în Constantinopol. A fost și la Oceacov, la Capudan.

(Ibid.)

---

[1] Moise și Petru Movilă.

CXI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 24 August 1630

Solul polon a sosit la 11 ale luniĭ. La 20, audiență la Sultan. Promite a opri pe Cazacĭ, de se opresc Tatariĭ. Şi pentru afacerile Ardealuluĭ.

(Ibid.)

CXII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ: Constantinopol, 14 Septembre 1630.

Solul polon cere reînnoirea tratatuluĭ de la Hotin, dar e refusat. Caimacamul spune că, de maĭ vin Cazaciĭ, va fi războiŭ. După dorința luĭ Murteza, se cere înlocuirea, la hotare, a garnisoanelor căzăceştĭ cu Polonĭ.

(Ibid.)

CXIII.

Se pare a se fi făcut înțelegere între Polonĭ şi Turcĭ. Dar Hanul cere darul celvechiŭ.

„Den prince van Valachie heeft door den expres courier den Cahimacham geadverteert dat den Palatyn van Hungarie hem gereet maeckte om in Transilvanie te yallen; de Passes van Buda, Themiswar, Agria ende alle andere officieren van de grensen schryven expresselyck dat de princesse, verleyt werdende door de papiste factie, met den selven intelligentie heeft“....

....Domnul Țeriĭ-Româneştĭ a înştiințat prin sol anume pe Caimacam cum că Palatinul Ungarieĭ se găteşte a năvăli în Ardeal; Paşiĭ de Buda, Timişoara, Erlau şi alțĭ dregătorĭ de la hotare scriŭ lămurit că prinсipesa, fiind înşelată de facțiunea papistă. are înțelegere cu el....

(Ibid.)

CXIV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 12 Octombre 1630.

Capudanul vine în triumf cu 50 de galere, luate de la Cazacĭ.

(Ibid.)

CXV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 20 Ianuar 1631.

Știre din Moldova că Poloniĭ se gătesc pentru a ataca în vară pe Moscovițĭ.

(Ibid.)

CXVI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 4 Februar 1631.

Rákóczy cere ajutor la Murteza de Silistra și la Cantemir.

(Ibid.)

CXVII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 8 Mart 1631.

Hanul rechiamă trupele sale de la Vizir. Zice că de frica Rușilor și Cazacilor.

(Ibid.)

CXVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 22 Mart 1631.

Se dă ordine Hanuluĭ și Domnilor a ajuta, la cerere, pe Rákóczy.

(Ibid.)

CXIX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 19 April 1631.

....Ick heb advys vuyt Moldavie dat de Polen geresolveert hebben den oorloch iegens Moscovie aentevangen, ende den prince Vladislaum generael te maecken....

(Koniecpolski cere luĭ Murteza, Pașă de Oceacov, să mijlocească o pace între Polonĭ și Tatarĭ. Promite donativul, restituirea prinșilor (și un Sultan-Ghiraĭ). Dar iarășĭ veste de Cazacĭ pe Mare. Totușĭ Turciĭ sînt dispușĭ la pace.)

....Am știre din Moldova că Poloniĭ s'aŭ hotărît a începe războiul în Moscovia și a face general pe principele Vladislav....

(Ibid.)

CXX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 21 Maiŭ 1631.

„Den Passa van Silistria“ a prins la 500 de Cazacĭ cu 30 de șeice, pe Mare, saŭ i-a ucis [1].

(Ibid.)

[1] Și la 5 Iunie e pomenit Murteza-Pașa de Silistra.

CXXI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 5 Iulie 1631.

Pradă Cazaciĭ moscovițĭ. Pe Mare, pradă şi ceĭ polonĭ, cu multe şeicĭ.

(Ibid.)

CXXII

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 19 Iulie 1631.

Cazaciĭ sînt iar în luptă cu Poloniĭ. Îĭ înving. Koniecpolski se găteşte împotriva lor.

(Ibid.)

CXXIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ, Constantinopol, 6 Decembre 1631.

....Ende aen Abasa-Passa van Silistria, Ousi ende de poelsche grensen, twelck Murtaza-Passa (van wien in myn brieft van den XXj Novembris mentie heb gemaeckt gehadt heeft. (S'ar putea ca Murteza, cunoscut ca bun militar, să devie Mare-Vizir.)

....Şi luĭ Abaza-Paşa de Silistra, Ozu (Oceacov) şi granițele polone, pe care Murteza-Paşa (despre care am pomenit în scrisoarea mea de la 21 Novembre)....

(Ibid.)

CXXIV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ, Constantinopol, 24 Iulie 1632.

....Den ambassadeur van Con. Mat. van Swede, in sulcker vouge als in den voorgaenden verhalt ist, aftscheyt by den Keyser genoemen hebbende, is op den XIj deses nae Transilvanie vertroeken. geaccompagniert met een Siaus van dese Porta, van den welcken tot int Hoft van Valachie, ende van daer door een gedeputeerden van den prince tot in Transilvanie geleyt sall werden....

... Ambasadorul Măriei-Sale regeluĭ Suedieĭ, cu alaiul despre care am vorbit în scrisoarea precedentă, după audiența de

plecare la Sultan, a plecat la 12 spre Ardeal, întovărășit de un Ceauș al Porții, de care va fi condus până la Curtea munteană și de acolo, printr'un delegat al Domnului, în Ardeal....

(Ibid.)

CXXV.

Același către aceleași; Constantinopol, 20 August 1632.

Abaza ar cere revocarea ordinelor date. Arată lipsa de cai, trăsuri, haine, etc. Ar fi nemulțămite deci trupele. Dar laudele solilor moscoviți despre succesele Țarului fac a se confirma ordinele către Abaza, „ende tot dien fyne syn aen denselven ende Chant-Emyr ende de moldavise ende walachise princen eenige broccade-vesten ende de bevelen tot sodanige expeditie noodich op den XIIIj deses met expresse capisys off deurwaerden in alle diligentie op de poste toegesonden". Va fi mare emoție în Polonia.

....Și pentru acest scop s'aŭ trimes la Abaza și la Cantemir, precum și la Domnii Moldovei și Țerii-Românești, câteva caftane de brocard și poruncile trebuitoare pentru o asemènea expediție, la 14 ale lunii, prin capugii saŭ portari anume, în cea mai mare grabă, cu poșta....

(Ibid.)

CXXVI.

Același către aceleași; Constantinopol, 24 Septembre 1632.

De vre-o trei săptămîni a venit, pe neașteptate și liber, Șahim, cu soția și copiii, și se predă Împăratului, însă acesta îl iartă. Apoi e trimes, pentru a nu supăra pe Han, la Rodos, unde stătuse odată și fratele lui.

(Ibid.)

CXXVII.

Același către aceleași; Constantinopol. 15 Octombre 1632.

....Abaza-Passa leyt met den den prince van Moldavie Valachie ende Cantemyr in ende rontsomme Chotyn d'w terste grensen van Polen, alwaer de gedeputeerdens van den

generael Koniecpolsky over en neergaen, om te sien offe men can accorderen. De Cosacquen (ontrent veertich saicks starck, waervan, een van d'andere affgedwaelt zynde, door de turcksche galleyens genomen is) hebben deese soemer vry veel quaets gedaen in de Swartte Zee ende by Trapeson de eenige steedekens oock casteeltjens affgeloopen ende geplundertt,—sulcx dat men seer jegens de Polen geirriteert is, en buytten twyfel groote resentiment soude toenen, by aldien de onverwachte aggressien de an de Persianen daer niet tusschen waer gecoomen...

....Abaza-Paşa stă, cu Domnul Moldoveĭ, al Ţeriĭ-Româneştĭ şi Cantemir la şi lîngă Hotin, graniţa extremă a Poloniei, pe unde trimeşiĭ Hatmanuluĭ Koniecpolski se duc şi vin ca să vadă de se poate face pacea. Cazaciĭ (avînd 40 de şeicĭ, dintre care una, fiind despărţită de celelalte, a fost prinsă de galerele turceştĭ), aŭ făcut în voie, vara aceasta, mult răŭ în Marea Neagră şi aŭ atacat şi prădat lîngă Trapezunt cîteva orăşele şi castele maĭ micĭ, aşa încît aicĭ sînt foarte iritaţĭ (Turciĭ) împotriva Polonilor şi fără îndoială va fi ieşit la iveală o mare pornire de răzbunare, dacă n'ar fi venit la mijloc neaşteptata agresiune împotriva Persanilor....

(Ibid.)

CXXVIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 16 Novembre 1632.

....Gisteren avont is er een courier van Abasa-Passa gecoemen. Men seyt dat hy eyntlyck den Nester gepassert is, het poelsche leger geslagen ende Camenitz ingenomen, geplundert ende den grooten beuyt becoemen soude hebben. Waervan, will Godt, met de naeste brieven maerder versaeckerheyt sall schryven....

....Ierĭ seara a venit un curier de la Abaza-Paşa. Se zice că acesta a trecut în sfîrşit Nistrul, a bătut tabăra polonă şi a luat Cameniţa, a prădat-o şi a luat bogăţie multă. Cu

ajutorul luĭ Dumnezeŭ voiŭ' scrie cu maĭ multă siguranță în scrisorile următoare....

(Ibid.)

CXXIX.

Acelaşĭ către aceleaşĭ : Constantinopol, 10 Decembre 1632.

....Abasa-Passa heeft het castell van Camenitz, twelck men sey dat seer starck is, ende op een staenrock leyt, niet kennen veroveren, maer de stadt ende eenige houte palancken geplundert ende verbrant, veel volcx doetgeslagen ende van de gevangens ende den beuyt eenige wagens voll, waeronder veel vrouven ende kinderen, hier gesonden. De princen van Moldavie ende Valachie, die by den oorloch iegens Polen groote schade lyden, syn daermede present geweest, ende souden garne de saecken door haere mediatie doen accommoderen. Het schynt dat Abasa-Passa syn voornemen is, om, by dese gelegentheyt van den oorlogh tusschen Polen ende Moscovie, het poolsche Ryck (twelck noyt het alderminste present aen de Turcken heeft willen geven) tributaris te maecken. Twelck niemant onder de Christenen can gelouven dat het succederen sall. (De cîteva zile, la Ponte-Grande [1], a venit un sol polon, şi, pentru a nu da de Abaza, a luat alt drum. Vine pentru a întreba de causa lupteĭ şi a pregăti o mare solie. Sultanul, „willende de saecken van Polen tot de directie van Abasa-Passa laten" („vrînd să lase afacerile Polonieĭ supt conducerea luĭ Abaza-Paşa"), nu l-a primit, ci l-a retrimes la el; e un bătrîn, căruia drumul de iarnă-ĭ va fi greŭ. Tînărul Sultan e foarte inimos şi gata de războiŭ.

....Abaza-Paşa n'a putut lua cetatea Camenițeĭ, care se zice că e foarte tare şi e aşezată pe o stîncă de piatră, dar a prădat şi ars oraşul şi cîteva pălăncĭ exterioare, a ucis multă oaste şi a trimes aicĭ cîteva care pline de pradă şi de prinşĭ, între carĭ sînt multe femeĭ şi copiĭ. Domniĭ Moldoveĭ şi Țeriĭ-Româneştĭ, carĭ sufăr marĭ pagube din pri-

---

[1] Buiuc-Cecmege.

cina războiuluĭ împotriva Polonieĭ, aŭ fost de față și ar fi împăcat bucuros lucrurile prin mijlocirea lor. Se pare că gîndul luĭ Abaza-Pașa este să facă birnic regatul Polonieĭ (care până acum n'a voit să dea nicĭ cel maĭ mic peșcheș Turcilor), cu acest prilej al războiuluĭ dintre Polonĭ și Muscalĭ. Ceia ce nimenĭ dintre creștinĭ nu crede că s'ar putea întîmpla....

(Ibid.)

CXXX.

Acelașĭ către aceleașĭ. Constantinopol, 1-iŭ April 1633.

Solul polon cere a nu se maĭ lucra la castelele de la Nipru. Probabil că se va cere de către Turcĭ oprirea Cazacilor și că ambasadorul va reclamà întâiŭ dărîmarea fortuluĭ făcut de Tatarĭ împotriva tratatelor, de partea lor.

(Ibid.)

CXXXI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 15 April 1633.

Solul polon a cerut, în adevăr, părăsirea castelelor și a spus că regele nu răspunde de Cazacĭ, dacă nu se dărîmă fortul tatar.

(Ibid.)

CXXXII.

Acelașĭ către aceleașĭ· Constantinopol, 29 April 1633.

Solul a plecat cu răspunsul că liniștea Tatarilor atîrnă de a Cazacilor.

(Ibid.)

CXXXIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 1-iŭ August 1633.

....In de quartieren van Europa ist oock niet sonder remuement. De Tarters, die tusschen den Danubius ende Boristhenes woonen, ontrent twintich duysent starck, hebben een inval in Polen gedaen, gerooft, gebrant ende veel arme menschen wechgevoert, alhoewel int wederkeeren veel van deselven dootgeslaegen syn geworden. Men seyt oock dat een zoon van den Coning van Tartarie op nieus met tachtich duysent mannen jegens Polen opgetrocken is, door

bevel, off ten minsten met conniventie, van de Porta. Abasa-Passa, governeur van Ousy, heefft desgelicx een groot leger versamelt, hemselven niet anders gelatende als off hy gesamentlyck met de Tarters. met de moldauische ende valachische princen, den chrych openbaorlyck jegens de Crone van Polen wilde beginnen. D'intentie van den Grooten Heer is geweest om Abasa-Passa beylerbey van Romulie te maecken ende met de gansche militie van Europa jegens Polen te senden, maer deselve resolutie is wederom verandert, om dat men eerst de coempst van den extraordinaris ambassadeur van Polen, die herwaerts gedestineert is, wil verwachten, ende sien off de Chosacken ingehonden werden. Ondertusschen sullen de Polen dese gansche zoemer in de onseeckerheyt van de vrede blyven ende daerhalven genootsaeckt weesen, haere frontieren met veel volcx beset te houden; twelck de Moscovyters geen cleyne diversie ende avantage sall geven. (A fost discuție cînd cu primul sol rus, ce titlu să se dea stăpînuluĭ luĭ. E consultat și Muftiul; s'a cercetat obiceiul.)

....În lagărul din Europa iarășĭ nu e prea multă mișcare. Tatariĭ ce locuiesc între Dunăre și Nipru, în număr de aproape 20.000, aŭ făcut o năvălire în Polonia, aŭ prădat, aŭ ars și aŭ luat cu sine mulțĭ oamenĭ săracĭ, de și la întoarcere mulțĭ din eĭ aŭ fost ucișĭ. Se maĭ zice că un fiŭ al Hanuluĭ tătăresc, cu 80.000 de oamenĭ. a pornit iarășĭ împotriva Poloniei, din porunca orĭ măcar cu voia Porțiĭ. Abaza-Pașa, guvernator de Ozŭ, a strîns și el o tabără mare, dîndu-șĭ înfățișare ca și cum, împreună cu Tatariĭ, cu Domniĭ Moldoveĭ și Țeriĭ-Româneștĭ, ar voi să înceapă fățiș războiul împotriva Coroaneĭ Poloniei. Gîndul Sultanuluĭ a fost să facă pe Abaza-Pașa beglerbeg al Rumelieĭ și să-l trimeată cu toată oastea Europeĭ împotriva Poloniei, dar această hotărîre a fost iarășĭ schimbată pentru că vreaŭ să aștepte întăiŭ venirea ambasadoruluĭ extraordinar al Poloniei, care e trimes într'acoace, și să vadă dacă se vor opri Cazaciĭ. Până atuncĭ Poloniĭ vor rămînea toată vara

în nesiguranță de spre pace și vor fi astfel siliți a-șĭ ținea hotarele păzite cu multă oaste: ceia ce nu va fi de puțină diversiune și folos Muscalilor....

(Ibid.)

CXXXIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 6 Ianuar 1634.

Solĭ rușĭ se plîng că, în loc de a ajuta. fiul Hanuluĭ a prădat în Rusia, în vara trecută.

(Ibid.)

CXXXV.

Acelașĭ către aceleașĭ, Constantinopol, 5 Februar 1634.

Marĭ pregătirĭ ale Turcilor împotriva Polonilor. N'a sosit ambasadorul.

(Ibid.)

CXXXVI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 23 Februar 1634.

Solul, Alexandru Trzebinski, subcamerariul regeluĭ Poloniei și Palatin de Lemberg, a sosit „aproape". Poimîne se zice că va fi în Constantinopol. A aflat în cale pe Abaza. dar are ordin a nu vorbi decît Sultanuluĭ. Se ieaŭ măsurĭ de războiŭ în Turcia Se vor aduna trupele la Adrianopol.

(Ibid.)

CXXXVII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 15 Mart 1634.

Abaza-Mehmed-Pașa, „met den ambassadeur van Poolen getracteert hebbende" („isprăvind negocierile cu ambasadorul Poloniei"), se întoarce la Constantinopol. Apoĭ, la 1-iŭ April, vine solul polon, cu aproape 200 de persoane. E bine primit. Tratează cu Abaza, care are conducerea negocierilor, și cu Caimacamul. La 7 ale luniĭ, audiență la Sultan, de care e foarte bine primit, solemn. Sultanul cere stricarea castelelor de la graniță, recomandă turcirea Polonilor (!) și cere tribut. Solul răspunde, la întăiul punct numaĭ, că trebuie aprobarea dieteĭ. Adusese darurĭ.

(Ibid.)

CXXXVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 5 April 1634.

Sultanul va ieși din Constantinopol. Abaza e trimes la corturĭ.

(Ibid.)

CXXXIX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 1-iŭ Maiŭ 1634.

Plîngerĭ împotriva luĭ Abaza pentru extorsiĭ, încurajate de rivalul săŭ Murteza.

(Ibid.)

CXL.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 31 Maiŭ 1634.

(Cazaciĭ, cu 36 de șeicĭ, sînt pe Mare. Aŭ prădat „een vermoerde stadt ende haven in den mont van den Danubius gelegen, genaempt Baltzic" („o cetate întărită și port la gura Dunăriĭ, anume Balcic"): ucid 300 de oamenĭ, prind 400 și răscumpără cu 20 de miĭ sultaninĭ, „realen". Sultanul e furios: dă ordin a fi trupele gata pe ziua de 10 Iunie.) Abasa-Passa, niet tegenstaende dat hy van syn gouvernement affgeseth is, continuieert in de voorgaende gracie ende was met een groote pompe ende ontrent ses duysent uuytgelesen ruyters tot Adrianopolj gearriveert. (Hanul anunță că e gata de războiŭ. Capudanul cu flota e în Marea Neagră. Beglerbegul Grecieĭ se află la Filiopopol. Va avea cu el și pe ceĭ doĭ Domnĭ și pe Tatarĭ. Se va face pod pe Dunăre.)

....Abaza-Pașa, cu toate că a fost depus din guvernămîntul săŭ, rămîne ca și înnainte în favoare și a sosit cu pompă mare, urmat de vre-o 6 000 de călărețĭ aleșĭ la Adrianopol....

(Ibid.)

CXLI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 22 Iunie 1634.

Pe la mijlocul Bairamuluĭ, aŭ venit scrisorile anexate de la Hatmanul polon. Divan pentru acelașĭ. Se hotărește a

aștepta o lună întoarcerea din Polonia a luĭ Șahim-Aga. Viziriĭ sînt pentru pace, Sultanul pentru războiŭ, de se va da cel maĭ mic pretext. Se speră o „acomodare“.

Capudanul, cu opt din cele maĭ bune galere, a întîlnit 32 de șeicĭ ale Cazacilor „tusschen Varna ende Acherman“ („între Varna și Acherman“). După o luptă admirabilă a Cazacilor, pe care o recunosc toțĭ Turciĭ, parte înnecate, parte date la mal. Fugariĭ sînt prinșĭ pe uscat de Tatarĭ. Prada e reluată.

Anexă: Scrisoarea luĭ Koniecpolski către Caimacam (Bar, 21 Maiŭ 1634).

A aflat de la Șahim-Aga cererile: a) dărîmarea cetăților; b) plata de tribut Tatarilor; c) oprirea Cazacilor. Regele e gata a dărîma cetățile clădite de nevoia Tatarilor pe pămînt turcesc, dar va păstra pe cele din Polonia, neoprite nicĭ de Soliman al II-lea. Tatariĭ, cînd se poartă bine, aŭ darurĭ, ca în ultimul timp. În sfîrșit, a dovedit, luptînd împotriva lor, că nu ațîță el pe Cazacĭ. Îndată ce a sosit Aga, a raportat regeluĭ, al căruĭ răspuns îl așteaptă.

În duplicat, și scrisoarea luĭ Koniecpolski către Abaza-Mehmed. Solul regal a spus că Abaza vrea pacea „din toată inima“. Și el o vrea. Dar, dacă e cineva care vrea războiŭ, el, Koniecpolski, nu se teme. Dumnezeŭ va pedepsi pe ceĭ ce provoacă vărsare de sînge (Bar, 22 Maiŭ 1634).

(Ibid.)

CXLII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 14 Iulie 1634.

Comunică scrisoarea către Abaza. Șahim anunță prin curier special că Poloniĭ sînt dispușĭ la pace. Miniștriĭ carĭ nu vreaŭ războiul aŭ zăbovit intenționat vremea potrivită pentru expediție.

(Ivid.)

CXLIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 11 August 1634.

La 30 Iunie Șahim a vorbit cu regele la Vilna. Asigurărĭ

de pace, dar solul tot zăbovește. La 22 Iulie lagărul turcesc a plecat spre Dunăre. Comandă Murteza. E descrisă armata. „By de welcken haer oock vervougen sullen de legers van den prince van Transilvanie, van de Vaivoden van Moldavie, ende Valachie, van den tarterschen Coning, ende de Tarters woenende int turcxs[che] gebiet, onder den oversten Cantemyr“ („pe care oaste o vor urmà taberele prințuluĭ Ardealuluĭ, ale Voevozilor Moldoveĭ și Țeriĭ-Româneștĭ, a Hanuluĭ tătăresc și Tatariĭ ce locuiesc pe pămînt turcesc, supt conducerea luĭ Cantemir“). Candidatura luĭ Abaza ca șef nu e recomandată Sultanuluĭ de Divan Intervine pentru pace și Rákóczy.

Anexă: Koniecpolski către Rákóczy (Bar, „die 30 *(sic)*, anno 1634“). Arătase Rákóczy ce cer Turciĭ. „Quibus acceptatis, Imperator Turcarum Tartaros budziacenses paratus est refrenare ac litteras foederis renovare.“ Arată dreptatea pentru cetățĭ Proprietariĭ moșiilor aŭ privilegiĭ regale. „Imo, quod maius est, in veteribus rationibus, calculis ac metricae *(sic)* provinciae Valachiae videre licet incolas eius pendisse certam pensionem ut in loco Koenbeg *(sic)*, mari assito... [sal] *(rupt)*, conquirere possent... Praesto esse possunt Turcis annosi homines qui referent coadunatam in Campis hominum colluviem, de qua neque dux exercituum, nec quisquam scire poterat, Tchiniam tractumque bellogradensem seu Albae Graecae funditus toties sustulisse.“ Recunoaște că, zvonindu-se războiŭ cu Turciĭ, aŭ plecat 40 de șeice, dar a oprit și va opri alte 400. ce se gătiaŭ. Le va opri, „si Tartari frenabuntur, si e budciacensibus campis iuxta pacta in Tauricam abigentur, si vetera iura restaurentur amicitiae, si pax redierit alma... Amplectemur pacem, sed honestam.“

(Ibid.)

CXLIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 24 August 1634.

(Alaltăierĭ a sosit Capugì-bașa de la Caimacam care fusese în lagăr la Murteza. E trimes anume de acelașĭ cu știrea

că Şahim a plecat spre Turcia cu un sol polon, pentru pace.) Waermede het leger, twelck weynich tyts te voorn den Danubius gepasseert was, op den valachischen boden blyfft leggen, d'aencompst van dito Schahyn-Aga ende ambassadeur verwachtende : daer is een groote sterffte ende gebrech onder de paerden, gecauseert doort ongemack, twelck tot Adrianopoli, soo lang in een laech, ende overmits den menichvuldigen regen, die daer gevallen is, slickich velt, stil leggende geleden hebben, waerop coemende te marcheren in de grootste hette van de zoemer, de voeten van de paerden seer bedorven ende gestroppiert syn gewerden, ende onder de menschen allerhande coortzen ende siechten regneerden. (Pacea pare probabilă. Ierĭ a fost arestat Abaza, despoiat şi i s'aŭ confiscat averile. A fost gîtuit noaptea, iar trupul pus în palatul fostuluĭ Vizir, Halil, care-l favorisase. Dar îngropare i s'a făcut ca de Mare-Vizir, în capela ucisuluĭ Murad-Paşa, şi a fost întovărăşit cortegiul de toată Curtea. Înnainte de a muri, înşirase în scris Sultanuluĭ toate meritele sale şi ceruse a nu i se da trupul, spre a-l insulta, Ienicerilor, ca de obiceiŭ. Atuncĭ Sultanul ordonă pompa. „Met welck contentement dien dapferen helt ende vermaerden Abasa-Passa flagellum Ianitsarorum courageuselyck syn leven heefft geeyndicht." Cu el se va mîntui şi războiul cu Poloniĭ.)

....Aşa încît pentru aceia tabăra, care cu puţin înnainte trecuse Dunărea, rămîne pe pămînt muntean, aşteptînd sosirea aceluĭ Şahim-Aga şi a soluluĭ; s'a stîrnit acolo o mare moarte şi prăpădenie între caĭ, pricinuită de starea îndelungată la Adrianopol şi, peste aceasta, de ploaia deasă şi altă stare pe loc, după care aŭ trebuit să pornească pe căldura cea maĭ mare a veriĭ, aşa încît picioarele cailor s'aŭ stricat foarte; şi între oamenĭ bîntuie tot felul de molime şi bolĭ...

Cu care mulţămită viteazul eroŭ şi vestitul Abaza-Paşa, flagelul Ienicerilor, şi-a mîntuit inimos viaţa....

(Ibid.)

CXLV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 20 Septembre 1634.

....Hier is tyding dat den ambassadeur van Polen door Moldavie gepasseert ende int Hoff van den prince van Valachie aengecoemen was, om voorts nae den generael Mortaza-Passa in te leger te reysen. (Se crede că vine cu pacea sigură. I se gătește gazdă la Constantinopol. Koniecpolski trimesese la Murteza și un sol al luĭ. Oprește pe Șahim la Camenița, „onder seecker pretext, van offer yt op de frontieren te verrichten moecht wesen, daer syne presentie noodich waer" („supt pretext de a face jertfe[1] la hotare, unde presența sa ar fi de nevoie"), ca zălog pentru orĭce cas. Sultanul a dat un chiparos pentru mormîntul luĭ Abaza „met aen decsel van groen chamelet... behangen" („acoperit cu camelot verde"), extremă onoare. Unuĭ nepot, recomandat de el, îĭ acordă o mică parte din avere și un sangiacat în Asia.

....Aicĭ avem vestea că ambasadorul Polonieĭ a trecut prin Moldova și a sosit la Curtea Domnuluĭ Țeriĭ-Româneștĭ pentru a călători apoĭ maĭ departe, în tabăra luĭ Murteza-Pașa....

(*Ibid*.)

CXLVI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 14 Octombre 1634.

Reținerea luĭ Șahim la Camenița e răŭ primită de Sultan și Murteza. Acesta nu permite soluluĭ polon a veni la Poartă. Se anunță sosirea luĭ Șahim. Koniecpolski îĭ dă drumul. La 10 ale luniĭ sosește la Constantinopol. Spune că s'a împăcat lucrul. S'aŭ îndatorat Polonilor în privința cetăților și a Cazacilor. Promit Turciĭ „dat men Cantemyr met alle de Tarters die van hem dependeren, van de poelsche grensen sall doen lichten ende elders transporteren, waerby de Polen meer avantagie sullen reechenen als de Turcken, die van deselve palancken gaen schaede conde verwachten,

[1] De Curban-Bairam.

(Nu se ştie încă despre tributul către Han.) Det turxsche leger leyt noch op geene zyde van den Danubius, waer door den prince van Transilvanie in groote jelousie zynde, syn tresorier, den Heer Franciscus Miko, aen den generael Mortaza-Passa gesondent heefft, om t'ondersoucken, wat disseen de Turcken soude moegen hebben ende den macht vant leger t'erkennen. (I se daŭ „vorbe bune". Pleacă. Cere alt sol la Caimacam, ca Moise Székely. Să fie trimes, după promisiune, la Rodos.

....Că se vor ridica de la hotarele polone Cantemir cu toţĭ Tatariĭ ce atîrnă de el şi se vor mută aiurea; din care lucru Poloniĭ vor trage maĭ mult folos decît Turciĭ, cari nu pot aştepta vre-o pagubă de la acele pălăncĭ... Tabăra turcească se află încă pe cellalt mal al Dunăriĭ, pentru care fiind în foarte mare frică principele Ardealuluĭ, a trimes pe tesaurariul săŭ, d. Francisc Mikó, la Serascherul Murteza-Paşa, ca să cerceteze ce scop pot să aibă Turciĭ şi să recunoască puterea lagăruluĭ....

(Ibid.)

CXLVII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 4 Novembre 1634.

La 19 Octombre soseşte ambasadorul polon. E bine primit. La 22 ale luniĭ, audienţă la Sultan. Cere şi clausula de introdus ca 2-5 şeicĭ şi 100-500 de Tatarĭ să nu poată fi primiţĭ drept motive de războiŭ. Nu vrea Sultanul. Hotărîrea e de lăsat şefilor de la hotare.

(Ibid.)

CXLVIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 25 Novembre 1634.

La 6 ale luniĭ, pleacă solul polon. Cu el are ceauş, spre Murteza, cu pacea. Hotarele vechĭ; clausele cu Cazaciĭ şi Tatariĭ; tribut către Han. Dreptatea cetăţilor e recunoscută; nu se vorbeşte de ele în pace.) Den Oversten Cante-Emyr

die veel nogaysche Tarters onder hem heefft, ende iaerlicx groote schade in Polen dede, is, tot een aenvang van der observatie vant geent hier beloofft is, van de frontieren van Polen, daer hy als een Passa commandeerde, gelicht, ende op dese zyde van den Danubius gebracht. (Murteza licenţiază trupele. Aşteaptă la Constantinopol. Se consideră pacea ca provisorie. Caimacamul ar fi spus ambasadoruluĭ polon că va fi războiŭ şi pentru o şeică.

....Căpetenia Cantemir, care are mulţĭ Tatarĭ nogaĭ supt el şi face în fiecare an pagubă mare în Polonia, a fost scos de la hotarele Poloniei, unde comandà ca un Paşă, ca un semn al observăriĭ celor ce s'aŭ făgăduit aice, şi adus de ceastălaltă parte a Dunăriĭ....

(Ibid.)

CXLIX.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 9 Februar 1635.

....Cant-Emyr Myrza, die met syne tartersche troupen van de poelsche frontieren op dese zyde van de Danubius gebracht was, hem selven daermiet vertrouwende, is sonder voorweten, veel min licentie van de Porta, wederom op geene zyde, in syn ouwe woenplaets gegaen, ende men seyt ooch dat syne Tarters alrede een invall in Polen gedaen hebben; doch daervan den is geen seeckerheyt. (Dar vor veni, de sigur, Cazaciĭ.)

....Cantemir-Mîrza, care a fost adus cu cetele luĭ tătăreştĭ de la hotarele polone de ceastălaltă parte a Dunăriĭ, cu de la sine putere şi fără ştiinţa, şi încă maĭ puţin învoirea, Porţiĭ, s'a dus iarăşĭ pe cellalt mal, în vechile luĭ sălaşurĭ, şi se maĭ spune că Tatariĭ luĭ aŭ şi făcut o năvălire în Polonia, — dar despre aceasta nu e niciŏ siguranţă....

(Ibid.)

CL.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 7 Mart 1635.

Ierĭ sara, pe neaşteptate, Sultanul face un noŭ Han, fiŭ

al luĭ Devlet. Gianibec-Ghiraĭ-Han e destituit pentru că fiul luĭ a atacat în 1634 pe Ruşĭ, nu pe Polonĭ. E bănuit că se înţelege cu Poloniĭ.

(Ibid.)

CLI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 3 April 1635.

O parte din galere în Marea Neagră contra Cazacilor, cu toată pacea.

(Ibid.)

CLII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 1-iŭ Iunie 1635.

Koniecpolski spune că a ars şeicele şi, în schimb, Tatariĭ pradă „ende dat men Cant-Emyr, die wederom ontrent de grensen gecoemen was, volgens het laetst accord soude doen vertrecken" („şi Cantemir, care iarăşĭ a venit în părţile de la hotare, potrivit cu tratatul din urmă, va fi adus înnapoĭ"). Se răspunde că noul Han va decapita pe şefiĭ prădăciuniĭ şi va restitui pe prinşĭ, „dat Cant-Emyr recommandeert was, om over Trebisonde nae het leger te reysen, ende den Keyser te volgen" („că i s'a dat în seamă luĭ Cantemir să meargă cu tabăra peste Trapezunt şi să urmeze Împăratuluĭ"). S'a scusat cu boala; de nu o va face, se vor lua măsurĭ. Dar se aude de prădarea de către Cazacĭ a unuĭ loc lîngă Canal. Se ieaŭ măsurĭ de pază".

(Ibid.)

CLIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 26 Iunie 1635.

Hanul depus a sosit. Voise a merge la Sultan, dar a fost oprit de guvernatorul de Castemuni.

(Ibid.)

CLIV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ ; Constantinopol, 13 August 1635.

Cazaciĭ polonĭ şi ruşĭ pradă pe Mare. Ar putea ieşi un războiŭ cu Polonia.

(Ibid.)

CLV.

Acelașĭ către aceleașĭ ; Constantinopol, 8 Septembre 1635.

....Hier is een edelman gecoemen van den Coning van Polen met groote clachten over den prince van Moldavia ende principalyck de Tarters van Cant-Emyr, die wederom een invall ende groote schade in Polen gedaen hebben, Des Coninx brieven aen den Keyser seyt hy dat gelasticht is personelyck aen Syne Mat. te draegen, maer off den Cahimacham sulcx toe salt haeten, is onseecher....

....Aicĭ a venit un nobil de la regele Polonicĭ, cu plîngerĭ marĭ împotriva Domnuluĭ Moldoveĭ, și maĭ ales a Tatarilor luĭ Cantemir, cari iarășĭ aŭ făcut o năvălire și pagubă mare în Polonia. Scrisorile regeluĭ către Împărat spun că e însărcinat a le da personal Măriеĭ Sale, însă dacă va îngădui aceasta Caimacamul, e nesigur....

(Ibid.)

CLVI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 11 Octombre 1635, Capudanul va pleca, foarte bine întărit, în Marea Neagră. pentru afacerĭ tătăreștĭ, supt pretext de presența Cazacilor în acea Mare.

(Ibid.)

CLVII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 3 Maiŭ 1636.

....Hier is een ambassadeur van Polen gearivieert, die met een groote bravade ende genouchsaem met dreygementen versoucht dat den prince van Moldavie affgeset, ende de resterende Tarters onder het gebiet van Cant-Emyr van de frontieren gelicht sullen werden: het schynt dat de ministres de clachten weynich achten. Het antwoort dat becoemen sall, sullen Uwe Hoog-Moeg. hiernae (wil Godt) vernemen....

....Aicĭ a sosit un ambasador din Polonia, care cu trufie mare și cu destule amenințărĭ încearcă a face ca Domnul Moldoveĭ să fie mazilit și rămășițele de Tatarĭ din Ținutul luĭ Cantemir îndepărtațĭ de la hotare. Se pare că miniștriĭ țin plîngerile prea puțin în seamă. Răspunsul ce-l va căpăta, îl vețĭ afla d-voastră pe urmă, cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ....

(*Ibid.*)

CLVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 12 Iulie 1636.

Koniecpolski e „in ...ssie, by de confinen van Moldavie...“ („la..., la hotarele Moldoveĭ“). Scrie luĭ Ienicer-Aga că Patriarhul Chiril Lukaris, de Constantinopol, e înțeles cu Cazaciĭ.

(*Ibid.*)

CLIX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 12 Iulie 1636.

Solul polon pare că va fi trimes fără audiență, supt pretext că s'a dat drept ambasador, și în scrisorile de recomandație ale luĭ Koniecpolski e numaĭ „internunciu“, și că n'are darurĭ. Îĭ luase scrisorile regeluĭ Caimacamul pentru a le dà Sultanuluĭ. Acum le trimete înnapoĭ. Mare noroc că poate pleca. „Det tractament heeft hy door syne bravaden, die hier weynich gelden, ende soodanige vruchten voortbrengen, hemselven op den hals gehaelt, buyten twyfel tot grooten ondienst van de Croene van Polen.“

....Acest tratament și l-a atras asupră-șĭ prin lăudăroșiile sale, care aicĭ aŭ puțină trecere și aduc astfel de roade, de sigur pentru marele neajuns al Coroaneĭ Poloniеĭ....

(*Ibid.*)

CLX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 30 August 1636.

Cazaciĭ pradă pe Mare. Cantemir trimete pe fiul cel maĭ

mare în Polonia. Adună și Hanul trupe; dar oprește războiul cu Persia, „alhoewel de chrychs-preparaten, die dese gansche zoemer, soo wel door geheel Grecia ende langes de quartieren van de Danubius, als in Valachie ende Moldavie gedaen syn ende noch gecontinueert werden, de Polen schynen te dreigen"....

....De și pregătirile de războiŭ ce s'aŭ făcut toată vara, și prin toată Grecia și de-a lungul taberelor Dunăriĭ, ca și în Țara-Românească și în Moldova, și urmează încă, par să amenințe pe Polonĭ....

(Ibid.)

CLXI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 20 Septembre 1636.

....Is eyntelyck naer deliberatie geresolveert dat men den gedachten Heere Graeff Stephanus[1] voor prince in Transilvanie soude declareren; daerhalven per posta commandamenten aen de Passas van Buda, Bosna, Silistria ende de ommeleggende plaetsen, desgelicx aen de Saniacbegen van Grecia, Cant-Emyr ende de princen van Moldavie ende Valachie syn gesonden, dat met haer gansch vermoegen ende macht daertee soude helpen, om den wille van Syne Mat. te volbrengen....

Se zice că va fi readus din Rodos Gianibec pentru a fi restabilit.

....De fapt, după ce s'a ținut un sfat, s'a luat hotărîrea de a se proclama acel domn conte Ștefan ca prinț al Ardealuluĭ; pentru care lucru s'aŭ trimes prin poștă poruncĭ la Pașiĭ de Buda, Bosnia, Silistra și cetățile vecine și tot așa la sangiac-begiĭ de Grecia[2], la Cantemir și la Domniĭ Moldoveĭ și Țeriĭ-Româneștĭ, ca să ajute la aceasta cu toată puterea și oastea lor pentru a îndeplini voia Măriei Sale....

(Ibid.)

---

[1] Bethlen.
[2] Rumelia.

CLXII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 11 Octombre 1636. Capudan-Paşa s'a întors cu corăbiĭ de piraţĭ prinse. Se trimet corăbiĭ în Marea Neagră, supt pretext că şi Cazaciĭ sînt pe Mare. Nu se vorbeşte de schimbarea Hanuluĭ.

(Ibid.)

CLXIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 24 Octombre 1636. Caimacamul liberează pe toţĭ prinşiĭ polonĭ şi-ĭ îmbracă din noŭ cu „nieuwe abbaclederen ende roode bonetten" („nouă haine de abă şi scufiĭ roşiĭ").

(Ibid.)

CLXIV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 4 Decembre 1636. Se vorbeşte despre neîncrederea între Turcĭ şi Han. Acesta s'ar fi înţeles, pentru apărarea sa, cu Cazaciĭ. Cantemir. care ţine cu Turciĭ, ar fi cu tabăra lîngă Oceacov, gata de năvălire.

(Ibid.)

CLXV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 31 Decembre 1636. ....De saechen van Transilvanie staen noch in deselve poincten als voorn; den prince Racoccy soucht de princen van Moldavie ende Valachie op syne zyde te trecken, ten deele door beloften, eensdaels door dreigementen, twelch dien van Moldavie secretelych aen desen ministers geadviseert heeft. Ich verstae dat d'ambassadeurs van Transilvanie seer verbaest syn overmits de actien van den prince, die genouchsaem laet blychen, by soo verre men van desen syde yt wyders sall willen attenteren, dat hemselven met de wapenen zal soucken te mainteneren....

....Lucrurile Ardealuluĭ se află încă în aceiaşĭ stare ca înnainte; principele Rákóczy caută să atragă de partea luĭ pe Domniĭ Moldoveĭ şi Ţeriĭ-Româneştĭ, parte prin făgăduielĭ,

parte prin amenințărĭ, — ceia ce Domnul Moldoveĭ a făcut-o cunoscut în taină miniștrilor acestora. Înțeleg· că ambasadoriĭ Ardealuluĭ sînt foarte inimoșĭ pentru faptele aceluĭ prinț, care lasă să se vadă în destul că, dacă din această parte s'ar întreprinde ceva maĭ mult împotriva luĭ, el va încerca să se menție cu armele...

(Ibid.)

CLXVI.

Acelașĭ către aceleașĭ, Constantinopol, 22 Ianuar 1637.

(Cantemir cere a fi ajutat contra Hanuluĭ. Spune că Hanul așteaptă numaĭ înghețul pentru a-l ataca. Hanul are maĭ multe miĭ de Cazacĭ), daer syn deshalven aen den Passa van Silistria, de princen van Moldavie ende Valachie beveelen gesonden om Cantemyr te hulpe te trecken. (Se crede că hotărîrea Hanuluĭ nu e definitivă.)

....Pentru aceia s'aŭ și trimes acolo poruncĭ la Pașa de Silistra, Domniĭ Moldoveĭ și Țeriĭ-Româneștĭ pentru a merge în ajutorul luĭ Cantemir....

(Ibid.)

CLXVII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 12 Februar 1637.

Hanul e decis a ataca pe Cantemir. În curînd vor sosi știrĭ. Rîurile sînt înghețate. Rákóczy continuă a se teme de situația sa.

(Ibid.)

CLXVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 10 Mart 1637.

Hanul ar fi venit la Nistru. Se scusă Turcilor că urmărește pe supusul săŭ, care-ĭ răscoală pe alțiĭ.

(Ibid.)

CLXIX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 23 Mart 1637.

Hanul s'a retras, pentru motive și de liniște, în Statele sale.

(Idid.)

CLXX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 13 Iunie 1637.

De o lună, Hanul, cu frațiĭ Calga și Nuredinul, era peste Nistru, cu peste 150.000 de oamenĭ, „gelych den prince van Moldavie, met verscheyde syne brieven, my daervan seecker advys heeft gegeven“ („cum mi-a dat de știre despre aceasta, prin felurite scrisorĭ ale luĭ, Domnul Moldoveĭ“). Tremurаŭ veciniĭ și toată Turcia din Europa, până la porțile Capitaleĭ. Rákóczy stăruia pentru o ligă tataro-cazaco-polonă împotriva Turcilor, „om te lande ende te waeter door de Chosacken, van die, cant het Ottomannisch Rych met ernst aentetasten, ende met eenen ffort de poolsche ende tartersche grensen tot aen den Danubius toe vuyt te setten“ („pentru ca să atace, din partea aceasta, Imperiul otoman în chip serios, pe uscat și pe apă, și a asigura printr'o cetate hotarele polone și tătăreștĭ până la Dunăre“). Acum s'a mîntuit. Frațiĭ aŭ fost ucișĭ; Hanul depus. La fuga luĭ Cantemir, nepotu-ĭ de frate, „Salmatzar“, se retrage din posesiunile unchiuluĭ și se supune. E primit bine. Hanul e chemat în Crîm de invasie căzăcească. Lasă frațiĭ cu cîteva miĭ dincoace de Nistru pentru a termina desarmarea supușilor „ende daerbeneffens afftewachten d'ambassadeurs van den prince van Valachie, die met een groot geschenck op op den wech waeren“ („și, pe lîngă aceasta, aștepta pe soliĭ Domnuluĭ Țeriĭ-Româneștĭ, cari eraŭ pe cale cu un present mare“). „Salmatzar“ cere a rămînea cu frațiĭ Hanuluĭ, neputînd urmà, cu familia și vitele, mersul iute al tabereĭ. I se permite. Trece Hanul. Vin bărcile pentru a lua pe frațĭ. Atuncĭ, înțeles cu șefiĭ săĭ, „Salmatzar“ îĭ surprinde și-ĭ ucide, „ende haere doode lichaemen in Ackerman gebracht“ („și trupurile li le-a dus la Akkerman“). Tatariĭ, zăpăcițĭ, se împrăștie, rămîn ucișĭ saŭ fug la Han. Vice-amiralul dă știrea prin două galere. Se ține Divan. Cantemir, bucuros, e adus din suburbiĭ în Constantinopol. E păzit cu ceaușĭ. La 4 ale luniĭ, fiul maĭ mare al luĭ Salamet-Ghiraĭ e ales Han. E trimes pe Mare la Caffa. Turciĭ,

sînt sigurĭ că Hanul, cu maĭ puține drepturĭ și om pașnic, va veni iar la Poartă.

A sosit tributul ardelean.

(Ibid.)

CLXXI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 4 Iulie 1637.

Alte acte ale tragedieĭ tătăreștĭ. Hanul depus, dînd vina pe frațĭ, a venit la 28 ale luniĭ la Constantinopol. E primit în palatul din afară de oraș. A doua zi, la 30 ale luniĭ, pe neașteptate, spre sară, e luat de Caimacam, trimes la Seraiul Sultanuluĭ și ucis acolo. La 1-iŭ Iulie, i se face înmormîntare pompoasă. — Apoĭ cifre. — Fiul luĭ Cantemir, care prădase în Polonia, e ucis și el. Sosește curier polon cu plîngerĭ împotriva Hanuluĭ și a luĭ „Salmatzah". Întreabă și de ce se adună atîtea trupe la Dunăre. I se răspunde că sînt pentru Tatarĭ.

(Ibid.)

CLXXII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 1-iŭ August 1637.

Cantemir e ucis și îngropat lîngă fiul săŭ. Cu puține zile înnainte, fusese făcut sangiac de Cara-Hisar, în Asia. I se dăduse și un Turc pentru a-l supraveghia. Cu suitele, ambiĭ trecuseră la Scutari. Aicĭ s'ar fi plîns Cantemir Turculuĭ pentru „răsplată". Aude Caimacamul, și apoĭ Sultanul. Acesta merge la Scutari; chiamă pe Cantemir, ca pentru nouă ordine. Îl mustră aspru. „Ende verweten dat veel quade feyten ende rebellige actien van hem gesupporteert hadde, waervan ontallycke clachten van d'ondersaeten, soo Turcken, als christenen, ende principalyck van de inwoonders van Moldavie ende Valachie, die door hem ende syne Tarters verwocht ende in de vuyterste armoede gebracht syn geweest, van de Tartersche beroerten dat een Coning om syne consideratie hadde doen dooden". Numit aiurea, e nerecunoscător. Calăul îl ucide. Rămîne „Salmatzar", cu fratele și alțĭ nepoțĭ. Rătăcesc pe la Oceacov și Nistru. „Om de

welchen nae Tartarie te vervoeren, off van den boden vant ottomannische Rych met assistentie van de princen van Moldavie ende Valachie to verdryven, den prince Galga-Sultan, broeder van den nieuwen tarterschen Coning, te lande was gegaen, maer het schynt dat hy niet heeft kennen door-raecken; daerhalven wert nu derwaerts gesonden, den voorigen Oppersten-Vezyr Mehemet-Passa met titul van Beylerbey van Ousy ende veltoverste van de militie van Greciae, die alsnoch by den Danubius vergadert is ende leggen blyfft. (E un om foarte respectat și capabil; pleacă cu un mare alaiŭ. Se zice că are ordin a pune și un noŭ prinț în Ardeal.

A sosit la Constantinopol un om în haine ciobăneștĭ, cu scrisoare în toiag. Se zice că e de la Sașĭ, cari sînt foarte nemulțămițĭ cu Rákóczy. E de Caimacam la Sultan.)

Voor desen hadde den prince van Valachie een man van deselve steden met brieven hier coemende geintercipieert ende terugge aen den prince Raccocy gesonden, waeruuyt op dien tyt groote disgusten tusschen den prince Raccocy ende diti steden onstaen syn geweest. (Cazaciĭ rușĭ atacă Azovul. Nu se știe dacă e cu voia Țaruluĭ.)

....Și de sigur multe fapte rele și acțiunĭ de răscoală aŭ fost săvîrșite de dînsul, pentru care s'aŭ adus aicĭ nenumărate plîngerĭ ale supușilor, Turcĭ ca și creștinĭ, și maĭ ales ale locuitorilor Moldoveĭ și Țeriĭ-Româneștĭ, cari aŭ fost prădațĭ și adușĭ de el și de Tatariĭ luĭ în cea maĭ mare sărăcie, fără a maĭ pomeni că Tatariĭ aŭ trebuit să-șĭ omoare un Han de hatîrul luĭ...

Pentru a-ĭ duce în Țara Tătărească și a-ĭ goni de pe pămîntul Imperiuluĭ Otoman cu ajutorul Domnilor Moldoveĭ și Țeriĭ-Româneștĭ, a mers prințul Calga-Sultan, fratele nouluĭ Han al Tatarilor, pe uscat, dar se pare că n'a putut răzbate; pentru care s'a trimes acolo fostul Mare-Vizir Mehemed-Pașa cu titlul de beglerbeg de Ozŭ (Oceacov) și Serascher al oștiĭ Rumelieĭ, care e încă strînsă și stă în tabără lîngă Dunăre...

Înnainte de oaste a prins Domnul Țeriĭ-Româneștĭ un om al orașelor acelora (ardelene), care venise aicĭ cu scrisorĭ și l-a trimes înnapoĭ la prințul Rákóczy, — pentru care lucru s'aŭ iscat atuncĭ marĭ dihoniĭ între principele Rákóczy și acele orașe....

(Ibid.)

CLXXIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 29 August 1637.

(Azovul e luat după un asediu de două lunĭ. Cazaciĭ îl fortifică. Gătesc de acolo o întreprindere de pirațĭ. Se dă ordin Tatarilor a năvăli în Moscova.) Van de ouwen Vezyr Mehemet-Passa en is alsnoch geen tyding; de passagiers van den Danubius coemende seggen dat de wegen alomme tot aen de valachische frontieren toe besaeyt syn met chrychsvolk ende dat de Tarters, niet bastant zynde om het hooft te bieden, haer retireren,—eenige meenen nae Crim, anderen nae Polen. (Nu poate crede aceasta. Adunare extraordinară de trupe „om eenige weynich naechte Tarters te verdryven“ : „pentru a goni puținĭ Tatarĭ goĭ“.)

....De la bătrînul Vizir Mehemed-Pașa nu e încă nicĭo știre; călătoriĭ ce vin de la Dunăre spun că drumurile toate până la hotarele muntene sînt pline de ostașĭ și că Tatariĭ, nefiind în stare a li ținea piept, se retrag : uniĭ zic spre Crîm, alțiĭ spre Polonia....

(Ibid.)

CLXXIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 17 Octombre 1637.

Hanul a iertat pe Tatarĭ. Merg la Oceacov, la fratele luĭ, cu care trec în Crimeia, de și regele Polonieĭ voiă a-ĭ primi „ende alrede een woenplaets aen haer luydens geassigneert hadde gehadt, op de verseecheringe die de twe principaele hoffden, te weten Salnaschach ende Orach Myrsen, aen de Croene gedaen hadden met het senden van haeren kinderen ende wel vartich principaele Tarters tot

ostagiers, die sy luydens int gewelt van de Polen hebben gelaeten. Waermede dan den turcxschen boden t'eenemal van de Tarters is ontlast; nu is men besich om den prins van Valachie, die van all te groote intelligentie met den prince Raccocy hier seer suspect ende odieus is, sonder bloetstortinge ende behendicheyt in handen te becoemen, door beleyt van den voorigen Oppersten-Vesyr Mehemet-Passa, van den welchen in mynne voorgaende brieven mentie heb gemaect.

(Caimacamul spune că s'a dat ordin Hanuluĭ pentru a năvăli. Mare frică în Moscova, pentru Azov. Ţarul ordonase. În vară vor cerca Turciĭ reluarea. Se vorbeşte de sosirea unuĭ sol rus. Ar fi fost ucis în cale de Cazacĭ.)

...Şi a hotărît un loc pentru oameniĭ săĭ, după asigurarea pe care două căpeteniĭ de frunte, anume Salnaşah şi Orac-Mîrza o făcuseră Coroaneĭ, prin trimeterea copiilor lor şi a vre-o 40 de Tatarĭ fruntaşĭ ca ostatecĭ, pe cari i-aŭ lăsat în puterea Polonilor. Prin care lucru teritoriul turcesc dintr'odată a fost mîntuit de Tatarĭ; acuma aŭ de gînd a prinde pe Domnul Ţeriĭ-Româneştĭ care, pentru prea-marea luĭ înţelegere cu principele Rákóczy, e aicĭ foarte suspect şi urît, fără vărsare de sînge şi iute, prin fostul Mare-Vizir Mehemed-Paşa, despre care am pomenit în scrisorile mele de maĭ înnainte....

(*Ibid.*)

CLXXV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 19 Septembre 1637.

(Se crede că Tatariĭ tratează cu Poloniĭ maĭ bine decît cu Hanul.) Den prince van Moldavie ende eenige valachische ende turcxsche regimenten syn iegens haer te velde, maer men hoeft noch niet dat yt feytelicx geattenteert hebben...

Aslan-Paşa-Ogli, om bogat şi puternic, fost beglerbeg de Silistra, fugit în Munţiĭ Albanieĭ, e rechemat de Caimacam. iertat şi făcut beglerbeg de Grecia „ende in groote diligentie nae deselve militie langer den Danubius leggende

verreyst" („și în grabă mare a plecat la oastea aceia ce se află de-alungul Dunării.")

Domnul Moldoveĭ și unele cete muntene și turceștĭ sunt pe cale împotriva luĭ, dar nu se aude a se fi încercat vre-un lucru, de fapt, împotriva luĭ...

(Ibid.)

CLXXVI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 6 Februar 1638.

A sosit solul ardelean cu tributul. Hanul vine acum din Rusia, cu foarte mulțĭ prinșĭ.

(Ibid.)

CLXXVII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 9 Mart 1638.

(A plecat solul ardelean. N'a putut căpăta pe Moise Székely, de și oferia a-l ierta și a-ĭ restitui averile)

Den Passa van Buda is ontbeden om hier als Cahimasham te governeren ende den voorigen Oppersten Vesyr Mehemet-Passa van Silistria nae Buda gesonden ende in plaets van denselven gaet een ander Vizyr om de frontieren van Polen, Transilvanie, Bugdanie ende Valachie te bewaeren. (Și Hanul va rămînea acasă pentru a fi gata la orĭce cas. Flota merge împotriva Azovuluĭ, care va fi atacat și de Tatarĭ.)

[P. S.] Nu datelyck coompt en tyding soe aen den Passa van Silistria, als dy prince van Bugdanie, dat de Polen gepoocht hebbende, om de Chosachen onversients t'overvallen, een groote ende bloedige rencontre tusschen beyde partyen is geweest, ende int de ettige duysenden syn verslagen, ende daeronder wel hondert ende vyftich voorneme hoofden ende personagien van de Polen....

Pașa de Buda e chemat pentru a cîrmui aici în calitate de Caimacam și fostul Mare-Vizir Mehemed-Pașa de Silistra e trimes la Buda, și în locu-ĭ merge un alt Vizir pentru a

păzi hotarèle Poloniei, Ardealului, Moldovei și Ţerii-Românești...

[P. S.] Acuma de fapt vine o veste și Pașei de Silistra și Domnului Moldovei că ar fi încercat Polonii a surprinde pe Cazaci, că a fost o mare și sîngeroasă întîlnire între cele două părți și că aŭ fost uciși la cîteva mii și între ele vre-o sută cinzeci de căpetenii și oameni de seamă dintre Poloni....

(*Ibid.*)

CLXXVIII.

Acelaşi către aceleași; Constantinopol, 12 April 1638.

Se confirmă lupta polono-căzăcească. Se arată la Poartă că e pentru a opri pe Cazaci, „nademael van dese zyde den Oversten Cant-Emyr ende alle andere Tarters oock van de poolsche frontieren door gewelt van waepenen veriaecht syn gewerden“ („de oare ce din această parte Cantemir-beiŭ și toți ceilalți Tatari aŭ fost și ei goniți cu putere de arme de la hotarele polone“).

(*Ibid.*)

CLXXIX.

Acelaşi către aceleași; Constantinopol, 24 Septembre 1638.

Toldalagy a avut audiență. Felicită pentru luarea „Babiloniei“. Se zice că alții vin cu tributul. Dar el aduce daruri. Și soli ragusani cu tributul (12.000 de ughi).

(*Ibid.*)

CLXXX.

Acelaşi către aceleași; Constantinopol, 25 Septembre 1638.

Flota din Marea Neagră a luat de la Cazacii de la Azov 29 de șeice. Luptă de 20 de zile. Hanul e în drum spre Rusia. Fratele, cu 50.000 de oameni, asediază cetățile.

(*Ibid.*)

CLXXXI.

Acelaşi către aceleași; Constantinopol, 29 Octombre 1638.

(Pașa de Silistra anunță că Polonii aŭ făcut la hotare

cetățĭ pentru a opri pe Tatarĭ. Sînt împotriva păciĭ. Foarte indignațĭ Turciĭ.)

Ooch mede over de proceduren van den prince van Valachie, die hem seer hoochmoedich, iae bynae als een rebel van dese Porta aenstelt, ende veel transilvanische soldaten onder soldie neempt; het welck door syne agenten by den Cahimachamheeft doen excuseren, seggende sulcx gedaen is, om hem iegens de prince van Moldavie te defenderen....

....Și, cu privire la purtările Domnuluĭ Țeriĭ-Româneștĭ, care se arată foarte trufaș, ba chiar ca un rebel al acesteĭ Porțĭ, și iea mulțĭ ostașĭ ardelenĭ în plata sa ; ceia ce a scusat înnainte Caimacamul, zicînd că aceasta s'a făcut pentru a-l apăra împotriva Domnuluĭ Moldoveĭ....

(Ibid.)

CLXXXII.

Cops către State; Constantinopol, 20 August 1639.

Vice-Capudanul aflǎ în Marea Neagră 10 șeice cu Cazacĭ din Azov. Sînt gonite spre țerm, apoĭ prinse. Echipagiul fuge. Tatariĭ prind însă pe mulțĭ.

P. S. Sosește Toldalagy cu tributul. Poate că și pentru a tratà altele.

(La 11 Octombre, Haga scrie din „Nootdorp".)

(Ibid.)

CLXXXIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 3 Septembre 1639.

N'a luat drumul pe uscat, ci pe Mare, cu o corabie olandesă.

La 30 April era la Constantinopol; de la 27 Iunie, Henric Cops.

(Ibid.)

CLXXXIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 1-iŭ Februar 1640.

Sosește sol ardelean cu restul tributuluĭ.

(Ibid.)

CLXXXV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 10 Mart 1640.

După ordinul Sultanuluĭ mort, Tatariĭ aŭ prădat în Polonia. Vor veni, probabil, Cazaciĭ pe Mare. A plecat solul ardelean.

(Ibid.)

CLXXXVI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 14 April 1640.

Ordinul Capudanuluĭ ca, împreună cu flota și șeicele luate de la Cazacĭ, să meargă în Marea Neagră pentru a lua Azovul, „waertoe aen den Tartar-Chan ende den Passa van Silistria, als ooch de princen van Moldavie ende Valachie, ordre syn gesonden, met haere legers gereet te weesen om het dissein te assisteren" („pentru care s'aŭ trimes poruncĭ Hanuluĭ Tatarilor și Pașeĭ de Silistra, precum și Domnilor Moldoveĭ și Țeriĭ-Româneștĭ, pentru a fi gata cu taberele lor și a ajuta acest plan").

Se așteaptă un sol polon, „welcher overlyden [moartea Sultanuluĭ] in Moldavie vernemende, heeft verscheyde couriers vaer synen Coning gesonden, om andere brieven ende ordre van Syne Mat. te hebben, daerhalven soo langsaem reyst als mogelyck is" („care, aflînd moartea Sultanuluĭ[1], a trimes deosebițĭ curierĭ la regele săŭ pentru a primi alte scrisorĭ și poruncĭ de la Măria Sa; pentru care el și călătorește cît poate de încet"). Probabil se va plînge pentru năvălirea Tatarilor.

(Ibid.)

CLXXXVII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 12 Maiŭ 1640.

Plecarea Capudanluĭ. La 21 ale luniĭ, a sosit ambasador polon, Albert Myaskosky. E bine primit. La 6 ale luniĭ, audiență publică la Sultan. Se plînge de Tatarĭ, cari aŭ luat 8.000 de robĭ. Scuse, și promisă restituție. Vizirul se plînge

[1] Murad al IV-lea.

de castelul făcut la Nipru. I se obiectează că e pentru a opri ieşirea Cazacilor.

(Ibid.)

CLXXXVIII.

Woiciech Miaskowski către rege; Constantinopol, 20 Maiŭ 1640.

....Dann vor drey Tagen der Ispir-Bassa Silistriensis von der Donau anhero wissen lassen das ein gewisses mechtiges auscommendirtes Volck aus E. Kön. Matt. Kriegsheer unter Techin [1] und Bialogrod eingefallen sein; dannenhero der Vesier mit dem Kriege und das er mich alda behalten wolte, gedrawet. (Îĭ răspunde să aştepte confirmarea.)

(Archivele din Konigsberg, *Gesandtschaftssachen.*)

CLXXXIX.

Acelaşĭ către Castelanul de Cracovia („im Pfingst-Sontag", [=27 Maiŭ] Constantinopol, 1640 „vor Tage").

Ispir e la „Baby". S'a făcut pace. „Dahin man dann auch von Budziak die Tartern verwiesen" [în Crimeia]. Der Hospodar in der Wallachey hat das erste Schreiben vom 5 Mart aus Winnise an mich getahn eröfnet und ufgehalten das ichs Raum innerhalb 7 oder 8 Wochen alhier zu Stambol wieder erlanget....

(Ibid.)

CXC.

Cops către State; Constantinopol, 13 Iunie 1640.

La 3 ale luniĭ, după a doua audienţă, solul polon pleacă. Înnoise capitulaţiile. Promite ruina castelului. Laudă pe Polonĭ. Aduce darurĭ de la Koniecpolski. Vorbeşte despre luptele de la Azov.

(Ibid.)

CXCI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 9 Novembre 1640.

Flota e oprită de furtună la Varna [2].

(Ibid.)

---

[1] Tighina.

[2] La 12 Decembre, ştirĭ de la Azov.

CXCII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 12 Mart 1642.

....Den prince van Moldavie heeft aen den Vezyr-Azem geadviseert, gelychmede van andere quartieren wert geaffirmeert, dat den Groot-Vorst van Moscovie den gouverneur van Asach by hem heeft doen coemen ende belast niet wederom naer die plaets te gaen; waervuyt gehoopt wert dat de inwoonders datelych met den generael sullen accordeeren. Maer Syne Excellentie heeft daerop voor antwort gegeven dat sulcke tyding tot geen ander eynde en diende, als dese Porta in haer aengevangen arbeyt te verflauwen; maer daerhalven, ende om niet bedroogen te werden. eenige duysenden soldaten meer sall senden....

....Domnul Moldoveĭ a dat ştire Mareluĭ-Vizir, cum se spune sigur şi din alte părţĭ, că Marele-Prinţ al Moscoveĭ a chemat pe guvernatorul Azovuluĭ şi i-a dat poruncă să nu se maĭ întoarcă în cetate; aşa încît se trage nădejde că locuitoriĭ se vor înţelege cu Paşa. Dar Excelenţa Sa [Vizirul] a răspuns la aceasta că astfel de veştĭ nu servesc la niciun alt scop decît a împiedeca Poarta de la lucrul ce a început; dar pentru aceia, şi pentru a nu fi înşelat, va trimete cîteva miĭ de ostaşĭ maĭ mult....

(Ibid.)

CXCIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 19 Maiŭ 1642.

....Men maeckt reckening er ontrent vyftich a t' sestich duysent turcxsche soldaten ende wel soo veel Tartars om de stadt [1] sullen weesen ; behalven vyff duysent arbeyders die gewoon syn putten te maecken om de mynen te arbeyden, ende ses duysent christenen die vuyt Moldavie ende Valachie werden gesonden....

---

[1] Azov.

....Se face socoteala că în jurul orașuluĭ [Azov] sînt la 50-60.000 de ostașĭ turcĭ și de sigur tot atîția Tatarĭ; afară de 5.000 de lucrătorĭ cari sînt năimițĭ să facă gropĭ pentru mine, și 6.000 de creștinĭ sînt trimeșĭ din Moldova și Țara-Romănească....

(Ibid.)

CXCIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 21 Iunie 1642.

....Den prince van Moldavie, Lupolo Vaivoda genaempt, heeft soo goede corespondentie met den Groot-Vorst van Moscovie gehouden, dat denselven eyntelyck beweeckt heeft, niet alleen geene soccorso naer Asach te senden, maer ooch een middelaer te weesen om de stadt wederom onder dit gebiet te brengen. Waertoe eerste allê de geenen die van Syne Vorstel. Doorl. dependeeren, by hem heeft ontbooden, ende in arrest gehouden, omme de reste te vermaenen deselve sonder bloetstorten te verlaeten, niet machtich genouch zynde haer daerinne te mainteneren, aengesien verclaerden van hem geene hulpe te verwachten hadden, seggende met dit Höff voortaen in vrede te willen leven ende daertoe ambassadeurs herwaerts soude senden. Het welck, soe men seyt, de Chosacken in soo grooten naedencken heeft gebracht, dat eyndelyck geresolveert ende aen de gedeputeerden daertoe beloften gedaen hebben; de welcken sulch rapport aen haer meester brengende, heeft Syne Vorstell. Doorl. het aen den hochgedachten prince van Moldavie met een expressen geadviseert, die datelyck den brieff neffens andere ommestandichenden aen den Vezyr-Azem heeft gesonden. Waerover Syne Excellencie verblyt zynde, de booden met broccade rocken syn vereert. Dese tyding wert mede van den Tartar-Chan geaffirmeert, soo dat er groote hoope is het alles waerachtich sall syn, twelck hem in weynich daegen moet openbaren....

....Domnul Moldoveĭ, anume Lupu-Voevod, a ținut așa de bună corespondență cu chiar Marele-Prinț din Moscovia,

încît acesta a fost adus în sfîrșit, nu numaĭ a nu trimete nicĭun ajutor la Azov, ci a fi însușĭ mijlocitor spre a aduce orașul iarășĭ supt această stăpînire. Pentru care scop a chemat înnapoĭ pe toțĭ ceĭ ce atîrnă de Înnălțimea Sa Princiară și i-a pus la popreală, pentru a îndemna pe ceĭlalțĭ să lase orașul fără vărsare de sînge, nefiind destul de tarĭ ca să se poată apăra într'însul, de care ce el a declarat că n'aŭ să aștepte de la dînsul nicĭun ajutor, spuind că vrea de acum înnainte să trăiască în pace cu această Curte și că va trimete solĭ pentru aceasta într'acoace. Care lucru, după cum se spune, a pus pe Cazacĭ așa de mult pe gîndurĭ, încît s'aŭ hotărît în sfîrșit și aŭ făcut trimeșilor făgăduielĭ pentru aceasta; cari aducînd această veste stăpînuluĭ lor, Înnălțimea Sa Princiară a dat de știre cu o știfetă anume Domnuluĭ pomenit al Moldoveĭ, care de fapt a trimes scrisoarea cu altele amănunțite Mareluĭ-Vizir. Și Excelența Sa, bucurîndu-se de aceasta, a cinstit pe solĭ cu veșminte de brocard. Această veste o întărește și Hanul Tatarilor, așa încît e mare nădejde că toate acestea sînt adevărate, — ceia ce trebuie să iasă la iveală în cîteva zile....

(Ibid.)

CXCV.

Acelașĭ către aceleașĭ ; Constantinopol, 15 Iulie 1642.

....De ambassadeurs van Moscovie werden dagelycx verwacht. Den prince van Moldavie adviseert dat alleen getardeert hebben tot dat het leger binnen de stadt soude syn gearriveert ende datelyck daernaer van de confynen souden begeven ende over Caffa herwaerts coemen. (S'a făcut înțelegere cu Tatariĭ. Se pare că tot Vasile-Vodă o spune.)

....Soliĭ din Moscovia se așteaptă zilnic. Domnul Moldoveĭ dă de știre că aŭ zăbovit numaĭ de aceia până să ajungă tabăra în oraș și că de fapt după aceasta vor pleca de la hotare și prin Caffa vor veni aice....

(Ibid.)

CXCVI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 23 August 1642.
(Soliĭ la Han aŭ fost. Vine un boier rus la Poartă pentru a găti marea solie.)

Den Vesyr-Azem heeft denselven, beneffens de residenten van den prince van Moldavie, seer vriendelycke audientie gegeven ende hem met twe dienaeren met broccade-rocken vereert. (I se răspunde că Marele-Sol va fi primit amical.)

...Marele-Vizir li-a dat, pe lîngă capu-chehaielele Domnuluĭ Moldoveĭ, o foarte prietenoasă audiență și li-a dăruit două caftane de brocard....

(Ibid.)

CXCVII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 27 Septembre 1642.

....Den prince van Moldavie heeft aen Syne Excellencie geadviseert dat den edelman die iongst van den Groot-Vorst van Moscovie aen dese Porta was, op den wech ontrent Asach van de Chosacken gevangen ende de eene hant affgehackt is gewerden, daerhalven binnen de stadt te medikeceren lach. Waerop der Vezyr-Azem geantwoort heeft dat sulcx (als off men aen dit Hoff daervan geene kennisse en hadde) by den Groot Vorst sall souchen te modereren, op dat daerdoor de compste van de gedestineerde ambassadeurs niet en wert verhindert....

....Domnul Moldoveĭ a dat de știre Excelențeĭ Sale că nobilul de la Marele-Cneaz al Moscovieĭ care era trimes dăunăzĭ spre Poartă, în drum lîngă Azov a fost prins de Cazacĭ și i s'a tăiat o mînă, pentru care stă să se caute în oraș. La care Marele-Vizir a răspuns că aceasta (dar ca și cum n'ar fi avut despre un astfel de lucru la această Curte nicĭo știință) trebuie să se caute a se împăca pe lîngă Marele-Cneaz, ca să nu fie împiedecată astfel sosirea soluluĭ ce s'a hotărît....

(Ibid.)

CXCVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 21 Octombre 1642. Nu se știe nimic despre Marele-Sol. Zvonurĭ rele de la Țar.

(Ibid.)

CXCIX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 29 Novembre 1642.

....Omtrent twe maenden geleden, is van dese Porta een Capitzi-Bassi van den Vezyr-Azem naer den Groot-Vorst van Moscovie gesonden, die onder wech van de Chosacken omgebracht is gewerden, waernaer den broeder van denselven, hem in Moldavie bevindende, door een andere passage by Syne Vorst. Doorl. is gearriveert ende naer den prince Lupolo Vaivoda aen den Vezyr-Azem adviseert, aldaer well was ontfangen, maer dat verder van geen ambassadeur noch ambassadeurs een conde vernemen....

....Acum vre-o două lunĭ a fost trimes de această Poartă un Capugì-Bașă al Mareluĭ-Vizir la Marele-Cneaz al Moscovieĭ, care a fost ucis în cale de Cazacĭ, după care lucru un frate al aceluia, care se găsia în Moldova, a sosit pe altă cale la Înnălțimea Sa Princiară și, pe lîngă Domnul Lupu Voevod, a dat și el știre la Marele-Vizir; care știre a fost bine primită acolo, dar de atuncĭ nu se poate afla nicĭo știre despre vre-un sol saŭ despre maĭ mulțĭ solĭ....

(Ibid.)

CC.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 7 August 1643.

....Oock is Mehemet-Passa, governeur van Silistria, die nu over een iaer geleden naer Asach werde gesonden, herwaerts ontbooden, ende in syn plaets eenen Mostarly-Mustapha-Passa gestelt; maer tot wat eynde, is alsnoch ons onbekentt....

(Vin soliĭ moscovițĭ, cu Regeb-Aga, ce fusese trimes la Azov.)

....Și Mehemed-Pașa de Silistra, care acum un an și maĭ bine a fost trimes la Azov, a fost chemat aicĭ și în locul luĭ s'a așezat unul Mostarlì-Mustafà-Pașa; dar cu ce scop nu se știe încă....

(Ibid.)

CCI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 5 Septembre 1643.

Audiența solilor la 16 August.

(Ibid.)

CCII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 7 Octombre 1643.

Mehemed-Pașa „alias Ivan Capuzi-Bassi" („căruia i se maĭ zire Ivan Capugì-Bașa") a cumpărat Guvernul Damasculuĭ.

(Ibid.)

CCIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 19 Mart 1644.

Poate Cazaciĭ se vor răsbuna prădînd.

(Ibid.)

CCIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 23 April 1644.

S'a dat un răspuns satisfăcător soluluĭ luĭ Koniecpolski.

(Ibid.)

CCV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 27 Maiŭ 1644.

Cazaciĭ aŭ refăcut, în cursul ierniĭ, forturile lor din insule.

(Ibid.)

CCVI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 28 Iulie 1644.

Hanul, somat întăia oară, spune că s'aŭ ucis Tatarĭ în Polonia. A doua oară, răspunde, indignat, că nu poate primi a fi Han numaĭ cu numele. Totușĭ Cazaciĭ fuseseră foarte bine reținuțĭ.

(Ibid.)

CCVII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 17 Decembre 1644.
Paşa de Trapezunt trimete piraţĭ cazacĭ.
(Ibid.)

CCVIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 20 Octombre 1645.
Revin galerele din Marea Neagră, cu unele seicĭ prinse.
(Ibid.)

CCIX.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 22 Mart 1646.
Frică de Cazacĭ. Măsurĭ luate de Sultan.
(Ibid.)

CCX.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 15 Iulie 1646.
Zvon de asediu căzăcesc la Azov. Poloniĭ şi Moscoviţiĭ ar voi să între, uniţĭ, în Tataria. Se opresc în casa lor nişte solĭ aĭ Ţaruluĭ. Se trimet ajutoare „naer Caffa ende de confynen van Tartarie..., alwaer gecommandeert is dat den governeur van Silistria, als ooch de princen van Moldavie ende Valachie, met alle mogelyche macht haer mede sullen vervougen".

....Spre Cafa şi hotarele Tatarieĭ...., unde s'a poruncit ca Paşa de Silistra, precum şi Domniĭ Moldoveĭ şi Ţeriĭ-Româneştĭ, cu cîtă oaste pot, să urmeze şi eĭ....
(Ibid.)

CCXI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ: Constantinopol, 24 August 1646.
(Regele Polonieĭ e cu trupe la hotare. Turciĭ trimet trupe la Oceacov şi Silistra.)
....Den prince van Moldavie heeft aen den Vezyr-Azem geadviseert dat den Coning van Poolen tribuyt van hem

begeert ende daerdoor genootsaecht wert tot bescherminge des lants met groote oncosten meer volcx te werven, versouckende daerhalven geexcuseert mach werden dat het commando deses Keysers van naer de tartarsche confynen te trecken niet en can naercoemen, ende dat ordre van Syne Excellence mach hebben wat antwoort aen den hoochdachten Coning heeff te geven; biddende mede dat, by aldien door desen onrust syn iaerlicx tribuyt mocht tardeeren, sulcx niet qualych en believen te nemen, maer de schult daervan den iegenwoordigen tyt ende excessive costen toe te rechenen. Al het welch den Vezyr-Azem gelesen hebbende, soo is daerhalven ten hoochsten vertoont geworden, ende heeft sulcx vore een teecken genoemen dat van wille is hem, door syne groote correspondentie met Poolen, iegens de ordre, deses Rycx te exposeeren ; doch eyntelych goet gevonden het vossen vell aen te trecken, ende in desen tyt, soo well met den prince van Moldavie, als den prince van Valachie (die mede hier niet well ten Hove entraet) te temporiseeren. (Ordin ca trupe și Tatarĭ să meargă la Silistra. Hanul are voie a năvăli cît vrea.) Het welck de naegebuyren, ende principalych beyde de gedachte princen, niet weynich en sall altereeren ende op haerer conservatie sall doen gedencken....

....Domnul Moldoveĭ a dat de știre Mareluĭ-Vizir că regele Poloniei cere tribut de la el și că, decĭ, e silit, pentru apărarea țeriĭ, să ție cu cheltuiefĭ marĭ multă oaste, cerînd ca astfel să fie iertat că nu poate urmà porunca acestuĭ Sultan de a merge la hotarele tătăreștĭ și să i se dea poruncă, de la Excelența Sa ce răspuns are să dea aceluĭ rege; maĭ adăugind că, dacă prin această neliniște ar zăbovi tributul său anual, să nu i se iea în nume de rău, ci să se puie în seama vremiĭ de azĭ și a cheltuielilor covîrșitoare. Ceia ce Vizirul-cel-Mare cetind, s'a supărat peste măsură, și a luat-o ca un semn că, prin marea luĭ legătură cu Polonia, împotriva porunciĭ, ar avea de gînd să primejduiască această Împărăție; dar, la urmă, s'a găsit cu cale a simula

și a zăbovi în privința Domnuluĭ Moldoveĭ ca și a Domnuluĭ Țeriĭ-Româneștĭ (care și acela stă răŭ aicĭ la Curte)....

Ceia ce nu tulbură puțin pe vecinĭ, și maĭ ales pe amîndoĭ Domniĭ pomenițĭ, și se gîndesc la apărarea lor....

(Ibid.)

CCXII.

Același către aceleașĭ; Constantinopol, 10 Septembre 1646.

....Oock is er een Capitzi-Bassy naer de princen van Valachie ende Moldavie geexpedieert ten fyne ydereen thien daegen naer het arrivement van denselven haer tribuyt herwaerts senden, offe dat men haer, in cas van mancquement, donder ende blicxen sall laeten overcoemen; hetwelch haer apparent niet weynich en sall desturbeeren....

(Se ieaŭ măsurĭ la Azov.)

....S'a trimes și un Capugì-Bașă la Domniĭ din Țara-Românească și Moldova pentru ca fiecare din eĭ să trimeată aicĭ, în zece zile după sosirea Capugiuluĭ, tributul săŭ, saŭ, dacă n'ar face-o, tunete și fulgere vor cădea asupra lor; ceia ce se pare că va pricinui nu puțină turburare....

(Ibid.)

CCXIII.

Același către aceleașĭ; Constantinopol, 8 Ianuar 1647.

....Van Transilvanie en weet niet gehoort als dat den iongen prince[1] de dochter van den prince van Moldavie ten huwelych versoucht, die, nu ontrent twe iaeren geleden, hier in ostagie (over de suspitie die men op haer vader heeft van hem in Poolen te willen retireren) gesonden zynde, swaerelych vuyt dit Hoff verloft sall kennen werden; doch door donnatyven supereert men alhier bynae alles....

....Din Ardeal nu se aude altceva decît că prințul cel tînăr cere de nevastă pe fata Domnuluĭ Moldoveĭ, care, acum doĭ

[1] Sigismund Rákóczy Pentru planul de căsătorie al luĭ cu Domnița Ruxanda, *Studiĭ și documente*, IV, p. CCXXV.

anĭ, fiind trimeasă aicĭ ca ostatecă (era bănuială că .tatăl eĭ ar voi să se retragă în Polonia), se crede că greŭ va putea ieși de la această Curte; dar cu peșcheșurĭ se biruie aicĭ aproape orĭce....

(Ibid.)

CCXIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 6 Februar 1647.

....De princen van Moldavie ende Valachie, voor een groot onweeder wresende, ende principalych den eersten, vernemende dat door de compste des Conincx van Poolen ontrent dese confynien in groote suspitie van rebellie was gevallen, soo hebben beyde soo haest als mogelych was haer tribuyt herwaerts gesonden, ende daermede haer credyt verstarckt; anders souden lichtelych te vier ende te swaert vervolcht syn gewerden. Doch mede heeft den prince van Moldavie, om hem noch meerder te justificeeren, door groot presenten ende vrienden by den nieuwen Heer Generael van het poolsche Rych soo veel te weege gebracht, datt er een edelman van Syne Excellence met brieven van den Coning aen dese Porta is gesonden om daermede de compste van Syne Con. Mat. ontrent dese frontieren te excuseeren, ende desen Keyser van desselffs affectie te verseeckeren, doch onder expresse last dat van geenige negotien den soude tracteeren, maer dat alleen in de visiten met groetenissen soo van den Coning, als den Heer Generael ende publycque discoursen sall passeeren waermede in Moldavie van den prince alla grande is ontfangen ende alhier geaeviseert dat by hem een ambassadeur van den Coning van Poelen was gecoemen. Maer, op den XXV-e October met sos a seven persoenen alhier arriverende, heeft men Syne Ed. den naem van Internuntius gegeven ende geseyt datt er naer syne wederomcompste in Poelen een ambassadeur herwaerts affgevaerdicht sall werden. Waernaer op den I-en dese by den Vesyr-Azem ende XIIIIj-e daegen daernae by Syne Keyserl. Mat. audientie is gebracht, alwaer synen brieff van den Coning, beneffens een present van eenige zobelsvellen ende vier silvere vergulde coppen

(door den prince van Moldavie iegens de maniere der Poolen geprovideert) heeft overgelevert ende verders met ordinarische caretzen bevesticht ende getracteert is gewerden, in maniere het principaelste subiect dese bisendinge den gedachten prince van Moldavie is betreffende, voor den welchen door goede presenten (die de agenten des prince onder de hant furneren) alle mogelycke offitien werden gedaen. (Întrebat de tributul către Tatarĭ, spune: să se astîmpere întăiŭ.)

Den Heer Patriarch van dese griecxsche Kercke, Parthenius genaempt, is door viantschap met den prince van Moldavie ende een somma gelts van wel dertich duysent rycxdaelders op den XXIj-e deses naer Ciprus in exilio gesonden ende in syn plaets den Metropolyt von Heraclea, Ioanichi genaempt, vercooren; waermede dese Kercke gansch in ruyne loopt ende dagelycx in grooter schulden verraet...

....Domniĭ Moldoveĭ și Țeriĭ-Româneștĭ, temîndu-se de o furtună mare, și maĭ ales cel d'intăiŭ, aflînd că prin venirea regeluĭ Polonieĭ lîngă aceste hotare căzuse în mare bănuială de rebeliune, și-aŭ trimes în cea maĭ mare grabă aicĭ tributul și astfel și-aŭ întărit trecerea: altfel lesne ar fi putut fi urmărițĭ cu foc și sabie. Dar încă Domnul Moldoveĭ, pentru a se îndreptăți maĭ mult, a izbutit pe lîngă noul Hatman al acestuĭ regat polon, prin marĭ darurĭ și prietenĭ, ca un nobil de la Excelența Sa să fie trimes cu scrisor ale Regeluĭ la această Poartă pentru a scusà prin el venirea Măriеĭ Sale Regale la aceste hotare și a asigura pe Sultan de iubirea regeluĭ, dar cu sarcină anume să nu trateze nimic, ci să vorbească numaĭ în genere, despre rege ca și despre dumnealuĭ Hatmanul, în visitele la ceĭ marĭ. Care în Moldova a fost primit de Domn cu alaiŭ mare, și Vodă a dat știre aicĭ că a venit la el un ambasador aĭ regeluĭ Polonieĭ. Dar, la 25 Octombre sosind aicĭ cu șese, șepte persoane, i s'a dat numele de Internunciu și s'a spus că după întoarcerea luĭ în Polonia va fi trimes într'acoace un ambasador. Apoĭ la 1-iŭ ale luniĭ a fost primit în au-

dienţă la Marele-Vizir şi peste patrusprezece zile la Măria Sa Sultanul, unde va presintà scrisoarea sa de la rege, pe lîngă un present de cîteva soroace de samur şi patru potire de argint suflate cu aur (procurate de Domnul Moldoveĭ după moda polonă) şi maĭ departe s'a întărit pacea şi s'a tratat cu obişnuitele complimente, aşa încît lucrul de căpetenie al acesteĭ trimeterĭ priveşte pe acel Domn al Moldoveĭ, pentru care prin bune presente (pe care pe supt mînă le furnisează capuchehaielele Domnuluĭ) s'aŭ făcut toate stăruinţile cu putinţă...

Domnul Patriarh al acesteĭ Bisericĭ greceştĭ, anume Partenie, mulţămită duşmănieĭ Domnuluĭ Moldoveĭ şi uneĭ sume de măcar 30.000 de talerĭ imperialĭ, a fost trimes în surgun la Cipru în ziua de 22 ale luniĭ şi în locul săŭ s'a ales Mitropolitul de Heraclèa, Ioanichie; aşa încît această Biserică ajunge astfel zilnic la ruină, cu datoriĭ tot maĭ marĭ...,

(Ibid.)

CCXV.

Ghisbrecht către State; Constantinopol, 20 April 1651.

....Van Moldavien en hoort men niet anders als dat daer alles stil is, en dat den prins Loepolo synne dochter aen den oversten der Cosacken Russen ten hauwelyck heeft gegeven. waerdoor schynt met de Russen een vaste alliansa gesloten hebben en hem alsoo ooch van den inval der Tarters bevryt, en hem ooch gestabilert dat van dit Hof niet licht verandert en sal connen woorden, soo dat sulchen allianse des prins Loepolo met de Russen aen dit Hof niet seer aengenaem en is, mitsgeen schyn van goot doen en heeft....

(P. S. Nu se aude nimic de Cazacĭ. Poloniĭ ar fi bătut pe Tatarĭ.)

....Din Moldova nu se aude alta decît că acolo totul e în pace şi că Vodă-Lupu şi-a dat fata în căsătorie Hatmanuluĭ Cazacilor ruşĭ, aşa încît prin aceasta pare a fi încheiat o întinsă alianţă cu Ruşiĭ şi astfel s'a liberat de năvălirea

Tatarilor și s'a mai asigurat, aşa că nu va putea fi schimbat ușor de această Curte. Și această legătură a luĭ Vodă-Lupu cu Rușiĭ nu e prea plăcută la această Curte, căcĭ n'are nicio înfățișare de lucru bun....

(Ibid.)

CCXVI.

Levinus Warnerus către State; Constantinopol, 11 Ianuar 1653.

....Alia factio timebatur nuper cum intelligeretur Moschos (inter quos et hoc Imperium minus bene convenit), Suecos et Cosacos Poloniam pervagari unaque nunciatur Bugdanos et Valachos hoc unum cogitare ut, excusso dominio turcico, illorum sese imperio subiicerent. (Acum lucrurile sînt împăcate.)

(Ibid.)

CCXVII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 26 Maiŭ 1653.

Sultanul (Mohammed al al IV-lea) e născut din Ibrahim și o sclavă rusoaică, la 1642, 1-iŭ Ianuar [1], Joĭ; după Hegiră, 1051. La 7 anĭ, are treĭ frațĭ.

(Ibid.)

CCXVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 26 Maiŭ 1653.

Hanul a scris Ardeleanuluĭ că-l va ataca dacă nu-ĭ dă tribut anual. E refusat, „cum deberet nihil".

(Ibid.)

---

[1] La 2, după Hammer, III. p. 928.

CCXIX.

Acelaşĭ către aceleaşĭ ; Constantinopol, 24 Iunie 1653.

....Hisce diebus huc venit internuncius regis Poloniae [Albertus Bieniewski; credenţiale din 21 Mart 1656], qui Imperatorem turcicum sollicitat ut Tatarus iubeatur auxilia ferre et simul cogantur Transylvanorum, Valachorum et Moldavorum suppetiae [contra Suecos]. (I se va răspunde după sosirea nouluĭ Vizir.)

(Ibid.)

CCXX.

Ghisbrecht către State; Constantinopol, 18 Iulie 1653.

(Se vorbise în zădar de Ruşĭ pe Mare.) De Transylvanen, met de Wallachen, hebbende met eenige primati de Moldavien inteligentie, syn alsoo t' samen met groote macht in Moldavien gevallen en veel volck omgebracht, en den prins Lupelo veriaecht, die in Polonien gevlucht is, die hem nu soecht te dienen met de Russen en om alsoo weder in syn Ryck te comen; daertoe, naer dat men hier verstaet, niet wel sal comen. Doch al fin heeft een groote macht van Russen en Tarters en volck vant lant tesamen gebracht, maer de Wallachen en Transilvaenen hebben meer en beter volch tesamen gebracht, in sonderheyt cavalerie, en syn alsoo met groote kracht in Moldavien gevallen, daersae tot eenen bloedigen slach met den anderen syn coemen; en den prins Loepolo met syn Rüssen en Tarters hebben moeten de vlucht nemen, synde van beyde syden, alsoo van daer geadvisert woort, over de vertich duesent menschen doot gebleven, naer de meeste partye van de Russen en Tarters, en alsoo is den prins Loepelo met de reste van syn volch veriaecht en t' lat gespogliert en geruinert; desen handelwoort hier aent Hof seer qualych genomen. Doch tegenwoordigen Vesir favorisert den prins Loepelo en doet al wat mogeliych is om heme weder in staet te brengen; waertoe niet wel sal comen *(bis)* want de Wallachen en Transilvaenen hebben te veel en te potente leger van fraey

volck, en in sonderheyt cavalerie, in campagnie; doch wilt noch veel bloet costen. Den Bassa van Silistria, perder van den Vesir, hadde mede 600 man te peert tegen de Wallachen gesonden om die pantorita *(sic)* te doen stillen, maer hebben die alle nedergehouwen, synde dat hier seer qualych genoumen, en dat hem den Transilvaen soo veel met de suditi del Gran-Signor bemoeyt, dat hem ooch noch dier wilt costen....

....Ardelenii, cu Muntenii, avînd înţelegere cu unii fruntaşi din Moldova, aŭ năvălit în Moldova împreună, cu putere mare, şi aŭ omorît multă lume, şi pe Vodă-Lupu l-aŭ gonit, care a fugit în Polonia, pe care acum caută să-l ajute, cu Ruşii (Cazacii), ca să se întoarcă iarăşi în Domnie. La care scop însă, după cît se înţelege aici, nu se va ajunge uşor. Dar, la urmă, a strîns o mare oaste, Ruşi şi Tatari, precum şi oaste de ţară, insă Muntenii şi Ardelenii aŭ adunat oaste mai multă şi mai bună, mai ales călărime, şi astfel aŭ năvălit cu putere mare în Moldova, unde aŭ ajuns la o luptă sîngeroasă cu ceilalţi, şi Vodă-Lupu, cu Ruşii şi Tatarii săi, a trebuit să iea fuga, rămîind de amîndouă părţile, cum se dă ştire de acolo, peste 40.000 de oameni morţi, dar cea mai mare parte dintre Ruşi şi Tatari; şi astfel Vodă-Lupu cu rămăşiţa oştii sale, a fost gonit şi la urmă despoiat şi ruinat; al cărui chezaş aici la Curte a fost foarte răŭ tratat. Dar Vizirul de acum e prielnic lui Vodă-Lupu, şi face tot ce-i stă prin putinţă pentru a-l aşeza iarăşi în Domnie; la care capăt nu va ajunge însă, de oare ce Muntenii şi Ardelenii au în campanie o tabără prea puternică, oaste de strînsură, mai ales călărime, însă se va mai vărsa încă mult sînge. Paşa de Silistra, favorit (?) al Vizirului, a fost trimes 600 de călări împotriva Muntenilor pentru a împăca gîlceava, dar i-aŭ tăiat pe toţi, lucru care a fost foarte răŭ privit aici, şi că Ardeleanul îşi face aşa de mult de lucru cu supuşii Sultanului, aşa încît şi pe dînsul o să-l coste încă mult....

(Ibid.)

CCXXI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 30 Iulie 1653.

Tatariĭ pradă în Polonia, trimețînd prinșĭ și la Constantinopol, iar Cazaciĭ pe Marea Neagră.

(Ibid.)

CCXXII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 22 Septembre 1653.

....Den prins van Moldavien Lupelo heft weder andermael met een groot leger syn ventura versocht om in syn staet te comen, maer heft weder moeten de vlucht nemen, met verlies van veel volck, en aen de Tarters en Russen is van hier gecomandert hun met de suditi del Gran-Signor niet te bemoeyen. Wat wyder daerover wilt volgen, leert den tyt....

(P. S. din 20 Decembre, după titlul adaus.) Loepelo, prince de Moldavien, blyft buyten synnen staet verstoten, synde een aender in syn plaets geconfirmert, en hier woort geseyt hy int poder van den Tarter soude wesen; doch dat en is niet seker....

....Domnul Moldoveĭ, Lupu, și-a maĭ încercat odată norocul cu o oaste mare pentru a-șĭ dobîndi apoĭ Domnia, dar a fost silit iarășĭ să fugă, cu pierdere a mulțĭ ostașĭ, și Tatarilor și Rușilor (Cazacilor) li s'a recomandat de aicĭ a nu-șĭ face de lucru cu supușiĭ Sultanuluĭ. Ce va ieși maĭ departe de acolea va arăta vremea...

Lupu, Domn al Moldoveĭ, rămîne izgonit din Domnia sa fiind întărit în loc un altul, și aicĭ se zice că ar fi în puterea Hanuluĭ, dar nu e sigur....

(Ibid.)

CCXXIII.

Levinus Warnerus către aceleașĭ; Constantinopol, 23 Septembre 1653.

Răspunde scrisoriĭ: „Sueciae regem, instituta legatione, aliquando amicitiam suam sponte Imperio ottomanico obtu-

lisse, ideoque minime convenire moribus Turcarum ut contra nationem illam aliquid moliantur".

(Ibid.)

CCXXIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 27 Novembre 1653.

....Venit et hisce diebus a principe Transilvaniae legatus cum anniversariis muneribus quae paucis abhinc annis interim usque ad quindecim mille auros excreverunt, cum antea decem mille tantum solverentur. Sic et vicinus princeps Valachiae annuatim nunc centum et triginta mille imperiales pendit, qui primum octoginta mille pendebat; a Moldavo item octoginta mille iam exiguntur anni spatio, cum ordinaria olim summa solummodo quinquaginta mille imperialis conficeret. Ita omnia procedenti tempore in peius labuntur, idque plerunque culpa propria illorum qui nummos eos suppeditant, quos augere solent, vel quod metuant ne alius aliquis loco eorum subrogetur, vel ut maiorem aucupentur gratiam, quod dein, sicut in aliis similibus negotiis in hoc imperio fieri assolet, in consuetudinem abit, quae postea antiquari nullo modo potest. (Așa și Patriarhiĭ, cari se schimbă acum la o lună ; de treĭ orĭ a fost așa ! Noiĭ Patriarhĭ daŭ cel puțin 20.000 de sultaninĭ. Și apoĭ jăfuiesc pe Grecĭ.)

(Ibid.)

CCXXV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 14 Novembre 1654.

„Residentul", Nicolae „Gisbrechti" a murit de ciumă, după 22 de zile de boală, la 10 Novembre. Și Cops murise. Cere locul pentru el, „qui in aedibus defuncti viximus, consiliorum eius particeps semper et administer fui".

(Ibid.)

CCXXVI.

Acelașĭ către aceleașĭ ; Constantinopol, 28 Novembre 1654.

(Hanul se scusă pentru pradă prin nedarea presentuluĭ.)

Hier wert in de naest coemende woecke een ambassadeur van den prince van Transilvanie met het ordinaris tribuyt vermacht, als oock van gelycke vuyt Moldavie ende Valachie, dat ontrent de twe hondert ende vyftich duysent rycxdaelders sall bedraegen. De commotien tusschen de twe laetste princen syn door een goede amende terneder gellyt....

....Aicĭ se așteaptă pe săptămîna următoare un sol al principeluĭ Ardealuluĭ cu tributul obișnuit, precum, de asemenea, și din Moldova și Țara-Românească, tribut care ar face la vre-o 250.000 de talerĭ imperialĭ. Tulburările între ceĭ din urmă doĭ Domnĭ s'aŭ potolit printr'o bună amendă....

(Idid.)

CCXXVII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 19 Ianuar 1655.

Cazaciĭ se gătesc, ajutațĭ de Moscovițĭ, cărora li s'aŭ supus. Causa e că, dorind a se desface de Polonĭ, nu i-aŭ primit Turciĭ.

(Ibid.)

CCXXVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 17 Iulie 1655.

Cazaciĭ, ținutĭ cu vorba, amenință cu năvălirea dacă Tatariĭ nu părăsesc pămîntul polon.

(Ibid.)

CCXXIX.

Constantinopol, — 1655.

Sultanul către regele Suedieĭ. Este felicitat pentru victoria împotriva Polonilor, „dewyl deselve niet in vrede heeft willen leven, maer, hoe langs, hoe meer tot den strydt der wapenen aenleydinge gegeven, weshalven dan geen meedlyden met hem en is te hebben, maer willen selfs hem mede helpen verdelgen, ende wenschen niet meer als all onse vyanden also te verderven". Acestea le spunea regele. A poruncit Poarta, la început chiar, Hanuluĭ a nu ajuta pe Polonĭ. Cine va ataca Suedia, va fi disgrațiat.)

....Că n'aŭ vrut să trăiască în pace, ci tot maĭ mult aŭ dat prilej la luptă cu armele, pentru care nu maĭ trebuie să se aibă vre-o milă cu el, ci vreaŭ să ajute a-l distruge și nu doresc nimic maĭ mult decît a prăpădi pe toțĭ dușmaniĭ noștri....

(Ibid.)

CCXXX.

Acelașĭ către aceleașĭ ; Constantinopol, 20 Februar 1657.

....Non diu post ea quae vigesimo quarto ianuarii perscripsi, cognitum hic fuit de sociali foedere Transylvanorum, Valachorum, Bugdanorum et Cosacorum ac coniunctis illorum copiis, quas in Poloniam essent educturi. Quae commotio cum mirum in modum displiceret, Magnus Vezirus convocatos residentes gravissime coepit increpare et accusare eorum dominos quod, contra datam fidem, insciis atque inconsultis Ottomannis, tale negotium essent aggressi. Transylvanus respondit secundum pacta mutua se minime obstringi ut in eiusmodi facto hinc peterent consilia ideoque fidem suo loco illibatam constare. Valachi et Bugdani sese purgaturi affirmarunt, consensu principum nullum omnino militem ibi fuisse collectum, illos qui transeunti exercitui se adiunxissent factiosos et refractarios fuisse, qui in disciplina contineri non potuerint. Quae ipsa cum parum solida et fucata sint visa, severa mandata regia illuc fuerunt missa, quibus iubentur et monentur ut a proposito desistant; si minus, iram regis cum ferro et flamma esse experturos; quo fine iam ad Bassam budensem, silistriensem et dimisvarensem serio fuit scriptum ut in armis sint et regiones illas adoriantur, si in incaepto perseverent. Tatari quoque, iisdem interpositis conditionibus, in mandatis habent ut vires suas contra eos convertant. Atque haec impraesentiarum tantum occurrunt....

(Ibid.)

CCXXXI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 31 Mart 1657.

....Commotiones Transylvanorum aliorumque vicinorum qui sunt tributarii magis magisque hosce exasperant, quod nec

monita morati, nec minas, de quibus 20 februarii scripsi, in proposito permaneant, eoque maiori curae res est quo vires illorum sunt maiores; nam, praeter Transylvanum, Valachus iam aliquot annos triginta mille alit milites, viginti mille Bugdanus, uterque Transylvano obligatissimus, quod antehac illum domestico bello liberaverit, hunc contra inimicum extraneum defenderit. Par cogitatio est de Cosacis conspirantibus. (Se ieaŭ măsurĭ pentru trupe. Pașiĭ de la hotare așteaptă ordine. Patriarhul spînzurat „azĭ“ „quod argueretur (misso huc eam ob causam nuncio a rege Tatariae) cum Moschis et Cosacis clandestina agitasse consilia, quibus arma eorum contra Ottomanos suaserit et incitarit“.
(Ibid.)

CCXXXII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 9 Maiŭ 1657.
Sol căzăcesc pentru confirmarea păciĭ, dar Tatariĭ să stea acasă. Zăbovește răspunsul. Sosirea solilor suedesĭ și ardelenĭ, „quoniam sociale inter eos faedus esse intelligitur“. Patriarhatul stă vacant 32 de zile. E numit un „literarum omnium rudis[1]“. Cu toate ofertele de banĭ, ucisul e aruncat în Mare.
(Ibid.)

CCXXXIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 9 Iunie 1657.
Sosesc soliĭ suedesĭ și ardelenĭ, așteptațĭ în Maiŭ. Suedesiĭ cer confirmarea prieteniеĭ de supt Gustav-Adolf, prin mijlocirea luĭ Rákóczy, „Ottomanis devoto et suecis amico“, Cer a se opri Tatariĭ „contra Suecos eorumque foederatos, qui nihil hostiliter ante contra illos patrassent“. Ardeleanul protestează că aŭ întrat în Polonia „bona mente, nec mereri ut indignationem ottomanicam, qua nihil habeat gravius, experiatur, cum nihil commiserit quod pactis mutuo sancitis adversetur“. Zăbovit răspunsul. Cazaciĭ tratează și eĭ pentru

---

[1] Gavriil Γάνου.

pace. Poloniĭ pretind că războiul s'a provocat fiindcă aŭ oprit, de hatîrul Turcilor, pe Cazacĭ, înţeleşĭ cu Veneţieniĭ, Turciĭ se simt datorĭ a ajuta. „Accidit quod novam illam diversorum populorum coniunctionem pro malo auspicio habeant et ulteriores eius conatus esse, ita persuasi, suspicentur". Flota va ieşi în Mare; soldaţiĭ de uscat sînt gata.

(Ibid.)

CCXXXIV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 7 August 1657.

Cazaciĭ moscovițĭ pradă pe Mare. Se ieaŭ măsurĭ de către Turcĭ şi Tatarĭ. Corăbiĭ căzăceştĭ maĭ bune ca înnainte. Nu s'a răspuns încă solilor suedesĭ. Solul polon e oprit „in confiniis Transylvaniae" şi liberat prin stăruinţa Turcilor. Merge la Vizir în lagăr. Se trimete un Tatar influent pentru a susţinea la Constantinopol cererile luĭ.

(Ibid.)

CCXXXV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 23 August 1657.

Se află „clades principis Transylvaniae, quae tanto maiori cum gaudio, publicis signis demonstrato, a Turcis est intellecta, quanto maior erat illorum indignatio. (Aflase că-ĭ despreţuia Rákóczy, care altă dată ceruse voie de la Turcĭ a ataca pe Împărat! Solul polon spusese că i s'aŭ deschis în Ardeal scrisorile către Sultan, Vizir şi Muftiŭ. Solul ardelean şi aĭ săĭ sînt închişĭ. Ceĭ suedesĭ cer resultat, măcar de se vor opri Tatariĭ. Nu se răspunde decît „quod Tatarum in multis iuberi non posse et, si iuberetur, imperata saepe non facere". Sînt susţinuţĭ de ambasadorul engles. Se atribuie Suedesilor revolta Ardealuluĭ. Sînt calomniaţĭ şi de Han, care e foarte influent.)

Polono addictissimi sunt Turcae, quem pro veteri et sincero amico habent et celebrant; ut dici vix possit quanto cum applausu et studiis animorum hic fuerit acceptus legatus, quem nuper castra Vesiri adiisse scripsi.

(Ibid.)

CCXXXVI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 27 Octombre 1657. De nevoie rămîn Suedesiĭ. Ardeleniĭ sînt tot închişĭ. „Adversus Cosacos quoque novae exacerbationes. Poloni ne sub specie auxilii subiugentur, multi considerandum putant." Ragusa dă tribut de 12.000 de „aurei".

(Ibid.)

CCXXXVII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 29 Novembre 1657. Se va răspunde Suedesilor la primăvară. Li s'a suprimat de mult tainul de 300 de „imperialĭ" aproape.

(Ibid.)

CCXXXVIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 27 Ianuar 1658.

....Post meas 30 decembris datas, nunciatum hic fuit, inter illa quae Adrianopoli nunc tractantur, decretam fuisse praefecti Valachiae, brevi quoque decernendam Bugdaniae gubernatoris mutationem ; successit (quod antea controversum erat, sicut 22 septembris significavi) satrapa christianus, postquam, praeter ingentia alia munera, quater centena millia imperialium obtulisset. Varias quidem vias tentarunt primi moderatores dictarum provinciarum ut sibi denuo conciliarent Turcarum animos, sed ira fuit implacabilis, quod delictum illorum, quia contra Imperium esset commissum, inexpiabile sit iudicatum. Unde, qui eorum hic loci erant residentes, vehementer iam accusantur quod, posterioribus hisce belli veneti temporibus, quibus aliquando cladis aliquid passi sint Turcae, vires Imperii huius nimium extenuarint apud principes suos, qui, eo persuasi, audacius facere sint ausi, quae nunc facta poenitet. Et certe non deerant tunc quoque inter ipsos Turcas qui propter adversa belli foris et seditiones domi regnum hinc compararent (de quo etiam publica satyrica extabant) decrepito seni, qui, desperato pristino vigore, fomentis tantisper sustentaretur, donec ani-

mam efflaret. (Noul Vizir a îndreptat toate. Patriarhul de Ierusalim, pentru „bănuielĭ", a fost închis. Cel de Constantinopol abia iese în public, necăjit de creditorĭ, cari-l atacă și în biserică. Are 200.000 de talerĭ datorie! Soliĭ suedesĭ cer în scris Viziruluĭ a pleca. Aŭ voie a merge la Adrianopol, de unde poate li se va permite pornirea.)

(Ibid.)

CCXXXIX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 25 Februar 1658.

....Praeterito vigesimo septimo ianuarii inter alia indicavi designatum fuisse novum Valachiae praefectum, qui postea, cum provinciam illam esset occupaturus, repulsus fuit a primo eius gubernatore, qui ut locum suum tueatur, multas copias auxiliares cogit ex vicinis locis, et imprimis fretus est supetiis Cosacorum, licet illorum perfidia iam saepe antea fuerit cognita. Unde iam Tatari stant in procinctu, quibus et turcici milites adiunguntur, grassaturi in Valachos tanquam in rebelles, si imperata regia non exequantur. (Trupe se adună la Adrianopol „et in confiniis", și tot cresc. Se chiamă Pașiĭ de Damasc, Alep, Mesopotamia, Caramania, Sivas, cu cîte 10-15.000 de oamenĭ.)

(Ibid.)

CCXL.

Acelașĭ către aceleașĭ: Constantinopol, 18 Mart 1658.

....Nuperis meis literis 25 februarii significavi a praefecto Valachiae non fuisse admissum novum gubernatorem, cui hinc provinciae illius administratio erat demandata[1]; idem hactenus quoque confirmatur, et imprimis repugnantia illa nunc suffulta est auxilio principis Ragoci. Unde contra Transylvaniam brevi, ut affirmatur, pars exercitus turcici et tatarici erit convertenda, nisi incolae partes principis deserant. Cosaci autem, qui antea suppetias promiserant Valachis, contra datam fidem, nunc pacem stabiliverunt et faedera

[1] E vorba de luptele dintre Constantin Basarab și Mihnea-Vodă.

defensiva et offensiva inierunt cum Turcis et Tataris, quae ante septimanam per legatum eorum Adrianopoli fuerunt confirmata.

(În sfîrşit s'a permis a pleca Suedesiĭ. N'aŭ audienţă de plecare la Sultan. Nicĭ scrisorĭ. Nimic nu e confirmat.)

Iamiam hic intelligitur praefectum Valachiae, qui antea se opponebat, fusum fugatumque fuisse, quod simul atque accidisset, novus quoque Moldaviae satrapa, idemque christianus, fuit designatus....

(Ibid.)

CCXC.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 17 April 1658.

(Se va porni împotriva Ardealuluĭ), quod partes principis Rakoci fovere non desinant, quo convocati etiam fuerunt Tatari; neque enim credunt Turcae unquam pacatum ore statum Valachiae et Bugdaniae, nisi Transylvaniam, unde semper nova materies discordiae subministratur, ad obedientiam fuerit reducta, atque ea occasione quoque iam fuit decretum ut ad paucos annos tantum provinciarum illarum administratio delectis gubernatoribus concedatur, ne, dum regimen illis diutius prorogetur, sicuti superioribus temporibus fuit factum, opibus, quas interea multas congerunt, et viribus freti, rebellare possint, quando velint; ob eandem causam quoque in hoc Imperio videntur creberrimae illae muniorum mutationes ut factionibus quae alias facilius oriri queant, occurratur. (Tatariĭ aŭ fost lăudaţĭ de Turcĭ, dar şi temuţĭ.) Legatos suecos, quibus imperatum fuisse discessum ante significavi, Vezirus postremo allocutus est his verbis: Mirum quomodo amicitiam nostram expetatis, cum amici fueritis inimicorum nostrarum (intelliguntur Transylvani, Valachi et Bugdani) atque inimici eorum qui nobis amici (quales sunt Tatari et Poloni). Verum, inquit, si in posterum amicitia aliqua nobiscum in eunda sit cordi, mittatur denuo legatus, cui a nobis satisfiet....

(Ibid.)

CCXLI.

Acelașĭ către aceleașĭ ; Constantinopol, 2 Iulie 1658.

....Et primo quidem, sicut iam constans vox est, tum turcica, tum tatarica arma, quibus iunguntur etiam valachica et moldavica, convertentur contra Transylvaniam, non sine metu quoque Hungarorum et Germanorum. (Sol polon la Adrianopol pentru a mulțămi de ajutorul tătăresc împotriva luĭ Rákóczy și a reînnoi capitulația; și pe viitor să aibă Tatarĭ. Pleacă apoĭ cu marĭ promisiunĭ.)

(Ibid.)

CCXLII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 27 Iulie 1658.

Expediție pe uscat va fi, la 10 ale luniĭ, împotriva Ardelenilor, singuriĭ vinovațĭ, după Vizir, ca întăiĭ învitațĭ a lăsa în pace pe Polonĭ. Nu se supusese nicĭ la ordinul de a părăsi pe Rákóczy. Tatariĭ nu doresc supunerea Ardealuluĭ, pentru că n'ar maĭ avea de unde robi! În timpul războiuluĭ aŭ trimes la Constantinopol 200.000 de robĭ!

(Ibid.)

CCXLIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 20 Septembre 1658.

S'a atacat Ardealul. Se fac serbărĭ pentru întăile biruințĭ. Dar apoĭ vestea revolteĭ în Anatolia a Pașeĭ de Alep.

(Ibid.)

CCXLIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 23 Novembre 1658.

Nepotrivit succesul, după atîtea trupe: „ex Tataris, Cosacis, Valachis et Moldavis". Se ieaŭ Inăul, Caransebeșul, Lugojul; apoĭ pace „ea lege, ut cum antehac quindecim, in posterum quadraginta mille aureorum tributum annuatim solveretur et insuper praesentes nunc numeraretur quinquies centena millia talerorum". Acațiu Barcsai subscrie.

(Ibid.)

CCXLV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 22 April 1659.

E oprit în închisoare solul ardelean pentru că n'a adus tot tributul,—răzimat, se crede, pe revolta din Alep.

(Ibid.)

CCXLVI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 30 Iunie 1659.

Cazaciĭ cari s'aŭ unit cu Tatariĭ cer ajutor împotriva Moscoviţilor.

(Ibid.)

CCXLVII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 22 August 1659.

Cazaciĭ cari prădaŭ pe la Trapezunt aŭ fost distruşĭ de furtună.

(Ibid.)

CCXLVIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 13 Septembre 1659.

Se zice că forţele destinate pentru Asia vor merge în Dalmaţia, dar întăiŭ împotriva Ardealuluĭ care n'a dat încă tribut. Solul e tot închis. Poate un beglerbegat se va stabili acolo. „Quod si ita eveniat, vix dubitatur quin per satrapas turcas quoque gubernanda in posterum sit Valachia et Bugdania, quae loca antehac afflictis Graecorum rebus confugium fuerunt ac asylum. (Turciĭ sînt încurajaţĭ de înfrîngerea Moscoviţilor. La sosirea scrisoriĭ Hanuluĭ, bucurie de treĭ zile la Constantinopol.)

(Ibid.)

CCXLIX.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 27 Septembre 1659.

(Pentru a scăpa de expediţia împotriva lor, Ardeleniĭ promit cît maĭ iute tribut.) Gubernator novus Valachiae, Michnas dictus, nuperrimis diebus interfectis aliquot primariis Valachis, qui bojar apud eos vocantur, improviso

adortus fuit Bassam Silistriae, qui ipse graviter vulneratus aufugit cum multis aliis cruentatis et pluribus relictis caesis. Desperato animo haec a nominato gubernatore patrata fuisse creditur, cum varia ipsi delicta, quae vitae periculum minarentur, imputata essent apud Magnum Vezirum et insuper magnopere suspectum sese et exosum reddidisset inter Graecos eosque qui fidem Graecorum, quales Valachi, profitentur, quod multa in religione illorum innovare satageret; de qua re ipse aliquoties ad Patriarcham constantinopolitanum scripsit et responsum tulit....

(Ibid.)

CCL.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 22 Februar 1661.

....Per aliquod tempus hic omnia quieta. Nunc inter nova, quod expulsus ante Valachiae praefectus cum valido exercitu invaserit Moldaviam, contra quem iam et turcicae et tataricae copiae mittuntur. (Se adresează somațiĭ Împăratuluĭ, care favoriscază situația din Ardeal.)

(Ibid.)

CCLI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 16 Mart 1661.

Turciĭ iernaseră în Ardeal, „cuius incolis non ita pridem hinc fuit denunciatum omnes sine discrimine sexus et aetatis esse extirpandos si denuo se moverent“.

(Ibid.)

CCLII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 24 Iunie 1661.

Se zice că expediția se va îndrepta spre Ardeal. Solul ardelean, trimes la Constantinopol, e închis. Și solul polon primise răspunsul „să aștepte“. Apoĭ e liberat „donec intelligeretur responsum regis Poloniae, a quo Vezirus dedi contenderat (si quae esset praestitorum beneficiorum grata memoria) Constantinum, quondam Valachiae principem, qui,

usta ac rapta illa regione, sedem fixisset in ditione Polòniae. (Cazaciĭ atacaseră cetățile de la Don. Sînt prinșĭ și dușĭ la Constantinopol foarte mulțĭ: în două lunĭ, 30.000 de robĭ. Se trimet nouă întărirĭ acolo. Alte trupe — veteranĭ — sînt trimese lîngă Oradea.)

(Ibid.)

CCLIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 7 Ianuar 1662.

....Attulit in medium se esse consulem Anatoliae, Mitylenes et Smyrnae, me vero tantum factorem apud Portam, quo nomine vulgo appellantur qui res praefecti Valachiae et Bugdaniae hic provident....

(Ibid.)

CCLIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 21 Ianuar 1662.

Muftiiĭ se exilează la Cipru și Egipt, iar Haniĭ la Rodos.

(Ibid.)

CCLV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Adrianopol, 20 Februar 1663.

....Qua re confusa, iam Transylvania, Valachia et Moldavia sint attritae, quod locorum illorum rectores, non aliam magis ob causam audentius arma iungentes, obsequium erga Ottomannos exuerint, quam quia novis constantinopolitanis, quae postea apud illos validius gliscebant, edocti fuissent Imperium hoc, sive ob clades a rebellibus terra acceptas, sive ob adversas mari commissas pugnas aliosve casus, ita prolapsum esse, ut exiguae resurgendi spes superessent....

(Ibid.)

CCLVI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Adrianopol, 29 Mart 1663.

Se va trimete flotă pe Marea Neagră împotriva Cazacilor moscovițĭ. Comandantul de Azov cere ajutor. Soliĭ ardelenĭ

spun că n'aŭ putut avea încă, din țara ruinată, ceĭ 500.000 de talerĭ ceruțĭ. Cer a se scădea și tributul de 40.000 de „aurei". Aŭ de suferit prădăciunĭ și de ținut garnisoane turceștĭ.

Anexă: Apaffy către Warnerus („Bass-Keyd", Mart 1663). Solul Mihail Peprezki vine pentru scăderea tributuluĭ.

(Ibid.)

CCLVII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Adrianopol, 25 Iulie 1663.

Vorbește de închisoarea sa de șese zile din ordinul Sultanuluĭ, pentru că nu cedase la o cerere a Turcilor.

(Ibid.)

CCLVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 20 Novembre 1663.

(Nouă pregătirĭ, maĭ ales de creștinĭ.) Inter Transylvanos quidem, Valachos et Moldavos, praecipue a Turcis laudibus fertur Valachiae praefectus, quod et aperto Marte egregia eius virtus emicuerit, et, dolo rem iuvans, furto noctis incautos hostes magna clade multarit; ob quod meritum ei in quinquennium prorogatum fuit regimen. (Laudă și Cazacilor, dar maĭ ales Tatarilor.)

(Ibid.)

CCLIX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 19 Septembre 1664.

(Se auzise de o mare victorie. Se decid serbărĭ de șepte zile. Se și fac două zile serbările la Adrianopol. Apoĭ solĭ grabnicĭ cu veste de „atrox strages".) Qui hilaritati erant dandi dies, in novum conversi fuerunt luctum, cum nondum eluxissent, ob acceptam ante in vicinia Oiwari[1] cladem, e qua Valachiae administrator cum solis triginta, Bugdaniae rector cum quindecim militibus evasit. (Tulburărĭ între soldațiĭ Vizirului.)

---

[1] Neuhäusel, Ujvár.

Anexă: „Exemplar literarum e castris turcicis“: nu e vorba de Domnĭ.

(Ibid.)

CCLX.

Colyer către State; Constantinopol, 4 Iulie 1672.

(Vin trupe din Asia.) Hier is noch gene tydinge aengecomen dat het selve [Groote Heer] den Donăuw soude syn gepasseert, als wanneer men nae het nemen van den marsch sal cunnen oordelen of het op Hungarien, Transilvanien offe Polen aengesien is: het desseyn is niet te penetreren; de ministers van het Hof alhier seggen wel ront uyt dat die groote machten recht nae Kamieniec, synde een starcke frontier-plaets, gelegen op een hogen ende spitten roots in Podolia, drie uren van den vermaerden revier Boristenes, sullen marcheren omme hetselve te belegeren.; dan daervan can men met gene soeckerheyt schryven. (Lipsă, din causa multor trupe ce trec.)

...Aicĭ nu a sosit încă nicĭo veste că Sultanul ar fi trecut Dunărea, aşa încît după marşul ce s'a luat să se poată judeca dacă are gîndurĭ asupra Ungarieĭ, Ardealuluĭ saŭ Polonieĭ; planul nu i se poate străbate; miniştriĭ acesteĭ Porţĭ spun aicĭ, ce e drept, lămurit că această putere mare va merge drept la Cameniţa, o cetate tare de hotar, aşezată pe o stîncă înnaltă şi ascuţită, treĭ ceasurĭ de la pomenitul rîŭ Nipru, pentru a o încunjura; dar nu se poate scrie cu vre-o siguranţă....

(Ibid.)

CCLXI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; „Constantinopolen, den 25 Iuly 1672“.

....Den 6 dito [Iuly] is den Grooten-Heer met syn gantsche armaed den Donauw gepasseert, ende treckt recht op Camieniec aen. (A sosit la 1-iŭ Iulie, la Scutari, Paşa de Diarbecr cu trupe; spre lagăr.)

Alhier wert mede gesproocken dat seven Pascias met

ontrent 12 a 14.000 man door de poolsche militie in Podolia souden syn geslagen, ende datter 4 van deselve op de plaets doot ende twee gevangen soude syn, ende dat de levende het maer alleen met 100 man soude syn ontcomen, die den Grooten Heer soude hebben doen onthalsen....

...La 6 ale lunii [Iulie] a trecut Dunărea Sultanul cu toată oastea lui şi merge drept spre Cameniţa....

Aicĭ se mai spune că şepte Paşĭ, cu vre-o 12-14.000 de oamenĭ, ar fi fost bătuţĭ de oastea polonă în Podolia şi că patru dintre eĭ ar fi rămas morţĭ pe loc, iar doĭ ar fi prinşĭ, şi că aceia cari aŭ rămas în viaţă aŭ putut scăpa doar cu o sută de oamenĭ, pe carĭ Sultanul ar fi pus să-ĭ taie....

(Ibid.)

CCLXII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 13 Octombre 1672.

Tălmaciul ambasadoruluĭ trimes în lagăr e ucis la întoarcere, de ceastălaltă parte a Dunăriĭ.

(Ibid.)

CCLXIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; „uyt Constantinopolen, den 13 October 1672".

(Ştirea omoruluĭ.)

Den 11 dito heeft den Resident Colyer door de Bostangi-Bassi notificatie gecregen van het overgaen van Camieniec aen den Grooten-Heer, waerover de Turcken alhier van den 13 tot den 16 dito vreuchde-vieren hebben aengestoocken...

Naer de veroveringe van Camieniec is den Grooten-Heer Polen ingetrocken ende soude, so men seght, de stadt Leopoli mede hebben verovert.

(Şi aicĭ se adauge scrisoarea luĭ Panaioti din 29 Septembre 1672.)

....La 11 ale luniĭ, residentul Colyer a căpătat prin Bostangĭ-

Başi înştiinţarea despre predarea Cameniţeĭ către Sultan; pentru care lucru Turciĭ aŭ aprins aicĭ focurĭ de bucurie de la 13 până la 16...

După luarea Cameniţeĭ Sultanul şi-a făcut întrarea în cetate şi, după cît se spune, ar fi cucerit şi oraşul Lemberg....

(Ibid.)

CCLXIV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 14 Ianuar 1673.

Lagărul s'a desfăcut. Curtea vine la Adrianopol.

(Ibid.)

CCLXV.

[Anexă la raportul din 10 Mart 1673.]

Copia lettera scritto *(sic)* dal signor Panaioti il residente Colyer.

Illustrissimo signor signor mio Collendissimo,

Considerando molto per trovare in questa città persona habile per servire a V. S. Illustrissima et a tutta la natione, hò trovato il signore dr. Mavrochordato, persona molto dotto *(sic)* et singolare nelle lingue italiana et latina et turca, araba et persiana et greca et addottato con molte altre virtù, per le quali è stimato molto nella Corte ottomanna et appresso li principali ministri et, bench' hà la proffessione di dr., dottorato, medico, tuttavia l'hò persuaso d'accettare il partito, se haverà queste due conditioni : la prima è ch' io lo voglio assistere nella Corte; la seconda, se li prometteranno dare per salario annuale 1000 tallari all' anno. La prima conditione io li hò prometto *(sic)*; resto se li promettorete li mille tallari all' anno, d'havere un dragomano megliore di tutti quanti sono hoggidì in Oriente Asprietto la riposta et mi confirmo.

Di V. S. Illustrissima affetionatissimo et obligandissimo servitore. — Era sottoscritto Panaioti.

Di Casa, 27 di febraro 1673.

(Ibid.)

CCLXVI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 19 Iunie 1673.

Va fi lagăr de iarnă la Silistra. Nu se știe de va „ieși" personal Sultanul. La 4 ale luniĭ sînt scoase corturile lîngă Adrianopol. Cancelarul polon scrie: „d'impossibiliteyt der betalinge voor den uytcoop van Leopoli, alsmede van het beloofde jaerlijcx tribuyt van 22 m. goude ungersche ducaten, in de voorleden maent aen den Primo-Vesier per expressen afgesonden". Aducătorul scrisoriĭ e gonit d'inaintea Viziruluĭ și închis: „ende in nauwe hechtenisse geset".

....Neputința plățiĭ pentru răscumpărarea Lemberguluĭ, precum și pentru tributul anual făgăduit, de 22.000 de galbenĭ ungureștĭ bunĭ, care prin expres a fost trimes luna trecută la Marele-Vizir....

(Ibid.)

CCLXVII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 27 Mart 1674.

Capudanul a plecat, pentru a transporta soldațĭ și munițiĭ în Polonia, se zice.

(Ibid.)

CCLXVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 19 April 1674.

E decis a merge „naer het leger (het welcke noch te Baba, aen dees zyde van den Danubio, leydt)" („în tabără, care se află încă la Babadag, de ceastălaltă parte a Dunăriĭ").

(Ibid.)

CCLXIX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 13 Iunie 1674.

După știrĭ scrise, foarte sigure, ale sale, Poloniĭ și Sobieski tratează separat, pe ascuns, cu Turciĭ, „mitsgaders dat het turcxe leger noch aen dese zyde van den Danubii

(niet tegenstaende het saisoen so verre geavanceert is) bliyft leggen; het welcke my groot achterdencken geeft".

....Și aceia că tabăra turcească se află încă de ceastălaltă parte a Dunăriĭ (de și vremea e așa de înnaintată); ceia ce-mĭ dă mult de gîndit....

(Ibid.)

CCLXX.

Acelașĭ către aceleașĭ; „Galas, den 10 Augusti, anno 1674".

....Mynen laesten aen E. E. is van den 8 passato geschreven, uyt Galas in Moldavien, daerby hebbe ick E. E. bekent gemaeckt myne aencoempste aldaer ende de saecken de gemene interessen raeckende, my door den heer kayserlicken Resident alsdoen gecommuniceert, mitsgaders den tyt van myn vertreck van daer naer het marcherende turcxe leger. (Negocierile sale. Audiența la Vizir) ende in myne pavilloenen gebracht, van waer ick snachts ben vertrocken ende den 26 dito vroech in de morgen stondt in Jas weder aengecomen, ende, aldaer my twee dagen op gehouden hebbende, syn wy den 28 van daer verreyst ende den eersten deses alhier gearriveert, alwaer ich aen den heer Resident van de Kayser van myne voors. verrichtinge pertinent rapport hebbe gedaen, de welcke daerinne eene bysondere vergenouginge heeft genomen. (E decis) dat voorts den voors. heer Resident sich met den aldereersten so dicht by het turcxe leger soude begeven als mogelyck was omme op de marsch te letten ende den handel met Polen af te speculeeren, ende dat ick my weder naer Constantinopolen soude transporteren....

[Inclus memoriul luĭ Collyer către Poartă, „nel campo del Gran-Signore in Zozora, quatro leghe da Ias, li 25 luglio 1674". Cu traducere olandesă.]

...Cea din urmă scrisoare a mea către Excelențele Voastre e de la 8 ale luniĭ trecute, din Galațĭ în Moldova, prin care v'am făcut cunoscut sosirea mea acolo și lucrurile ce pri-

vesc interesele generale, comunicate mie acolo de domnul resident imperial, precum și vremea plecăriĭ mele de acolo spre lagărul turcesc în marș.. Și m'am întors la corturile mele, de unde am pornit în noaptea aceia, și la 26 ale luniĭ desdedimineață am sosit iarășĭ la Iașĭ, și, oprindu-mă acolo două zile, la 28 am plecat de acolo și am sosit aice la 1-iŭ ale acesteĭ lunĭ, unde am făcut cuvenitul raport despre zisa mea misiune domnuluĭ resident al Împăratuluĭ, care a găsit în aceasta o mare mulțămire. [E decis] ca acest domn resident să meargă îndată cît se poate maĭ aproape de lagărul turcesc pentru a băga de seamă la marș și a cerceta afacerea cu Poloniĭ, iar eŭ să mă duc înnapoĭ la Constantinopol....

(Ibid.)

CCLXXI.

Acelașĭ către aceleașĭ; „Galaz, den 16 Augusti, anno 1674“.

Vizirul i-a spus că venirea-ĭ pe o corabie olandesă, primirea-ĭ în lagăr sînt favorurĭ fără exemplu.

P. S. Îĭ sosește, de la Dragomanul imperial din lagăr, luĭ Kintsperg o scrisoare, ce se comunică îndată luĭ Collyer. O anexează. — Lipsește.

(Ibid.)

CCLXXII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 28 Septembre 1674.

....Ingevolge van mynen laesten van den 16 passato, hebbe ick myne reys van Galaz in Moldavien per herwaerts voortgeset. (Sosit la 28 ale luniĭ în Canal[1])

...În urma ultimelor mele scrisorĭ de la 16 ale luniĭ trecute mi-am urmat călătoria de le Galațĭ în Moldova într'acoace....

(Ibid.)

---

[1] Cf. ediția ce am dat din Cronica luĭ Constantin Capitanul Filipescu, p. 184, nota 1.

CCLXXIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 17 Decembre 1674.
(Curtea e la Adrianopol) ende de militie gebleven aen den Danubii, tusschen Galaz ende Isaczi, synde de plaets daer de brugge is geslagen, omme tegens het voorjaer dicht by de handt te syn....

....Şi oastea a rămas la Dunăre, între Galaţĭ şi Isaccea, locul unde s'a făcut podul, pentru ca în primăvară să fie chiar la îndemînă....

(*Ibid.*)

CCLXXIV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 9 Iunie 1675
Menţionează „myne sware reys naer Moldavien" („greaua mea călătorie în Moldova"). Curtea e în şesul Adrianopoleĭ în corturĭ pentru serbătorile circumcisieĭ „van den jongen prins" („a tînăruluĭ Sultan) şi căsătorieĭ „van de jonge princesse" („a tinereĭ Sultane"). Vor ţinea 40 de zile. „Ende by gevolge geloofft wert dat de turcxe wapenen van dit jaer met geene desseynen van importantie sullen werden gemoveert. Het leger leydt alsnoch in hare winter quartieren aen den Danubio, dicht by Galaz". („Şi, după aceasta, se făgăduieşte că armele turceştĭ nu se vor mişca anul acesta pentru nicĭun scop însemnat. Tabăra se află deocamdată în cvartirele eĭ de iarnă la Dunăre, lîngă Galaţĭ.") Capudanul a plecat la 18 ale luniĭ trecute spre Azov, cu 32 de galere.

(*Ibid.*)

CCLXXV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Terapia, 12 Novembre 1675.
Despre silinţile franco-polone pentru pace. Nimic important nu s'a făcut, mulţămită lor, în această campanie, între Polonĭ şi Turcĭ.

(*Ibid.*)

CCLXXVI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 23 Decembre 1675.

....Het leger is weder in de winterquartieren aen den Danubii ontrent Galaz geleyt....

....Tabăra s'a aşezat iarăşĭ în cvartire de iarnă la Dunăre, lîngă Galaţĭ....

(Ibid.)

CCLXXVII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 18 April 1676.

Tulburărĭ marĭ în Asia. La vestea lor, Sultanul pleacă din Adrianopol spre Constantinopol, unde e aşteptat la 20 ale luniĭ. „Het meeste gros van het leger volcht Syne Maiesteyt, latende in Moldavien ende Podolien dertich ende in Caminiec tien duysent soldaten."

....Cea maĭ mare parte din oaste merge după Măria Sa, lăsînd în Moldova şi Podolia treĭzecĭ de miĭ şi în Cameniţa zece miĭ de soldaţĭ....

(Ibid.)

CCLXXVIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 28 April 1676.

Sultanul e la o jumătate ceas depărtare de Constantinopol, în corturĭ. Apoĭ, incognito, întră în Seraiŭ. E decis a trece în Asia.

(Ibid.)

CCLXXIX.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 7 Iunie 1676.

La 1-iŭ ale luniĭ Sultanul a trecut Canalul.

(Ibid.)

CCLXXX.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 5 Iulie 1676.

Lagărul e în Europa, Sultanul la Scutari.

(Ibid.)

CCLXXXI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 26 Novembre 1676.

De la schimbarea Vizirulul, veștĭ despre pace. A fost asigurat la 21 ale luniĭ de către Caimacam. Residentul va pleca la Adrianopol pentru a împiedeca.

(Ibid.)

CCLXXXII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 31 Ianuar 1677.

La 11 ale luniĭ îĭ scrie din Adrianopol residentul imperial că la 10 a sosit un Internunțiu polon, în urma căruia ar fi un „ablegatus“, cu care Poarta face pacea „seer precipitantelyck“ („în mare grabă“). Sultanul va veni la Constantinopol, pe vară, în Mart, „latende Caminiec met starck guarnisoen belet, ende de vordere soldatesque, die, het voorleden jaer, daerontrent in campagne is geweest, ontrent den Danuby in haere winter quartieren uytrusten“ („lăsînd Camenița cu o garnisoană tare, și cealaltă oaste, care, anul trecut, fusese în campanie pe acolo, se odihnește lîngă Dunăre în cvartirele sale de iarnă“).

(Ibid.)

CCLXXXIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 28 Mart 1677.

N'a sosit încă „ablegatus“. Poate cu episcopul de Marsilia, sol frances în Polonia [1], pentru a-l ajuta.

(Ibid.)

CCLXXXIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 20 April 1677.

Aŭ sosit trimeșiĭ poloniĭ (Turciĭ zic „ostatecĭ“) și residentul imperial.

(Ibid.)

---

[1] Cf Iorga, *Acte și fragmente*, I, pp. 87-8.

CCLXXXV.

Același către aceleași; Constantinopol, 29 August 1677.

La 10 ale luniĭ a sosit Ioan Glinski, Palatin de Chelm, trimes extraordinar pentru pace. La 16 are audiență la Vizir. Acesta oprește pe miniștriĭ străinĭ de a-l visită. Încă n'a fost la Sultan.

(Ibid.)

CCLXXXVI.

Același către aceleași; Constantinopol, 7 Octombre 1677.

Polonul a avut audiență la 14 Septembre. Se știa înfrîngerea Turcilor. Se credea că Rușiĭ ar putea ataca Azovul, Crîmul, Camenița. Hanul spera să înșele pe Țar și să surprindă Cehrinul, dar n'a reușit. Turciĭ sînt foarte „alarmațĭ". Se chiamă trupe din Egipt și Asia. Sultanul a plecat la Adrianopol. De aicĭ se zice că se vor face nouă expedițiĭ în primăvară.

(Ibid.)

CCLXXXVII.

Același către aceleași; Constantinopol, 25 Octombre 1677.

Turciĭ zăbovesc continuŭ negocierile cu trimesul polon. Sultanul a revenit la Constantinopol. Se ține Divan. Se hotărește „dat in het voorjaer den Kayser naer de revier den Danubius sal vertrecken, ende de Primo-Vesier in persoon met de gansche armade van haer te velde haen (gaen?)" („ca în primăvară Sultanul să mearгă la apa Dunăriĭ și Vizirul-cel-Mare însușĭ cu toată oastea să meargă de acolo cu oastea"). Hanul cearcă a se scusă. Toate știrile sînt oprite. Solul polon n'are niciuna, de la sosirea luĭ[1].

(Ibid.)

CCLXXXVIII.

Același către aceleași; Constantinopol, 25 Novembre 1677.

(La întoarcere, Vizirul, la Bug, e atacat pe la spate de

---

[1] Un alt raport adauge că Vizirul a plecat la Sultan și că va ierna la Adrianopol.

Moscoviţĭ. Mulţĭ Turcĭ cad. Vizirul trece „în mare confusie“ apa. Ţara e liberă pentru Moscoviţĭ, carĭ încep a rezidi Cehrinul.)

Den Grooten-Heer, hiervan kennisse becomen hebbende ende vreesende, so die vyanden daerop de voorn. revier comen te passeren, dat sy haer winter-quartieren in Podolien ende Moldavien souden cunnen nemen, heeft sonder uytstel ordre gegeven omme alle het hoy ende stroo ten platte lande aldaer te verbranden ende het koren nae den Danubij te voeren, op dat den vyandt sich daervan niet soude dienen. („Sultanul luînd cunoştinţă de aceasta şi temîndu-se că, dacă duşmaniĭ ar veni să treacă apoĭ acest rîŭ, şi-ar putea lua cvartirele de iarnă în Podolia şi Moldova, a dat imediat ordin de a se arde tot fînul şi paiele şesuluĭ, iar grîul să-l ducă la Dunăre, pentru ca duşmanul să n'aibă nicĭun folos din ele.“) (Se vor face schimbărĭ de miniştri, de sigur. La 21 ale luniĭ Vizirul e la Adrianopol „hebbende d'europesche volckeren aen den Danubii gelaten ende die van Asia gelicentieert“ („lăsînd la Dunăre pe ostaşiĭ din Europa şi dînd drumul celor din Asia“). Se văd trecînd foarte „miserabilĭ“, dovadă că, decĭ, campania a ieşit răŭ. Dar Poloniĭ ar fi evacuat cetăţĭ din Polonia şi Ucraina. Ambasadorul polon e liberat şi el, şi trimes spre casă.

(Ibid.)

CCLXXXIX.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 9 Decembre 1677.

La 15 Novembre, nouă audienţă a ambasadoruluĭ la Vizir. Discuţie pentru Tatarĭ şi hotare.

(Ibid.)

CCXC.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 18 Ianuar 1678.

Ibrahim-Paşa, comandantul trupelor împotriva Ruşilor, e dus de cîteva zile la cele Şepte Turnurĭ. E acusat că n'a prins pe residentul Polonieĭ în 1676 şi că a pierdut ocasia, plecînd prea iute, de a lua Cehrinul.

(Ibid.)

CCXCI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 18 Ianuar 1678.

Întăiul dragoman polon e trimes în regat pentru a cere instrucțiĭ. Ibrahim-Pașa, la sosire, fusese aruncat la Ediculo, „omme syne verrichting met de poolsche ministers ende syne retraitte van het voorleden iaer, van voor Zherin gedaen, te verantwoorden“ („ca să răspundă pentru isprava sa cu miniștriĭ polonĭ și pentru retragerea de la Cehrin anul trecut“). Ambasadorul e păzit în casă. Turciĭ cred că Poloniĭ ar acorda orĭce.

(Ibid.)

CCXCII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 3 Mart 1678.

Ibrahim e liberat prin stăruințile amicilor. Pare că Sultanul Murad-Ghiraĭ e făcut Han („gesuccedeert synde in de plaets van den Crim“: „urmînd în Scaunul Crîmuluĭ“). La 12 Februar sînt reluate, supt conducerea luĭ Murad, negocierile cu Poloniĭ. La 26 urmează. Apoĭ pleacă Hanul în Crimeia. Zvon de negocierĭ secrete ale Țaruluĭ cu Poarta. Decide pe ambasadorul polon a ratifica la 1-iŭ și la 7 ale luniĭ, „daerby overgevende geheel Podolien ende sulcxmede de voors. twee frontier-plaetsen Bar ende Medziboz, mitsgaders Eukranie, uytgesondert twee steden daerinne gelegen, genaempt Pawoloc ende Bialacerkiew, die aen de Polen sullen blyven“ („dînd prin aceasta toată Podolia și odată cu ea acele două cetățĭ de hotar, Barul și Medziboz, cu Ucraina, afară de două orașe de-acolo, anume Pawloczk și Bialoczierkiew, care rămîn Polonilor“). De ar fi primit ofertele Hanul, rămînea Iaroslawecz și, în Ucrania, două alte cetățĭ. Se crede că negocierile cu Rușiĭ eraŭ o invenție turcească. Se continuă înarmările.

(Ibid.)

CCXCIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 23 April 1678.

Ambasadorul polon a semnat, la 7 Mart, tratatul din 1676. Se dase ultima formă de Vizir, la 13 [Mart?]. Se decide că va merge cu tabăra pentru a pune pe Turcĭ în posesiune. La 15 ale luniĭ, s'aŭ scos corturile. La 19-21, iese Curtea, Sultanul. La 30, vor pleca la locul de întîlnire de la Dunăre. Sultanul va sta acolo vara. Vizirul va pleca singur cu trupele. Se vor duce la Cehrin și Chiev. Dar mulțĭ cred că „daerinne wel veranderingh soude cunnen vallen, want, nae de brieven van Moldavie, den 28 passato an my geschreven, melden, soude den Moscoviter niet alleen die voors. twee plaetsen seer versterckt hebben, maer daer rontom met over de vier hondert duysent mannen in campagne syn" („în aceasta ar putea să cadă multe schimbărĭ, de oare ce, după scrisorile din Moldova, scrise către mine la 28 ale luniĭ trecute, Muscalul, nu numaĭ că a întărit foarte acele două cetățĭ, dar stă în cîmp lîngă ele cu 400.000 de oamenĭ"). De cîteva zile a sosit curier cu scrisorĭ ale Hatmanuluĭ către Sultan și Vizir, cerînd pentru Țar locurĭ în Ucraina, care i-ar reveni. E trimes înnapoĭ cu amenințărĭ.

(Ibid.)

CCXCIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 23 April 1678.

La 19 ale luniĭ iese „ambachten", la 20, Ienicer-Aga cu Ieniceriĭ, la 21, Sultanul cu Vizirul. La 27, vor pleca de la întăia etapă către Isaccea.

(Ibid.)

CCXCV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 1-iŭ Maiŭ 1678.

Lagărul turc a pornit, plecînd cu totul, la 30 ale luniĭ. Soliĭ ardelenĭ ceruseră înlocuirea prințuluĭ.

Anexat, în italienește, tratatul „al campo di Davut-Pascha, nel plenilunio della luna di Seffer, l'anno 1089".

(Ibid.)

CCXCVI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 6 Iulie 1678.

Sultanul e la Silistra. Vizirul pleacă spre Moscovia, „alwaer den Moscoviter seer starck gecampeert leydt“ („unde Vizirul stă în lagăr cu multă oaste“). Se fac rugămințĭ la Constantinopol. Poloniĭ nu-s bucuroşĭ de pace; ajută nobiliĭ pe Ruşĭ. Solul polon e oprit la Silistra, unde e păzit de aproape. Cu lagărul e şi Alexandru Mavrocordat.

(Ibid.)

CCXCVII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 24 August 1678.

Scrisoare a luĭ Sobieski vorbind de Remigianus Dzierzek (25 April 1678).

(Ibid.)

CCXCVIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 3 Octombre 1678.

La 19 ale luniĭ trecute, Caimacamul anunță miniştrilor străinĭ luarea Cehrinuluĭ, cu ordin a se bucura ca şi Turciĭ: se face timp de treĭ zile. E silit însă a pleca din lipsă de provisiĭ. Poloniĭ din Podolia şi Ucraina nu-l ajută de loc „met duysent wagens proviande“ („cu o mie de cară de provisiĭ“). Cehrinul fusese luat cu asalt. „Ende het vier alsdoen door artificie in de mynen gebracht, ende daerop inde kruyt-magazynen gecomen synde, is deselve met het casteel totaliter opgesprongen, waerdoor aen weder zynden veel volcx gebleven is“. („Şi apoĭ focul prin artificiĭ a fost pus în mină, şi de acolo viind în magazinul de iarbă de puşcă, a sărit în aier cu castelul întreg; prin care fapt aŭ perit mulțĭ de amîndouă părțile“). Eraŭ decişĭ însă Turciĭ a rade cetatea.

(Ibid.)

CCXCIX.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 3 Octombre 1678.

Ştirĭ despre luptele din Ucraina, fără interes pentru noĭ.

CCC.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 3 Octombre 1678.

....Het is seecker dat de stadt ende het castel Zeherin tusschen den 25 ende 26 Augusti door de turcxe armade ist bestormt ende tegelyck opgesprongen ende dat het moscovitische leger daerontrent gelegen het selve niet heeft cunnen beletten....

(Ambasadorul polon e încă arestat. Poloniĭ n'aŭ cedat cetăţile.)

....E sigur că oraşul şi cetatea Cehrinuluĭ aŭ fost luate cu asalt între 25 şi 26 August de oastea turcească şi tot odată aruncate în aier şi că tabăra muscălească din apropiere nu li-a putut ajuta....

(Ibid.)

CCCI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 27 Februar 1679.

....Ontrent de tyt waren in Adrianopolen aengecomen de heeren ambassadeuren van Transilvanien ende Ragousa, ende den Grooten-Heer hedde alsdoen den Heer Cerbaen, een der principaelste boyaren in Walachie, tot prins van de provincie aengestelt; alle welcke heeren, benevens den voorst. heer Internuntius, den 27 van de voorn. maent decembris hare audientien by den Kayser hebben gehadt. Den prins van Walachie wert de eerste geintroduceert (apoĭ Internunţiul, Ardeleniĭ şi Ragusaniĭ). Den eersten heer bracht geen presenten....

....Pe vremea aceia sosiseră la Adrianopol domniĭ ambasadorĭ aĭ Ardealuluĭ şi Raguseĭ, şi Sultanul făcuse pe domnul Şerban, unul din boieriĭ ceĭ marĭ aĭ Ţeriĭ-Româneştĭ, Domn al ţeriĭ, cari domnĭ toţĭ, pe lîngă pomenitul domn Internunţiu, şi-aŭ avut audienţele la Sultan în ziua de 27 ale ziseĭ lunĭ Decembre. Domnul Ţeriĭ-Româneştĭ a fost întrodus cel d'intăiŭ....

(Ibid.)

CCCII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 27 Februar 1679.

....Men seydt dat de turcxe landt-militie van Europa dit jaer op de frontieren van Moldavien, Eukranie ende Podolie sal camperen ende den Keyser, Primo-Vesier, ende het gantsche Hof in ende om Constantinopelen syn....

...,Se zice că oastea de uscat turcească în acest an îșĭ va așeza corturile la hotarele Moldoveĭ, Ucraineĭ și Podolieĭ și că Sultanul, Marele-Vizir și toată Curtea vor fi în Constantinopol și pe aproape....

(Ibid.)

CCCIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 27 Mart 1679.

(La 2 ale luniĭ întră Sultanul fără pompă. În cîteva zile va veni și Vizirul de la Adrianopol. Acesta va întra solemn.)

Dito heer [Alexandru Mavrocordat] is van groot pouvoir an het turcxe Hoff ende van de griexe natie, welckers naturel dangereus is, ende dien volgende niet gedegousteert behoort te werden....

....Acest domn [Alexandru Mavrocordat] e foarte tare la Curtea turcească și de neam grecesc, care e din fire foarte primejdios, și prin urmare nu trebuie să-l nemulțămim....

(Ibid.)

CCCIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 27 Mart 1679[1].

A sosit, după încetarea ciumeĭ, Sultanul, mult așteptat la începutul luniĭ. E așteptat acum Vizirul. Se va vedea ce măsurĭ se vor lua.

(Ibid.)

CCCV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 29 Iunie 1679.

Visirul a sosit la 20 April. La 3 Maiŭ sosește un sol

---

[1] Contopită analisa cu a unuĭ alt raport.

moscovit: păzit strict de o companie de Ienicerĭ. Nimenĭ nu-ĭ poate vorbi. E foarte secret ce aduce. Se crede că va fi oprit până la ştirĭ din Polonia, „ende onderentusschen wert van dese zyde starck voortgegaen in het bouwen van de twee castelen tot beveylinge van Eukranie ende Podolien; tot welchen eynde oock den Capiteyn-Pascia den 8 dito van hier, met ses en dertigh galeyen, versien met arbeyders ende instrumenten, over de Swarte Zee, nae de rivier Nyper vertrocken is". La 11 vine dragomanul din Polonia cu scrisorĭ ale regeluĭ. La 25 ale luniĭ, nouă audiență a ambasadoruluĭ polon. Anunță confirmarea de rege şi State a tratatuluĭ. Face cererĭ nouă. S'ar putea ca Polonia, ajutată de alțĭ prințĭ, să rupă cu Turciĭ.

....Şi până atuncĭ din partea aceasta se urmează energic cu clădirea a două cetățĭ, ca să domine Ucraina şi Podolia; pentru care scop şi Capudan-Paşa, la 8 ale luniĭ, a plecat de aicĭ, cu 36 de galere, înzestrat cu lucrătorĭ şi unelte, pe Marea Neagră, spre apa Nipruluĭ....

(Ibid.)

CCCVI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 11 Septembre 1679, (E retrimes solul rus. Se primesc negocierile. I se spune să trateze cu Hanul şi Carà-Mustafà.) Middelerwyle hebben de Turcken de twee starckten op de frontieren van Eukranie voltroken, niet tegenstaende den Moscoviter ende den Cosack met groot gewelt hetselve hebben soucken te beletten: daermede syn nu de provincien van Eukranie, Podolien, Moldavien ende Wallachien tegens alle invasien van die kant volcomentlyck gedeckt. (Nu s'a răspuns încă scrisorilor polone.)

P. S. A murit ambasadorul imperial.

....Deocamdată Turciĭ aŭ isprăvit cele două cetățĭ la hotarele Ucraineĭ, de şi Muscalul şi Cazacul aŭ căutat să le iea cu putere mare; aşa încît acuma provinciile Ucraina,

Podolia, Moldova și Țara-Românească sînt acoperite din partea aceasta împotriva oricăriĭ năvălirĭ....

(Ibib.)

CCCVII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 27 April 1680.

Menționate capuchehaielele țerilor noastre.

(Ibid.)

CCCVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 3 Ianuar 1684.

....De Poolen regneeren alsnoch in Moldavien ende hebben op de confynen van die provintie veele opene plaetsen geruyneert. Wat dit Hoff en nieu Gouverno in het aenstaende voorjaer tegens de christenen sal ondernemen, moet den tyt leeren....

....Poloniĭ stăpînesc încă Moldova și aŭ dărîmat la hotarele provincieĭ multe locurĭ deschise *(places ouvertes)*. Ce va întreprinde această Curte și noua Cîrmuire în primăvara aceasta împotriva creștinilor, ni va arăta vremea....

(Ibid.)

CCCIX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 1-iŭ Februar 1684.

E arestat Mavrocordat. Are 75.000 de talerĭ cu el. Se zice că în locul luĭ va fi numit renegatul venețian Sefer-beĭ, recomandat de Capudan.

(Ibid.)

CCCX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 8 Iunie 1684.

Mavrocordat e dus la Adrianopol. Nu se poate răscumpăra. E pus în fiare. Mama și soția sînt și ele arestate la Constantinopol.

(Ibid.)

CCCXI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 9 Maiŭ 1685.

La 12 April, Mavrocordat, spre surprinderea tuturor, e dus la Adrianopol şi făcut iar Dragoman. I se restituie cele confiscate. Sefer e înştiinţat „a nu se maĭ osteni cu funcţia".

(Ibid.)

CCCXII.

Alexandru Mavrocordat către Colyer; Adrianopol, 9/19 Octombre 1685.

„Patris illius et hollandicae gentis sincerus patronus et benevolus ac meus clementissimus dominus supremus inter purpuratos Ottomanici Imperii, Excelsus Vezirius Solimannus-Passa, postquam, eiectis e Moldaviae limitibus Polonorum copiis, victor ac triumphator Adrianopolim ingressus fuerit, ab Augustissima Imperiali Maiestate Primi Veziriatus insignibus amictus, die 9-na mensis octobris labentis istius anni faustissimis auspiciis Amplissimi Imperii regimen exorsus est. (Va acorda fiuluĭ luĭ Colyer favoarea ce avuse pentru tată-săŭ.)

(Ibid.)

CCCXIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 26 Novembre 1685.

Agentul luĭ Tököly e arestat. El, văzîndu-se părăsit de toţĭ Unguriĭ, ar fi decis a trece la Polonĭ.

(Ibid.)

CCCXIV.

Colyer către State ; Constantinopol, 10 Ianuar 1686.

(Parafrasa notiţeĭ despre Soliman de maĭ sus. Fusese arestat Tököly la Belgrad.)

(Ibid.)

CCCXV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ ; Constantinopol, 31 Ianuar 1689.
A sosit la Adrianopol fratele Hanuluĭ. Acesta e reţinut însă de o indisposiţie.
(Ibid.)

CCCXVI.

Hochepied către State ; Smirna, 28 Octombre 1689.
....De Poolen hebben naer 22 dagen belegeringe de stadt Caminitz verlaten, ende den Tartar-Chan was in persoon in Wallachien geavanceert en wert aen de Porta vervacht....

....Poloniĭ aŭ părăsit, după douăzecĭ şi două de zile de asediu, oraşul Cameniţa, şi Hanul Tatarilor a întrat însuşĭ în Ţara-Romănească şi e aşteptat la Poartă....
(Ibid.)

CCCXVII.

Colyer către State ; Curù-Ceşmè, 10 Novembre 1689.
....Den Tartar-Ghan was, soo geseght wert, met 25 duysent man by Nicopoli den Danauw gepasseert, van welcke prins de Porta geen goede opinie heeft, om dat hy 22 dagen in Wallachien vruchteloos doorgebracht, de keyserlycke progressen met goede oogen aengesien heeft, middelerwysen is het stagion verlepen, ende den tyt gecomen om de militie in de winter-quartieren te leggen, hebbende de keyserlichen troupen (niet tegenstaende cleyn in getal) dit jaer groote saecken uytgerecht....

....Hanul Tatarilor, cum s'a spus, trecuse Dunărea la Nicopol, cu 25.000 de oamenĭ, despre care prinţ Poarta n'are o părere bună, de oare ce a petrecut douăzecĭ de zile fără folos în Ţara-Romănească şi a privit cu ochĭ binevoitorĭ înnaintările Imperialilor, iar pănă atuncĭ a trecut vremea potrivită şi a venit aceia cînd trebuie să se aşeze oastea

în cvartire de iarnă, după ce trupele imperiale, de şi puţine la număr, îndepliniseră anul acesta lucrurĭ marĭ....
(Ibid.)

CCCXVIII.

· Hochepied către State; Smirna, 28 Decembre 1689.

Ambasadorul frances a avut o conferinţă cu Tököly la Sofia. Dacă se face pace cu Imperialiĭ, Franţa-ĭ promite o retragere în Polonia şi o pensie.
(Ibid.)

CCCXIX.

Colyer către State; Adrianopol, 27 Februar 1690.

....Zedert het afgaen van mynen onderdanighste laeste, waervan de duplicata hierby gevoecht is, heeft den Tartar-Ghan eeniege avantagie op de duytsche troupen by Scopia en Pristina gehadt, ende ontrent 25 duysent Tarters van Bisarabia, onder het comando van syn outste soon, in Wallachien gecomen synde, is den Heer Generael Heissler uyt Bucarest mede geretireert....

(Invitat de Sultan, Hanul vine în Adrianopol la 23 ale luniĭ [1].)

....De la plecarea ultimelor mele prea-supuse rapoarte, ale căror duplicate se adaugă aicĭ, Hanul Tatarilor a avut oarecare succese asupra trupelor germane la Uschiub şi Priştina şi, venind în Ţara-Românească aproape 25.000 de Tatarĭ din Basarabia supt comanda fiuluĭ său celuĭ maĭ mare, îndată domnul general Heissler s'a retras din Bucureştĭ....
(Ibid.)

CCCXX.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Adrianopol, 3 Maiŭ 1690.

....Den Tartar-Ghan belooft de Tartars van Bisarabia op de frontieren van Hungarien te brengen, daeraen mede

---

[1] Resumat în Iorga, *Documentele Brîncovean"*, pp. 105-6, n-l II.

seer getwyffelt wert, soo de Polen haer maer eenigksints *(sic)* vertonen....

....Hanul Tatarilor făgăduieşte să ducă pe Tatariĭ din Basarabia la hotarele Ungarieĭ; despre care ne putem îndoi foarte tare, dacă Poloniĭ arată aicĭ maĭ mult simț de unire....
(Ibid.)

CCCXXI.

Hochepied către State; Smirna, 24 Iunie 1690.

Ştirĭ că Imperialiĭ ar fi ars două castele lîngă Sofia şi ar fi năvălit în Nicopol, în ultima luptă. Tokoly a fost grav rănit. S'ar fi prins mulțĭ robĭ.
(Ibid.)

CCCXXII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 30 Iunie 1690.

....Dit [despre slăbirea Imperiuluĭ, care ar vrea pacea] schryfft my den keyserlycken Dragoman, s. Ioannachio Porferiti, die in qualiteyt als agent van Wallachien tot Adrianopolen resideert en by het Hoff aldaer in goede estime is....

....Aceasta [despre slăbirea Imperiuluĭ, care ar vrea pacea] mi-o scrie Dragomanul împărătesc, dumnealuĭ Ienachi Porphyrita, care ca agent al Țeriĭ-Româneştĭ stă la Adrianopol şi e foarte considerat aicĭ la Curte....
(Ibid.)

CCCXXIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 10 Iulie 1690.

....Den Vesier prepareert alles om den Tekly in het prinsdom van Transilvanien te dringen, welck exploict eenige duysende Tartars, drie Pasciaas ende den prins van Wallachien soude syn aenbevolen, maer, vermits den Generael Heisler daervan verwittight is, gelooft men dat de passagien wel beset sullen worden gevonden....

....Vizirul găteşte tot pentru a duce pe Tököly în principatul Ardealuluĭ; care ispravă aŭ porunca s'o facă vre-o cîteva miĭ de Tatarĭ, treĭ Paşĭ şi Domnul Țeriĭ-Româneştĭ, dar, de oare ce generalul Heissler a căpătat ştire despre aceasta, se crede că trecătorile într'acolo vor fi bine păzite....

(Ibid.)

CCCXXIV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Smirna, 9 August 1690.

Vizirul însuşĭ a ieşit din Adrianopol la 15 Iulie, pentru expediția din Ardeal.

(Ibid.)

CCCXXV.

Din lagărul turcesc înnaintea Nişuluĭ, 16 Septembre 1690.

....Den 30 dito quam hier advys van Fonduck-Mustapha-Pascia dat hy ende den Tekly door inpratticabel geberght met alle de soldaten te voet, sonder geschut off bagalio, met simpel syd en schietgewer in Transilvanien gedrongen, den Generael Hesler int afcomen van geberght geencontreert hebbende, als disperate menschen op de duytsche ende ongersche soldaten met de sabels in de vuyst ingevallen waren, sonder deselve tyt te geven het geschut te lossen of tweemael met de carabynen en pistolen te schieten, op de vlucht gedreven, ende door de Tartars beset synde gevorden, dat van 4 duysent duytsche ende 3 duysent ungersche soldaten geen 200 afgecomen worden, en onder de gevangens den Generael Heisler en Marquis d'Oria, mitsgaders de Grave Magni, gevonden syn, ende onder de doden den Heer Tellecki, eerste minister van de proventie, en een duyts overste met veel andere ungersche heeren van conditie, sonder dat van d'andere zyde 3 hondert mannen gebleven souden syn, doch onder deselven den Seraskeer off Generael Serkies-Achmed-Pascia. De Turcken, Tartars, Wallachers, met de troupen van Tekly tesamen waer geen 15.000 mannen sterck; den Tekly hout alle de gevangene, hoge en lage officieren, by hem, hebbende

maer alleen 20 standarden aen den Vesier gesonden, welcke flaggen ten dage voors., benevens de tydinge vant overgaen van Widdin, aen Grooten-Heer syn gespedieert, welcke laeste plaets sich maer 6 dagen heeft verdefendeert. Den Vesier segh men dat an de persoon van Heisler geschreven heeft, doch van Tekly tot antwoort becomen soude hebben, hy hem ten hoochsten van noden heeft om Transilvanien tot syn gehoorsaem, heytende syn vrouw aldaer te cunnen, brengen. In de plaets van Serkies-Achmed-Pascia is den gemelten Funduck-Mustapha-Pascia tot Seraskeer aengestelt[1]...

...La 30 ale luniĭ a venit aicĭ știre de la Funduc-Mustafà-Pașa că el și Tököly aŭ întrat în Ardeal prin munțĭ neumblațĭ cu toțĭ ostașiĭ pe jos, fără tunurĭ saŭ bagaj, numaĭ cu arme de foc și arme albe, aŭ întîlnit pe generalul Heissler la coborîrea din munțĭ, aŭ atacat ca desperațiĭ pe soldațiĭ germanĭ și ungurĭ cu săbiile în mînă, fără a li da timp să sloboadă tunurile orĭ să dea de două orĭ cu carabinele și pistoalele, i-aŭ pus pe fugă, și aceștia aŭ fost încunjurațĭ de Tatarĭ, așa încît din 4.000 de soldațĭ germanĭ și 3.000 de soldațĭ ungurĭ n'aŭ scăpat nicĭ măcar 200, și între prinșĭ s'aŭ aflat generalul Heissler și marchisul Doria, împreună cu contele Magni, iar între morțĭ ar fi domnul Teleky, întăiul ministru al provincieĭ și un colonel german, împreună cu mulțĭ alțĭ domnĭ ungurĭ de condiție, fără ca, din partea cealaltă, să fi căzut 300 de oamenĭ, dar între eĭ Seraschetul saŭ generalul Cerchez-Ahmed-Pașa, Turciĭ, Tatariĭ, Munteniĭ, cu trupele luĭ Tököly laolaltă, eraŭ în număr de 15.000 de oamenĭ; Tököly ține pe toțĭ prinșiĭ, ofițerĭ superiorĭ și inferiorĭ, la dînsul, trimețînd el singur 20 de steagurĭ la Vizir; care steagurĭ aŭ fost trimese în ziua arătată Viziruluĭ celuĭ Mare, împreună cu vestea despre predarea Vidinuluĭ, care cetate s'a apărat șese săptămînĭ. Se zice că Vizirul a scris luĭ Heissler însușĭ, dar a căpătat de la Tököly răspunsul că el are nevoie de dînsul în cel maĭ înnalt grad

[1] Cf. *l. c.*, pp. 106-7, n-l III.

pentru a aduce Ardealul în ascultarea sa, cerînd ca soţia sa să poată veni acolo. În locul luĭ Cerchez-Ahmed-Paşa a fost pus Serascher pomenitul Funduc-Mustafà-Paşa....

(Ibid.)

CCCXXVI.

[Anexă la Colyer ; Constantinopol, 1-iŭ Novembre 1690.]

Lagărul turcesc de lîngă Belgrad, 13 Octombre 1690.

....Van de Tekly heeft men niet anders als dat de gemeente van Transilvanien dagelicx meer ende meer tot syn obedientie comt, ende dat hy naer gewoonte tot Alba-Iulia als prins gehult soude werden, maer de meeste stercken syn noch met keyserlische guarnisoen beset....

....De la Tököly nu sînt alte ştirĭ decît că locuitoriĭ Ardealuluĭ vin tot maĭ mult să i se supuie şi că, după obiceiŭ, i se va face omagiu la Alba-Iulia ca prinţ, dar cele maĭ multe cetăţĭ sînt încă ocupate cu garnisoane imperiale....

(Ibid.)

CCCXXVII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Smirna, 19 Novembre 1690.

....Voor nieus hebben wy t'sedert myne onderdanige laasten niet alleene confirmatie becomen van het slaander keyserlyche troupes in Transilvanien voorgevallen en het gevangen nemen van den Generaal Heysler, Marcquis d'Oria en meer andere personen van qualityt, mitsgaders dat de overgaaf van Nissa midelen gevolgt is....

....Ca noutăţĭ avem de la ultimele mele scrisorĭ supuse nu numaĭ întărirea aceleia despre măcelul întîmplat în Ardeal, al trupelor împărăteştĭ în Ardeal şi prinderea generaluluĭ Heissler, a marchisuluĭ Doria şi a multor altor persoane de calitate, dar a urmat şi vestea despre predarea Nişuluĭ....

(Ibid.)

CCCXXVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 20 Ianuar 1691.

Marchisul de Baden e stăpîn pe Ardeal. Tököly a fugit. Douăsprezece miĭ de Polonĭ aŭ venit în ajutorul luĭ Baden.

(*Ibid.*)

CCCXXIX.

Hochepied către State; Smirna, 19 Mart 1691.

....Den Teckely blyft ondertusschen tegens de gegevene ordres van de Porta in Wallachien, ende ruineert die provintie tot in de gront, sonder dat de Turcken daervoor de minste voorraed doen. Waer dit oplegt, is qualyck te penetreren....

....Tököly rămîne deocamdată, împotriva poruncilor ce aŭ fost date de Poartă, în Țara-Românească și ruinează provincia cu totul, fără ca Turciĭ să iea vre-o măsură împotrivă. De unde vine aceasta, e greŭ de pătruns....

(*Ibid.*)

CCCXXX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 6 Februar 1691.

....Ende alsoo van Wallachien sware clachten tegens den Techely syn ingecomen, van dat hy met syn volck die provintie ten gronte ruineert. Soo heeft den Visier geresolveert hem twee Pasciaes met haar volck tegen te senden, om hem te doen delogeeren of wel te obligeren dat aan die onderdanen geene verdero invasie comt te doen....

....Și astfel din Țara-Românească aŭ venit grele plîngerĭ împotriva luĭ Tököly, cum că, împreună cu oastea sa, ruinează țara cu totul. Decĭ Vizirul s'a hotărît să-ĭ trimeată împotrivă doĭ Pașĭ cu oastea lor pentru a-l scoate orĭ a-l sili să nu maĭ năvălească asupra supușilor....

(*Ibid.*)

CCCXXXI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 12 Februar 1691.

....Hier comt nu nogh by dat den Tekley na geene ordres vant Hoff begint te luysteren ende Walachien tot in de gront toe ruineert; eenst heeft den Vesier hem geordoneert den General Heisler aen een Capugibassi vant Hoff (expres ten dien eynde afgesonden) overteleeveren ende tusschen Temeswar ende Lippa in de quartieren te gaen. Ontrent het eene, heeft hy sig op de christclycke religie ende de gevanckenisse van syn vrouw, de gravinne, mitsgaders d'onwilligheyt van syn soldaeten, geexcuseert, ende int reguarde van de geordoneerde winter-quartieren de Porta willen doen gelooven dat hy nogh niet buyten hoope is om Transilvanien te vormeesteren ende dat met syn vertreck uyt Wallachien off Campo-Longum syne aenhaengers allen hoop soude werden benoomen: ondentusschen consumeert hy wat de Walachers ten plaetse voorz. voor den inval der Tartars ende Turcken bewaert hadden, waerover dagelicx meer ende meer clachten incoomen; door welcke proceduren hy sich selven haetelyck byh et Hoff begint te maecken....

....Aicĭ vine acum și știrea că Tököly începe a nu maĭ ținea seamă de poruncile de la Curte și ruinează cu totul Țara-Românească; odată Vizirul îĭ poruncise a da pe generalul Heissler unuĭ Capugì-bașă al Curțiĭ, anume pentru aceasta trimes acolo, și să meargă în cvartir între Timișoara și Lipova. În ce privește întăia cerere, s'a scusat cu credința creștină și cu aflarea între prisonierĭ a soțieĭ sale contesa, precum și cu împotrivirea soldaților săĭ, și, cu privire la cvartirele de iarnă orînduite, a vrut să facă pe Poartă a crede că nu e încă fără nădejde de a stăpîni Ardealul și că prin retragerea sa din Țara-Românească saŭ din Cîmpulung s'ar lua orĭce nădejde partisanilor săĭ, iar pănă atuncĭ el consumă tot ceia ce Muntenii păstraseră în locul arătat pentru năvălirea Tatarilor și Turcilor; pentru

care zilnic vin tot maĭ multe plîngerĭ: așa încît prin asemenea purtărĭ începe a se face urît la această Curte....
(Ibid.)

CCCXXXII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 30 Iunie 1691.

La 4 ale luniĭ pleacă Marsigli „onder de benaminge van opgemelten heer ambassadeur [engles] secretaris (buyten myne kennisse)" („supt nume de secretariŭ al pomenituluĭ domn ambasador,—fără știința mea"), cu poșta de Adrianopol spre Viena.
(Ibid.)

CCCXXXIII.

Colyer către State; Constantinopol, 19 August 1691.

La 8 ale luniĭ a sosit la Constantinopol Marsigli, trimes la 14 Iunie, de la Adrianopol, de ambasadorul engles, la Viena.
(Ibid.)

CCCXXXIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Smirna, 21 August 1691.

Marsigli a sosit la 8 ale luniĭ din Viena la Constantinopol.
(Ibid.)

CCCXXXV.

Hochepied către State; Smirna, 25 August 1691.

Cu Veterani s'ar fi unit în Ardeal 20.000 de Polonĭ.
(Ibid.)

CCCXXXVI.

Acelașĭ către aceleașĭ; lagărul de lîngă Adrianopol, 7 Septembre 1691.

Marsigli n'a putut trece de haiduciĭ ce eraŭ între Belgrad și Niș. Revine la 3 ale luniĭ.
(Ibid.)

CCCXXXVII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Smirna, 29 Octombre 1691.

....Den koning van Poolen, werde gecontinueerd, met een considerabel lager in Moldavien soude syn geärriveerd, soo dat dese volkeren, om hare uyterste ruine voortekomen, gene andre weg als de vreede sullen konnen vinden. (Intrighează împotriva păciĭ ambasadorul frances.)

....Regele Polonieĭ, se maĭ spune, ar fi sosit cu o tabără foarte mare în Moldova, așa încît aceștia, pentru a preveni desăvîrșita lor ruină, nu vor putea găsi decît pacea....

(Ibid.)

CCCXXXVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Smirna, 11 Novembre 1691.

....Det koning van Poolen verstaat men dat, met syne militie, naar dat de provintie van Moldavien gesaccageerd hadde, sonder yets anders uytteregten, weder naar syne frontiren was gekeerd.

Den Grave Marsigli, als secretaris van de engelse ambassade, werd dagelyks weder uyt Weenen tot Adrianopolen verwagt....

....Se află că regele Polonieĭ, cu oastea sa, după ce a prădat provincia Moldoveĭ, fără a face vre-o ispravă, s'a întors iarășĭ la hotarele sale.

Contele Marsigli, ca secretariŭ al ambasadoruluĭ engles, e așteptat iarășĭ zilnic de la Viena la Adrianopol....

(Ibid.)

CCCXXXIX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Smirna, 18 Mart 1692.

La 13 ale luniĭ, a sosit la Adrianopol Tököly, cu 30 de persoane de suită, „alle int ròòd gekleed, en met penatsies van arents veeren op haer hooft" („toțĭ îmbrăcațĭ în roșu și cu surguciurĭ de pene de cocor"). Sînt primițĭ foarte simplu

de ceauşĭ. Li se dă gazdă şi tain. Se zice că, de hatîrul Francesilor, cari-l patronează, Tököly va fi primit de Sultan şi dăruit ca un Vizir, „met een sorgoets of pluymagie opt hooft, een sabel en hansjaar“ („cu un surguciŭ de pene pe cap, o sabie şi un hanger“).

În ziua după sosire, audienţă la Vizir. Acesta-ĭ dă „een schoone samoerse vest en een uytstekent toegeruist paart en tien beursen aan gelt, yder van vyfhondert leeuwend-n om syn volk van syn Hof te kleeden, die den vry pover uytsagen“ („o frumoasă haină de samur şi un cal frumos gătit şi zece pungĭ de banĭ, fiecare de 500 de leĭ, pentru a îmbrăca alaiul Curţiĭ sale, ceia ce înseamnă puterea supremă (?)“).

E tot cu ambasadorul frances, în conferinţe secrete.

(Ibid.)

CCCXL.

Acelaşĭ către aceleaşĭ ; Smirna, 22 Mart 1692.

Tököly ar fi „dangereus siech“ („greŭ bolnav“) la Adrianopol.

(Ibid.)

CCCXLI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Smirna, 10 April 1692.

Principesa Rákóczy, soţia luĭ Tököly, a sosit la „Sebes“. El s'a însănătoşit. Va merge la Silistra să-şĭ aştepte nevasta. I se pregăteşte acesteia un Seraiŭ, din ordinul Sultanuluĭ.

(Ibid.)

CCCXLII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ ; Smirna, 26 April 1692.

Tököly, „die sig tot Adrianopolen Koning van Ongarien laad noemen“ („care cere a fi numit, la Adrianopol, rege al Ungarieĭ“), a avut, la 1-iŭ, audienţă la Sultan. E introdus de Caimacam. N'are onoare ca supt Sultanul d'innainte [1].

[1] Soliman al III-lea ; acuma era Ahmed al II-lea.

A căpătat numaĭ „een samoerse vest“ („un caftan de samur“). La 5 ale luniĭ, spre Vidin pentru a-şĭ întîlni nevasta. Sultanul îĭ dă numaĭ 50 de pungĭ „en twee duysent ellen laken var engelse londers en eenige andere bagatellen“.

(Ibid.)

CCCXLIII.

Colyer către State ; Constantinopol, 14 Iunie 1692.

Trimete la Viena pe Marsigli.

(Ibid.)

CCCXLIV.

Hochepied către aceleaşĭ; Smirna, 4 Iulie 1692.

....Den Heer Grave Marsigli den 14 Junij over Wallachien, Transilvanien, etc., nar Weenen heeft gespedieert....

....Domnul Conte Marsigli a fost trimes la 14 Iunie prin Ţara-Romănească, Ardeal, ş. a., la Viena.

(Ibid.)

CCCXLV.

Colyer către aceleaşĭ; Constantinopol, 28 August 1692.

Sosise Marsigli la Viena.

(Ibid.)

CCCXLVI.

Hochepied către aceleaşĭ; Smirna, 30 August 1692.

....Dan daartegens waren de Tartars (naar dat sy haar prins hadden weg gejaagt en den ouden Tartar-Chan weder in syne plaatse aangenomen) naar haar land vertrokken, naar dat sy het prinsdom van Wallachien volkomen geruineert hadde, op de genegte (?) dat de Moscoviters in de Krim waren gevallen....

....Apoĭ, împotriva lor, Tatariĭ (după ce goniseră pe principele lor şi aduseră iarăşĭ în locul luĭ pe fostul Han tă-

tăresc) s'aŭ întors în țara lor, ruinînd cu totul acest principat al Țeriĭ-Româneștĭ, la vestea că Muscaliĭ aŭ năvălit în Crîm....

(Ibid.)

CCCXLVII.

Colyër către aceleașĭ; Constantinopol, 13 Octombre 1692.

....Den 7 deses bequam ick door een goed vrint uyt Wallachien diversche couranten, tot den 24 Augusti incluys, in Weenen gedruckt; uyt de welcke ick de respective Hoven en ministers van Adrianopolen ende Constantinopolen gedisabuseert hebbe van de franse uytstroyselen....

....La 7 ale luniĭ am primit, printr'un bun prieten din Țara-Românească, felurite ziare, până la 24 August inclusiv tipărite în Viena; după care am făcut pe miniștriĭ din Adrianopol și Constantinopol să revie asupra zvonurilor francese....

(Ibid.)

CCCXLVIII.

Același către aceleașĭ; Adrianopol, 23 Decembre 1692.

....Myn leetste schryven aen Uwe Wel-Edele Gestr. is geweest uyt Nicopolis, dat van Oroschiucq door de Wallachye hebbe gehazardeert, verwattende niets van importantie, alleen hab ick daerby bekent gemaeckt hoe dat op den 23 Octobre ende 2-en November, beyde laestleden, ampel *(sic)* aen den staet heb bericht, wat my tot die tyt toe in deese landen is wedervaeren: in dienselven staet syn noch de saecken van myne aenbevolen commissie....

....Cea din urmă scrisoare a mea către Domniile Voastre a fost din Nicopol, pe care am hasardat-o de la Rusciuc prin Țara-Românescă, nefiind în ea nimic însemnat, numaĭ cît am făcut cunoscut că, la 23 Octombre și 2 Novembre trecut, am trimes rapoarte Statelor despre ceia ce până acum mi s'a întîmplat în aceste țerĭ: în aceiașĭ stare se află încă lucrurile privitoare la misiunea cu care am fost însărcinat....

(Ibid.)

CCCXLIX.

Heemskerk către State; Adrianopol, 23 Decembre 1692.

A sosit în ziua de 15 Novembre la Rusciuc, cu puținĭ din suită.

(Ibid.)

CCCL.

Colyer către aceleașĭ; Adrianopol, 17 Mart 1693.

....Den 14 deses heeft dit Hoff met brieven uyt Bisarabia off den Buziak bericht becomen dat de Taertars, op ordre van den Grooten-Heer, de fortresse Camieniec met amonitie ende provisie gesoccorreert hebbende, voorts Podolien tot Leopoli waren engetrocken, en in die tocht veele vlecken en dorpen te vuer ende swaert geruineert, wel dertigh duysent arme onderdanen van de Cron Polen vermoort en tot slaven gemaeckt souden hebben; van welck succes d'origineele brieven my vertoont sy....

(Inclus raportul din 19 Februar, cu anexa sa despre ambasadorul Châteauneuf.)

....La 14 ale luniĭ această Curte a primit veste, cu scrisorĭ din Basarabia saŭ Bugeac, că Tatariĭ, după porunca Sultanuluĭ, aŭ ajutat cetatea Camenițeĭ cu munițiĭ și provisiĭ, străbătînd în Podolia până la Lemberg, și în calea lor aŭ ruinat cu foc și sabie multe tîrgurĭ și sate, și ar fi ucis saŭ luat ca robĭ măcar 36.000 de biețĭ supușĭ aĭ Coroaneĭ Poloniei; originalele scrisorilor cu privire la această izbîndă mi s'aŭ arătat....

(Ibid.)

CCCLI.

Heemskerk și Colyer către aceleașĭ; Adrianopol, 31 Maiŭ 1693.

....De prins van Moldavien welcke, int' begin van de toe komendo weeck, van hier naer Jas vertreckt, tot het nemen van possessie van t'voorsz. prinsdom [1], heeft ordre ontfan-

[1] Constantin Duca.

gen om onder directie van de Tartar-Han alle devoiren in t'werck te stellen, ten eynde de Coningh van Poolen tot het aengaen van een separate vrede met de Porta mag werden gepermoveert....

....Domnul Moldoveĭ, care la începutul săptămîniĭ viitoare pleacă de aicĭ la Iaşĭ, pentru a-şĭ lua în stăpînire principatul acela, a primit poruncă să facă tot ce e cu putinţă, supt conducerea Hanuluĭ tătăresc, pentru a aduce pe regele Poloniеĭ la încheiarea uneĭ păcĭ deosebite cu Poarta....

(*Ibid.*)

CCCLII.

Aceiaşĭ către aceleaşĭ; Adrianopol, 18 Iulie 1693.

....Op morgen sal den Vezier, nae de informatie die wy daervan hebben, tot Oroschiucq arriverende, sullen de 5 daegen nodich syn tot het transport van t'leeger dat by sigh heeft....

(Aicĭ, se pare, va fi o conferinţă cu Hanul.)

....Mîne, după informaţia ce o am despre aceasta, Vizirul, sosind la Rusciuc, va sta cincĭ zile, cîte sînt de nevoie pentru trecerea tabereĭ ce are cu sine....

(*Ibid.*)

CCCLIII.

Hochepied către aceleaşĭ; Smirna, 14 August 1693.

....Van de frontiren hoort men nog niets. Den Visier heefft met den Tartar-Chan tot Russich geabouchieert en sting [stond] den Donauw den derden deses te passeren, om door Wallacchien in Transilvanien te vallen....

....De la hotare nu se aude încă nimic. Vizirul s'a întîlnit cu Hanul tătăresc la Rusciuc şi vrea să treacă Dunărea la 3 ale luniĭ, pentru a năvăli prin Ţara-Romănească în Ardeal....

(*Ibid.*)

CCCLIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Smirna, 21 August 1693.

....Daar is ook tydinge dat den Visier op den 5 deses met syn leger van de andere syde den Donauw over Russick opgebrooken en naar Transilvanien gemarcheert is, soo dat men alle dagen van eenige onderneminge staat te horen...

....Aicĭ maĭ e veste că Vizirul, la 5 ale acesteĭ lunĭ, și-a pornit tabăra de pe cellalt mal dunărean în față cu Rusciucul și a mers în Ardeal, așa încît se așteaptă zilnic să se audă ceva despre întreprinderea luĭ.

(Ibid.)

CCCLV.

Colyer către State; Curù-Ceșmè, 13 Novembre 1694.

....Eenige weecken van te vooren, souden ontrent acht duysent Cosacker tusschen Akirman en Bender in Bisarabia syn gevallen, en van daer meer als tien duysent menschen weghgevoert en tot slaven gemaect hebben....

....Cu cîteva săptămînĭ înnainte, ar fi năvălit la 8.000 de Cazacĭ între Acherman și Bender în Basarabia și ar fi luat de acolo și dus în robie maĭ mult de 10.000 de oamenĭ...

(Ibid.)

CCCLVI.

Hochepied către aceleașĭ; Smirna, 14 Iunie 1695 [1].

...Den prins van Wallackien was door de Porta opgeleyt sestig duysent kilo garst op de frontieren van Polen te moeten brengen, tot subsistentie vant leger; oock is den prin[s] van Moldavien mede naar advenant getaxeert....

....Domnul Țeriĭ-Româneștĭ a primit însărcinare de la Poartă a duce 60.000 de chile de orz la hotarele Poloniei

---

[1] Cf. *Documentele Brîncoveanu*, p. 119, n-l XIII.

pentru hrana lagăruluĭ; și Domnul Moldoveĭ a fost taxat în proporție....

(Ibid.)

CCCLVII.

Același către aceleașĭ; Smirna, 21 Iunie 1695.

....Int midden van deselve maent [Mey] hebben sestien cosaxe barcken, ses turcxe saicken met coren geladen onder Akirman in de Swarte Zee geatacqueert ende geplundert; op welcke tydinge eenen yder alhier sich van coren begon te voorsien; doch die vrees worde door goede ordres vant Hoff ende het spedieeren van twee andere galeyen nae de Swarte Zee haert weghgenomen...

Men seght dat de Tartars van Bisarabia, van den Tartar-Ghan gedisgousteert, een hooft, uuyt den haren versocht, vant Hoff geobtineert soude hebben, op voorwaerde van separaet, met een considerabel aental soldaten, het leger tegen Hungarien gedestineert by te springen; dat wel tweespalt onder de Tartars int generael soude comen veroorsaecken....

....La mijlocul acesteĭ lunĭ [Maiŭ], șeĭsprezece bărcĭ căzăceștĭ aŭ atacat și prădat șese șeice turceștĭ încărcate cu grîŭ, maĭ jos de Acherman, în Marea Neagră; la care veste fiecare a căutat aicĭ să se asigure cu grîŭ; dar frica a fost înlăturată îndată prin bune orînduielĭ de la Poartă și trimeterea a două alte galere în Marea Neagră....

Se zice că Tatariĭ din Basarabia, nemulțămițĭ cu Hanul tătăresc, aŭ încercat a-șĭ face o căpetenie dintre aĭ lor, și l-aŭ căpătat de la Curte, făgăduind a alerga deosebit, cu un mare număr de ostașĭ, în tabără spre Ungaria; ceia ce va pricinui de sigur, în de obște, desbinare între Tatarĭ....

(Ibid.)

CCCLVIII.

Colyer către aceleașĭ; Constantinopol, 17 Februar 1696 [1].

....Den 18 dito is Constantin Duca, Waiwoda van Molda-

[1] Cf. *ibid.*, pp. 119-21, n-l XV.

vien, afgeset, en syn plaets met de soon van den overleden Waivoda Cantelmiro gevalt, waerop d'eene hier gecomen en d'andere possessie van die provincie genomen heeft. Op aen naderen van d'eerste is den Graef Tokoly, die in syn huys logieerde, door de Porta geordoneert sich in een ordinary huys, daerontrent staende, te retireeren; daertegen hy eenige dagen vruchteloos heeft gestribbelt, eyndelyck genootsaecht is geweest t'obedieeren....

....La 18 ale acesteĭ lunĭ, Constantin Duca, Domn al Moldoveĭ, a fost mazilit şi locul luĭ ocupat cu fiul răposatuluĭ Voevod Cantemir, aşa încît unul a venit aicĭ şi cellalt a luat ţara în stăpînire. La apropierea celuĭ d'întăiŭ, s'a poruncit de Poartă conteluĭ Tököly, care locuia în casa luĭ, să se mute într'o casă obişnuită din împrejurimĭ; împotriva acestuĭ lucru împotrivindu-se el cîteva zile, la urmă a fost silit să se supuie....

(Ibid.)

CCCLIX.

Estratto d'una lettera venuta da Constantinopoli, in data 9 ottobre 1697.

....Il signor marchese Feriol, inviato di Francia, comte Techely, Mavrocordati et li capikiaia non trovano passato il ponte, onde restorno salvi: hano perso però la più parte della loro robba quando il Gran-Signore si mise in fuga....

(Ibid.)

CCCLX.

Anexă la raportul luĭ Hochepied; Smirna, 23 Octombre 1697 [a].

Extract uyt een brief van Adrianopolen, in dato 5 October 1697.

(Se vorbeşte despre înfrîngerea Turcilor.) Den prince Teckely, den marquis de l'ora *(sic)*, france envoyé [1], ende ca-

---

[a] V. *ibid.*, p. 121, n-l XVII.

[1] Fériol.

pichiaiaas van de prince van Wallachien en Moldavien hebben haar met de vlugt in Temiswar gesalveert en syn van daar met den Grooten Heer in Belgrade gecomen....

....Principele Tököly, marchisul de l'ora *(sic)*, Trimes frances, şi capuchehaielele Domnilor Ţerii-Româneşti şi Moldovei s'aŭ mîntuit cu fuga în Timişoara şi de acolo aŭ venit cu Sultanul la Belgrad....

(Ibid.)

CCCLXI.

Daniel-Jean de Hochepied către State; Smirna, 30 Novembre 1697 [1].

....Men heeft hier alvoor eenige weecken over Adrianopolen tydinge gehad, door passagiers uyt Wallachei gearriveert, als dat de generale vreede tusschen de gesamentlyke hooge gealieerdens ter eenen, en den Konink van Vrankryk ter andre zyde in de maand van September gesloten en ondertekent soude syn....

....Aicĭ, acum cîteva săptămînĭ, s'aŭ căpătat ştirĭ, pe calea Adrianopoleĭ, prin nişte drumeţĭ sosiţĭ din Ţara-Românească, cum că pacea generală între toţĭ înnalţiĭ aliaţĭ, de o parte, şi regele Franciei, de alta, s'a încheiat în luna Septembre şi ar fi şi iscălită....

(Ibid.)

CCCLXII.

Colyer către State; Constantinopol, 5 April 1698.

Menţiune de corespondenţa trimeasă prin Ţara-Românească.

(Ibid.)

CCCLXIII.

Hochepied către State; Smirna, 6 Septembre 1698.

....Daar soude ook tydinge aant Hof syn ingekomen... dat den Conink van Polen de stad Caminis nauw belegert had....

---

[1] Cf. *ibid.*, p. 121, n-l XVII.

....Ar fi sosit şi ştirĭ la Curte... că regele Poloniei a încunjurat din noŭ cetatea Cameniţa....
(Ibid.)

CCCLXIV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Smirna, 4 Decembre 1700[1].

....Desselfs [Heere Grave in Ottingen, extraordinaris kyserlyken ambassadeur aan dit Hof] [soon], die Syne Excellencie door indispositie tot Constantinopolen voorht. *(sic)* hadde agtergelaten, staet over Wallachyen syn vader te volgen....

....[Fiul] aceluiaşĭ [domnul conte de Ottingen, trimes împărătesc extraordinar la această Curte], pe care Excelenţa Sa îl lăsase pentru boală la Constantinopol, e pe cale a urmà părintelui săŭ pe calea Ţeriĭ-Româneştĭ....
(Ibid.)

CCCLXV.

Anexă la un raport din 25 Septembre 1711.

Copie d'une lettre escritte de monsieur le baron Conrad Sparre, capitaine des guarde[s] de Sa Majesté le roy de Suede à Bender, le 30-e juillett 1711, addressé à monsieur le baron de Hochepied.

CCCLXVI.

Raport către State;... 1714[2].

....[De Coning van Sweden, door] Capugibassis en twee compagnien janitzars met haere officieren en eenige ziausen vant Hof geaccompagneert, uyt Demotica vertreckendt, door Wallachien geconduiseert, voorts aen den keizerlyken Gouverneur in Transilvanien geconsegneert sal werden; tot welken eynde bereyts ordres afgegaen syn om d'overgeblevene sweeden trouppen van Bender te doen marscheeren

[1] Cf. *ibid*,. p. 122, n-l XVIII.
[2] Începutul e pierdut în copiile mele.

ende den Coning te Tergovitz te connen vinden. Sullende Zyne Majestaet ende deselfs gevolgh tot op de gransen van Transilvanien van het nodige veersien door de commissarissen van de Porta gedefrayeert worden....

....[Regele Suediei, întovărășit] de capugibașĭ și de două companiĭ de Ienicerĭ cu ofițeriĭ lor, și de cîțiva ceaușĭ aĭ Curțiĭ, ieșind din Demotica, a fost dus prin Țara-Românească și va fi dat în mînile guvernatoruluĭ împărătesc al Ardealuluĭ; pentru care scop aŭ și pornit ordine pentru a face să plece trupele suedese rămase la Bender și să caute pe rege la Tîrgoviște. Măria Sa și suita trebuie să fie îngrijițĭ de comisariĭ Porțiĭ cu cele de nevoie până la granițele Ardealuluĭ....

(*Ibid.*)

CCCLXVII.

Hochepied către State; Smirna, 30 Ianuar 1716.

....[Scrisorĭ particulare din Constantinopol; 10 Ianuar]. Verder dat den nieuwen prins van Wallachien die oorsake is geweest van de disgratie van syn predecesseur, dewelken voor anderhalf jaar geleden tot Constantinopolen soo jammerlyk met syn kinderen is om hals gebragt, die ook syn oom was, nu mede is afgeset, mitsgaders ordre gestelt om hem in persoon gevangen naar Constantinopolen op te brengen, soo dat men bedugt is, hy soo wel mede een slegt eynde soude konnen maken, soo sig niet met de vlugt kan retireren.

In welkers plaatse gesuccedeert soude syn de Heer Nicolaas Mavrocordati, die bereeds prins van Moldavien was, aan wien weder in dat gouvernement is gesuccedeert Michael-Bey, die bevorens andermalen in dat gouverno geemployeert is geweest....

....Maĭ departe, că noul Domn muntean, care a fost causa disgrațieĭ predecesoruluĭ săŭ, care, cu un an jumătate în urmă, a fost tăiat la Constantinopol cu fiiĭ săĭ, într'un chip

așa de vrednic de milă (era și unchiul celuĭ noŭ), e acum mazil și el. Cum s'a și dat ordin să-l aducă în persoană, prins, la Constantinopol, așa că e de temut că și el va avea un sfîrșit răŭ, dacă nu va putea scăpa cu fuga.

În locul luĭ se zice că s'a numit Domnul Nicolae Mavrocordat, care a fost Domn în Moldova, căruia iarășĭ i-a urmat Domnie Mihaĭ-beiŭ, care a maĭ fost de două orĭ întrebuințat acolo....

(Ibid.)

CCCLXVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Smirna, 20 Februar 1716.

....Het confirmeert dat de persoon van Michal-Bey, gewesen Waiwoda van Moldavien, in syne voorgaande digniteyt en gouverno van dat prinsdom is herstelt ende de Heer Nicolaas Mavrocordati (die de voors. provintie gouverneerde) met het waiwodaschap van Wallachien gehonoreert geworden, in de plaatse van de heer Stevano Cantacuzeno, welke laastgenoemde met 'syn oude vader Constantin en gantsche familie tot Constantinopolen verwagt, aparent om geschoren en gedeplumeert te werden...

...Se confirmă că Mihaĭ-beiŭ, fost Domn în Moldova, a fost restabilit în demnitatea și cîrmuirea aceluĭ principat și că Domnul Moldoveĭ Nicolae Mavrocordat, care cîrmuia acea țară, a fost cinstit cu Domnia Țeriĭ-Româneștĭ, în locul domnuluĭ Ștefan Cantacuzino, care e așteptat la Constantinopol cu bătrînul săŭ tată Constantin și cu toată familia, după cît se pare pentru a fi ras și jumulit....

(Ibid.)

CCCLXIX.

Colyer către aceleașĭ; Constantinopol, 18 Mart 1716.

....Den Heer Steffano Cantacuzeno, gewesen prins van Wallachien, van alle syne tydelycke goederen berooft, hier gebragt wesende, wert daerenboven nogh by den Tefterdar gevangen gehouden en met de doot gedrygt, soo

hy het overige, dat elders verstecken of achtergehouden mogte wesen, niet openbaert en aen den dach brengt....

....Domnul Ștefan Cantacuzino, fost Domn al Țeriĭ-Româneștĭ, despoiat de toate bunurile-ĭ pămînteștĭ, fiind adus aicea, e ținut apoĭ închis la Tefterdar și amenințat cu moarte, dacă nu va descoperi și dă la lumină ce maĭ are ascuns aiurea saŭ păstrat încă....
(Ibid.)

CCCLXX.

Hochepied către aceleașĭ; Smirna, 19 April 1716.

....Den geadviseerden gewesene prins van Wallachien, genaamt de heer Stefano Cantacuzeno, die uyt dat prinsdom gevankelyk is opgebragt, sid met syn oude vader, miserabel aan hals, handen en beenen in kettinge geslotten. Buyten hetwelken men nu ook syne juwelen, goud en silverwerk, soowel als syne ryke meubelen en paarden, publyk tot Constantinopolen werden verkogt. Ook werd gevreest, en veele van gevoelen syn dat hem het selfde lod van den voorgaanden prins, syne oom, die, voor twee jaren geleden, aldaar met syne kinderen is onthooft geworden, soo wel als syn vader eyndelyk ook te beurd sal vallen....

....Pomenitul Domn al Țeriĭ-Româneștĭ, anume domnul Ștefan Cantacuzino, care e adus prins din țara sa, stă cu bătrînul săŭ tată legat ticăloșește în lanțurĭ, de gît, mînĭ și picioare. Afară de aceasta se vînd la mezat în Constantinopol și juvaierele sale și lucrurile de aur și argint, ca și bogatele-ĭ mobile și caiĭ. E de temut, și mulțĭ cred că așa o să fie, ca el și tatăl săŭ să nu fie lovițĭ de aceiașĭ soartă ca Domnul de maĭ înnainte, unchiul săŭ, care a fost tăiat acum doĭ anĭ, împreună cu fiiĭ săĭ, și că tatăl săŭ o să pață tot așa....
(Ibid.)

CCCLXXI.

Același către aceleași; Smirna, 30 April 1716.

....Den 14 daaraan volgende [Aprilis] is den Heer Stefano Cantacuzeno, afgesetten prins van Wallachien, met syn oude vader, de heer Constantin Cantacuzeno, uyt hare detentie van Bachbakykouly in handen van een Bostangi-Bassi getransporteert om gepynigt te werden tot naarvorsinge, waar hare overige goederen soude mogen syn geborgen. Synde men bekommert dat haar eynde opt laaste mede soo tragique sal uytallen als die van den vorigen prins, syne oom, de heer Bassaraba, die met syne kinderen voor twe jaren geleden deerlyk om hals syn gebragt....

....La 14 ale lunii, domnul Ștefan Cantacuzino, Domn mazil al Țerii-Româneștĭ, cu bătrînul său tată, domnul Constantin Cantacuzino, aŭ fost scoșĭ din temnița lor la Bașbașiculì și datĭ luĭ Bostangì-Bașa, pentru a fi chinuițĭ ca să se afle unde i-s ascunse averile celelalte. E de temut să nu-ĭ fie sfîrșitul tot așa de tragic ca și al Domnuluĭ de maĭ înnainte, unchiu-său, domnul Basarab, care cu copiiĭ luĭ, acum doĭ anĭ, a fost decapitat....

(Ibid.)

CCCLXXII.

Colyer către aceleași; Constantinopol, 18 Iunie 1716.

....Stefano Cantacuzeno, gewesen prins van Wallachien, is sondags, den 7 deser lopende maent, van alle syne tydelyke goederen berooft, benevens syn oude vader, Constantin, uyt derselven gevangenisse gehaelt, onthalst; welckers ligham en daerop in de zee gesmeten syn geworden. Nu hoort men dat syn oom Michael Cantacuzeno, benevens seven baronnen, syne neven en bloedverwanten, uyt Wallachien, int leger op ontboden, insgelycx gedoot staen te worden....

....Ștefan Cantacuzino, fostul Domn al Țeriĭ-Româneștĭ,

despoiat de toată averea luĭ pămîntească, a fost scos, Duminecă, la 7 ale luniĭ, din acea temniță, cu tatăl săŭ, bătrînul Constantin, și tăiat. Trupurile aŭ fost aruncate apoĭ în Mare. Acum se aude că unchiul săŭ Mihaĭ Cantacuzino și șepte boierĭ, nepoțĭ și rude, chemațĭ din țara lor în lagăr, tot așa aŭ să fie și eĭ ucișĭ...

(Ibid.)

CCCLXXIII.

Hochepied către Fagel, grefierul Statelor; Smirna, 24 Iunie 1716.

....Tussen den 6 en 7 deses, des snagts, is tot Constantinopolen de heer Stefano Cantacuzeno, laast afgesetten prins van Wallachien, met syn vader Constantin Cantacuzeno in het gevangenhuys van den Bostangi-Bassi byde gestranguleert geworden en hare lyken in zee gesmeten.

Buyten hetwelken men op den 9 deser tot Adrianopolen de Spatar Michaal Cantacuzeno met syn soon en ses andere van die ongeluckige familie alle publykelyk de hoofden heeft afgeslagen. Sodanig dat daarmede de gantse familie genougsaam geextingeert is geworden....

....În noaptea de 6 spre 7, Ștefan Cantacuzino și tatăl săŭ aŭ fost gîtuițĭ în închisoarea Bostangi-Bașeĭ și trupurile zvîrlite în Mare. Afară de aceasta, la Adrianopol s'aŭ tăiat, în ziua de 9, capul Spătaruluĭ Mihaĭ Cantacuzino, al fiuluĭ acestuia și a șese alțiĭ din nenorocita familie, — în public. Așa că toată familia s'a stîns....

(Ibid.)

CCCLXXIV.

Colyer către State; Constantinopol, 23 Iulie 1716.

Pașa de Alep sosește cu la 2.000 de oamenĭ. E trimes la Dunăre, „gelyk hy daegs daeraenvolgente deede, om het oogh op de provencien van Moldavien en Wallachien te houden" („cum a și făcut în ziua următoare, pentru a supraveghia provinciile Moldoveĭ și Țeriĭ-Româneștĭ").

(Ibid.)

CCCLXXV.

Hochepied către aceleașĭ; Smirna, 30 Maiŭ 1722.

E pomenit în afacerĭ de comerț maritim levantin „eene monsieur La Roche“.

(Ibid.)

CCCLXXVI.

Colyer către State; Constantinopol, 28 Novembre 1723.

[Moartea luĭ Daniel-Jan de Hochepied, fost 25 de anĭ consul în Smirna, autorul rapoartelor de maĭ sus.]

....Den 20 deses ontfingh ich de voor my droerige tytdinge uyt Smirna, hoe dat myn swager den Baron Daniel Jan de Hochepied, na dat aldaer ten tyd van ruym 35 Jaren het consulsampt tot genoegen van een ieder hadde bekleet en een langh duirige quynende sieckte uytgestaen te hebben, op den 10 daer te voren was komen te overlyden. (Numește în loc, provisoriu, pe fiŭ : Daniel-Alexandre.)

Raport de la noul consul la 17 Novembre. Vorbește de serviciile făcute „by de 60 jaaren soo myn groot vader, den heere Justinus Colyer....“

Și petiție, cu data de 10 Novembre, Smirna, a văduveĭ, „Clara C. Colyer de Hochepied“.

(Ibid.)

CCCLXXVII.

„Catterina veuve Colyer“ către State despre moartea soțuluĭ eĭ; Constantinopol, 12 Mart 1725.

....Nadien het God almagtigh behaegt heeft myn seer waerde en hoog-gëerde gemael, den grave Jacobus Colyer, U Hoogh Mogende ambassadeur en getrouwe dienaer aen de ottomannische Porta, op den 4 deses met eene sware koortse en opstoppingh van de maegh te besoecken, ende den 6-en daeraenvolgende, des avonds, omtrent 9 uiren, weesende in het 69-ste jaer zynes ouderdoms, seer schielyck uyt dit verganckelycke leven in zyne eeuwige glorie over te haben....“

La 12 Mart semnează raportul următor : „Pietro dela Fontaine“.

(Ibid.)

CCCLXXVIII

Stanian, ambasador engles, către State; Constantinopol, 31 Mart 1725.

„Depuis ce tems-là il est arrivé que le dit secretaire [Fontana] est aussi mort d'une maladie dont il avoit langui depuis longtems, de sorte que vôtre nation, se trouvant sans chef qui fût autorisé à la proteger en ce pays-ci, a eu recours à moy dans cette difficulté et m'a prié de luy donner ma protection jusqu'à ce que Vos Hautes Puissănces y auroient pourvëues : je luy ay accordé sa demande très volontiers."

Cere Hochepied locul, la 18 Mart 1725 (Smirna).

Dar raportul e scris la 12 April, din Constantinopol, de B. Fagel. Anunță moartea lui „Pieter de la Fontaine". Vorbește de grefierul Fagel, cel ce scria de mult rapoartele.

La 12 April, petiție (Constantinopol) de la „de weduwe de la Fontaine...."

(Ibid.)

CCCLXXIX.

Calkoen către State; Constantinopol, 24 Decembre 1727.

....'Tsaedert eenigen tyd zyn groote onlusten in Tartarien ontstaen, alsmeede in Moldavien, willende de Tartaren absolut haeren Chan afgezet hebben, pretendeerende dat hy haere privilegien en vryheeden wil uytroeyen *(sic)* en haer tot slaeven maeken. De Chan werd sterk door de Porta (die gaerne zyn onderneemen zoude uytgevoert zien) geappuieert, dog de Tartaren zyn zoo sterk op de been teegen den Chan, dat het niet apparent is dat de Chan tot zyn voorneemen zal koomen. Hebbende een tartarisch prins genaemt Dely-Sultan een leger van verre over de hondert duyzent man by hem; 't welk zelve in een andere als deeze wel ombrage aen de Porta zoude kennen geeven, maer de Groote-Vizier en in 't generael alle de ministers van dit Hof zyn zoo wys en zoo omzigtig en ook zoo reedelyk, dat het my voorkomt dat zy deeze zaeken wel zullen redden mits eenen anderen Tartar-Chan aenstellende en misschien meede een anderen Waiwode of zoogenaemde prins van

Moldavien, ten zy die Heeren zoo geluckig waeren van zig buyten de Porta staende te houden, 't geen booven gemeen zoude syn....

....De cîtăva vreme s'aŭ ivit marĭ nemulțămirĭ în Tataria, precum și în Moldova, voind Tatariĭ cu totul să-șĭ mazilească Hanul, supt pretext că vrea să nimicească privilegiile și libertățile lor și să-ĭ facă robĭ. Hanul e foarte tare sprijinit de Poartă (care l-ar vedea bucuros că-șĭ îndeplinește planul), dar Tatariĭ sînt așa de tare adunațĭ împotriva Hanuluĭ, încît nu se pare că Hanul și-ar putea ajunge scopul. Un prinț tătăresc, anume Delì-Sultan, are cu el o tabără de peste 100.000 de oamenĭ, ceia ce, în altă vreme decît aceasta, ar fi putut dà în adevăr bănuielĭ Porțiĭ, dar Marele-Vizir și, în de obște, miniștriĭ acesteĭ Curțĭ sînt așa de cumințĭ și așa de prevăzătorĭ și încă așa de destoinicĭ, încît mi se pare că aceste lucrurĭ se vor mîntui cu așezarea altuĭ Voevod saŭ așa-numit prinț al Moldoveĭ, etc.

(Ibid.)

CCCLXXX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 11 Ianuar 1728.

....Ook blyven de tartarse saecken nogh in de vorige vermaringh, willende men als of den prins of Waywode van Moldavien diesaengaende eenige favorable berighten soude hebben gegeven, dan sulcx word door de Francen tegengesproocken; aen welck laetste ik te meer geloof geve, om dat men voorseecker houd dat den francen consul en al de Jesuiten genootsaeckt zyn geworden de Crimée te verlaten en haer na elders te begeven....

....Și lucrurile tătăreștĭ rămîn în starea de pănă acum, crezîndu-se că prințul saŭ Voevodul Moldoveĭ ar fi dat în această privință unele știrĭ prielnice, apoĭ aceasta se contrazice de Francesĭ; pe cari-ĭ cred cu atît maĭ mult, cu cît se asigură că consulul frances și toțĭ Iesuițiĭ aŭ fost silițĭ a părăsi Crimèa și a merge aiurea....

(Ibid.)

CCCLXXXI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 27 Ianuar 1728.

Din Tataria nu se aude de împăcare. Turciĭ nu se mișcă de aceste lucrurĭ.

(Ibid.)

CCCLXXXII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 15 Mart 1728.

....Belangende de troubles in Tartaryen, hoort men nogh niets seeckers. Eghter zynde Waywodens van Moldavien en Walachyen weder in haer ordinaris residentien terugt gecomen; het welcke by vele word aengemerkt als een favorable saeck, en nogh te meer om dat de ordres van dit Hof, waerby de voors. Waywodens gelast waren om met een seecker getal van manschap te vel de te trecken, weder zyn ingetreken [1]....

....În ce privește tulburările din Tataria, nu se aude încă nimic sigur. Dar Domniĭ Moldoveĭ și Țeriĭ-Româneștĭ s'aŭ întors iarășĭ în reședințele lor obișnuite; ceia ce de mulțĭ se socoate ca un lucru prielnic, și cu atît maĭ mult, că s'aŭ retras poruncile acesteĭ Curțĭ prin care aceĭ Voevozĭ eraŭ însărcinațĭ a ieși în campanie cu un oarecare număr de ostașĭ....

(Ibid.)

CCCLXXXIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 2 April 1728.

Afacerile tătăreștĭ ar fi împăcate. Însă dificultățĭ la urmă Turciĭ cred lucrul exagerat și nu se emoționează.

(Ibid.)

CCCLXXXIV.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 1-iŭ Iulie 1728.

....De troubles in Tartarijen schynen dan gestilt, en dan komen die weeder voor den dag; dog het is apparent dat

---

[1] În parte, și în «Analele Academieĭ Române», XXXII, p. 23, nota 3.

de Porta eindelyk den Chan zal moeten deposeren, en, zoo als my voorkomt worden, na expedienten gezogt, om zulcx met eeren te kunnen doen, op dat de Porta niet zoude schynen gedwongen werden. De Waiwode van Moldavien zegt men dat ook gedeporteert staet te werden....

....Tulburările în Tataria par une orĭ potolite şi apoĭ iarăşĭ iese la iveală; dar e vădit că la urmă Poarta va trebui să mazilească pe Han, şi, după cum aflu, caută expediente pentru a putea face aceasta cu cinste, ca să nu pară că a fost silită. Domnul Moldoveĭ se zice că va fi şi el în curînd strămutat....

(Ibid.)

CCCLXXXV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 29 Iulie 1728.

Afacerile tătăreştĭ n'ar fi complect potolite. Se zice că multe familiĭ ar fi trecut în Polonia. Turciĭ nu se preocupă

(Ibid.)

CCCLXXXVI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 14 Octombre 1728.

....De troubles in Tartaryen schynen nog gants niet gestild, nademael de Tartar-Chan, niet teegenstaende de iterative ordres van de Porta om in Crimea te retorneeren [rămîne încă]....

....Tulburările din Tataria par că nu sînt cu totul potolite, de oare ce Hanul tătăresc, cu toate poruncile înnoite ale Porțiĭ de a se întoarce în Crimeia, [rămîne încă]....

(Ibid.)

CCCLXXXVII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 11 Iulie 1733.

Turciĭ ar fi decişĭ a susținea pe Stanislas Leszczynski prin „een corps Walachen en Moldavers" („un corp de Munteni

și Moldovenĭ"), supt principele Rákóczy. Dar apoĭ, „deze tot dus verne afgeschreven hebbende, ervare ik dat aen het project om Moldavens en Walachens in dienst te nemen voor de Coning Stanislás niet aen is, zynde het gemompel daervan door een equivoque ontstaen".

Copiind raportul până la acest loc, aflu că nu e nimic de proiectul de a se lua Moldovenĭ și Muntenĭ în serviciu pentru regele Stanislas, zvonul despre aceasta ivindu-se printr'un echivoc....

(Ibid.)

CCCLXXXVIII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 10 Octombre 1733. E prădat noaptea : un „Valah" e complice. Ordin către „de turkse officieren van Walachien en Moldavien" („ofițeriĭ turcĭ din Țara-Românească și Moldova") și către Domnĭ, pentru a-l prinde. E prins Romînul, îmbrăcat ca un Bosniac. În interogatoriul luat hoțuluĭ : Ioan Anton Bellinger, Bavares, fost „estaffier" al ambasadoruluĭ; e numit „Cinar Valacho". Aiurea „un certo Valacho nominato Cimar".

(Ibid.)

CCCLXXXIX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 29 Maiŭ 1734.

....De Chan der Tartaren heeft een missive aan de Porta geschreven, zig ontschuldigende dat hy buiten ordre van Caussan na de Niester opgebroken is, en versekerende dat buiten ordre van de Porta geen man de frontieren zonde passeren....

....Hanul Tatarilor a scris un raport către Poartă, scusîndu-se că fără ordin a plecat de la Căușanĭ la Nistru și asigurînd că fără ordin al Porțiĭ niciun om nu va trece hotarele....

(Ibid.)

CCCXC.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Constantinopol, 24 Iulie 1734.
Tatariĭ ar fi trecut Nipruĭ. Ordin aspru de la Poartă să n'o facă.

(Ibid.)

CCCXCI.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Babadag, 25 Maiŭ 1737.
Încă de la 3 ale lunĭ e aicĭ (şi la 3, un raport). Merge cu Ienicerii „tot de frontieren en van daar verder over de weg van Weenen" („până la hotare şi de acolo maĭ departe, calea spre Viena").

(Ibid.)

CCCXCII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; 7 Iunie 1737.
Era la Babadag şi ambasadorul engles în tabăra Viziruluĭ.

(Ibid.)

CCCXCIII.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; 19 Iunie 1737.
....Den Premo-Visier was op den 5 van de laatsleden maend met groote pragt van Babadag naar de siandt *(sic)* van Isagschi gemarcheert en men geloofte zigh met het leger stondt te posteren aan de andere zyde van de Danubie....

Marele-Vizir plecase la 5 ale luniĭ trecute cu pompă mare de la Babadag la vadul Isacciĭ, şi se credea că lagărul va fi aşezat pe cellalt mal al Dunăriĭ....

(Ibid.)

CCCXCIV.

Acelaşĭ către aceleaşĭ; Babadag, 7 Septembre 1737.
Duce pachetul Internunciul, Staninski (Stadnicki).

(Ibid.)

CCCXCV.

Finocchietti către miniștri; Constantinopol, 20 Mart 1740. Bonneval îĭ spune că trebuie secret: „conveniva che io stessi in un cantone di sua casa, sin che si fosse abboccato con il primo-dragomano, che è uno de' i principi di Moldavia, con titolo di Eccellenza... Venne il dragomano, mi presentò a lui, a cui esposi in italiano le mie commissioni". Adauge ceva Bonneval, „facendogli intendere in mia presenza e in termini più propri che egli sarebbe largamente riconosciuto; il dragomano è greco, ma, essendo avido quanto i Turchi del danalo, è stile in tutti gli affari di dargli ad intendere che non travaglierà in van."

(Ibid.)

CCCXCVI.

Acelașĭ către aceiașĭ; Constantinopol, 24 Octombre 1740. Ministrul răspinge pe „Lucca Chirico" ca dragoman [1].

(Ibid.)

CCCXCVII.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 7 Mart 1741. E numit în loc vice-dragomanul [2].

(Ibid.)

CCCXCVIII.

Colyer către State; Constantinopol, 3 April 1741. Niciŏ îndoială de nevinovăția dragomanuluĭ ucis [3].

(Ibid.)

CCCXCIX.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 17 Iulie 1741. Menționează pe dragomanul ambasadeĭ „Caratza" (Scarlat Carageà).

(Ibid.)

---

[1] Aceste două rapoarte sînt luate dintr'o corespondență italiană.
[2] Acelașĭ ca maĭ sus, Alexandru Ghica.
[3] Ioan Callimachi.

CCCC.

„Jan Carel des Bordes“ către State; Constantinopol, 4 Maiŭ 1744.

Calkoen a plecat spre Olanda „over Adrianopolen ende so verders nae de frontieren van Hongarien“ („prin Adrianopol și așa maĭ departe la hotarele Ungarieĭ“), Marțea trecută.

Raport al luĭ Calkoen din Semlin, la 16 Iunie și la 12 precedent. La 1-iŭ Iulie e la Viena; la 1-iŭ Septembre, la Haga

(Ibid.)

CCCCI.

Acelașĭ către aceleașĭ; Constantinopol, 6 Maiŭ 1747.

Hanul numit în Februar s'a oprit la Căușanĭ.

(Ibid.)

III.

ACTE PRIVITOARE LA NEGOŢUL ROMÂNESC CU LEMBERGUL.

I.

1404, Marțĭ după Sfîntul Francisc (7 Octombre).

Datorie a unuĭ Cracovian către „Petro Pykaran de Veneciis“ [1].

(Archivele din Lemberg, *Consularia*, III, p 200)

II.

[1414.]

Item Georgio Göbel date sunt due sexagene pro uno vase medonis duci Sigismundo Koributi, cum revenit de Bessearabia, assignate pro honoracione....

(*Ibid.*, p. 40.)

III.

[1415, 1416.]

Exacciones... :

....Item Ij marcas dedimus nunccio qui versus Walachiam equitaverat....

(*Ibid*, p. 143.)

IV.

[1419.]

Registrum honoracionum.

Pro honoracione consorti d. Allexandri Woywode moldawiensis datum est medium stamen angliensis panni emptum apud Iohannem Trawtfrewlen pro Vj sexagenis. Item ibidem dati IIIj-a alleca, centum pro quinquaginta grossis. Dona autem predicta Iohannes Tolmacz duxit ad

---

[1] Si in 1419 doĭ Italienĭ.

Walachiam propter supplendos defectus mercatorum civitatis lamburgensis, feria 5-ta ante Dominicàm Oculi [16 martii], etc. Item recepte sunt eodem die apud Nicolaum Scheler 3 mitre, mitra pro j sexagena, etc.

(Ibid., p. 234.)

V.

Registrum reysarum.

Ad reysam moldawiensem in factis mercatorum feria 4-ta diei Cinerum [1-a martii] exposita una sexagena pro diversis nuncciis. Item Iohanni Tolmatz date sunt V sexagene et Ij fertones super eandem reysam, pro expensis. Item eodem die ad reysam predictam predicto Iohanni Tolmacz pro expensis date IIIi sexagene, etc. Item dati LV grossis pro piscibus ad reysam, videlicet ad Wayvodam.

Feria secunda proxima post Oculi [20 martii] datum unum grossum minus duobus g. pro medone ad reysam Walachie.

(Ibid., p. 239.)

VI.

[1424.]

Registrum reysarum.

....Nota ad reysam snatinensem, ad convencionem Walachorum, exposite sunt expense infrascripte: primo IX sexagene, IIj parato. Item pro piscibus, carnibus, medone et aliis diversis nuncciis IIj sexagene et XIIj grossi. Item pro duobus vasis medonis que ducte sunt ibidem, IIj sexagene....

(Ibid., p. 374.)

VII.

[1461.]

Ad viam Valachie domino Clementi et domino Michasch, ibidem ad Stephanum Wayewodam missis.

Datum Cremel 1 mr., vor Ij Par Retterstegreyffen. Den Hern czu Czerung XIj mr. uncie, Vj ung. Geld. Item XXXVj g. vor Fesche, X g. vor Mestin.

(Ibid., vol. 1461 şi urm.)

VIII.

[1462.]

Via in Walachiam, ad Stephanum Wuiewodam domino Petro Nymant misso.

Item enn Par Stagreiffn vor enn halb Schok. Item vor wynesche Hutte j Schok und enn g. Item VIj f. vor Heringe. Item XIj g. vor Stroczel. Item XLIj g. vor Fleysch und Wurste. Item vor Met und Byr XL g. Item vor Licht XIj g. Item vor Fesche XXXVIIj g. Item Vj den Gewant vom funstehalb *(sic)* Scholt. Item enn Topp Malmezn XVj g. Item IIj mg. zu Czerunge.

(Ibid., p. 64.)

IX.

[1462.]

Nicolaus Feit, qui duxit Keschwicz [Petri] uxorem Cokcza Armeno de Soczavia....

(Ibid., pp. 64, 130.)

X.

[7 Iulie 1463.]

Proces între Mihaĭ de Buczacz, căpitan de Camenița, și „Iulianus Gebeletus, Italicus, Caffensis".

(Protocoale, I, p. 64.)

XI.

[1464.]

Exposita communia.

· Den walacheschen Boten...

Exposita pro cruciferis signatis in Turco ituris....

(Ibid., f-o 99, 103.)

XII.

[14 April saŭ 11 August 1464.]

Înnaintea luĭ Ioan Gebeletus din Caffa și Ioan „Anthonius, olim Spectabilis Raphaelis Centurionis, vicecomitis de

Ianua..., strenuus dominus Christoforus, supparius drohobicensis et theloneator grodecensis", a dat „Accursio Italico de Ianua in manus 300-tos sabellos minus V vel sc. sabellis ad afferendum et apportandum eosdem, parte dicti Christophori, patri ipsius Christophori in Ianuam. Actum die quo supra."

(*Ibid*.; pp. 76-7.)

XIII.

29 Novembre 1464.

Delegații Capitoluluĭ din Lemberg și „Iulianus de Valetariis, suparius drohobicensis et theloniator leopoliensis" pentru o înțelegere relativă la un cens, care, datorit regeluĭ, se dă, cu voia luĭ, capitoluluĭ.

(*Ibid*., p. 89.)

XIV.

[1465.]

Dorinus Italicus de Soczavia. Cokcza Armenus de ibidem.

Quomodo Spectabilis Iulianus Gebeletus de Caffa, ad requisicionem Providorum Georgii Pollo de Albo Castro et Georgii Göbel, notarii nostri, ad praesentiam nostram consularem accersitus et vocatus, interrogatusque quid sibi constaret de racionibus negociorum inter nobilem dominum Dorinum Cathaneum, camerarium et theloniatorem terre Moldavie, et Providum Cokcza Armenum soczaviensem. Qui Iulianus sub onere conscientie sue deposuit et recognovit in registro in quo scribebat racionem thelonei predictorum Dorini et Cokcza, quod registrum tenebat ad fideles manus, se propria manu scripsisse in folio manualis centesimo sexto partitas racionis inter prefatas partes et omnia contenta in dicto centesimo sexto folio, per que ipse Cokcza restavit ipsi Dorino debitus ducatos quadringentos sedecim. Non recordatur tamen qua de causa, in capite illarum partitarum scriptum est in abacho 346 et extra; sunt ducati CCCCXVj. Actum feria 6-ta in crastino Assumpcionis, etc. [16 augusti].

(*Ibid*., p 85.)

XV.

[1465.]

Dominus Miclasch. Sahak de Valachia.

Agopscha von der Socze, in Macht Sahaken von der Socze, dy her bewayset het, hot von Her Miclaschen entphangen von Sahaks wegen czwehundert torkesche Gulden, minus Ij Gulden, vor dy zechs Kanichen dy Her Miclasch vom Fredrichen hot genomen von Sahaks wegen, czu XXXIIj torkeschen Gulden. Actum Sabbato vigilie Sancti Iohannis Baptiste [23 iunii 1464 sive 1465].

(Ibid., p. 107.)

XVI.

[1465.]

Micula.

Domini consules solverunt sibi sex marcas pro sex ulnis panni brucensis, quod cum domino Michaele Nigro, qui in Valachiam mitti debuit, domino Stephano Woyewode mittere procuraverant et postmodum, aliter deliberantes, propter certas causas non misso inibidem domino Michaele, donaverunt pannum eundem notario civitatis, eodem immensas gratiarum referentes actiones....

(Consularia, III, p. 123.)

XVII.

Joĭ înnainte de Sfîntul Clement (21 Novembre) 1465.

„Petrus Veluti de Veneciis, olim nobilis Nembroth Veluti de ibidem, bone memorie, germanus, omnium et singulorum bonorum per mortem eiusdem Nembroth Veluti derelictorum heres, nomine suo et nobilium dominorum Ffrancisci Frandini, surori, et Bernhardi Veluti, germani suorum, etiam de Veneciis, predictorum bonorum coheredes", şi „generosus dominus Aynolphus Tedaldi de Ffiorentia, supparius drohobicensis, leopoliensis et grodecensis theloneator [et Iulianus]". În privinţa uneĭ datoriĭ a acestora către Nemrod. Percepea pentru eĭ venitul sarcineĭ de la negustorĭ. Promiţîndu-i-se plata în mărfurĭ, renunţă.

(Protocoale, l. c., pp. 110-2.)

XVIII.

[1466.]

Michel Til.

An Ij Pferden dy her in dy Walochey den Hern vermitthet, het man gegeben j mg.

Dominis videlicet Petro Nymant et St[eph]ano Clopper ad granicies Walachie ad convencionem per terram Russie cum Walachis tentam.

Datas pro expensis 4 marcas et IIj florenos hungaricales et 6 g. behemicales malvasie pro VI sexagena et IIIj g-les; que est recepta aput dominum Miculka et soluta.

Domino Eberko pro vino.

Miskoni Ruteno ad expedicionem j marcam.

Item XLIIIj grossi pro medone soluti.

Item der Niclauken Zon XIj grossi vor Fesche gegeben.

Item Jacoben gegeben VIIj gr. vor Lichte.

(Consularia, III,, fo 139.)

XIX.

Grodno, Ianuar 1466.

Regele dă „salvconduct“ Caffesilor, spre Genova și aiurea. Vor plăti la Lemberg un florin „a quolibet capite hominis obnoxii quem secum deduxerint“.

(Ibid., pp. 127-8.)

XX.

5 Mart 1466.

Petru Velluti declară că a perceput 205 florinĭ ungureștĭ. I-aŭ rămas datorĭ între alțiĭ „Lukinus de Caffa, fideiussor pro Iacobo Italico de Sancto Salvatore“, „Michel Koler de Soczavia“, „Pascalis Walacha, Colojani Walata de Albo Castro“.

(Ibid., p. 118.)

XXI.

22 Mart 1466.

Regele dă un ordin și către „Aynolpho, suppario drohobicensi et thelonieario grodecensi et leopoliensi“.

(Protocoalele, *l. c.*, p. 126.)

XXII.

29 Maiŭ 1466.

Ainulf și Petru se presintă pentru a arăta că aŭ făcut o nouă învoială: al doilea va avea vama până la plata uneĭ jumătățĭ din datorie.

(Ibid., p. 122.)

XXIII.

[1466.]

....Dominis Nigro Michaele et Nicolao Eberko circa festum Sancti Iacobi [=25 iulii] in Walachiam missis.

Datas pro expensis sex marcas, receptas de cista ubi reponitur pecunia pro solucione domini Micula, que debet viceversa reponi, similiter quinque florenos hungaricales et unum florenum turcensem, que eciam in cistam debent reponi. Item dominus Clemens mutuat sextum florenum hungaricalem; solutus est.

Item pro muneribus aput dominum Peter Nymant recepte sunt Xj ulne mia (?), j quartale panni brucensis, ulna per LXXX g., et quatuor fiale civitatis, als Kopchen, sunt sibi domino Petro date in pignore.

Item a Iacobo de Wislicia domini consules receperunt unum medium stamen florentinense brunaticum.

Item pro malvasia XXX g-les, item pro medone et cervisia XLIj g. Item pro croco XIj g., item XIX g. pro cassiodolis, alias Karpen.

Item der Frawen Ederlin wmb wenn. Item XIj g. von der Aufschrift: de walocheyschen Hantfeste. Item der Frawen Eberken, die Schok vor Weyn gegeben. Item Her Langnawen XXXIIj g. vor Lymonien gegeben. Item aber von enn halb hundert Limonien XVIj g. 191 qrt. Item XIIj g. vor Byr, Ij g. vor Bier.

(Consularia, III, p. 138.)

XXIV

[1466.]

Auriga... Hodie, Sabato diei Sanctorum Felicis et Adauctti [30 augusti]. Eodem die Cristianus auriga susceptus est, et

dati sibi XIIIj g. Soluteque sunt sibi IIIj septimane per IX g., quibus cum dominis erat in Valachia ante susceptionem servicii....

(Ibid., p. 131.)

XXV.

Decembre 1466.

Învoială cu un Polon a luĭ Petru Genovesul.

(Ibid., p. 122.)

XXVI.

[1467.]

Dominus Micula. Schimko de Sereto et Hreor, Ohanko filius, Armeni.

Schimko Armenus de Sereto et Hreor, Ohanko Armeni filius, recognoverunt se teneri certi debiti manu coniuncta, ducentos quadraginta florenos hungaricales ffamoso domino Micula, confratri nostro consulari, quam summam florenorum promiserunt sibi exolvere ad festum Sancti Michaelis proxime venturi sub obligacione hereditatum et bonorum suorum. Actum Sabato post Octavas Epiphaniarum Domini [17 ianuarii 1467].

1468, feria IIIj post Valentini [16 februarii], dominus Micula misit Franciscum, familiarem civitatis, ad dominos consules, cum egrotus esset, recognoscendo quod sibi plenam fecerunt solucionem....

(Protocoale, p. 133)

XXVII.

[1467].

Ainulf Tedaldi declară că a împrumutat 400 de florinĭ ungureştĭ de la Laurenţiu Lomellino, „Italicus de Pera". Garant are pe „nobilis Nicolaus de Fuligo, Italicus".

(Ibid., p. 140.)

XXVIII.

Sîmbătă, Sf. Marc (25 April 1467).

Proces între „Lukynus Italicus de Caffa" şi Ainulf.

(Ibid., p. 141.)

XXIX.

4 Iunie 1467.

Declarație a luĭ Petru și Ainulf în afacerea lor: Valetari e arătat ca mort.

(Ibid., pp, 142-3.)

XXX.

Aceiașĭ dată.

Declarație a luĭ Petru Velluti relativă la testamentul frateluĭ săŭ.

(Ibid., p. 142.)

XXXI.

Miercurĭ după Crăciun (30 Decembre 1467).

Afacere a unuĭ Evreŭ din Constantinopol.

(Ibid., pp. 147-8.)

XXXII.

Lunĭ înnaintea Epifanieĭ (4 Ianuar 1468).

Aceiașĭ afacere. Sînt menționațĭ Iulian Gebeletus, „mercator de Caffa, ac Augustinus mercator et Italicus Ianuensis".

(Ibid., pp. 149, 150-1.)

XXXIII.

1468, fără dată de lună.

Convenție între Ioan Gebeletus, procurator „nobilis virginis Anastasie de Ianua, olim nobilis domini Missopero de Ansaldo filie legitime", și „Illustri duce Iwan, prefati ducis Iurgi Langwinowicz filio". Era o datorie a luĭ Missopero la ducele mort.

Ainulf e pomenit și pe p. 172 (Sîmbătă după „Conductus Pasche"; 31 April). Și David de Constantinopol, *ibidem*.

(Ibid., p. 164.)

XXXIV.

Lunĭ, 14 August.

Afacerea luĭ Anton de Valetarĭ, fratele luĭ Iulian, cu Toti Armeanul.

(Ibid., p. 182.)

XXXV.

[1469.]

Ius civile acceptantes.

....Martinus Wasserbroth ad litteras de Romano Foro est civitus.

Iwanis, Iacub filius, pellifex ad litteras de Soczavia diu assu[m]ptus est.

(*Consularia*, III, f-o 185.)

XXXVI.

[1469.]

Martinus Kuchta cum Margareta, uxore sua. Dymitr, Walate de Albo Castro filius.

Constitutus Martinus Kuchta cum Margareta, uxore sua, recognoverunt se teneri certi et veri debiti septuaginta duos florenos hungaricales, pro novem lapidibus piperis, Provido Demetrio Walathe de Albo Castro. In quibus LXXIj florenis sibi obligaverunt domum eorum penes domum Fogel ab una et domum olim Clener Institoris partibus ab altero sitam,—obligaverunt tali condicione quod, si ipsi Demetrio pro festo Sancti Michaelis [29 septembris] cum promptis florenis non fecerint solucionem, extunc dominus Arnestus, confrater noster consularis, etiam coram nobis constitutus, promisit ipsi Demetrio dictos LXXIj flcrenos hungaricales exolvere et debebit in eisdem LXXIj florenos in eandem domum recipere intromissionem, tanquam in pignus omni iure consecutum. Si vero pro prefato termino Sancti Michaelis ad percipiendum solucionem dictorum florenorum hic presens non fuerit, extunc ipse Kuchta vel dominus Arnestus predictus nuncio dicti Demetrii, qui presentem nostram literalem recognicionem ostendet et presentabit, tenebitur facere solucionem, ipseque nuncius, habita solucione, potens erit eos liberos racione dicti debiti pronunciare. Actum feria IIIj-a ante Georgii [19 aprilis 1469].

(Protocoale, *l. c.*, p. 175.)

XXXVII.

[1469.]

Martinus Kuchta cum Margaretha, uxore sua. Demetrius, Walathe filius, de Albo Castro. Constituti Martinus Kuchta, civis noster, cum Margaretha, uxore sua, recognoverunt se obligasse et inpignorasse septuaginta unum zlothnik auri in septuaginta quinque florenis hungaricalibus Provido Demetrio, Walathe de Albo Castro filio, sigillis dicti Martini Kuchta et dicti Demetrii sigillati, quos LXXV florenos hungaricales promiserunt dictus Martinus Kuchta cum eadem Margaretha, uxore sua, sibi Demetrio aut nuncio suo, qui presentem nostram literalem recognicionem eis ostenderit, pro festo Assumpcionis Sanctissime Virginis Marie [15 augusti] plenarie exolvere, sua ab ipso Demetrio aut nuntio suo vadia prefacta redimendo. Actum die quo supra.

(Ibid., p. 175.)

XXXVIII.

[1470.]

Dy Hern Ratmanne haben czu Calyan dem Krychen von Weissenborg XXX lapis piperis genomen off enn Jar, den Stenn czu VIj Flor. und enn Ort, als der Hern Ratmannen Schult-Briff ausweiset, den sy em ober sich gegeben haben. Actum feria IIj-ta Vigilie Nativitatis Domini [=27 decembris]. Item anno sequenti, feria IIIj-ta in octava Epiphaniarum Domini [16 ianuarii], haben em dy Hern mit paren Gulden beczalet hundert und Ij ungerische Gulden.

Item eodem anno, feria IIIj-ta post Conversionis Sancti Pauli [30 ianuarii], datis ad commissionem suam Laurencio Kosner quadraginta florenis in pecunia. Item eodem die datum Caliano quinquaginta marcas et XVj lat. g. pro LX et XVj florenis; sic totum debitum, videlicet Ij-c et XVIIj floreni, sunt soluti.

(Ibid., p. 255.)

XXXIX.

Joĭ, 29 Iunie 1470.

O afacere cu „Herem vor Groven und Burger off der Soteczschen“.

„Gebeletus“ e pomenit și la p. 201 (Lunĭ după Sfîntul Laurenţiu, contract cu dînsul).

(Ibid., p. 199.)

XL.

[1470.]

Copie literarum Dòminici Italici de Sancto Romulo. Ihesus. M-o CCCCLXIIj, die IIIj maii.

Ego, Acursius de Calignano, recognosco tenore presenti quod recepimus a nobili d. Dominico de Santo Romulo, fratri domino *(sic)* Christofori, ducentos nonaginta duos zeliolas, et sunt pro tantis dandis patri suo in Ianua, domino Pelegro, et ad magiorem cautellam manu propria scripsi.

Ego, Iulianus Gebelletus de predictis, sum testis.

Ego, Nicolaus de Stradono, sum testis.

La 1470, 4 August, reînnoirea mărturiilor, înnaintea luĭ Anton Valetario și Augustin Maruffo, fiul răposatuluĭ Gașpar..

Urmează (Breslau, 28 August 1463) certificatul luĭ Ieronim, arhiepiscop de Creta, legat, că a cumpărat, în Maiŭ, de la Carignano 256 de „pelles sabellinas communis qualitatis et bonitatis“ pentru 200 de florinĭ ungureștĭ.

(Ibid., pp. 205-6.)

XLI.

[1470.]

Angajament a doĭ Armenĭ liovenĭ contra luĭ „Chodzigi, mercator de Caffa“.

(Ibid., p. 225.)

XLII.

Dominus Arnst. Dymitr Walata de Albo Castro.

Coram nobis constitutus dominus Arnest recognovit quod ad mandatum Magnifici d. Raphaelis de Iaroslaw, capitanei

Leopoli, fideiubet coram nobis pro d. Aynolpho suppario et the[lo]neatore, le[o]ppoliensi d. Dymitr, domini Iurgii Walata filio, de Albo Castro, centum et XXIIIj florenos hungaricales pro quindecim et medio lapidibus piperis, quelibet lapis per octo florenos, solvendi ad festum Sancti Michaelis proxime instans [29 septembris] et [non] alio modo; quod, si pro eodem termino festi Sancti Michaelis d. capitaneus leopoliensis aut prefatus d. supparius (prefatus) j-c XXIIIj florenos dicto Dimitr Walata non persolverint, extunc eandem summam j-c XXIIIj florenos idem d. Arnest dicto d. Dymitr pro eodem termino Sancti Michaelis promisit integraliter solvere et pagare. Actum Sabato infra Conductum Sollennem Pasce [27 aprilis].

1472 ante Carnisprivium [10 februarii] Nigel Armenus venit et recognovit ex parte dicti Caliani quod dominus Arnest predicti debiti sufficientem fecit solucionem.

(Ibid., p. 213.)

XLIII.

[1471.]

....Cuncze Sbennkeler.

Dy Hern Ratmanne haben em off seyne Bete gelegen drey mg., do her mit Her Sedelsky yn seynem Sachen czu Stephen Waywoden czoh; dy hat her globit czu beczalen so her weder qwemne. Act[um] Sabato ante Martini [9 novembris].

(Consularia, III, f-o 275.)

XLIV.

[1471.]

Domini consules. Calyan Grecus de Albo Castro.

Domini consules receperunt anno preterito in vigilia Nativitatis Domini [24 decembris] a Calyano Greco de Albo Castro XX lapides piperis, lapis pro VIj florenis et uno Ort, prout litera dominorum consulum obligatoria cavit, quam eidem Calyano dederunt. Item [in] racionem dicti debiti dederunt sibi circa festum Sancti Agnetis [28 ianuarii] cen-

tum et Ij florenos; quam raciocinacionem et ulteriorem solucionem vide anno precedenti.

(*Ibid.*, f-o 278.)

XLV.

[1472.]

Herre Arnst. Her Aynolphus der Zawpnik [= supparius]. Dymitr, d. Jurgi Walata de Albo Castro filius.

Nigel der Ormenige, in Macht Dymitr, Here Jurgi, Walata von Weysenborg Zones, hot bekant das em Her Arnst dy hunder und fyr und czwenczig ungerische Gulden beczalit hat, dy her vor XVj lapides piperis, den lapis czu VIIj Gulden, vor Herre Aynolphen dem Zawpnik Dymytren geborgit hott, und hat en der Schult frey und ledig gesagt. Actum Sabato diei Conversionis Sancti Pauli [27 ianuarii 1472].

(Protocoale, *l. c.*, p. 229.)

XLVI.

4 Mart 1472.

Calinik Armenus. Cokcza Armenus de Walachia.

Calynikunsz Ormenige hot bekant das her Kokczen schuldig ist newnczig Gulden ungerisch vor Ij Wagen Fesche, dy des walecheschen Weywoden zeynt, off dy Fastnacht nest komende czu beczalen. Actum feria IIIj ante Letare [4 martii 1472].

1473, feria IIj-a post Palmarum [13 aprilis], Kokscha recognovit prefatum Calynik sibi predicti debiti plenariam fecisse solucionem.

(*Ibid.*)

XLVII.

„Calinik Armenus, Cokcza“, dă putere luĭ „Ohanky Cazbeyowicz“ a lua de la „Mathwey pyscator quadraginta quinque fl. hungaricales, quos sibi pro uno curru usionis [debet]“ [4 Mart 1472].

(*Ibid.*, p. 233.)

XLVIII.

[1472.]

D. Augustinus Bruch. Cokscha Armenus de Soczavia.

Her Austen Bruch hot bekant das Her Cokschen dem Ormenigen von der Soczschen vor czwe geröste Hawsen newnczig ungerische Guldin schuldig ist, off dy czukomfftige Ffastnacht czu beczalen. Actum feria IIIj-ta Quatuor temporum post Cineres [10 martii]. Vide infra.

(*Ibid.*, p. 232.)

XLIX.

1472. E menționat Evreul Avram de Constantinopol.

(*Ibid.*, p. 230.)

L.

[1473.]

Iwaschko Turczin et Steczko, Iacub filius. Calyan Walata de Albo Castro.

Iwaschko Turczin et Steczko, Iacub Armeni filius, recognoverunt se manu coniuncta teneri Caliano Walata de Albo Castro sexingentos duos florenos hungaricales auri et iusti ponderis, quos promittunt sibi exolvere indilate pro festo Nativitatis Domini proxime instante [25 decembris]. Actum feria IIIj-ta ante Purificacionis Sanctissime Virginis Marie [29 ianuarii 1472].

1473, Sabato ante Katedre Sancti Petri [20 februarii] dictus Calian Grecus recognovit ab ipso Iwaszkone Turczin et Steckone plenam habuisse solucionem.

(*Ibid.*)

LI.

4 Mart 1473.

Examit Armenus.

Examit der Ormenige hot bekant das her Cokschen dem Orm[eni]gen aws der Walachei schuldig fyrczig Gulden vor j Wagen Fesche, dy des waleschen Woywoden seynt, off dy neste czukonftige Fostnacht czu beczalen. Actum feria IIIj-ta ante Letare [4 martii].

În alt înscris, „Philip der Ormenige“ recunoaște că datorește luĭ Coțca „eynen Wagen Fesche vor sechs und firczik ungerische Gulden, dy des waleschen Weywoden zeynt; 4 Mart. — La 27 Mart 1473, se face plata de „Russelt Armenus“, fratele luĭ Filipp: către „Ohanko, gener et procurator dicti Cokcza“.

„Abraham der Ormenige“ recunoaște că datorește luĭ Coțca „newnczig ungerische Gulden vor czwene Wagen Hawsenfesche, dy des Waywoden aws der Walochey seynt“; 4 Mart; se plătește la 12 April 1473.

„Hrehor, Ohonken Zon“, recunoaște că datorește aceluiașĭ „newnczik Gulden vor Ij Wagen Fesche“; 4 Mart; Ohanko primește plata la 26 Mart 1473.

„Ffortat der Ormenige“ recunoaște că datorește aceluiașĭ „achtzik ungerische Gulden vor czwene Wagen Fesche, dy des waleschen Waywoden seynt“; 4 Mart; plata la 12 April 1473.

„Ohanko Chasbeyowicz“ recunoaște că datorește aceluiașĭ „hundert und achtczig ungerische Gulden“; 4 Mart; plata la 7 Mart 1473.

„Holowka cum uxore sua Ulka“ recunoaște că datorește aceluiașĭ „nonaginta fl. pro duobus curribus usionis domini Woyewode Walachie“; 23 Februar; plata la 7 Mart 1473.

„Dominus Augustinus de Bruch“ recunoaște că datorește luĭ Coțca „pro duobus curribus usionis nonaginta fl. hungaricales“; 23 Februar; plata la 10 April 1473.

„Steczko Perws, Armenus“, recunoaște că datorește luĭ Coțca „quadraginta sex fl. pro curru usionis“; 23 Februar; plata la 12 April 1473.

„Cokscha“ dă putere luĭ „Ohanky Cazbeyowicz“ a lua de la „Mathwey pyscator quadraginta quinque fl. hungaricales, quos sibi pro uno curru usionis [debet]; [4 Mart 1472].

(*Ibid*, pp. 233-5.)

LII.

14 Mart 1473.

Cokscha de Walachia. Calust Armenus.

Kalus Armenus hat bekant das her Kokschen aws der

Walocheyen schuldig ist XLV Gulden vor j Wagen Fesche, des walocheschen Woywoden, off dy neste Fastnacht czu beczalen. Actum feria IIIj ante Letare [14 martii].

1473, feria IIj-a post Palmarum [13 aprilis] Kokscha recognovit Kalust predictum sibi fecisse plenam solucionem Cokscha de Walachia.

(Ibid.)

LIII.

20 Februar 1473.

Iwaschko Turczin et Steczko, Iacub Armeni filius", recunosc că datoresc „domino Calyani de Albo Castro, Walata", 200 de ughĭ până la „Assumpcio (15 August), terminul „nundinarum iaroslaviensium".

(Ibid., p. 250.)

LIV.

[1474.]

E citat un „Broda", care „recessit in Walachiam et remansit debitus tres census". Lasă femeia în Lemberg.

(Consularia, f-o 305.)

LV.

[1475.]

Domini consules. Michael de Walachia.

Dy Hern Ratmanne haben Micheln, des Waywoden aws der Walachey Salnitersyder, alhy XVI lapides und Vj bz. Salniter apgekawft, den Kentner czu zechs Gulden vygen, und haben cy em beczalit mit bereiten Gulden. Actum feria quinta ante Pentecostem [11 mai]. Dornoch haben dy Hern voren derczu der Frawen Andrislen Furmanen beczaltt LXXX g. vor dy Fure, am Sennobendt [13 maii].

(Ibid., f-o 332.)

LVI.

1475. Se vorbește de un Armean „de Tochat".

(Protocoale, *l. c.*, p. 310.)

LVII.

[1476.]

Ius civile acceptantes.

Iacub Armenus, pellifex de Soczavia, susceptus est ad ius armenicum.

Tolak de Soczavia, Armenum, suscepimus in ius armenicum.

Zachariam Armenum de Soczavia suscepimus in ius armenicum.

Ulubey Armenum de Soczavia suscepimus in ius armenicum.

Stepan Rutenum, rubricerdonem de Soczavia, suscepimus in ius nostrum civile...

Iaczko Armenus de Soczavia assumptus est in ius nostrum armenicum et iuravit.

Schadbey Armenus de Soczavia assumptus est in ius armenicum nostrum et iuravit.

Serkis Armenus, pellifex de Soczavia, assumptus in ius armenicum, iuravit....

(Ibid., f-o 337.)

LVIII.

1-iŭ Mart 1476.

„Baltazar cum Cristkone, sacerdote Armenorum, et Iacub, Temerbasch filius, cum matre sua, Mugalchatun", recunosc o datorie către „domino Dymitri Walata de Albo Castro" pentru Crăciun, cu case ca garanție. 1-iŭ Mart 1476.

(Ibid., p. 310.)

LIX.

6 Mart 1476.

„Ffortat, Armenus noster leopoliensis, cum Cristanno et Zacharia, filiis suis", recunosc o datorie de 100 de ughĭ de la „domino Dymitr de Albo Castro", de plătit la „Carnisprivium" (18 Februar). Mercurĭ, înnainte de Reminiscere (6 Mart) Plata se face la 1478, Miercurĭ înnainte de Laetare (25 Februar).

(Ibid., p. 311.)

LX.

9 Mart 1476.

„Her Nicolaus Eberko“ recunoaşte către acelaşĭ 40 de ughĭ, de plată la Crăciun. Sîmbătă înnainte de Reminiscere (9 Mart). Plata în 1477, Miercurĭ înnaintea Purificaţieĭ (29 Ianuar) în mînile luĭ „Dymitrasch“.

(Ibid.)

LXI.

1476.

E Pomenit „Chodzigi Armeous de Caffa“.

(Ibid, p. 316)

LXII.

11 Decembre 1476.

Sahak Armenus de Soczavia dedit Steczkoni interpreti [civitatis; Armeno] decem sexagenas super domum suam sitam penes domum Chaczig Popp... Actum feria IIIj-ta ante Lucie [11 decembris 1476].

(Ibid., p. 326.)

LXIII.

[1477.]

Ius civile acceptantes.

Georgius Sartor de Walachia, frater Petri Sartoris, absque litteris susceptus est...

(Ibid., f-o 355.)

LXIV.

20 Februar 1477.

„Steczko et Tulman, Armeni leopolienses“, recunosc o datorie de 128 de ughĭ către „Nicolao Brinsa [=Brînză] de Sereto“, de plătit la 15 August 1478; o casă e pusă zălog (20 Februar).

(Ibid., p. 330.)

LXV.

10 April 1477.

Două Rutene din Lemberg: „Maria et Katruscha Hrin-

czowa" pun zălog jumătate dintr'o casă pentru 11 ughĭ, luațĭ de la „domino Duma simpliciter Sima (în titlu e: „dominus Duma Walachus") Walachus, [qui] venerat cum illis" (10 April [1477]).

(*Ibid.*, p. 333.)

LXVI.

1477-9.

Se vorbește despre daraverile luĭ Avram de Constantinopol.

(*Ibid.*, pp. 361-4, 367 și 372.)

LXVII.

[1478.]

Itinerancie.

....Item pro actuali cervisie domino Stanczul, XXX grossi.

Raciocinaciones.

...Iohanni, servitori civitatis, qui cum domino St[eph]ano in Walachiam equitavit.

Item IX g. carpentario, feria secunda infra octavas Epiphaniarum Domini [19 ianuarii].

Item corrigiatori eadem die XV g. Item pro ocreis servitori civitatis cum domino St[eph]ano versus Valachiam equitanti, XIIj g. Item pro usione ad eandem viam recepta VIIj g. lat. (*sic*) solvimus... Item pro pane, cervisia et aliis rebus ad viam Valachie receptis, mediam marcam.

(*Consularia*, III, f-o 376.)

LXVIII.

[1479.]

E pomenit „dominus St[eph]anus".

Socoteala cu „Iohanne muratore" Sîmbătă, veghea Pentecósteĭ [29 Maiŭ]. Îĭ rămîne o parte de primit, „recedens versus Valachiam".

(*Ibid.*, f-o 391.)

LXIX.

Dominus Migul, cancellarius terre valachiensis. Kalinik Armenus, concivis noster.

Veniens personaliter ad presenciam nostri consulatus Kalinik Armenus, concivis noster, obligatus est coram nobis Generoso domino Migul, cancellario terre valachiensis, tanquam factori legittimo Magnifici domini Hermanni, capitanei Albi Castri, sufficiens documentum et probacionem portare quod ipse eidem domino capitaneo Albi Castri in centum florenos satisfecisset et, si ipse Kalinik huiusmodi documentum et probacionem non attulerit ab eodem domino capitaneo quod sibi in centum fl. plenam solucionem fecisset, extunc eidem d. Migul in aliis centum fl. absque illis prioribus pro pena succumbere debet, sibi nullo obstante soluturum. Actum feria Ij ante Nativitatis Marie Virginis [6 septembris 1479].

(Ibid., p. 386.)

LXX.

18 Decembre 1479.

Sînt citațĭ Avram și Moise de Constantinopol.

(Ibid , p. 386)

LXXI.

„Katherina Rutena" obligă luĭ „domino Duma Valacho" jumătate de casă pentru 14 florinĭ ungureștĭ (18 Decembre 1479).

(Ibid., p. 392)

LXXII.

3 Ianuar 1480.

Steczko et Iwaschko Armeni. Kylianus de Albo Castro.

Venientes personaliter Steczko et Iwaschko, Armeni, recognoverunt manu coniuncta et divisa se obligari veri et iusti debiti in centum et 50 florenis ungaricalibus ffamoso Kyliano, negociatori de Albo Castro; quos florenos dicti Armeni obligati sunt coram nobis eidem Kyliano solvere a

festo Pasce proxime venturo [2 aprilis] per decursum unius anni indilate, nullo colore dilacionis evadendo. Actum feria Ij-a post festum Circumcisionis Domini [3 ianuarii] 1480.

(Ibid.)

LXXIII.

Caspar Mikosch. Kylianus de Albo Castro.

Veniens personaliter Caspar Mikosch, Armenus, recognovit quomodo ffamoso Kyliano, negociatori de Albo Castro, in ducentis fl. ungaricalibus veri et iusti debiti obligaretur et vigore presencium se teneri fassus est. Quos ipse Caspar eidem Kyliano solvere et reponere obligatus est coram nobis a festo Pasce [2 aprilis] proxime venturo per decursum unius anni indilate; nullo sub pignore aut alio colore excogitato evadendo. Actum feria Ij post festum Circumcisionis Domini [3 ianuarii] 1480.

(Ibid., p. 393.)

LXXIV.

Caspar Mikosch. Kylianus de Albo Castro.

Gașpar recunoaște o datorie de 200 de ughĭ de la Kaloianni. Se va plăti de la Paștĭ într'un an. Lunĭ după Circumcisie (3 Ianuar) 1480.

Feria quarta post Agnetis 1482 [23 ianuarii], Duka, filius Kalian, recognovit quod Caspar Armenus predictus plenam CC florenorum predictorum fecit solucionem, de quibus eum quittat per presentes.

(Ibid.)

LXXV.

„Iwaschko, gener Migne et Iacobus, filius Chaczik", recunesc o datorie de 100 de florinĭ către „ffamoso Kaliano Greco de Albo Castro...; quos obligati sunt coram nobis eidem Kaliano solvere et reponere indilate, dum et quomodo ipse Kalianus testitudinem *(sic)* eidem Iwaschkoni vacuam et

expurgatam faciat". Sîmbătă „infra octavas Epiphaniarum Domini" (14 Ianuar) 1480.

(*Ibid.*, p. 394.)

LXXVI.

„Iacobus, alias Agopscha, filius Chaczik Diniticz, et mater ipsius, nomine Glucha, per tutores suos legittimos, scilicet Iwaschkonem generum Migne et Iwaschkonem Turczin", recunosc datoria de 184 florinĭ ungureștĭ „ffamoso Kaliano negociatori de Albo Castro" pănă la Crăciun. Sîmbătă „infra octavas Epiphaniarum" (14 Ianuar 1480). S'a plătit la timp.

(*Ibid.*)

LXXVII.

„Dominus Lindnar cum Kalyano Armeno."

„Famosus d. Petrus Lindnar" recunoaște o datorie de 200 de ughĭ „famoso d. Kalyan Greco (șters: „Armeno") de Albo Castro" pentru un an de zile, începînd de la 2 Februar, „sibi aut filio suo Luca" : făgăduiește a-ĭ depune, în lipsa lor, „hic in pretorio"; are case zălog [1481]. — În 1482, Miercurĭ înnainte de Oculi (6 Mart), primește baniĭ Luca.

(*Ibid.*, p. 420.)

LXXVIII.

„Providi viri Thomas filius Iacobi et Michno filius Andronyk, Armeni", recunosc că datoresc 301 florinĭ „ffamoso Kalyan de Albo Castro", cari sînt a i se dà, luĭ saŭ fiuluĭ Luca, la Crăciunul de peste doĭ anĭ (de la cel trecut). „Feria 4-ta Cinerum" (7 Mart) 1481.

(*Ibid.*, p. 422.)

LXXIX.

„Petrus Bedros, Armenus", e garant, la un împrumut de 68 de florinĭ ungureștĭ, pentru „Iwanis Armenus", împrumutul fiind făcut la Paștile trecute—luĭ „Kaliano Greco"; recunoaște că Petru a plătit Lunĭ după Oculi (11 Mart) 1482.

(*Ibid.*, p. 444.)

LXXX.

„Christoff et Zacharia, frater suus, ambo Armeni“, recunosc o datorie de 200 de ughĭ către „domino Szimkony de Valachia“, fixînd ca termin pentru plată data de 25 Decembre 1483. — Sîmbătă înnainte de Purificaţie, 1-iŭ Februar 1483.

(Ibid., p. 482.)

LXXXI.

„Michno, filius Andronik, Armenus, cum Thuman Armeno“, recunoaşte datoria de 301 florinĭ către „Kaliano Greco“. Refusă Calian de a primi numaĭ jumătate de la Michno; cere tot de la ambiĭ. Joĭ înnainte de Reminiscere (20 Februar) 1483.

(Ibid., p. 457.)

LXXXII.

„Steczko Woytowicz et Thuman, Armeni“, recunosc o datorie de 360 de florinĭ către „Kaliano Greco“ pe doĭ anĭ, de plătit la ultima zi de Paştĭ (18 April 1484). Joĭ după Paştĭ (3 April) 1483.

„Ffortat pater et Christoff filius“ recunosc o datorie de 100 de ughĭ de la „Kaliano Greco“ pentru acelaşĭ termen, de plătit luĭ saŭ fiuluĭ săŭ. — Aceiaşĭ dată.

(Ibid., p. 458.)

LXXXIII.

„David, filius Moysi, Armenus“ recunoaşte către acelaşĭ o datorie de 40 de ughĭ pentru acelaşĭ termen. — Aceiaşĭ dată.

„Iwascho Armenus, cum filio suo Iacobo“, recunosc o datorie de 200 de ughĭ către acelaşĭ, pe acelaşĭ termin. — Aceiaşĭ dată.

„Simon Wolkowsky“ recunoaşte o datorie de 48 de ughĭ către acelaşĭ, pe acelaşĭ termen. — Aceiaşĭ dată.

(Ibid., p. 459.)

LXXXIV.

E pomenit un „Kylianus canonicus".
(Ibid., p. 489.)

LXXXV.

[1484.]
Itinerancie et donaria anni presentis.
....Item Zacharka Armeno misso ad explorandum versus Valachiam.
(Consularia, l. c., f-o 461.)

LXXXVI.

Exposita de pecuniis ducentarum marcarum civitati per Maiestatem Regiam donatarum eo tempore dum Kylia et Byelogrod per Turcos capte sunt et eodem tempore tarasz-niza longa et hufnicza que dicitur cardinalka, cum klenodio domini olim cardinalis, huc de Cracovia sunt adducte per notarium civitatis.

Primo vectori ab adduccione bombardarum predictarum et minere sive cupri XXX czentner, cum uno quartali et XIIj czentner plumbi et aliis necessariis, dati sunt viginti floreni.

Item domino Hilario in Wratislaviam ad comparandum arma pro civitate dati sunt XXX-ta floreni.

Item Mathiaschek, pro parva tarasznicza, Vj floreni.

Item pro salletra domino Hannes Walach ad racionem... *(sic)* lapidum dati sunt XIj floreni.

Item Iohanni pixidario pro Ij lapidibus salletre cum tribus bz., duo floreni et unus ort.

Item Iohanni pixidario, pro una maiori hakownicza, una marca.

Item pro 8 ereis parvis, hautpmen, norinbergensibus, VIj floreni.

Item pro prenominatis XXX czenthner cum uno quartali et XIIj czenthner plumbi dati sunt centum floreni cum tribus florenis et j ort.

Item ad comparandum hakownicze domino Nikel Karle de Cracovia dati sunt LX-ta floreni.

Item pro salletra et pulveribus civi kameneczensi, aput eum emptis, XXV floreni.

(Ibid., p. 460.)

LXXXVII.

Todos de Soczavia. Hannes Beck.

Dominus Iohannes Beck de Cracovia recognovit quia Todos de Soczavia sibi satisfecit pro debito quod sibi tenebatur, dando sibi centum cutes, et pronunciatus est liber per modum concordie et arbitralis sententie inter ipsos per bonos homines facte et Iohannis, servus seu notarius prenominati domini Iohannis Beck, prout prefato Thodos culpam dederat pro usione, dampnum extimando ad 80 florenos, eciam de eiusdem ipsum Thodos liberum et quittum dimisit perpetue et in evum. Actum feria quinta post Iohannis Baptiste [1-a iulii 1484].

(Protocoale, l. c., p. 495.)

LXXXVIII.

[1485.]

(Warsius Michowski e trimes sol la Sultan. Sosirea regeluĭ Polonieĭ, cu fiiĭ.)

Item Logofet cum aliis nuncciis de Valachia, unum vas cervisie, j bovem, carucum cum feno, quatuor truncos ave[ne] et ollam malvatici et ollam vini...

Item domino St[eph]ano cum notario civitatis in Colomiam missis, dum Stephanus Woyevoda Moldavie omagium fecit, pro expensis date sunt IX marce....

(Consularia, l. c., p. 478.)

LXXXIX.

[1486.]

Itinerancie et donaria...

Via în Valachiam ad Stephanum Woyewodam. Dominus St[epha]no cum domino Iohanne Walach.

Ad expensas dati sunt X floreni et 4 marce. Domino Palatino unum stamen panni macheliensis rubei. Item unus castor, alias bobr, pro VI florenis....

Item nunciis domini Palatini Valachiè ad Regiam Maiestatem in convencionem pyetrkoviensem euntibus dono data sunt unum vas cervisie, 4 trunci avene pro V g., duo currus feni....

(Ibid., p. 495.)

XC.

„Iohannes Vylczek“ și „Derewal de Soczawia“.

Întăiul dase în judecată pentru 35 de ughĭ pe al doilea, care era garant pentru „Zacharias Armenus“. Suceveanul aduce „litteram ex officio civitatis Soczawa, se deffendente in hac causa rem iudicam“. Presintă și niște cărăușĭ ce fuseseră în Suceava la contractarea datorieĭ, ca martorĭ: „produxit testes certos vectores qui tunc temporis in Soczavia se fuisse affirmarunt“. Consuliĭ Lemberguluĭ îĭ împacă pentru o plată de 20 de florinĭ numaĭ, cari se și plătesc Miercurĭ după „Divisio Apostolorum“, 19 Iulie [1486].

(Protocoale, l. c., p. 513.)

XCI.

[1487.]

Itinerancie et donaria.

....Item domino Hilario media quinta marca pro XIj ulnis panni macheliensis brunatici, domino capitaneo trebowliensi Vj et vicecapitaneo Vj, donati in facto aresti Valachorum.

(Sîmbătă, 4 Septembre, vine Albert.

Lassoczky și Filip sînt la Sultan.)

Item domino Drzewiczky, qui in civitatis negocio iam a Palatino Valachie revenerat, ollam malvatici, duas ollas vini optimi, j centum limoniarum....

(Consularia, l. c., p. 505.)

XCII.

„Nigolos de Soczawa“ recunoaște o datorie de 80 de florinĭ „in auro Thelak Armeno“, cu zălog până la 8 Septembre. — Sîmbătă după Dorotea [1487 (saŭ 1488?)].

(Protocoale, l. c., p. 531.)

XCIII.

„Duka, Kalianis Son von Weysenborg", recunoaște „das em Iwaschko, Nigolis Eidem, der Ormenige", a plătit o datorie de 100 de ughĭ către el și tată (26 August 1489).

Același recunoaște că „Iwaschko, Moyses Son, der Ormenige", a plătit 60 de ughĭ datorie „seynem Vater Kalianen". — Aceiașĭ dată.

Același pentru „Wolkowsky der Ormenige", care dă 48 de ughĭ. — Aceiașĭ dată.

Același pentru „Steczko und Thoman, beyde Bruder, dy Ormenige", pentru 360 de ughĭ. — Aceiașĭ dată.

(*Ibid.*, p. 560.)

XCIV.

[1489.]

Itinerancie et donaria anni praesentis.

Item pro vase cervisia donato Valachorum nuncciis, una media marca...

(*Consularia, l. c.*, p. 531.)

XCV.

„Nicolaus de Valachia" recunoaște a fi primit 11 ughĭ de la „Katherina Gwozdzowa" din Lemberg; fusese zălogită o casă (2 Septembre 1489).

(*Protocoale, l. c.*, p. 562.)

XCVI.

Același cu privire la „Furtat der Ormenige" pentru 100 de ughĭ.

(*Ibid.*, p. 561.)

XCVII.

[1490.]

...Item domino Szarnowsky, ad dominum Palatinum Valachie eunti, una olla malvatici 8 g. et unam ollam vini, 4 g., et duos truncos avene pro 8 g. et carrum feni, usurus pro via, duos lapides pro uno floreno, et pro expensis....

(*Consularia, l. c.*, p. 545.)

XCVIII.

„Telak Armenus“ recunoaşte că „Nigolos de Soczavia“ i-a plătit 80 de florinĭ şi lasă zălogul de „aurum, argentum, margaritas in certo pondere“ (28 Februar 1490).
(Ibid., p. 576.)

XCIX.

[1491.]
Itinerancie et donaria.
Dominus castellanus szarnoviensis, a Palatino Valachie viceversa redeunti, olla malvatici 8 bot., olla vini quatuor bote grosse, item duo trunci avene X grossi, duo lapides usionis, tres floreni, fenum de allodio *(sic)*....
(Consularia, l. c., p. 564.)

C.

...„Famosus Ianoczus Thedaldi de Flurenciis, Italicus“, apare între creditorĭ (31 Mart 1492).
(Protocoale, l. c., p. 628.)

CI.

Gaspar Armenus. Frag de Caffa.
In presencia consularis residencie nostre personaliter constituti Providi viri Iohannes Kynast, concivis noster, et Bochdan, civis de Camyenyecz, recognoverunt sub eorum consciensciis quia fuerunt presentes in Soczavia dum Caspar Armenus, concivis noster, addux[er]at unum tarlink panni thefelsky, in quo fuerunt viginti stamina panni diversi coloris, quod tarlink dum cuidam Frago de Caffa vendidisset et religatum fuisset, viderunt ipsi et alii boni homines pannum fuisse malum, perforatum et putrefactum, quod pannum dominus Simka, supremus theloneator in Soczavia, et consules illius loci cremare et destruere, sed ad petita bonorum hominum et propter ipsum Caspar dimiserunt. Sed

ipse Caspar ex invencione bonorum hominum et officialium predictorum oportuit dicto mercatori defalcare et dimittere ex illa summa, pro qua prius pannum prefatum vendiderat, sexaginta quatuor florenos, in quibus ipse Caspar est dammpnificatus.... Actum [9 aprilis 1492].

(*Ibid.*, p. 625.)

CII.

[1492.]

Donaria.

Dar de „vinum walachicum", de două ori.

(*Consularia, l. c.*, p. 620.)

CIII.

[1492.]

Via in Valachiam.

Ad dominum Stephanum Palatinum Moldavie missus dominus Georgius Wayner in negociis civitatis et pro iniuriis ipsi domino Palatini deponendis; exposuit XVj cum medio florenos hungaricales.

Domino Palatino pro dono sibi misso, unum stamen panni macheliensis brunatici...

(*Ibid.*, p. 627.)

CIV.

Aswador de Sereth. Stanislaus Kapnyk.

Aswador de Sereth, Valachus, personaliter constitutus, dixit et fassus est quod Stanislaum cerecussorem nunquam infamavit, nec de ipso aliquid mali scit, sed omne bonum, et hoc suo grosso proprio inscribere procuravit. Actum ut supra [feria secunda ante festum Purificacionis Virginis Marie gloriosissime ; 1493, 30 ianuarii].

(*Protocoale*, p. 649.)

CV.

[1494.]

Itinerancie et donaria.

Dominus Arnestus cum domino Georgio Wayner, in Va-

lachiam missi ad dominum Palatinum Moldavie, missi circa dominum Creslaum, cancellarium regni Polonie, post festum Sancti Iohannis Baptiste [24 iunii]; dati sunt ipsis ad expensas XX-ti floreni.

Domino Palatino Moldavie unum stamen panni macheliensis.

Item în adventu domini cancellarii in civitate donatus est sibi lapis piperis.

Item 4 olle malvatici, quatuor trunci avene per X grossos et duos currus feni.

Item dominus Szarnowsky unum vas cervisie pro duobus florenis, duo trunci avene et currum feni et duas ollas malvatici.

Item in reditu domino cancellario unam barilam malvatici et 4 trunci avene. Et dominus Szarnowsky duos truncos avene cum uno curru feni.

Item eidem dominus Szarnowsky ad ipsius petita datus est sibi unus lapis piperis, qui promisit in civitatis negociis semper esse promotor et benefactor.

(Consularia, p. 642)

CVI.

[1495.]

Edificium pontis valachici in suburbio in via valachica....

(Ibid., p. 679.)

CVII.

„Perocius Thedaldi de Florencia, zuparius drohobicensis“ în 1496 [1].

Ibid., pp. 740-1.)

CVIII.

[1497.]

...Et domino... *(sic)*, redeunti de Turcia in legacionem domini regis, datum est vas cervisie pro j sexagena et duo olle malvatici et olla vini pro 1 g.

---

[1] La pp. 687-8, 706-7, tot Ainulf ca «Zupparius» (1493, 1495).

Item... *(sic)* date suut due olle malvatici cum eo existenti.

Item domino archiepiscopo in adventu...

Item domino Potoczky...

Item in alio adventu domino archiepiscopo, dum venit cum rege, unum lapidem piperis.

Item pro duabus lapidibus rizi domino regi donatis dati sunt duo floreni...

Item... *(sic)* domine Pallatinisse, videlicet capitanei nostri uxori, in primo ipsius huc adventu, data est una pecies tele.

(Ibid., p. 718)

CIX.

Anno quo supra, pro adventu Serenissimi domini Iohannis Alberti, regis nostri Polonie, etc., dum primum post coronacionem huc venit, feria 6-ta ante festum Beatissime Trinitatis [19 maii]. (Daruri luĭ și suiteĭ.)

Iohannes auriga. Currus ad bellum super expedicionem bellicam versus Kyliam, etc., conventus ad ducendum currum super unam septimanam, pro 5 g. Ad rationem sui precii data est sibi una marca, feria 4-ta ante festum Sancti Iohannis Baptiste [=21 iunii].

Item domino Georgio pro comparandis necessariis ad currum, media marca.

Item famulis pro expensis dati sunt X floreni.

Item ab equis apreciatis ad ducendum necessaria pro dicto curru victualia j florenus.

Item pro terris ad currum datis, Ij marce.

Item Sabato ante Elisabet [=18 novembris] solutum est ei totum servicium et data est ei una marca sive quattuor grossi.

Thomas conventus ad eandem expedicionem.

Feria 4-ta ante Iohannis Baptiste [=21 iunii], conventus ad unam septimanam pro VIj g.

(Ibid., p. 724.)

CX.

Hufnicza fusa est per pixidarium regalem, cui pro dono racione laboris sui data est una marca.

Anno Domini 1497, Dominica post festum Sancti Martini [=12 novembris], cum rex Serenissmus Iohannes Albertus ex Valachia rediisset, sunt dono data;

Item. Serenissimo regi eques *(sic)* quattuor cum curru, valoris quinquaginta florenorum.

Item piperis unum *(sic)* lapis pro quattuor sexagenis solutis de pecuniis census.

Item duas libras croci pro V florenis solutis de pecuniis census.

Item Sigismundo unum stamen panni mechaliensis rubei pro XVIj florenis.

Item pro uno vase cervisie donato d. Przerempszkj, vicecancellario, 33 g.

Item pro uno vase cervisie regi donatum *(sic)*, 30-ta duos grossos.

Item pro una *(sic)* vase cervisie donato domino marsalco, triginta duos grossos.

Item pro malvatico et vino donati regi et aliis dominis XIIj florenis.

Item pro vase cervisie donato Palatino, j Schock.

(Ibid., p. 725.)

CXI.

[1498.]

Alia singula pecepta et exposita ex iussu dominorum consulum, et signanter propter multitudinem et vaiietatem expositorum tempore illo geworrarum, conscripti sunt ad singulare registrum...

(Ibid., p. 741.)

CXII.

Dika. I zlro.

Famosus Duka, theloneator soczaviensis, constituit Iaczko

Armenum ad suscipiendum et faciendum inscripcionem a Byalimaczek et a Petro Sartore, Rutheno, qui sibi inscribere debent quilibet Xj stamina panni statuere in Soczavia pro festo Penthecostes proxime venturo [= 3 iunii]. Actum ut supra.

(Protocoale, l. c., p. 679.)

CXIII.

[1498.]

Memoriale Thurcorum.

Item Dominica ante Zophie, ipso die Servacii [13 maii] fuerunt citra quadraginta milia Thurcorum foribus, illam famosam civitatem, devastando inclitam terram Russie, quamplura opida, villas, allodia ac suburbia istius civitatis, equitando ferme per totum diem circumquaque in eminentissimis montibus, conspiciendo et explorando civitatem, exercendo preludia et regran. ac volen. *(sic)* nil alias attemptarunt contra siquidem civitatem. Sed mox, die sequenti, videlicet feria secunda [= 14 maii] in ancora recesserunt.

(Ibid., p. 774.)

CXIV.

Copia salvi conductus a Regia Maiestate Magnifico domino Iohanni Stephano, Pallatino moldaviensi, subditis suis mercatoribus datis.

Iohannes Albertus, Dei gratia rex Polonie, supremus dux Litvanie, Russie, Prussieque dominus et heres, etc.

Significamus tenore presencium quibus expedit universis quia de certa sciencia nostra Magnifico Iohanni Stephano, Pallatino Moldavie, subditisque suis mercatoribus cum mercibus generis et maneriei cuiuslibet ad civitatem nostram leopoliensem mercature gracia veniendi seu mittendi in eademque civitate nostra leopoliensi mercandi et merces quiaslibet, quas secum adduxerint seu illas duxerint, exponendi, vendendi, res pro rebus comutandi et cambiendi et tandem in eadem civitate nostra standi, mercandi et pausandi quam diu res et merces ipsorum vendiderint vel pro

rebus aliis comutaverint exindeque ad propria cum rebus et mercibus eorum, si illas habuerint, redeundi tute, libere secure et pacifice sub tutela et proteccione nostra, personis et rebus universis ipsorum salvis, nostram presentem salvum conductum christianicum regium dedimus et concessimus damusque et concedimus. Quem quidem salvum conductum nostrum in omnibus punctis inviolabiliter tenere promittimus et ab universis subditis nostris teneri precipimus presentibus. Sic tamen quod theloneis introitibusque consuetis nostris more mercatoris satisfacere teneantur, harum quibus sigillum nostrum est subappressum testimonio literarum. Datum Cracovie, feria 6-ta in vigilia Epiphanie Domini [=1 ianuarii], anno eiusdem millesimo quadrigentesimo nonagesimo nono, regni vero nostri ver. *(sic)* septimo.

Creslaus episcopus et regius procancellarius subscripsit.

Ad mandatum Maiestatis Regie.

(Ibid, p. 782.)

CXV.

...„Armenus de Valachia“ recunoaște o plată de la „Sawa pop ruthenicalis, pro omnibus rebus, argento aput ipsum invadiato sive eorum que tangunt olim Iurgi Grecum, consanguineum, sive aliorum quarumcunque“ [Miercurĭ după Invocavit, 8 Mart 1500].

(Ibid., p. 813.)

CXVI.

[1500.]

Exposita pro necessitate Regie Maiestatis.

Primo Georgio misso cum litteris regalibus in Kamenecz, ad Palatinum Moldavie ttis *(sic)* : pro expensis et fatiga data est j marca. (Și „exploratores“, fără destinație.)

Item Sabato ante Nativitatis Marie [=5 septembris] missis exploratoribus ad resciendum de Tartaris IIj florenos de pecuniis, Czappengelt...

(Ibid., p. 785.)

CXVII.

[1500.]

Dominus Mathiasch a Regia Maiestate portavit pro expediendis nuncciis Tartarorum triginta florenos in auro et XL florenos in mediis grossis; exposita...

(*Ibid.*, p. 787.)

CXVIII.

Baltizar Armenus. Duka de Soczavia.

Constitutus presenter Baltizar Armenus recognovit et obligatus est eciam famoso Duka theloneatori de Soczavia undecim stamina panni Trichten, debet dare et suis propriis sumptibus in Soczavia reponere pro festo Penthecostes proxime venturo [=7 iunii], absque omni dilacione. Actum feria secunda post Dominicam Oculi [23 martii] 1500. Sabbato ante Reminiscere solvit [6 martii 1501].

(*Ibid*, p. 747.

CXIX.

[1502.]

Legacio Palatini moldaviensis.

Item czu dem Ersten ist kommen Illia Steckle und het enn Gleutbryff von dem Woyewode, data czu der Kolomey, brecht an den Mytwoch nocte [post] Omnium Sanctorum [=2 novembris].

Item der Herre der Woyewode het ewch entpoten, alz seyner Frunden, das Ir wellet lessen dy Kawfflewte yn seyn Lanth wyder czyhen, alz von aldirsz her kegen Moltau, kegen Turken, we[n] ymant bedurffende ist; und sulen sich nicht foerchten ummb das cleynste Dyngk.

Item das yderman seyne Czalunge thv dem Woyewoden ummb Hawzen und Wat beczal und wyder seyn Czalunge neme; wenne her wil keyn Kryck haben mit dem Koenige; her het seynes Grosfaturz Lanth yngenommen, das ym dorfoer antlicher *(sic)* man mit Gewalt hot genommen.

(*Ibid*, p. 810.)

CXX.

Legen et Chrin. Duka.

In presencia consularis residencie nostre personaliter constituti providi Legen et Chrin, Rutheni, suburbani nostri, recognoverunt quia famoso Duka theloniatori soczaviensi undecim stamina panni Trichten debent dare et suis propriis sumptibus in Soczavia reponere et statuere pro festo Penthecostes proxime venturo absque omni dilacione. Actum ut supra.

(Ibid., p. 679.)

CXXI.

Duka. Iaczko.

Famosus Duka, theloneator soczaviensis, constituit Iaczko Armenum ad suscipiendum et faciendum inscripcionem a Byalimaczek et a Petro Sartore, Rutheno, qui sibi inscribere debent quilibet Xj stamina panni, statuere in Soczavia pro festo Penthecostes proxime venturo. Actum ut supra

(Ibid.)

CXXII.

„Stepan Armenus de Soczawa“ declară liber pe „famatus dominus Martinus Wasserbrot, confrater noster consularis... et pro mercibus per olim Ioannem notarium suum ductis in Turciam ac omnibus ...(?) et serviciis que sibi ad Turcos et Moskoviam exhibuit, pro quibus ipsum convenerat dictum dominum Martinum ac Ioannem, olim notarium suum“. Miercurĭ „infra octavas Assumpcionis“ (24 August) 1502.

(Ibid., p. 855.)

CXXIII.

[1503.]

Itinerancia et donaria.

(Spion la Tatarĭ.)

Item eodem Sabbato [post Lucie; 16 decembris] dati sunt XXIIIj floreni domino Iohanni Kuppek, [pro] panno quod

scilicet dominus Georgius in Valachiam recepit [de altă mînă acest cuvînt].

(Consularia, l. c., p. 850.)

CXXIV.

[1505.]

Itinerantia et donaria.

...Magistro Michaeli notario, ad Regiam Maiestatem misso, in Cracoviam, iuxta legatos Walachie, dati VIIj floreni ad expensam. Item domino cancellario V olle malvatici et centum limonie. Item domino marschalko IIIj ollas malvatici et centum malvatici *(sic)*. Item vicecancellario Ij ollas et j centum limoniarum. Item tres ollas malvatici et medium centum limoniarum, hinc inde dandarum. Obtinuit literas Regie Maiestatis ad Pallatinum Valachie pro confirmandis iuribus in Valachiam servientibus. Item restitit Valachis in Lublin iter petentibus, videlicet circa festa Sancti Michaelis [29 septembris]. Item XIIIj scoti aurige.

Itinerantia.

Feria quinta post Undecim Milium Virginum [23 octobris], domini Georgius Wagner, Iohannes Coszner et magister Michael, notarius civitatis, missi sunt in Valachiam pro confirmandis iuribus per Pallatinum, etc. In qua expedicione ista sunt exposita.

Item pro expensis XXXX floreni per mediam sexagenam. Item pro duabus medietatibus staminis stameth, quarum una rubea, altera brunatica, Pallatino donatis, XXXVj floreni per mediam sexagenam et VIIj grossi.

Item feria 4-ta post Katherine [=26 novembris] dati sunt 3 floreni Iwaschkoni Eichnovicz Armeno, ad Regiam Maiestatem in Grodno cum litteris misso propter nuncios Valachorum...

Item duas marcas pro vino quod propinatum est Valachis...

(Ibid., pp. 871, 875.)

CXXV.

Octavian, plenipotențiar al luĭ Ioan Tedaldi, Florentin, proprietar de casă în Lemberg.—Vinerĭ după Octava Epifanieĭ (16 Ianuar) 1506.

(Ibid., pp. 935, 947.*)*

CXXVI.

Vin „famatus et discreti dominus Rymer iudex, Blasius carnifex et Bartholomeus, cives de Szoczavia, cum sufficientibus litteris dominorum civium iuratorum szoczawiensium, quibus se consanguineos olim felicis memorie Nicolai Brinsa, civis in Sereth, ostenderunt, cum quibus una venit etiam discretus Andreas Rymer de Sereth, civis, tanquam plenipotens Anthonii et Georgii, privignorum suorum ac filiorum uxoris sue ex priore marito, similiter cum patentibus dominorum de Moldavia litteris". Aŭ împărțit moștenirea, depusă la Martin Wasserbroth. Sînt menționațĭ: „domini iudex et cives iurati in Sereth", apoĭ: ughĭ, „floreni tartaricales", „aspre antique", dinarĭ ungureștĭ vechĭ „cum antiquis grossis valachicis mixti"; obiecte de argint : „ciphum argenteum cuius medio est Sancti Iohannis". Avea și „domum lapideam" în oraș: o lasă, după testament, pentru opere pioase. Vinerĭ „intra conductum Pasche", 9 April (1507).

(Consularia, II, pp. 4-6.)

CXXVII.

[1508.]

(E menționat „vinum valachicum".

(Ibid., *l, c.*, I, p. 894.)

CXXVIII.

Iohannes Kelcz, civis de Moldavia, civitate Valachie, personaliter assistens, libere et publice recognovit quia totalem et effectualem solucionem et satisfacionem recepit pro omnibus et singulis bonis suis paternalibus, mobilibus et

immobilibus, magnis et parvis, a famatis Iohanne Naytert, vitrico, et Barbara, matre suis, de quibus eosdem quitat et liberos pronunciat, promittens nunquam eos, nec ipsorum posteros pro dicto suo patrimonio inquietare. Actum ut supra [Sabbato ante Zophie: 29 Iulie 1508].

(*Ibid*, p. 28.)

CXXIX.

„Manis et Bohdan, Armeni de Szoczavia, qui legalia attulerunt in iure impedimenta et ea suis corporalibus probaverunt iuramentis quod statuere non poterant Nigol Armenum in Szoczavia pro tempore eis ex iure vilnensi determinato, ad instantiam domini Coszner, qui contra eundem acturus erat pro centum et viginti ac dimidio quinto florenis debiti, submiserunt se tandem ipsum Nigol statuere in Szoczavia hinc usque ad decursum sex hebdomadarum retinereque debent in sua potestate in Camyenyecz omnes ipsius Nigol mercancias usque ad litis decisionem. Actum feria Vj-ta in vigilia Katherine [=24 novembris 1508].

(*Ibid.*, pp. 41-2.)

CXXX.

[1510.]

Ius civile acceptantes.

....Martinus Wende, aurifaber de Moldavia, ad sufficientes literas de Moldavia susceptus, dicto Sabbato post Iacobi [27 iulii]....

(*Ibid.*, I, p. 890.)

CXXXI.

Constitutio.

Providus Cristopherus, sutor de Valachia ac opido Cothnar, constituit providum Michaelem sartorem in plenipotentem in suis causis, dumtaxat ad coniugis sue adve[n]tum.

[Sîmbătă înnainte de Purificație, 1-iŭ Februar 1511.]

(*Ibid.*, II, p. 81.)

CXXXII.

Executoriĭ „ecclesie metropolitane“ recunosc că aŭ primit o rată „pro domo olim Ioannis Brynze de Walachia, donato testamentaliter ecclesie“. Miercurĭ înnainte de Letare (22 Mart) 1514.

(*Ibid*, p. 175.)

CXXXIII.

„Nobilis Laurentius Budzowsky, concivis noster“, recunoaște că „Cristopherus de Soczava“ a plătit „vas malmatici, duos lapides usionis, pro quibus fideiusserat Iuchno Steczkovicz“, Miercurĭ după Vincențiu, 23 Ianuar 1516.

(*Ibid.*, p. 193.)

CXXXIV.

[1523.]

Sabbato ante festum Sancte Hedvige [10 octobris]...

Item dyakovj privilegia rutenicalia Vayvodorum Moldavie mercatoribus nostris concessa legenti f. 0, g. 3.

...Item pro zonis aurige, dominis Walachiam equitantibus... Item pro expedicione dominorum Valachiam propter libetates obtinendas, super que ab antiquo iura habuerunt. etc. (*sic*).

Sabbato ante Clementis [21 novembris]...

Item dati sunt dominis e Valachia venientibus, quos în Davydow consumserunt, redeuntes iterato... Item aurige qui ex Valachia hic adduxerat dominos, nam civilis auriga illic relictus erat infirmus.

(*Ibid.*, pp. 228, 234.)

CXXXV.

[1524.]

Sabbato ante Margarete [23 iulii]....

Item pro duabus ollis vini valachici domino campiductori donatis f. 0, g. 8. Item pro potu dicto quasz, eidem...

(*Ibid.*, p. 267.)

CXXXVI.

[1525.]

Sabbato, ipso die Sancte Agnetis [21 ianuarii]... Item domino Lankorsky et peditibus custodientibus tempore nundinarum, certis suspectis rumoribus increbrescentibus de Palatino Valachie, valvas custodientibus...

(Ibid., p. 290.)

CXXXVII.

Apare Martin Vosserbroth, după cererea luĭ Octavian de Florența, „jupariŭ" al salinelor din Drohobycz și vameș regal la Liov, și recunoaște „quia ipse fecerat forum pro croco cum quodam Dzany Greco, mercatore in Valachia, tali in conditione, quod ipse Dzany debuit sibi libere ipsum crocum in Sniathin statuere et theloneum ab ipso proveniens in terra Valachie totaliter persolvere, et a simili ipse dominus Martinus Vosserbroth pro ipso Dzany hic in dominiis Sacre Maiestatis Regie, domini nostri Clementissimi, leopoliensi et alia, thelonea a croco prefato intercedere atque tradere, iuxta quod forum ipse Dzani, mercator grecus, ab ipso croco Valachie theloneum solvebat. Et demum ipse dominus Martinus Vosserbroth pro ipso Dzany Greco nobis a prefato croco theloneum persolvit, quod crocum sibi, domino Martino, hic adduxit et tradidit, ac viceversa ab ipso croco prefatus Dzany mercancias hic in loco recepit (Miercurĭ după Sfîntul Blasiu (7 Februar) 1526).

(Ibid., p. 644.)

CXXXVIII.

[1526.]

Sabbato ante Invocavit [17 februarii]...

Item pro expensis dominis ad Camieniecz equitantibus occasione transgressionis depositi et missionis per Camenecz mercatorum Lithwaniam et Moskoviam de Valachia vel Thurcia, in detrimentum iurium civim civitatis istius.

(Consularia, l. c., p. 334.)

CXXXIX.

Doĭ Lembergesĭ promit a plăti pentru al treilea opt florinĭ și jumătate „domino Iwano Moldavo de Bielc". Lunĭ înnainte de Margareta [15 Iulie 1527].

(*Ibid.*, II, p 732.)

CXL.

„Iwan Valachus" recunoaște a i se fi plătit de „Wanyko Rutenus pellifex". (Lunĭ înnainte de Letare, 1-iŭ Mart 1529.)

(*Ibid.*, p. 883.)

CXLI.

Sîmbătă înnainte de Agnes (18 Ianuar) 1533.

Alexandru Ihnathovicz, Liovean, recunoaște învoiala făcută pentru o datorie a tatăluĭ său cu „provido Iwan de Romanski tharg, Walacho" : 100 de florinĭ.

(*Ibid.*, pp. 144-5.)

CXLII.

Sîmbătă înnaintea Asumpțieĭ (8 August) 1534.

„Famatus Andreas Carcocandela, civis constantinopolitanus, una cum Generoso domino Ioanne Orzechowsky, Sacre Maiestatis Regie, domini, domini nostri Clementissimi, camerario, sibi in curatorem et comitem per Suam Maiestatem Serenissimam literis specialibus Sue Maiestatis Regie deputato", presintă scrisorĭ regale către Liovenĭ (Vilna, 13 Iulie 1534) pentru a i se plăti o datorie de succesiune a luĭ „Wasil Armenus et interpres". Eraŭ 83 de florinĭ „pro una maza usionis ipsius prop[ri]a, quam ad solvendum debitum Illustri domino Gritti, duci veneciano, contraxerat aput Laner, theloneatorem colomiensem, receperat et que eidem in hactenus non est soluta". Apoĭ 5.000 de aspri către el. „Que 5.000 asprarum faciunt centum undecim florenos in numero et moneta polonicali." Apoĭ alțĭ 30 de florinĭ dațĭ fiilor. Aceștia cer judecata armenească. Nu li se acordă apel. Recu-

nosc numaĭ datoria din urmă. Li se acordă amînare. Urmează scrisorile regale patente (Vilna, 11 Iulie 1534). Andreiŭ i-a dat „litteras Potentissimi Imperatoris Thurcarum ėt illustris Imbraymbasche ad nos datas, quibus Maiestas Illius nobis declarat quod dictum Andream, tam ad dominia nostra, quam per ea ad alias regiones et nacionės miserit cum peccuniis et rebus ad comparandum et coemendum res varias pro Illius Maiestate, quibus regiones dicionis sue carere noscuntur.

Se ere şi scutirea de vamă.

(Ibid., p. 300.)

CXLIII.

Sîmbătă înnainte de Iudica (2 April) 1541.

„Providus Thodor Walachus" face plenipotenţiar pe „Mathiam Hidek, civem nostrum, in et contra Gabrielem Byaler, securistam de Cracovia".

(Ibid., p. 1252.)

CXLIV.

Sîmbătă înnainte de Floriĭ (9 April) 1541.

Gheorghe Gutteter, negustor cracovian, chiamă pe „providus Thodor Walachus de Soczavia" şi „inquisivit eundem utrum ipse Thodor aliquod debitum pro Generoso domino Gregorio capitaneo, dicto burkulab, kothnarensi moderno, ex commissione eiusdem sibi Georgio Gutteter persolvit aut non, ut id eidem recognosceret". Thodor recunoaşte „qua ipse nullum debitum sibi Georgio Gutteter pro prefato Gregorio Rozemberger, moderno capitaneo kotnariensi, ex commissione eiusdem persolvit".

Gutteter recunoaşte că „providus Thodor Walachus de Soczavia" a plătit datoria sa personală către el.

(Ibid., p. 1257-8.)

CXLV.

Negocium Sienconis Popovycz Ruteni.

In presencia nostre consularis residencie personaliter ve-

niens nobilis Burla cum literis Magnifici Petri Voievode moldaviensis ex parte eiusdem domini sui ut nuntius, proposuit in et contra Sienconem Popovycz, Rutenum, ibidem coram nobis personaliter astantem. Primum quod ipse, prefato domino suo serviens ab eo aufugisset et sibi recepisset duodecim joppas kaftany cum nodulis argenteis deauratis, singulas estimatas per viginti millia asprarum. Ad quam proposicionem ipse Sienco respondens se non recognovit, dicens se de ipsis kaftany nil omnino scire, sed et neque solum eos non recepisse, sed et neque vidisse. Tandem ipse Burla iterum contra eundem Sienconem proposuit pro duabus frameis: una puro auro et altera argento reformatis. Ad quod ipse Sienco respondit quod, dum ipse Woievoda moldaviensis, tempore incursus Thurcorum in terram suam, sub bello illo quod cum Sacra Maiestate Regia egisse ausus fuerat, territus et perculsus existens, in castrum Choczin intrare non permissus extiterat, tunc, dum coactus esset sibi de vita alibi consulere et secedere, se tunc comitante, ipsas duas frameas, non auro, sed argento deaurato reformatas, ipse Woievoda sibi imponere fecit; ubi demum cavens post se hosti dare vestigia, ab eo et servitoribus suis disparuit, ita quod quo se diverterat nescivissent. Verum quia audiverant quomodo debuisset se ad regnum et dominia Sacre Maiestatis Regie contulisse, cum illis frameis in Camyenyecz, non solus, verum etiam cum cetera sua familia et ipsius Woievode familia, aufugerat, ubi dum advenerat ipse, due framee essent sibi per olim dominum Nicolaum Iskrziczki violenter recepte, prout hoc manifestum multis esse asseruit. Et quod moderno domino capitaneo camenecensi de ipsa re bene constaret, cuius testimonium litterale coram nobis producebat. Cuius testimonii tenor in actis presentibus superius continetur. Item ipse Burla contra eundem Sienconem proposuit pro cratere aureo valoris quingentorum aureorum ungaricalium. Ad quod ipse Sienco respondens retulit se nichil scivisse, sed retulit quod cifus ille aureus apud Manyk Walachum erat. Item proposuit contra eundem pro

quatuor gindzali reformatis argento deaurato. Ipse allegavit penitus de illis ignorare. Etenim illi fuerunt apud Heliam Walachum; qui tandem per olim dominum Iskriczki, capitaneum camenecensem, ad eum sunt vi recepti. Item proposuit pro duobus crateribus celsis non parve quantitatis et pro lavacro, alias naliewka argentea; ubi ipse Sienco respondit se de rebus talibus nil scire. Item proposuit pro sacculo in quo erant viginti millia asprarum. Ipse respondit quod ipse Woievoda donaverat sibi unum sacculum cum aspris: in quo numero, retulit se ignorare. Tamen sacculus ipse cum aspris ibidem in Camyenyecz sibi per dominum Iskrziczki est receptus et nonnisi duo millia asprarum ex eis sint sibi per ipsum dominum Iskrziczki pro expensis dati. Item proposuit pro quatuor clenodiis zaponi de puro auro, margaritis et lapidibus preciosis reformatis. Ipse Sienco recognovit se quidem scire quod unam zaponam habuit una cum catena aurea eiusdem Woievode, quam more suo walachico solebat imponere super habitum ad instar crucis. Sed, antequam a domino segregati erant, verum tandem eandem zaponam una cum catena prenominata Turbuloni Walacho tradiderat et quod tandem eandem zaponam cum catena olim Ștefan Woievoda, antecessor ipsius, ab ipso Turbulone recepisset. De quo recognovit fore cognitum Herbe [1], burculabo chotinensi, cuius Stefani olim Woievode ipse pro tunc fuerat camerarius, alias Pbstelnyk, et dixit quia ipsi Walachi modo sint in terra walachiensi. Postremo proposuit pro thaistra recepta cum aureis, de qua thaistra recognovit se nescire. Hec itaque ipsorum Burle Palatini moldaviensis nunctii, proposiciones et Sienconis Ruteni responsa extiterunt. Actum die et anno quibus supra. [feria quarta ante festum Sancte Catherine virginis et martiris proxima, anno Domini MDXLj (= 23 novembris].

(*Ibid.*, pp. 1349, 509.)

CXLVI.

31 Ianuar 1542.

Ivașco, ginerele luĭ Bogdan Sahac Armeanul din „Botu-

schany“, recunoaşte că i s'a plătit de consulul liovean Nicolae Iaczimirski datoria cu care „eidem tenebatur pro duobus equis apud eundem pro viginti caldaribus cum duobus ansis emptis, iuxta chirografum eiusdem domini... Iaczimirsky“.
(*Ibid.*, pp. 1360-1.)

CXLVII.

1542. Proces al luĭ „famatus Iohannes de Ssyo, Italus, mercator ianuensis“: i se plăteşte pentru vin muscat (Marţĭ înnainte de Sf. Laurenţiu, 8 August).
(*Ibid.*, p. 1428.)

CXLVIII.

1544. Se vorbeşte de un Iacob „Bobul“ din Jaworow.
(*Ibid.*, IV, p. 177.)

CXLIX.

Miercurĭ după Floriĭ 1547.
„Circumspecti Scheremet et Fayt, Turci, uti factores et plenipotentes nobilis Chodzia Isaac Emyn, Turci, theloneatoris in Iedrnpolie“, cu scrisoare imperială către rege pentru o datorie.
(*Ibid.*, p. 609.)

CL.

Vinerĭ [după] Sfînta Elisabeta (20 Novembre) 1551.
„Providus Hryezko, sellator, de subdecanatu Sancti Ioannis“, recunoaşte „quia a famato Constantino Greco, mercatore de Candia, olim Iwaskonis, fratris sui, qui fertur in Skyey, oppido Valachie, esse submersus, hero ipsius, sua propinquitate, res infrascriptas recepit, puta quinque fl. pecuniarum, tres tunicellas zupicze, duas mitras et unam strabonam, alias gunya“. Maĭ avea şi alte lucrurĭ, nedepuse, Ivaşco.
(*Ibid.*, p. 1417.)

CLI.

Lunĭ, Sfîntul Sigismund (1-iŭ Maiŭ) 1552.

„Iacobus gladiator“, din Sandomir, presintă scrisorile regale din Piotrkow, Lunĭ după Laetare (20 Mart) 1542, pentru Iacob, în procesul luĭ împotriva luĭ „Anthonium Baptistam, Grecum de Albori“, şi altele din acelaşĭ loc, din 31 Mart.

(Ibid., p. 1509 şi urm.)

CLII.

Aceiaşĭ dată.

Iacob recunoaşte „quemadmodum ipse negocium et actionem famoso Anthonio de Albori, Italo, occasione sex equorum et currus per famosum Ioannem Baptistam Italum de Albori, dicti Anthonii parentem, sibi Iacobo gladiatori Schoczavie violenter, ut ipse asserebat, receptorum atque damnorum inde sequutorum, que sibi ad summam septingentorum marcarum peccunie estimavit, iam pridem intentaverat et hucusque ex tot continuata, prout de his tum acta civilia lyublinensia atque nostra consularia, necnon decreta Sacre Maiestatis Regie, domini, domini nostri Clementissimi, lacius disponunt et obloquuntur“, a primit ca plată de la Anton „duas kuffas malmatici per quadraginta quatuor florenos, item duas kuffas muscatelle per 60 florenos, item 55 florenos in peccunia numerata, residuum vero in muchariris, in summa totali prefata trecentorum 35 florenorum“.

(Ibid., pp. 1512-3.)

CLIII.

1554. Se vorbeşte de un „Michailo“, Grec din Candia.

(Ibid., pp. 1872-3.)

CLIV.

Sîmbătă înnainte de Oculi (24 Februar) 1554.

„Noschecz de Soczavia, sacerdos armenicalis, recognovit

libere et per expressum fassus est quia argentum quod erat ecclesie eorum armenicalis, Sancte Crucis, Soczavie existentis, olim Francisco aurifici, domini Stanislai Wylczek genero, ad laborandum datum a Spectabili et Famoso domino Stanislao Wylczek, confratre nostro consulari prenominato, tullit et levavit in efectu per ipsum Noscherz, illi ecclesie tradendum et restituendum. Quod argentum ponderat marcas tres et quinque letones argenti; pro quo Noscherz sacerdote Famatus Lazar Steczkovycz Armenus et civis noster sibi, domino Stanislao Wilczek, fideiussit quod pro extradicione talis argenti ipse ac heredes eiusdem Francisci aurificis nullum impedimentum habebit tempora in perpetua".

(Ibid., p. 201.)

CLV.

Testimonium mercatorum moldaviensium.

Notum facimus per presentes quod, venientes ad presenciam nostre consularis residencie personaliter Providi Andreyko, Thomas Tedicz [= Teclicz], Romasko et Mani de Schoczavia, necnon Chadzidor de Schoczavia, Abram de Iaszi et Dziurdzi de Sereth, mercatores moldavi, protestati sunt nobis et contra Falhek Zelman et Lazar, Iudeos de Vladimiria, quod, dum ipsi mercatores moldavi equitaverunt Leopolim ad nundinas presentes pro festo Dive Agnetis [= 21 ianuarii] celebratas et venerunt in oppidum Strzelcze, prenominati Iudei merces et res certas receperunt, utpote prefato Andreykoni viginti sex boves, Thome 29 boves, Tekliczovi boves sedecim, et preterea a ductura mercium dedit florenos 8. Romaskowi 6 boves et vecture dedit duas marcas. Maniowi boves 5. Chadzidoro de Botuszani boves 8, duos florenos in auro et florenum unum monete polonicalis, duo bulati, et Shirzinka Abramo de Iassi viginti worow cum medio strabonum, alias guni serloznikow, et unam crudam pellem cervinam. Dzurdze de Szeret 11 boves et unam kuffam vini valachici. Super qua protestacione, ad postulacionem ipsorum mercatorum moldaviensium, nos ad

acta nostra consularia inscribi admisimus. Actum ut supra [= feria tercia post Conversionis Sancti Pauli“ [26 ianuarii 1557].

(*Ibid.*, V, p. 591.)

CLVI.

Sîmbătă după Purificația Mariei (30 Ianuar) 1557.

„Hawrilo Grecus de Schoczavia“ recunoaște a fi primit de la „honesta Anna, relicta olim famati Alberti Zalicski, scabini iurati“, plata „pro cuffa muscatelle et duobus cuffis malvatici“.

Aceiași zi.

„Providus Hawrilo de Schoczavia et Ianii de ibidem“ recunosc a fi primit de la ea tot, și ea de la dînșii, în seama răposatului bărbatului ei.

(*Ibid.*, p. 593.)

CLVII.

Litere Sacre Maiestatis Regie pro parte Palatini moldaviensis oblate.

Notum facimus tenore presentium universis et singulis harum noticiam habituris oblatas esse nobis litteras Sacre Maiestatis Regie, domini nostri Clementissimi, ex parte Magnifici domini Alexandri Palatini Moldavie nuncii, quas ad affectacionem exactoris thelonei leopoliensis ad acta nostra presencia ingrossari et inscribi iussimus in tenore huiuscemodi.

Tenor litterarum Sacrae Maiestatis Regie.

Sigismundus Augustus, Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lithuanie, Russie, Prussie, Masovie, Samogitie, etc., dominus et heres. Universis et singulis Palatinis, castellanis, capitaneis, vicecapitaneis, tenutariis, burgrabiis, proconsulibus, consulibus, advocatis, theloneatoribus, poncium et passuum custodibus eorumque notariis seu loca tenentibus, sincere (et) fidelibus, gratiam nostram regiam. Sincere fideles

dilecti, permisimus Magnifico domino Alexandro, Palatino Moldavie, vicino sincere nobis dilecto, centum et ultra centenarios eris et plumbi ad ecclesie per eum extructe campanas et alios quosdam usus in regno nostro coemere coemptumque libere, absque ullius thelonei solucione ac quovis impedimento, ex regno in dicionem suam educere. Mandamus itaque Egregietatibus et Fidelitatibus Vestris ut illi seu hominibus illius ad id destinatis es et plumbum prenominatum sub pondere suprascripto in regno nostro libere coemere coemptumque sine ullius vectigalis et thelonei exactione ac quovis impedimento ex regno in dicionem evehere permittant et permitti a suis faciant, pro gratia nostra. Nos vero id a theloneorum nostrorum exactoribus in racione suscepturi sumus. In cuius rei fidem sigillum nostrum presentibus apprimi iusssimus.

Datum Vilne, XXIIII die mensis aprilis, anno Domini M°D°LVIII, regni vero nostri XXX-o.

Ioannes Przerempski, R. P. vicecancellarius, scripsit ad mandatum Sacre Maiestatis Regie proprium.

Actum et datum ex residencia nostra consulari, anno et die quibus supra [= die XVIII iulii 1558].

(*Ibid.*, pp 725-6.)

CLVIII.

Literae Despot, Palatini terre walachiensis.

Heraclides Iacobus Basilicus, Dei gratia Dispotarum *(sic)* Sami et regni Moldavie princeps.

Circumspecte, nobis dilecte. Commisimus presencium exhibitori, Chamsa Gligo, simulque in mandatis dedimus debita antecessori nostro Serjmo *(sic)* Alexandro relicta a te exigere; literas tuas obligatorias, quibus te ad solucionem si necessitas postulabit, cogere poterit, illi tradidimus. Tu hac in re commodo tuo providere poteris, nostraque gratia in posterum uti poteris. Ex Horlow, 10 ianuarii, anno 1562.

Despotas (subscripcio).

Circumspecto, nobis dilecto Melchiori Haze, concivi civitatis leopoliensis.

Quas quidem literas suprascriptas, nos consules civitatis leopoliensis, vidimus sanas et integras, sigillo eiusdem olim Illustris domini Despote, Moldavie principis, obsignatas, quas nos ad affectacionem famati Melchioris Haz, civis leopoliensis, actibus nostris inscribi admisimus. Actum feria 2-da post festum Sancti Laurencii [=12 augusti], anno Domini M°D°LXVI°.

(Ibid., VII, p. 652.)

CLIX.

Marțĭ, „die Animarum“ (2 Novembre) 1563.

E menționat „Iany, factor Constantini Corniacto, Greci“. Proces. Şi Miercurĭ înnainte de Lucia (8 Decembre) (p. 72). Şi Marțĭ înnainte de Sfîntul Bartolomeiŭ (22 August), 1564 (pp. 58-63). Apoĭ Marțĭ, Presintarea Marieĭ (21 Novembre), 1564 (pp. 68-70): „Constantinum Corniacto Grecum, fratrem olim Michailo Corniacto, actorem, seu Iany Paczo, eiusdem factorem et plenipotentem“.

(Iudicatura Armenorum, V, p. 43)

CLX.

1565. E pomenit un Ioan Tedaldi, Florentin.

(Ibid., p 90.)

CLXI.

Miercurĭ după Epifanie (10 Ianuar) 1565.

Sebald Aichinger împotriva luĭ „Nicoram Theklicz, Valachum de Schoczavia“, absent.

Advocatul anunță arestul pus pe averile Romînilor pentru o datorie de 1.130 de florinĭ polonĭ.

„Exemplum rescripti“ (Colomea, Joĭ după Lucia, 14 Decembre 1564) pentru aceiașĭ afacere.

E reprodus (în traducere polonă) sinetul luĭ Nicoară Teclicĭ, din Suceava, 8 Mart 1563. Condamnatul e contumace.

(Civilia, XI, pp. 72-5.)

CLXII.

Vinerĭ după „Conductus Pasche“ (4 Maiŭ) 1565.

Proces între „Czarik Armenus de Soczavia“, care „per Bernat Luchodzicz proposuit iudicialiter in et contra Grzesko Manczukovicz, Armenum cittatum, pro eo quia ipse Grzeszko venit cum quadam muliere ad domum Ioannis Duchna aurificis, petens ut illi ostendisset duas pecias undatilia czamlioti, alterum nigri, alterum rubri colorum, que sibi placuerunt. Ad cuius verbum ipse Czarik credidit sibi ad quamdam mulierem ostendendos. Qui Grzeszko, acceptis undatiliis, illi non restituit, prout id comprobabat duobus testibus, Sarkour Armeno de Soczavia et Iwanys Armeno“, cari fuseseră de față.

Se decide jurămînt al luĭ Grzeszko. Lunĭ de Sfîntul Stanislaŭ, „in mayo“ (7) 1565.

Nu se presintă reclamantul; e condamnat la cheltuielĭ[1].

(Iudicatura Armenorum, V, p. 72.)

CLXIII.

Lunĭ după Floriĭ (8 April), 1566.

Se prezintă „Strenuus Krzeczon, Postelnik Magnifici domini Alexandri, Palatini Valachie“, și chiamă pe „famatus Melher Haz, civis leopoliensis“, presintînd scrisorĭ regale din „Knidzini“, 26 Mart 1566, către Lemberg. „Questus est nobis Strenuus Krzeczon, Postelnik Magnifici Alexandri, Palatini Valachie, ad nos nunctius, debere sibi ab annis aliquot famatum Malherem Haz, civem leopoliensem, quadringentos et decem octo aureos hungaricos, quos quidem illi persolvere non curat“; cere dreptate, care i se va da, dacă se va constata aceasta.

Postelnicul explică, „per Zachariam Armenum, interpretem civilem leopoliensem“, că datoria e „pro bobus ipsius per

---

1 P. 97: Doĭ Turcĭ «de Halap». Pp. 142-3: Armenĭ din Constantinopol și Adrianopol. P. 160: Evreĭ din Constantinopol.

olim Nicoram teloneatorem choczinensem, fratrem germanum suum, prefato Melhiori Haz venditis".

Hase recunoaşte „quia ipse tenebatur olim Nicore Valacho, teloneatori choczinensi, fratri ipsius Krzeczon Postelnik, quadringentos duos florenos aureos hungaricales pro bobus propriis eiusdem domini Krzeczon pro duabus ratis solvere iuxta (chirografum ipsius Melhioris Haz memorato Nicore Valacho de manu et sigillo propriis super se datum, prout primam ratam pro festo Nativitatis Marie [=8 septembris] solvit et super eam ducentos aureos dedit iuxta quitacionem literalem dicto Nicore, sigillo ipsius proprio munitam, coram illo officio consulari reproductam, infra contentam; in qua quidem quittacione idem Nikora teloneator meminit et recensuit chirografum et debitum eidem Melhiori Haz illi contractum et, antequam ad solucionem residue rate 200-orum duorum aureorum ventum fuerat, interim olim Dispotas terram valachiensem oppugnavit. In tantoque disturbio, licet pro tunc ipse Melher Haz solucionem residuam perficere non poterat, cum etiam idem Despotas bona prefati Nicore theloneatoris recepit ipsumque Nicoram in custodia habuerat, sed tamen ipse postea Nicora theloneator miserat famulum suum ut idem Melher Haz ratam ultimam illi solveret, offerens se gratiam in solucione ipsa sibi Melhiori facere. Verum, dum ipse Melher Haz ad id consentire noluerat, postremo prefatus Nikora miserat alium servitorem suum pro recipienda ultimata solucione cum chirografo eiusdem Melhioris Haz proprio, faciendo ipsum Melher Haz cerciorem ut, si et in quantum pro debito prefato satisfacere nollet, quod chirografum eiusdem prefato Dispote tradere debebat; cui repentinam solucionem facere cogeretur. Quo attento, ipse Melher Haz, viso quoque chirografo suo proprio, florenos ducentos duos aureos recte dicto famulo Nicore theloneatoris dedit et persolvit. Cui Melhiori Haz idem famulus chirografum ipsius proprium in iuris quittacionem totalis solucionis facte restituit et tradidit ; quem chirographum ipse manutenet. Affectans

tam quiettacionem quam chirografum prefatum legi, prout lecta sunt in tenore tali:

a) „Tenor quiettacionis“ de la „Nikora mitnik choczinski“, fără dată;

b) „Tenor chirografi“ de la Haz („datum in Choczin, anno Domini 1561, die 30 iulii“).

Postelnicul obiectează „quod quiettacio Nikore theloneatoris, fratris sui, per prefatum Melherem Haz reproducta, non pro debito pro quo controvertitur, sed in alio debito per prefatum Melherem Haz olim Nicore teloneatori, fratri suo, contracto est obtenta. Chirografus denique per ipsum Melherem Haz in iuris documenti solucionis reproductus non a prefato Nikora, fratre ipsius, sed alio mo[do] per prefatum Melherem Haz obtentus est; nam circa prefatum chirografum multe res alie dicti olim Nicore desiderantur, immo praefatus Melher Haz teneretur nominare personam a qua chirografum ipsum est consequutus. Quare, ut prius, ita iterum peciit de ipso Melhere Haz pro debito prefato iusticiam sibi ministrari“.

Hase răspunde că n'are altă datorie, că a plătit: dovadă sinetul. „Cum etiam ipse olim Nicora teloneator uno anno post solucionem illi factam Szoczavie in terra valachiensi cum eodem Melhere Haz habuit amicam conferenciam, ubi si non fuisset consequtus solucionem debiti, vexaret illum Melherum Haz, et presertim in terra valachiensi.“

Se decide a pune pe Hase la jurămînt. Acesta face apel la rege.

(*Consularia*, VII, pp. 559, 590)

CLXIV.

„Famatus Marcus Lani, Grecus de Constantinopoli“, recunoaște că a fost, cu „Iani Paczo, Grecus de Candia“, garant pentru „Iwanazkone Valacho“, la o datorie (1565). Se închide o afacere provocată de această garanție. — Miercurĭ, „Conductus Pasche“ (17 April) 1566.

(*Ibid.*, pp. 573-4.)

CLXV.

Lunĭ după Sfîntul Egidiu (2 Septembre) 1566.

„Todor de Ias, Popo, et Filipus Notarius, plenipotentes Magnifici domini Alexandri Voiewode valachiensis", în afacerea Crăciun-Hase. Presintă scrisorile regale din Lublin, 5 Maiŭ 1566. Ca acel la care se făcuse apel, regele confirmă sentința. Hase oferă a jura. Plenipotențiariĭ spun că aŭ venit pentru plată, nu pentru jurăminte. Se decide că va jura „die abhinc tercio".

Apoĭ: „Decretum inter plenipotentem Palatini walachiensis et Melchierem Hasz". Plenipotențiĭ sînt numițĭ aicĭ, „Thodor Popo et Filipus Notarius". Se decide jurămîntul în treĭ zile (Miercurĭ după Sfîntul Egidiu (4 Septembre) 1566).

Nu se presintă Moldoveanul la jurămînt. Protestează Hase.

Urmează: „Protestacio eiusdem Melchior Haz" (aceiașĭ dată).

(*Ibid.*, p. 664 și urm.)

CLXVI.

Lunĭ înnainte de Cathedra Petri (12 Ianuar), 1568.

În chestia uneĭ reclamațiĭ din partea „providi Luca Czobotar de Lopusna, necnon Petrus, Thodoro de Demethrio, de ibidem, Valachi", împotriva moștenitorilor „Christoferi Fox, lanii".

(*Ibid.*, pp. 1070-1.)

CLXVII.

Marțĭ după Agnes (27 Ianuar) 1568.

Apar „Providus Lucas Czobotar, Petrus cum Todoro atque Dimitr Berbecz, Valachi de Lopusna", represintațĭ prin Francisc Sara, ușer liovean, împotriva luĭ Fox. După ce invoacă „salv-conductul" regal, acesta se învoiește la un termin de plată.

Joĭ după „Conversio Pauli" (29 Ianuar).

Pentru aceiașĭ afacere.

Lunĭ, Sfînta Apolonia (9 Februar) 1568.

Romîniĭ cer sechestru. Zăbavă [1].

(*Ibid.*, pp. 1163-4, 1166, 1200 și urm.)

CLXVIII.

Miercurĭ după Purificația Marieĭ (4 Februar) 1568.

Sentința în procesul luĭ Luca Ciobotarul, Petru, Teodor, Dimitrie, „Valachus", cu Cristofor „Fox, lanius", care pleacă lăsînd procesul. Dumitru era din Lăpușna. Sînt reproduse toate înscrisurile polone ale fugaruluĭ (1565-6).

Vinerĭ, Sfînta Dorotea (6 Februar).

Acelașĭ proces. E condamnat Fox.

(*Ibid.*, pp. 1192-5.)

CLXIX.

Sîmbătă înnainte de Sfînta Margareta (17 Iulie) 1568.

Augustin Aichinger recunoaște că a primit de la Armeanul Donowak din Lemberg 60 de florinĭ „pro Warthan Valacho de Romansky targ".

(*Ibid.*, p. 1221.)

CLXX.

Sîmbătă înnainte de Iudica (26 Mart) 1569.

Se aduce „decretum Sacre Regiae Maiestatis, domini nostri Clementissimi, inter honestum Mathwiey, theloneatorem iasensem, et Paraskiewa de Lopuszna sociosque illorum valachos, actores, et famatum Petrum Fogelweder atque Albertum Paiaczek, plenipotentes Hutteteronum, creditorum Melchioris Hasz, ab altera partibus". O altă scrisoare din Lublin, Vinerĭ după Sfîntul Valentin (18 Februar) 1569.

Și alte scrisorĭ regale „in causa inter Paraskiewam Valachum, actorem, et Sebaldum Aichingerum" (Lublin, Marțĭ după Reminiscere, 8 Mart) [2].

(*Ibid.*, p. 1618 și urm.)

---

[1] Cf. și p. 1202 (Miercurĭ înnainte de Valentin (11 Februar); e admis sechestrul), 1203 (Sîmbătă, Sfîntul Valentin, 14 Februar).

[2] Cf. p. 1622.

CLXXI.

Miercurĭ după Iudica (30 Mart) 1569.

„Causa Paraskiewe Velachi de Lopusna, actoris, quam cum Mathwiei teloneatore iasensi, famato Hieronymo Zapala, consuli leopoliensi, pro iudicatione sortis bonorum mobilium et immobilium Melchioris Hasz instituit.“

(Ibid., pp. 1624-5.)

CLXXII.

Lunĭ după Palme (4 April) 1569.

„Constantinus Corniades, Grecus de Candia“, presintă prin „Ioannem Zaidlicz, suum preloqutorem“, o scrisoare regală din Lublin, 20 Mart 1569, către Liovenĭ: „Magnificus Palatinus Valachiae proximis diebus egit nobiscum per literas ut sibi de Lazaro Luchodzovicz Armeno, cive et subdito nostro leopoliensi, iusticiam administrari iuberemus racione certi debiti per eundem ipsi Magnifico Palatino Valachie contracti; qui quidem Lazarus Ludzodzovich Armenus propter debita contracta dicitur in coenobium se subduxisse ac propterea a creditoribus suis bona, merces ac universas ipsius possessiones arresto subiectas esse hactenusque detineri. Cum vero et aequitas ipsa suadeat et pacta communia que nobis cum ipso Magnifico Palatino Valachie ac dicionibus suis intercedunt, nos hortentur atque flagitent ut is idem Magnificus Palatinus Valachie pre ceteris creditoribus primus sit in repetendo et obtinendo debito suo ex possessionibus ipsius debitoris sui iam arresto subiectis“, se dă ordin a se face. Amînare până Joĭ după Paștĭ (14 April). La aceiașĭ dată se fixează Marțea următoare (19).—În aceiașĭ zi, Corniact e represintat „per Paulum, suum servitorem“. Presintă un noŭ ordin regal din Lublin, în limba polonă. Fusese întâiul arest pentru o datorie către Sultan. Decisie pentru Constantin. Apel la rege. — Maĭ târziŭ (p. 275) vedem pe fugit apărînd și judecîndu-se.

(Iudicatura Armenorum, pp. 172-3.)

CLXXIII.

Miercurĭ după Paștĭ (13 April) 1569.

Un Liovean, Nicolae Klopoth, recunoaște o datorie de 100 de talerĭ, cîte 33 de groșĭ, de la „Demetrius Valachus de Soczavia", împrumutațĭ prin Marcu de Malechow; îĭ va plăti în mîna altuĭ Liovean.

(*Consularia*, VII, p. 1484.)

CLXXIV.

[1570.] Des apare Pero Galanti din Constantinopol cu „Malvasia" luĭ.

(*Advocatialia*, V, passim.)

CLXXV.

[1570.]

Se vorbește de un Turc și un Armean din Cafa. Chitanță pentru un amanet în ughĭ.

(*Ibid.*, p. 178.)

CLXXVI.

[1570.]

Alt contract al luĭ Chaim pentru Constantinopol.

(*Ibid.*, pp. 229-30.)

CLXXVII.

Lunĭ după Agnes (23 Ianuar) 1570.

„Decretum inter Kirkor Armenum et Marc de Iaszy."

(*Ibid.*, p 54.)

CLXXVIII.

Joĭ înnainte de Reminiscere (16 Februar) 1570.

Plenipotențiarĭ din partea luĭ „Providus Iurko Baranowicz, Valachus de Iassy".

(*Ibid.*, p. 129.)

CLXXIX.

Marțĭ după Laetare (7 Mart) 1570.

„Costha de Choczin, Valachus“, împotriva Agneteĭ, văduva luĭ Stanislas Dolinski, pentru o datorie a acestuia, de 270 de florinĭ, „pro bobus“. Se constată că ea n'a moștenit nimic de la bărbat.

(*Civilia*, XII, pp. 130-1.)

CLXXX.

Marțĭ „Rogationum“ (9 Maiŭ) 1570.

„Providus Frangul, Valachus de Szocavia, vector, recognovit libere se contractum huiusmodi cum Chaimo Cohen et Abraamo Mosso, Iudaeis constantinopolitanis, constituisse occasione ducendarum eorum mercium ad Czarihrodum in Turciam, quod videlicet 50 duos centenarios minus duobus lapidibus prefatarum certarum mercium, singulos per florenos quatuor et grossos quindecim, ad dictam civitatem turcicam ducturus est; pro qua vectura ex integro iam sibi satisfactum esse dixit, rursus ex Czarohrod Leopolim viginti centenarios aliarum mercium et mercantiarum adducturus est prefato Chaimo et Abraamo Iudeis. Quod si ipsi Iudei plures merces quam viginti centenarios memorato Frangolo Valacho ad ducturam dare voluerint, debebunt eidem vectori per factores suos de ea re altero die post ingressum in carohrodensem civitatem significare; quominus illi significaverint de impositione plurium mercium quam cum eo conventum est, licebit ipsi vectori die tertio ab alio mercatore quantum volet mercium accipere. Illorum vero viginti centenarios impositionem, tum et reliquarum mercium, si de illis sibi die secundo significatum fuerit, prefatus Frangul in civitate carihrodensi ab ingressu debebit ac omnino tenebitur duas integras septimanas expectare sumptu suo. Si vero plus expectaverit, id ad sumptum dictorum Iudeorum cedit; a quibus centenariis singulis similiter ipsi Chaim et Abraam per florenos 4 et grossos quindecim ratione vecture soluturi sunt. A flumine vero Danubio us-

que ad Czarihrod ipse vector, tam in eundo, quam redeundo sabbatis diebus die integro Iudeum qui preerit mercibus, tenebitur prestolare et unum Iudeum, famulum prefatorum Chami et Abraami, ad currum suum hinc et inde recipere. Actum feria tertia Rogationum, anno Domini 1570.

(*Advocatialia*, V, p. 129.)

CLXXXI.

[1571.]

Mohammed Celebì, „mercator" al Sultanuluĭ.

(*Ibid.*, pp. 285-6.)

CLXXXII.

[1571.]

Contract al luĭ Chaim Cohen pentru Constantinopol.

(*Ibid.*, pp. 324-5.)

CLXXXIII.

Marțĭ înnainte de Petru „ad Vincula" (16 Ianuar) 1571.

Chaimus Cohen. Andreas Bariczka cum aliis vectoribus.

Venientes ad officium advocatiale leopoliense providi Andreas Bariczka de Sacz, Martinus de Camieniecz et Olesko de Kalecza Gura, suburbanus leopoliensis, vectores, ex pacto et conducto obstrinxerunt se 60 quinque centenarios certarum mercium in Kiliam, turcicam civitatem, Chaimo Cohen, Iudaeo constantinopolitano, equis et currubus eorum deducturos salvas et integras. A quibus mercibus pro ductura ipse Chaimus Cohen medium alterum florenum a singulis centenariis soluturum se eisdem obstrinxit, tum etiam ex Kilia Leopolim idem Chaimus Cohen dictis vectoribus alias merces ad vehendum dare tenebitur similemque mercedem a quolibet centenario eisdem solvet. Quod si ipse Chaim in Kilia merces non habuerit et vacuos eosdem vectores inde dimiserit, extunc ibidem, ab iis mercibus quas nunc in Turciam vehunt, ad singulos centenarios per grossos quindecem addere eisdem vectoribus tenebitur. Denique omnia telonea

et vectigalia tam a mercibus, quam ab equis et curribus per Turciam et Valachiam et in Polonia et Russia, tantum a mercibus, solus Chaim expedire iuxta consuetudinem negotiatorum aliorum solvere debebit. Vectores vero ea vectigalia in Russia solvent que ab equis et currubus solvere consueverunt. Solutionem vero mercedis prefatae Leopoli in presentiarum dimidiatam et in Valachiam reliquam ipse Chaim facturus est vectoribus prefatis. In Kilia vero prefati vectores ad summum in quintum diem impositionem mercium expectaturi sunt. Ubi vero plures dies expectaverint, ipse Chaim et vectoribus, cum aurigis, et iumentis seu equis eorum cibos ex pecunia propria parare obligabitur. Quod etiam in terra Valachie singulis sabbatis facere debebit propter moram quae causa Iudei factoris ipsius Chaimi circa merces destinati sunt *(sic)*. Actum ut supra [feria tercia ante Sancti Petri ad Vincula, anno Domini M°D°LXXI°].

(*Ibid*, pp. 360-1.)

CLXXXIV.

Stantes personaliter... providi Anton Tetul et Michailo, Walachi de Berlad, fecerunt iudiciale arestum in et super omnia bona immobilia et mobilia perfidi Abraami, filii Nachman, de Olesko (pentru 100 de florinĭ în aur).—Miercurĭ înnainte de Agnes (17 Ianuar) 1571.

(*Ibid.*, pp. 246-7.)

CLXXXV.

Marțĭ înnainte de Purificația Marieĭ (30 Ianuar) 1571.

„Russol Valachus“ chiamă în judecată pe Israel Evreul „Olescensem..., quia ipse Israel Iudeus, cittatus cum patre suo et fratre, Iudeis, emit Sniatini aliquot dena boum, pro quibus sibi tam idem cittatus quam pater et frater suus manu coniuncta septuaginta aureos florenos iuxta chirographum contraxerunt“. Urmează actul polon. Israel protestează că n'a iscălit și el. Se supune Evreul la jurămînt.

(*Civilia*, XII, p. 486 și urm.)

CLXXXVI.

Sîmbătă, Sfîntul Blasiu (3 Februar) 1571.

„Providus Holub Trochim, Valachus de Choczin", recunoaşte o datorie către „Calman Evreul din Zloczow: „stamen panni swobodinensis absque ulnis duobus et unum bovem cum petia tele albae colnensis".

(*Advocatialia*, V, p. 270.)

CLXXXVII.

Miercurĭ după Dorotea (4 April) 1571.

Chitanţă a luĭ „providus Dragicz Armenus de Valachia, de Iassy", către „providus Tatul, Armenus camenecensis".

(*Ibid.*, p. 274.)

CLXXXVIII.

Lunĭ după Sfîntul Mateĭ Apostolul (24 Septembre) 1571.

Chitanţă a luĭ Constantin, acum vameş al Rusieĭ, în numele săŭ propriu.

(*Ibid.*, pp. 239-40.)

CLXXXIX.

[1572.] Un „Rossol vector".

(*Ibid.*, p. 506.)

CXC.

Marţĭ „Regationum" (13 Maiŭ) 1572.

Iudicium civile leopoliense ad propositionem servitorum Magnifici domini Petri, hospodari moldaviensis, contra famatum Thomam Sartorem, civem leopoliensem, citatum pro certis rebus, ut aiebant, mobilibus apud eundem preventis factam *(sic)* decrevit: quandoquidem Thomas Sartor appellavit ac denominavit possessorem dictarum rerum nobilem Martinum Witewskj petitque sibi ad eundem evictorem apprehendendum ac coram iudicio presenti personaliter constituendum dilationem sex septimanarum concedi,

eapropter eiusmodi exposita dilatio eundem Thomam sequi debet ad sex septimanas, in quibus evictorem prefatum coram presenti iudicio constituere tenetur de iuris fórma.

(*Civilia*, XII, p. 921.)

CXCI.

Vinerĭ după Înnălțare (16 Maiŭ) 1572.

„Honestus Marcus Tubycen, dictus Puzanista, famulus et servitor Illustrissimi et Magnifici domini Petri Walachorum et plenipotens honesti Stanislai Poznanczik, civis vilnensis", numește un plenipotențiar.

(*Advocatialia*, V, p. 540.)

CXCII.

Lunĭ după Trinitate (2 Iunie) 1572.

Contract pentru mărfurĭ. Se prevede casul dacă „interim in Valachia hoc tumultuario tempore damnum in mercibus ab eis ducendis illatum a quopiam fuerit". Se va merge prin Camenița la Constantinopol, stînd treĭ zile în Moldova.

(*Ibid.*, pp. 547-8.)

CXCIII.

Joĭ după Sfînta Ecaterina (27 Novembre) 1572.

„Vectores" din oraș se înțeleg cu „Pero Galanthes" pentru a duce „certarum mercium centenarios centum honestò Peroni Galanthis, Italo, versum Iassi, civitatem valachiensem" pentru un florin, 15 groșĭ de fiecare centenariŭ. Vor aștepta mărfurile în Iașĭ treĭ zile. Parte vor fi primite înnainte.

(*Ibid.*, p. 630.)

CXCIV.

Aceiașĭ dată.

„Honestus Longi, Grecus de Candia, actor, accusavit providum Iwanum de Iaszi, Walachum, citatum pro sacco crocci sibi per eundem Iwanum ex fideli manu non reddito".

(*Ibid.*, p. 651.)

CXCV.

Marţĭ după „Misericordia“ (7 April) 1573.

Arestare de cincĭ caĭ şi două cară „providi Hrehori Valachi de Szoczavia, vectoris profugi“.

(Ibid, pp. 745-6.)

CXCVI.

Miercurĭ după „octava Corporis Christi“ (3 Iunie) 1573.

„Providi Iwan Furfath, Skripka de Romanski Targ, civitate moldaviensi, vectores“, recunosc „quia illis providus Georgius Kores, Grecus constantinopoliensis, taleros 9 cum viginti quatuor grossis polonicalibus quos ducendo merces eiusdem Georgii Kores in thelonia exposuerant realiter et in effectum persolvit.“

(Ibid., pp. 784-5.)

CXCVII.

Lunĭ, Sfîntul Vitus (15 Iunie) 1573.

Apare „providus Adam“ bedelul, trimes „ad instantiam providi Hadzi-Assan, Turcae de Bialogrod..., ad providum Toros Luchnowic, Armenum leopoliensem“. Acesta recunoaşte o datorie „provido Hassan-Agha, Turcae de Bialogrod“, care dă puterea luĭ Hagì-Hasan. Se obligă a o plăti acestuia „pannis carasiis“.

(Ibid., pp. 792-3.)

CXCVIII.

Vinerĭ după Sfîntul Ioan Baptist (26 Iunie) 1573.

Apare „Toros Steczkowicz, Armenus, civis leopoliensis“, după cererea „providi Hadzihassamhal, Turcae de civitate Turciae Bialograd, plenipotentis vero providi Assanagha, Turcae, ibidem de eadem civitate Bialograd“, şi recunoaşte a fi dator 255 de talerĭ. Se obligă, „peractis primum nundinis Iaroslaviae proxime et immediate pro festo Assumptionis gloriosissimae Virginis Mariae futuro celebrandis hinc versus

Turciam, civitatem vero Bialograd, proficisci ibique eiusmodi summam Assanagha Turcae iuxta modum et conditiones in ipso chirographo expressas, potissimum vero pannis dictis girzinek, tradere et solvere". Altfel, va plăti şi cheltuiala unuĭ noŭ trimes.

(*Ibid*, p. 801.)

CXCIX.

Sîmbătă înnaintea Sfîntuluĭ Mateiŭ Apostolul (9 Septembre) 1573.

„Providi Maty et Iwan Iochtuch, Valachi de Choczin", daŭ chitanţă unuĭ „Namantor, Iudaeus constantinopolitanus".

(*Ibid*, p. 850.)

CC.

Vinerĭ, Sfîntul Gal (16 Octombre) 1573.

„Providus Iwanis Wartiris, Armenus de Iassi, civitate valachiensi, vector", se îndatorează luĭ Nachman Thor a-duce la Adrianopol „singulos·centenarios", cu patru florinĭ de fiecare, prin Cameniţa.

(*Ibid.*, pp. 858-9.)

CCI.

[1574.] „Plenipotentia a Simone Hannel Iacobo Pezolka contra Walachum de Iassy mercatorem."

(*Acta iudicii consularis*, IX, p. 424.)

CCII.

Joĭ după Purificaţie (4 Februar) 1574.

Contract al luĭ Tatul.

(*Advocatialia*, V, pp. 915-6.)

CCIII.

Lunĭ după Sfinţiĭ Petru şi Pavel (5 Iulie) 1574.

Proces împotriva „providos Petrum et Iwanum Walachos" pentru un cal.

(*Civilia*, XII, pp. 1178-9.)

CCIV.

Miercurĭ după Decolația luĭ Ioan (1-iŭ Septembre) 1574.
Hannel dă plenipotență concetățeanuluĭ său pentru a lua, pe orĭce cale, 181 de ughĭ de la „providum Orszul, filium Dragaion, Valachum de Iassy".

(*Acta iudicii consularis*, IX, p 424.)

CCV.

1575. „Andreas Swero, mercator Serenissimi Imperatoris Turcarum".

(*Ibid.*, p. 840.)

CCVI.

Sîmbătă după Magdalena (23 Iulie) 1575.
Hieronim Iasienski, „famul" al luĭ Corniact, vameș al Rusieĭ, cere de la Nicolae Nevridi să plătească o datorie a luĭ Gheorghe Koressi din Constantinopol, „ex quo ipse citatus est legittimus factor eiusdem Georgii Koressi atque cum mercibus ipsius hic Leopolim advenit et pecunias seu debita eidem conducta emonuit". Nicolae se arată gata a răspunde

(*Civilia*, XII, p. 1537 și urm.)

CCVII.

Miercurĭ după Sfîntul Iacob Apostolul (27 Iulie) 1575.
Jurămîntul luĭ Nicolae în biserica Rutenilor. Jură „qua ipse nullas merces neque pecunias aut aliquas res providi Georgii Koressi, Graeci constantinopoliensis, habet neque factoratum eiusdem tenet, nulla demum debita eidem conducta emonuit". E liberat.

(*Ibid.*, pp 1541-2.)

CCVIII.

Vinerĭ după Sf. Laurențiu (12 August) 1575.
„Nachman Thor, Iudaeus constantinopolienis, contra providum Nicolaum Domestik, Graecum constantinopoliensem":

se plînge că a fost calomniat cum că nu vrea să plătească o datorie, cînd i se refusă sinetul. E citat Anton Coressi din Constantinopol. Nicolae cere zăbavă.

În aceiașĭ zi, „Valentinus caerae pressor, iuratus civis leopoliensis“, chemat ca martur de Nicolae, depune în chestia unor vinurĭ ale luĭ Constantin Corniact.

Sîmbătă după Sf Laurențiu (13 August).

Se anunță citarea luĭ Simon Hanel de către Nicolae.

Miercurĭ după Asumpția Marieĭ (17 August).

Nicolae în proces cu Nachman. Se înțeleg a aștepta până ce creditorul Coressi va trimete sinetul. În afacerea cu Hanel, acesta nu plătise vinul de la Corniact.

Sîmbătă după Asumpția Marieĭ (20 August) 1575.

Hanel jură și termină afacerea.

(*Ibid.*, pp. 1557-62.)

CCIX.

Lunĭ după Sfîntul Bartolomeiŭ (29 August) 1575.

Nicolae citează pe „Marcum Langis, Graecum leopoliensem“. Aresteazà la el niște bumbac pentru o datorie.

(*Ibid.*, p. 1564.)

CCX.

Lunĭ după Sfîntul Mateĭ Apostolul (26 Septembre) 1577.

„Honestus Nicolaus Neuridis Graecus“ face plenipotențiar pe Simon Karp în procesul cu Sofia, văduva luĭ Stanislas Hanel, pentru 150 de florinĭ.

(*Civilia*, XII, p. 721.)

CCXI.

Marțĭ, „postridie festi Sancti Martini episcopi“ (12 Novembre) 1577.

Un proces al luĭ „Nicolaus Graecus“.

(*Consularia*, IX, pp. 410-11, 415.)

CCXII.

Marțĭ după Purificația Marieĭ (4 Februar) 1578.

E pomenit „honestus Norsus, honorabilis Waskonis Warthikowicz. presbiteri armenici leopoliensis. filius“.

(*Consularia*, X. pp. 353-4.)

CCXIII.

Joĭ înnainte de Trinitate (22 Maiŭ) 1578.

Întăiŭ o afacere „Georgii Coresi Graeci“.

Apoĭ: advocatul și scabiniĭ castelului Cracovieĭ îșĭ daŭ părerea în această privință. În titlu se zice și „Nicolaus Domestico“ la una din cele două părțĭ.

(*Castr.*, VIII. pp. 1186-7.)

CCXIV.

Ioannes, pop Rutenorum, Nikore olim Podkowa famuli Czeczon Harbuss, Grigor Xolicz (?), Alexa Toternak, Petrasko Piter Walaszonij et Iwan Ruson, uti famuli Nikore Podkowa. iudicio Sue Regie Maiestatis capitis damnati, recognoverunt libere et per expressum fassi sunt quia pro mercede obsequiorum per eos dicto Podkowa in vita eius prestitorum honorabilis Ioannes, ecclesiae ruthenicalis tituli Assumptionis Beatae Mariae Virginis in civitate eadem leopoliensi consistentis pop, per compositionem et transactionem inter eosdem, mediante arbitrio Illustris et Magnifici... *(sic)* Chotkiewicz, castellani wilnensis et marschalci supremi magni ducatus Lithuaniae, Samogitiae capitanei, factam, dedit eisdem duas vestes auro textas, cum quindecim nodulis argenteis deauratis, per prefatum olim Nikoram Podkowa ad ecclesiam prefatam et ad manus dicti poponis traditas; de quibus vestibus et nodulis eum ipsum poponem quietaverunt perpetuo Actum ut supra [feria secunda pridie festi Nativitatis Sancti Ioannis Babtistae [23 iunii], anno Domini 1578].

(*Ibid.*, p 519.)

CCXV.

[Corniact presintă scrisorĭ regale.]

Tenor literarum.

Stephanus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithwaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, etc., princeps Transylvaniae. Universis et singulis cuiusvis sortis, loci, dignitatis, conditionis et gentis subditis nostris, ubivis locorum in regno nostro, maxime vero în civitate nostra leopoliensi, camenecensi, et alias ubilibet degentibus, fidelibus nostris dilectis, graciam nostram regiam. Fideles nobis dilecti. Debet haud exiguam pecuniae summam Magnificus Petrus, Walachiae Palatinus, generoso Constantino Corniacto, theloneorum nostrorum per Russiam prefecto. Quoniam vero is, ab Imperatore Turcarum eo ipso Palatinatu valachico motus Constantinopolimque accersitus ac in eius locum alius novus Palatinus suffectus esse dicitur, ideo supplicatum est nobis nomine ipsius Constantini Corniacti ut sibi prospectum esse in eo vellemus ut nomine istorum debitorum apud se per Petrum Palatinum contractorum liberum licitumque sibi esset debita eiusdem Palatini que apud complures subditos nostros diversis in locis habere affirmatur, arrestare atque eadem exigere. Quod cum aequissimum iurique et legibus ipsis publicis conveniens esse iudicaremus ac rem nostram quoque in eo agi videremus, quippe quod multa quoque ipse Constantinus ad thesaurum nostrum ex thelonaeis russicis, quorum exactor est, debeat, succumbendum illi ea in re esse existimavimus. Quapropter omnibus in universum quicunque aliquid memorato Petro Palatino debere se intellexerint, serio iniungimus ne haec ipsa debita cuique alteri quam Constantino Corniacto solvere audeant atque arresta eorum debitorum que ab eodem Constantino vel suis mandatariis apud quemvis vestrum facta fuerint, non detrectent, imo vero rata habeant, neque quicquam contrarium illis faciant. Illis preterea omnibus qui magistratibus quibusvis presunt, quique hoc nomine requisiti fuerint. precipimus ut, tam in arrestandis,

quam etiam repetendis hisce debitis, Constantinum et eius mandatarios quantum possunt iuvent et quod officii illorum ratio ab ipsis exposcere eo in negocio videbitur, sedulo faciant. Pro gratia nostra et sub recompensatione damnorum, si quorum occasionem ipsi Constantino conniventia vel negligentia sua dederint, aliter non facturi. Datum Warssowiae, in comitiis regni generalibus, die XXIj mensis octobris, anno Domini MDLXX nono, regni vero nostri anno quarto.

Stephanus rex. Ia. Mlodzieiowzky.

(Se înscriŭ Sîmbătă „postridie festi Circumcisionis Domini“ 1580 [2 Ianuar])

(*Consularia*, X, pp 1206-8.)

CCXVI

Lunĭ înnainte de Sf Andreĭ (28 Novembre) 1580.

Constantin Corniact, vameș regal, recunoaște „quia ipse, iuxta arrestum suum quod fecit vigore mandati Sac. Regiae Maiestatis ad eiusdem informationem super summas certas pecuniarias certorum famatorum armenorum civium leopoliensium ratione teloneorum ad terram walachiensem per eos debitorum et retentorum“, a dat seniorului Armenilor, din deposit, suma de 665 talerĭ pentru zălog.

(*Ibid.*, XI, pp. 210-11.)

CCXVII.

Sîmbătă înnainte de Reminiscere, 18 Februar 1581.

„Honestus Nicolaus Domesticus Nevridi, Graecus, negociator.“ Cere „a nobis extradi sibi sub sigillo inscriptionem suae protestationis quam ante triduum coram officio nostro fecit et ad acta nostra praesentia inscribi postulavit, scilicet occasione trium millium aureorum sibi, ut ait, in hospitio in quo apud honestum Thomam Alberti diversatur, furto sublatorum“. Toma protestează contra acusăriĭ difamatoriĭ. „presertim cum id ad noticiam suam venerit eundem Ni-

colaum in prefata protestatione nominare quomodo in eam civitatem leopoliensem una secum advenit et in unam domum sese cum rebus contulit et quod furtum presente utriusque eorum familia sit patratum idque genus alia contra se presentem et contra familiam et contra domum suam ibidem pretendit". Ambiĭ sînt trimeșĭ „ad ius civile et iudicium competens".

(*Ibid.*, pp. 330-1.)

CCXVIII.

Lunĭ după Reminiscere (20 Februar) 1581.

Apare Toma Alberti. negustor grec din Lemberg, și cere a fi citat „Nicolaus Neuridi Domesticus, Graecus". Urmează în limba polonă „Tenor propositionis". Acelașĭ Nevridi cere zăbavă.

(*Ibid.*, p 957 și urm.)

CCXIX.

Lunĭ după Oculi (27 Februar) 1581.

Nevridi renunță la acțiunea împotriva luĭ Toma și a familieĭ. Nu se admite, marturul afirmînd că Nicolae a venit cu Toma, care e „hospitator" al caseĭ unde descinsese. Se decide a se permite luĭ Toma să se justifice.

Urmează o mărturie pentru un negustor ucis de 14 anĭ în Moldova.

(*Ibid*, pp 969-72.)

CCXX.

Lunĭ după Floriĭ (20 Mart) 1581.

Procesul luĭ Nevridi. Liberarea luĭ Toma.

(*Ibid*, pp. 970-4.)

CCXXI.

Miercurĭ după Floriĭ (22 Mart) 1581.

„Honestus Nicolaus Nevridi Domesticus, Graecus, negociator", represintat prin Simon Kinost, contra culpabililor,

cari ar fi, „amissae pecuniae atque damni quod ipse subiit Leopolim, hic adveniens tercia die dominico proxime preterito, utpote ante festum Sancti Agnetis, circa horam quindecimam vel sedecimam, quando scilicet ei in domo lapidea, in circulo penes domini Valentini Wilczek et Sophiam Hanlowa domos sita, honestaeque Agnethis Iakobusowa, viduae civis leopoliensis, propria, in quam hospes venerat et pecuniam cum rebus suis omnibus deposuerat. pecuniae paratae tria millia aureorum consuta toraci furtive perierunt, idque interea cum exiverat de domo, ubi ictu securis cisticula in partes duas dissecta est".

(*Ibid.*, p 979)

CCXXII.

Oblatae literae a Nicolao Domestico.

Ad nostram consularem residentiam veniens personaliter honestus Nicolaus Domesticus Nevridi, negociator grecus. obtulit nobis literas sub sigillo advocati et scabinorum civitatis Iassy, de terra Walachiae, graeco seu ruthenico idiomate scriptas, que ad eius instantiam per honestum Stephanum Diak, ex ruthenorum civium leopoliensium ecclesia ad id specialiter vocatum graecarumque literarum peritum, de verbo ad verbum interpretatae, lectae actisque nostris praesentibus insertae sunt tali ut sequitur tenore (Urmează actul polon ; tradus în *Călători*, etc., p. 53.)

Oblatae vero ad acta nostra presentia feria secunda postridie Conductus Paschae, anno Domini 1581 [3 aprilis].

(*Ibid*, pp. 373-4)

CCXXIII.

1582.

„Andreas Damilo, Graecus constantinopolitanus", chiamă marturĭ pentru afacerile luĭ cu Balibeg.

(*Cwila*, XIV. p. 1530.)

CCXXIV.

1582.

Proces al luĭ „Nicoras Graecus, Nicolaus Graecus“ cu Corniact.

(Ibid., pp. 407-9.)

CCXXV.

Varşovia, 20 Septembre 1582.

Regele Ştefan, printr'o circulară, dă putere „Hiacincto Mlodzieyowski, curiae nostrae tesaurario krzeczoviensique capitaneo nostro, bona debitaque et facultates Iancolae, Palatini Walachiae, apud quemvis in regno nostro deposita aut cuicunque concredita inquirendi et officiose in nostram rationem repetendi“.

(Consularia, 1580-4, p. 913.)

CCXXVI.

Circulară regală.

Varşovia, 23 Septembre 1582. Trimete pe „generosum Hiacinctum Mlodzieiowski, Curiae tesaurarium ac krzeczoviensem capitaneum, maxime propter eam causam ut certo expiscari possit que sit ratio negociorum Ianculae Palatini Walachiae in regno nostro interempti, tum quas ille proprias res in regnum et dominia nostra intulerit, neque solum ipse, verum et caeteri valachicae nationis homines; tum etiam si apud quaslibet personas in regno nostro res disposuerint suas, sive illa debita fuerint, sive quacunque ratione intra fines regni nostri importata.

Iuxta quas literas vocati sunt in pretorium mercatores omnes, tam cives, quam etiam advene, ritus cuiuslibet, potissimum autem de quorum negotiationibus ad terram Valachie finitimis constare officio poterat. His comparentibus, proposita fide... atque... poena, expositum est ex officio prefato, nomine Sacrae Maiestatis Regiae seorsiveque singuli interrogati et requisiti sunt quid cuique illorum notum sit de ratione negociorum Iancolae, Palatini Walachiae

rebusque bonis atque facultatibus per illum in regno interceptum aut per quosvis graecae atque walachicae nationis homines intra regni fines importatis, vel apud quemvis depositis aut alicui concreditis: tum preterea de debitis quocunque modo pro bobus aut pro quibuslibet aliis mercibus Valachiae per quempiam contractis. Ad eiusmodi requisitionem famatus Stanislaus Scholcz, scabinus, iuratus civis leopoliensis, recognovit: quod ipse in nundinis sniatynensibus proxime preteritis emit certum numerum boum a Sima Warsi et a Nicoresio. magno teloneatore walachico, quibus solutione in parte prestita, restat adhuc quatuor millia quadrigentos et decem taleros, pro festo usque Pentecosten, partim parata pecunia, partim vero mercimomiis solvendos. Idque ex chirographaria quam illis dedit obligatione, in qua etiam dixit hanc specialiter esse appositam conditionem quod iidem creditores solutionis tempore de prefata summa promiserunt sibi aliquid dimittere. Talia vero pro bobus debita retulit quoque iisdem Simae et Nicoresio debere Iosephum Nachimowicz, Iudeum leopoliensem. sexcentos quadraginta taleros, et hoc sub cautione sua fideiussoria per chirographum prestita, ad cuius debiti rationem asseruit creditores eosdem suo cum scitu accepisse ab eodem Iosepho decem petias telae colnensis, unamquamque petiam octo taleris computando. Quod et ipse Iosep Iudaeus sic et non aliter esse fassus est libere, dicens eius debiti solutionem sibi imminere ad festum Sancti Nicolai futurum, sub tempus colomiensium nundinarum, pannis lundinensibus; sed prefatus Stanislaus Scholcz contra dixit nonnisi ad presens tempus eam solutionem fieri debere,— de hoc quoque nihil sciens, licet ipse chirographum scripserit, an tale debitum pannis assertis solvi necne?

Caeterum alios boum walachicorum emptores, apud quos, talia debita possent etiam queri idem Stanislaus Scholcz nominavit Chaimiecz Iudaeum de Buczacz, Grotum, civem posn[ensem], cum nobili Jaszowski, et Iudaeos aliquot sniatynenses. Ex quorum numero in eadem civitate protunc repertus Chaymiecz, ultro recognovit se iisdem Nicoresio et Simae,

walachicis teloneatoribus, debere triginta unum stamina lundinensis panni et mille ducentos viginti quinque taleros. Cuius debiti solvendi tempus dixit se habere ad Sanctorum Simonis et Iudae festi proxime futurum. De aliis autem Iudaeis seniores Iudaeorum civilium ac suburbanorum, facta in sinagogis suis inquisitione, nihil aliud retulerunt quam quod sciant Samuelem Iudaeum in proximis preteritis sniatinensibus nundinis boves emisse, quorum nescivit numerum, eosque his diebus Radimni vendidisse ac pro precio repetendo Cracoviam esse profectum. Verumquidem an aliquid debeat, ut de illo, sic et de aliis, tam occasione debitorum quam etiam occasione depositorum quorumvis, dixerunt se nihil scire. Itaque, quoad boum mercaturam, talibus recognitionibus acceptis, dum alii cives mercatores nec debere, nec scire se quicquam dicerent, debita eiusdem confessa, instante memorato d. tesaurario, ad hunc actum nuncio seu mandatario Maiestatis Regiae, apud singulos eosdem recognoscentes per officium civile sunt arrestata et ne cuipiam extradantur ad informationem usque Maiestatis Regiae inhibita. Porro ad inquisitionem de argento, ad quod ipse Iancola Pallatinus pro certis aurifabrilibus suppellectibus in ea civitate leopoliensi elaborandis coram iisdem Magnificis (ut asserebant) fassus est, teloneatori suo Nicoresio dedisse quinque iucos talerorum, que faciunt in summa duodecim millia et quingentos taleros. Prefatus Stanislaus Schokz recognovit. „Rogatus“, inquit, „existens a memorato Nicoresio, teloneatore walachiensi, dabam hic Leopoli operas certas argenteas, ornate et polite elaborandas, magistris aurifabris, quibus ex pacto ponens me fideiussorem, argentum aut taleros pro argento suppeditabam. Atque id quidem partim de manibus Manuelis, factoris eiusdem Nicoresii, accipiendo, partim vero, ob meam cum ipso negociationem, de meo proprio in mutuum subministrando, factis tamen aliquotiens rationibus, post elaboratas, acceptas ipsique Nicoresio, gubernante adhuc Iancula Pallatino, remissas et ab eo solutas nonullas operas, quod adhuc reliquum parari debuit, de hoc, inquit, habetur inter me et inter

Ioannem Rotendorff aurifabrum intercisae literae". Quas cum ostendisset, ex iisdem apparuit Stanislaum Scholcz dedisse ad operandum dicto aurifabro quingentas et novem marcas argenti, quibus per probam decesserunt (ceu eaedem literae testantur) duae marcae et scoti decem. Ipsius vero aurifabri contractus fuit talis:

[Se pomenesc, în limba polonă, obiectele pe care el trebuie să le execute.]

Super quem contractum idem Stanislaus Scholcz, nihil aliud sibi Nicoresium prefatum debere fassus est preter quam quod inquit: „ad easdem prefatas auri fabriles operas ex parte illius effideiussi apud Isaakowa Iudaeam sexcentos quinquaginta florenos pro argento, preterea quod pro mercede laboris, ut dictum est, aurifabro feci sponsionem, cuius etiam aurifabri intercisae literae antea per officium civile, sub dicti Stanislai absentia interceptae, de eodem argenti, ut dictum est, pondere et contractu conformiter testantur. Quare tam Stanislaus Scholcz, fideiussor, ne ob cautionem suam damnum aliquod incurrat, quam etiam Ioannes aurifaber, ne in hisce adeo sumptuosis operibus (quarum causa multo tempore socios multos fovisse et adhuc fovere se ait) iusta sua frustretur mercede, apud Sacratissimam Maiestatem Regiam sibi in hac parte opitulari rogabant et orabant.

Magnifici vero tesaurarius et capitaneus lóci, auditis his recognitionibus, iusserunt operas prefatas argenteas ad sui presentiam comportari; quas videntes in valore tantum trecentarum viginti marcarum argenti ad pondus computatas et apportatas, easdem in pretorio ibidem apud presens consulare officium pro deposito fideli ad informationem Sacrae Maiestatis Regie reliquerunt servandas. Quod autem residuam dicti argenti partem attinet, quia dicebant prefati recognoscentes nondum esse elaboratam, relinquentes interim eandem penes se, donec Regia Maiestas de cautionibus memorati Stanislai Scholcz, atque etiam de ipsius aurifabri mercede, clementer aliquid constituerit, Magnifici iidem qui supra, omne id quod desiderabatur sub

arresto penes eosdem recognoscentes, ita relictum iri permiserunt, ut postea, quatenus hoc Regiae Maiestati visum fuerit, istud etiam argentum residuum ad eiusdem Regie Maiestatis apportandam informationem' reponant et conferant. Quam in rem coram officiis presentibus et Stanislaus Scholcz et aurifaber prefatus, parte ab utraque, obligaverunt sese, etiam atque etiam implorantes ad premissa singularem Maiestatis Regiae gratiam et clementiam, cui suas prefatas rationes ipsi humilime submiserunt et ab officialibus prenominatis commendari petierunt. Postea requisitus est de premissis Manuel Graecus, Nicoresii teloneatoris walachiensis factor, qui ad suam conscientiam recognovit nihil se scire quid suus dominus cum Iancola Pallatino habebat negocii, aut quid ab eo pro argenteis parandis prefatis operibus acceperit, aut quibus contractibus boves alicui vendiderit, sed tantum manere se in ea civitate continue propter debita illius emonenda, quibus emonitis et perceptis, partim ea domino remittebat, partim vero solvebat et dabat Stanislao Scholcz pro argento ad prefatas argenteas operas; super quas dixit etiam se hic Leopoli Iudaeis et creditoribus nonnullis ex tenore debere tria millia et quingentos taleros. Prout ibidem ad inquisitionem presentem accersitus Andreas Danilo, Graecus, ex parte sua recognovit quod eidem Manuiloni dedit in mutuum mille et quingentos taleros ad prefatas argenteas operas continuandas, ac etiam amplius in eandem rem apud Isaacum, Iudaeum leopoliensem, illi quoque quingentos taleros, ut asserebat, effideiussit. Quibus in summis habebat loco pignoris duo frusta argenti de operibus elaboratis, plus aut minus ad triginta marcas ponderata, et ea frusta argenti ad aurifabrum propter praesentem inquisitionem per manus ipsius Manuilonis contulit. Itaque prefatus Manuilo nihil se bonorum aut debitorum domini sui habere aiebat preter literas nuper sibi allatas, quibus significat se a Petro Palatino moderno circa prefecturam teloneorum esse conservatum. Quaesitus autem amplius idem Manuilo quot et que debita adhuc dominus eius apud aliquos habeat, respondit: Gabrielem Kaprus,

Armenum civem leopoliensem, et pro suis et pro aliorum Armenorum unius comitivae curribus debere, nomine thelonei walachiensis, a mercibus nunc iam post discessum Iancolae (ubi erant Petri moderni Pallatini provisores) transvectis. mille et quingentos octo taleros, verum ad eiusdem telonei rationem, interea gubernante prefato Iancola Pallatino, fassus est recepisse vasculum argenteum a famatis Zacharia et Nicolao Bernathowicze, valoris centum octoginta florenorum, quod vasculum dominus suus teloneator (cui illud remisit) in theloneum, supputanda reatione, defalcare eisdem debuit, prout et ipse Gabriel Kaprus Armenus hoc idem fassus est, dicens solutioni eiusdem debiti tempus nunc fore, post quatuor hebdomadarum decursum. Et ibidem stantes quoque famati Armeni seniores iurati, sub fide et conscientiis suis retulerunt quod ex suis inquisitionibus, in sua item natione diligenter, ut asserebant, de presenti negocio factis, nihil aliud expiscari poterant nisi quod a Gabriele prefato recognitum est et quod tantum Philipi Wasilowicz gener, Christopherus, de quorundam eorum scientia restat quoque teloneatori walachiensi, nomine telonei anno superiori retenti, citra vel ultra viginti taleros. Insuper quos etiam Manuel prefatus debitores domini sui nominavit, comparentes ad eiusmodi inquisitionem graeci mercatores, qui nunc, pridem mense preterito, cum advectis vasis malvatici ad emporium civitatis eiusdem leopoliensis venerunt, suas tales deposuerunt recognitiones: quod scilicet nomine telonei finitimi walachiensis Nicoresio, illius terrae teloneatori, debent a vasis malvatici per illam terram, gubernante adhuc Iancola Palatino, transvectis:

Antonius Ierakari trecentos quadraginta unum taleros, ad quorum rationem dixit prefatum teloneatorem walachiensem accepisse iam vas unum malvatici eo precio defalcandum, quo alia vasa Leopoli interim venduntur.

Item Leoni Graecus ducentos quadraginta taleros et Georgius Paczo, de Retyno, atque Dzianis de Rona ambo coniunctim taleros ducentos quadraginta. Qui mercatores externi, dum apud eos ex officio presenti talia arestarentur

debita, petebant utique cautum sibi aliquo modo fieri, ne deinde propter suas chirographarias obligationes, in suo per terram illam reditu, ad aliam solutionem, quando eam hic in regno semel facient, iterum cogantur, dicentes etiam in suis prefatis obligationibus habere teloneatoris reservatam promissionem, qui eis obtulit de summis prefatis circa earundem solutionem more consueto in gratiam dimittere aliquid. His ergo inquisitionibus et arrestationibus per prefatos Magnificos et per officium presens civile studiose factis, cum interim de aliis id genus personis nihil tale ad notitiam pervenire potuisset, ulterior demum inquisitio commissa atque subdelegata est per ipsum Magnificum Curiae regni tesaurarium generóso Constantino Corniacto, teloneorum Russiae prefecto, quem Sua Generositas vigore prefatarum Regiae Maiestatis literarum omnibus modis melioribus formaque mandati sui plenissima ad eum totum actum continuandum et exequendum in suum locum substituit et reliquit.

(*Ibid.*, pp. 912-3.)

CCXXVII.

Miercurĭ după Omnium Sanctorum (7 Novembre) 1582.

Corniactus şi Ioan Komorniczki, „erarii Sacrae Regiae Maiestatis servitor“, presintă consulilor scrisorĭ regale din Varşovia, 24 Octombre. Ordonă Liovenilor a complectà cercetările. Să i se transmită cele 59 de mărcĭ de argint, „neque curae est nobis caelatumne an informe fuerit argentum, modo ne aliquid ponderi desit“. Corniact se va învoi cu meşteriĭ „ne penitus se a mercede sua esse exclusos aliqui conqueri possint“. I s'a dat ordin a face şi plăţile trebuitoare „ex coactione residui debiti..., quo etiam sexcentorum quinquaginta florenorum illius Iudeae debitum referri iussimus“.

Se chiamă Rottendorf, care pretinde că·a dat o parte ca zălog pentru nevoile lucruluĭ său. Stanislaŭ cere a fi iertat de garanţie pentru Evreŭ. Se constată că nu se pot face

plățile, debitorii neplătind, „metu scilicet difficultatum aut damnorum que potissimum in transitu per terram Valachiae (nisi alias cautum sibi foret) aiebant se plurimum vereri“. Se fixează plata argintaruluĭ la un florin și 15 groșĭ de fiece marcă. I se dă în argint nelucrat plata. Restul e trimes regeluĭ. Se îndatorește Constantin a plăti, cînd va încasa, datoria Evreiceĭ.

(*Ibid.*, pp. 921-3.)

CCXXVIII.

1583.

Ad querellam Luponi Walachi, vectoris de Iassi, contra Sinan, turcicum mercatorem de Silistra, citatum pro mercede ab adductis in eam civitatem de Walachia mercibus, ex pacto et convento repetita, postquam ipse Sinan solutionem totius prefatae mercedis dicto vectori denegasset, asserens eas merces quas adduxit non suas tantum, sed alterius quoque mercatoris fuisse, utpote Kiemali Turcae de Vrusczuk, qui nuper hic, Leopoli, apud famatum Andream Simonowicz est mortuus, actor vero contradiceret probaturumque se offerret quod ipse de eiusmodi vectura cum eodem solo citato pactum et contractum fecerit...“, e condamnat a plăti, cu voie de a preleva 12 talerĭ din marfa mortuluĭ. Marturĭ: Ioan „Neophitus“, din Camenița, și „Sadik, turcicus mercator“.

(*Ibid.*, p. 992 [1])

CCXXIX.

Lunĭ după Invocavit (28 Februar) 1583.

Corniact citează pe Scholcz, Kaprus și Greciĭ Ierakari, „Leoninus“, Gh. Paçzo și Ioan Dzianis, „candiotis mercatoribus, graecis advenis“. Presintă ordin regal: Niepolomice, 11 Februar 1583, pentru încasarea restuluĭ datoriilor. Citațiĭ obiectează: „ipsi Iancolae, olim Palatino Walachiae, nihil de-

---

[1] Corniact e menționat și la p. 998.

bebant, nec debent, asserentes se nulli altero obstrictos esse preterquam Simae et Nicoresio, walachicis magnis teloneatoribus, ad sua chirographa, que ante omnia vellent sibi restitui, ut postea ab illis creditoribus suis nominatis, quotiens eos de hoc regno Poloniae vel ad hoc regnum per illam terram proficisci aut merces vehere contigerit, ab iisdem debitis deinceps solvendis immunes, tuti, liberi atque securi sint. Ut autem chirographa, propter suam securitatem et propter casus varios humanos, optant habere, ita etiam propter certa chirographorum eorundem contenta, quibus scilicet modus solvendi erat prescriptus, ac circa solvendum gratia illis per prefatos teloneatores fuit promissa, ac preterea quod etiam super illa debita et chirographa, ceu ex ipsa patet inquisitione, ad rationem nonnihil conferebant...“

Scholcz obiectează că e dator luĭ Nicoresiu şi că n'a sosit termenul.

Gavril Armeanul observă „quod eius debitum ab aliis debitis eo diversum et aliud est, quia ipse merces suas per Walachiam eo tempore de Turcia in eas oras devehebat, nomineque illarum suo ac sociorum et comitum suorum nomine debitum telonearium contrahebat, cum iam inde Iankola olim a Palatinatu in regnum Poloniae discesserat“.

Toţĭ Grecĭĭ observă „quod ipsi existentes Candiotae, Venetorum subditi, nihil amplius quam mercaturae profectionisque suae securitatem precustodiunt, metuentes ne in via, vel dum in regionem suam revertentur, ipsorum chirographa, quibus se ad debita obstrinxerunt, sibi difficultatem damnaque aliqua pariant. Unde omnes coniunctim...“, etc.

(*Ibid.*, pp. 1019-21.)

CCXXX.

Lunĭ după Dumineca Conductus Pascae (18 April) 1583.

Iwasko Thorossowicz şi Petru Gluskowicz, Armenĭ din Lemberg, arată „atque ideo ipsis quoque literis a famato Kaprus Armeno ex itinere de Walachia scriptis ab eiusque famulo hesterna die acceptis commonstraverunt officio quod ipse Kaprus, sub ista presenti sua profectione quam habet

versus Constantinopolim, veniens ad Walachiam, ibidem in oppido Iassy adeo acri et vehementi cum instantia ab illius terrae teloneatoribus vexatus atque molestatus est de solvendo debito per Sacram Regiam Maiestatem apud se ab actu inquisitionis arrestato atque hic modo, ipso absente, per eiusdem amicos, ut actis manifestum est, iam quoque soluto, ut multis diebus nec pedem inde ultra movere, nec suos currus cum mercibus itineri dare omnino potuisset, donec usque invitus et coactus eam totam summam quam pro teloneo, ultra mille quingentos florenos, illic restabat, ipsimet Petro Palatino post tres usque menses soluturum se firmissima obligatione obstrinxisset". Cer a se comunica regeluĭ.

(*Ibid.*, p. 1070.)

CCXXXI.

27 Maiŭ 1583.

Scholcz vine și presintă scrisorĭ regale din Cracovia: 20 Maiŭ 1583. Arată că a plătit, pentru el și Evreŭ. „Quae quidem cum ad Sinam[1] Warsii et Nicoresium, per Walachiam teloneatores, qui etiam nunc penes Magnificum Petrum Palatinum Walachiae versantur, spectant, nos omnino, misso postea illuc cubiculario nostro ut ei restituantur, reddemus effectu, eundem vero ab omni quavis iuris impetitione iuris impetitione tuebimur et defendemus." Arată și scrisorĭ ale tesaurariuluĭ regal (Cracovia, 23 Maiŭ 1583). „Cubiculariumque suum missura est (Maiestas Regia) qui ipsius omnia in Walachia retenta chirographa repetat eique restituat."

(*Ibid.*, pp. 1108-11.)

CCXXXII.

Miercurĭ înnainte de Corpus Christi (8 Iunie) 1583.

Constantin Corniact recunoaște că „famatus Gabriel

---

[1] Simam.

Awedik et Zacharias Bernatowicz, seniores armeni, cives leopolienses, tanquam debitores Iancolae olim Palatini walachiensis, satisfecerunt sibi vigore inscriptionis eorum in actis presentibus feria 2-a postridie conductus Pascae [18 aprilis], anno presenti, contentae et persolverunt florenos mille ducentos viginti septem et grossos decem numeri et monetae polonicae...."

(Ibid., p. 1114.)

CCXXXIII.

Sîmbătă după Sf. Bartolomeiŭ (27 August) 1583.

Se presintă Ioan Rosczıszowski, „cubiculariŭ" regal, cu scrisorĭ ale regeluĭ, din Cracovia, 10 August 1583 : îĭ dă puterĭ a culege cu orĭce măsurĭ restul averiĭ luĭ Iancu. „etiam in quibuslibet nundinis, presertim iaroslaviensibus, et itineribus". Denunță pe Rottendorff „quia ipse, cum sibi magna vis rudis argenti ad conficienda vasa varii generis ab olim Iancula Palatino Walachiae per certas personas data fuit, ab eiusmodi labore et operibus duplicem mercedem et precium accepit, tam post fata olim Iancolae, praeterea et argentum quod factum et formatum apud illum repertum est, adulteratum reddidit". Ioan cere amînare până Lunĭ. Decide a răspunde, jurînd Lunĭ, la întăiul punct. Zăbavă pentru al doilea, „quia est magnum atque enorme, atque id quod et nomini famaeque bonae et artificio ipsius citati noceat".

(Ibid., pp. 1165-7.)

CCXXXIV.

Lunĭ după Bartolomeiŭ (29 August) 1583.

Aceiașĭ. Jură pentru punctul unu. Pentru al doilea citează pe Emanuel. Acesta „recognovit quia, cum adhuc in vivis existeret olim Iancula Palatinus Walachiae, ipse, uti factor eius, rude argentum ad formandum dedit famato Ioanni Rottendorff aurifabro, qui aurifaber, postquam argentum illud formavit et caelavit ex eoque suppellectillem argenteam varii generis confecit, ipse Emanuel tale argen-

tum, ab eodem aurifabro acceptum, Iudaeo cuidam ad examinandum et probandum dedit. Quod argentum factum cum Iudaeus probasset et examinasset, reperiit bonum purumque esse, atque ita prefatus Emanuel probatum et examinatum illud argentum factum remisit olim Iankolae, Palatino Valachiae. Quod suum testimonium erectis duobus digitis iuramento conprobavit." Ioan zice că nu-ĭ falș și vrea probă. Cere a fi trimes la rege reclamantul. Se decide a se examina în Lemberg.

(Ibid.)

CCXXXV.

Marțĭ înnainte de Egidiu (30 August) 1583.

Cubiculariul și Corniact recunosc că „Antonius Ierakarii, Graecus, Candiota", a plătit suma datorită, cu o parte iertată.

(Ibid., pp. 1171-2.)

CCXXXVI.

Aceiașĭ dată.

Aceiașĭ recunosc tot așa pentru „Leoni Graecus". (Maĭ jos : „Leoninus".)

(Ibid., p. 1172.)

CCXXXVII.

Joĭ după Misericordia (19 April) 1584.

„Famatus Choma Babicz, institor, civis leopoliensis, et honesta Anna, consors eiusdem legitima", recunosc datoriĭ de 1.300 de florinĭ, de cîte treĭzecĭ de groșĭ, „Magnificae Omelianae, Magnifici olim Iancolae, Pallatini walachiensis, filiae". E pe treĭ anĭ. Zălogesc toată averea imobilă. Mandatar saŭ curator al eĭ, pus de „familiares", e Ioan Lukaszowicz, din Lemberg.

(Ibid., pp. 1390-2.)

CCXXXVIII.

Joĭ înnainte de Purificația Marieĭ (31 Ianuar) 1585.

Gregorius, consul sniatinensis.

Petrus Valachus de Iassy.

Coram officio advocat[orum] leopoliensis[um] veniens personaliter Gregorius, consul antiquus sniatynensis, palam libereque recognovit se accepisse de manibus honesti Petri Walachi de Iassi suae educationis puerum, Taifan dictum, quem sibi ab anni unius fluxu periisse asserebat. De quo quidem puero accepto idem Gregorius praefatum Petrum Valachum perpetuo quietavit. Actum ut supra.

(*Advocatialia*, 1584-8, pp. 23-4.)

CCXXXIX.

Roman Doctorowicz. Roman de Iasi vector.

Ridicare de arest de „honestus Damilo Graecus de Galata“ (Lunĭ după Apolonia [11 Februar] 1585).

(*Ibid.*, 23-4, 29-30, 77-8.)

CCXL.

Sîmbătă după Sf. Valentin (16 Februar) 1585.

Procuratoriĭ „Providi Bosztani Armeni de civitate turcica Kaisaro nuncupata“ recunosc testamentul luĭ „Providus Serhi Armenus de civitate Sitlia, in Graecia consistente“.

(*Consularia*, XII, p. 40.)

CCXLI.

Miercurĭ după Laetare (3 April) 1585.

„Honestus Antonius Graecus, Magnificae dominae Mariae Iankulina, terrarum Moldaviae quondam Palatinae, famulus“, oferă a jura că nu-ĭ datorează 12 florinĭ. Ea nu e represintată. E liberat.

(*Advocatialia*, *l. c.*, p. 72.

CCXLII.

Acta sunt haec in praetorio civitatis leopoliensis coram consulari officio, feria secunda postridie Sanctissimae Trinitatis [= 17 iunii], anno Domini millesimo quingentesimo 85.

Ad officium consulare leopoliense veniens personaliter Generosus Petrus Prusinowsky, Sacre Regie Maiestatis cubicularius, pro parte Generosorum Alberti Lunai, Stephani Lepszenii et Blasii Havasely, Sacre eiusdem Regie Maiestatis servitorum et donatariorum, in rem presentem ceu mandatarius, postquam ex ipsius instantia vocata esse[t] ad officium honesta Anna, uxor Georgii Balas, Moldavi, in eiusdem Annae, habentis iuxta se tutorem honestum Thomam Tacinium presentia, obtulit Sacrae et Serenissimae Regiae Maiestati, domini, domini nostri Clementissimi, litteras universales patentes papireas, manu propria Suae Regiae Maiestatis subscriptas et sigillo consignatas, in haec verba:

Tenor literarum Sacratissimae Regiae Maiestatis. Stephanus, Dei gratia rex Poloniae, etc. Universis et singulis cuiuscunque loci, dignitatis et conditionis hominibus quorum interest et qui literis hisce nostris requisiti fuerint, sinceris et fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram regiam. Sinceri et fideles nobis dilecti. Quascunque res Petrus, Palatinus Transalpinae Moldaviae, in regno nostro habebat, eas, postquam ille profugisset, tanquam desertas et legitimo domino carentes, donavimus servitoribus nostris Alberto Lunay, Stephano Lepszenii et Blasio Havasely; paucissimae illae fuisse dicuntur: calix unus aureus qui, ab illo Czestochoviam destinatus, eodem iussu nostro traditus est; certis preterea quibusdam in locis, quinque illius equi esse dicuntur: eos volumus et mandamus serio ut hy apud quos habentur, tanquam desertos et ad nostrum fiscum pertinentes a nobisque servitoribus supscriptis donatos, eisdem vel eorum mandatario absque recusatione quavis dent et extradant. Neque secus pro gratia nostra fecerint. Datum Niepolomicii, die secunda mensis iunii, anno Domini M°D°LXXXV°, regni vero nostri decimo.

Stephanus rex. Petrus Tiliczky S. M. [s.].

Vigore quarum Sacrae Regiae Maiestatis literarum repetiit prefatus mandatarius ab eadem citata quinque equos a Petro, Palatino Transalpinae Moldaviae, eductos et apud ipsam existentes post illiusque Petri Palatini ab illo moldaviensi Palatinatu discessum eo loci desertos ac ceu domino carentes, ut eosdem ad praefatae Sacratissimae Regiae Maiestatis fiscum, nunc vero iam iure suprascriptae donationis ad dictos eiusdem Regiae Maiestatis servitores pertinentes extradat. Ipsa vero citata Anna, stans coram praesenti officio cum duobus liberis suis minorennibus et cum religioso patre Isaia, Sacrae teologiae doctorem; ordinis Praedicatorum Sancti Dominici, cognato, super prefatum Thomam, tutorem sibi assumptum, respondendo, ostendit literas mariti sui Georgii, ex Moldavia, de civitate Targovicze, sub data sexta die aprilis, anno presenti, partim ad se, uxorem, partim etiam ad praefatum religiosum, Isaiam doctorem, cognatum suum, scriptas, quibus scilicet literis maritus eius praefatus significat quod, ad eius et liberorum sustentationem victus, per duos famulos mittit ei equos turcicos duos et tercium gradarium et quartam equam, etiam turcicam, per Generosum dominum Martinum Lubienieczky, Sacrae Regiae Maiestatis secretarium, apud eum, ut scribit ibidem Moldaviae, in summa certa debiti iuxta chirographum eius productum impignoratam, eandemque hic in regno pullo auctam, cum aliis rebus, offerens se plura quoque ei missurum, si tantum inter se et illum curaverit efficiendum divortium, quandoquidem ex illo dominio ait tuto se exire non posse, ipsa vero, Polona existens, locum ibi iuxta se non habeat. Iuxta quas mariti prefati literas statuit etiam ad officium presens famulum adhuc circa se presentem et equos prefatos curantem, dictum Stanczul Valachum, qui eosdem equos cum prefatis literis et aliis rebus ad se adduxit. Is, comparens per adhibitum interpretem, providum Sienko Luczky, institorem, recognovit quia ipse, cum prefato Georgio de Turcia egressus, inde tales equos, cum eodem domino suo emptos, eduxit sub curaque sua habuit, per-

veniensque in Moldaviam, in hoc demum regnum, ab ipso hero suo recta ad prefatam eam uxorem et liberos eius ablegatus, commissa ista et concredita pro illius et liberorum eorundem victu advexit et attulit. Quando autem cum iis equis, rebus et literis emittebatur de Moldavia, tunc temporis nullae turbationes erant in illa terra, sed Petrus adhuc Palatinatui ibi interim tranquille presidebat.

(Oferă a jură. Ana se roagă a nu fi despoiată, „conquaerendo de sua inopia et calamitate ob longam mariti sui prefati absentiam, hactenus cum liberis perpessa". Prusinowsky decide a se întreba pe rege și mandatarĭ, cerînd sechestrarea cailor. Ana refusă: vrea să-ĭ vîndă, neavînd unde-ĭ ținea. Refusă Prusinowsky, arătînd că n'are ordine. Se sechestrează pe treĭ săptămînĭ caiĭ.

Urmează plenipotența dată de „Stephan Lepsze, in manu propria", registrată de rege [Cracovia, ... *(sic)* Iunie 1585].)

(*Consularia, l. c.*, pp. 137-40.)

CCXLIII.

Miercurĭ „intra octavas Corporis Christi" (26 Iunie) 1585.

Prusinowski împotriva luĭ Andreĭ Sambor, consul, și Gabriel Awedik, „senior" armean, din Lemberg, tutorĭ aĭ averiĭ luĭ Sava Fedorowicz. Presintă scrisorĭ regale din Niepolomice, Vinerĭ înnainte de Rogationum, 24 Maiŭ 1585. În scrisorĭ sînt pomenițĭ și succesoriĭ luĭ „Sawin" din Lemberg, ca deținătorĭ aĭ averiĭ „Apostolonii Graeci", datorită luĭ Lepsze. Suma, de 300 „sexagenas monetae et numeri lithwanici", fusese depusă la Apostol de Grecul Sava. Decide că se va da sentința la Curte peste două săptămînĭ. Dar până atuncĭ vor jura ceĭ doĭ Armenĭ că n'aŭ aflat în registrele luĭ Apostol datorie către Sava.

Armeniĭ presintă registrele și testamentul luĭ Sava. Și jură.

(*Ibid.*, pp. 155-9.)

CCXLIV.

Miercurĭ „intra octavas Corporis Christi“ (26 Iunie) 1585.
Prusinowski citează pe văduva luĭ Sava, Eufemia. Presintă scrisorĭ regale (Cracovia, Joĭ după Sf. Stanislas, „în Maiŭ“,— 9 Maiŭ — 1585). O chiamă regele la judecată pentru că reţine „certas res et pecuniam moschoviticam dziegi dictam, rublos trecentos numeri moschovitici, morte Apostolonii Graeci ad nos et fiscum nostrum iure caduco devolutos“. Va jura. Jură.

(Ibid.)

CCXLV.

Lunĭ înnainte de Margareta Virgo (15 Iulie) 1585.
Prusinowski şi „Michaël Kuzicz, Generosi Alberti Lunai atque honestus Nicolaus Ianowicz, dicti Generosi Stephani Lepszeni servitores“ (şi în numele luĭ Blasiu) şi Ana presintă scrisorĭ regale (Cracovia, 20 Iunie 1585), care declară motivele Aneĭ: „frivolae“. „Adesse namque in aula nostra servitorem ipsius Palatini profugi, qui certo certius confirmat Palatini esse equos istos.“ Se dă ordin Liovenilor a-ĭ lua caiĭ. Apoĭ alte scrisorĭ regale (Cracovia, 20 Iunie 1585). Ordin analog patent, dar maĭ ales către „Generoso Constantino Corniacto“. Ana se roagă a fi trimeasă la rege pentru a-l rugà. Silită însă, dă caiĭ.
Lunĭ înnainte de Sf. Margareta Virgo (15 Iulie) 1585.
Prusinowski citează pe Stanislas Scholcz, scabin, pentru 10 „vascula cultrorum“ ale luĭ Nicoresiu. Neagă.

(Ibid., pp. 172-7.)

CCXLVI.

Sacrae Regiae Maiestatis donatarii. Stanislaus Scholcz.
Acta sunt haec coram officio consulari leopoliensi feria secunda ante festum Sanctae Margaretae Virginis proxima [= 15 iulii], anno Domino 1585. Nobilis Petrus Prusinowsky, Sacre Regię Maiestatis cubicularius, dum obtulisset ad officium presens universales Sacrae Regiae Maies-

tatis litteras, quibus scilicet prefata Sacrae Regia Maiestas, quemadmodum Petri, Palatini Transalpinae Moldaviae, ita servitorum eiusdem, res omnes in eo regno derelictas, ad fiscum suum regium, quod legitimtis dominis careant, pertinentes, generosis Alberto Lunay, Stephano Lepszeni et Blasio Havasely, servitoribus suis, donare dignata est, inhaerentes ysdem universalibus litteris ad actum suprascriptum insertis, curavit citandum ad hoc idem presens officium famatum Stanislaum Scholcz, civitatis eiusdem scabinum, contra quem personaliter comparentem nomine regio et prefatorum dd. donatariorum, principalium suorum, questus est quod ipse citatus, habens commercium cum quodam Nicoresio Graeco ex Moldavia, protunc in partibus Transylvaniae certas ob res capto et detento, debet eidem aut habet penes se decem eiusdem cultrorum vascula, dicta liagy, pecuniaeque florenos, citra vel ultra, quadringentos aut etiam merces quascunque secundum negociationem cum illo habitam. Cui prefatus Stephanus Scholcz, respondens directe et simpliciter, negabat se quicquam rerum, mercium aut pecuniae prefati Nicoresii circa se habere praeterquam duas cutes alcium, zósie dictas, quas ad eius postulationem alterutras fieri sumptu suo curavit eiusdemque famulo ad illum proficiscenti viginti florenos in mutuum dedit. De aliis autem rebus, mercibus et pecuniis quae ad ipsum Nicoresium quoquomodo pertinere deberent, declaravit se nihil scire, nec sibi aliquod cum illo commercium fuisse ex quo aliquid illi deberet, tantummodo hunc audisse quod res omnes suas in Anconam usque transtulerit, recognoscentes ea ad fidem quam ex fideli sua subiectione Sacre Regie Maiestati debet atque tenetur. (Jură şi depune şi pieile, „viridi colore decoloratas".)

(*Ibid.*, pp. 175-6.)

CCXLVII.

Vinerĭ după Iacob Apostolul (26 Iulie) 1585.

„Honestus Michàel Palamida, Graecus", pune un sechestru.

(*Ibid.*, p. 140.)

CCXLVIII.

1586.

Pomeniți un Turc din Anatolia și altul din Brusa.

(Advocatialia, l. c, p. 413.)

CCXLIX.

Vineri după Circumcisie (3 Ianuar) 1586.

„Providi Schoma et Telega, Valachi, fratres germani de Iassi", recunosc că aŭ făcut luĭ Avram Evreul constantinopolitan o pagubă „in devehendis tribus cuppis vini malmatici".

(Ibid., p. 226.)

CCL.

Lunĭ, Sf. Scolastica (10 Februar) 1586.

„Magnifica d. Maria Iankulina", prin tutorul Adam Kalinowski, pune sechestru pe averea „olim honesti Emanuelis, Graeci de Sereth civitate, non ita pridem occisi, in summa debiti mille talerorum antiquorum, plus vel minus, modo mutuato contractorum".

Alt sechestru pe acea avere.

(Ibid., pp. 256-7.)

CCLI.

Sîmbătă înnainte de Floriĭ (29 Mart) 1586.

„Providus Piotrasko de Iassy, Palatinatus Moldaviae", împotriva luĭ „honestum Michaelem Palamidam, Graecum, hic Leopoli manentem", care nu i-a împlinit datoria „ex parte cum medio vasorum vini valachici", pentru care trebuia să trimeată o parte din preț la Iașĭ.

(Ibid., p. 310.)

CCLII.

Marțĭ înnainte de Pentecostă (20 Maiŭ) 1586.

Marturiĭ „Kokoli Kalota et Barbarigo, Graeci de Candia", pentru Mihail Misuro. Doamna Maria va răspunde.

(Civilia, XVI, p. 702.)

CCLIII.

Aceiașĭ dată.

Simon Kinost, garant pe treĭ zile al luĭ Mihail Misuro, cere a fi descărcat. Cristofor Skrzyniecki, pentru Doamna Maria, oferă scrisorĭ regale, orînduind justiție promptă, către dînsa (nu sînt reproduse). Se decide a se lua altul. Se presintă tot Simon cu „Marco Langis, Graeco, cive leopoliensi".

(*Ibid.*, pp. 702-3)

CCLIV.

Sîmbătă înnainte de Pentecostă (24 Maiŭ) 1586.

„Iossephus Armenus, Gligori poponis de Cchoczava filius, postquam didicisset de certa summa pecuniaria in camera iudicii et consularis officii leopoliensis existenti olim honesti Emanuelis Graeci de civitate Sereczki Targ dicta, nuper occisi, propria, in quam pecuniam certo successurum credebat honestum Stephanum, prefati Emanuelis germanum fratrem, apud quem se habere certum quoddam clenodium suum, sexcentis aureis florenis aestimatum et in centum sexaginta taleris oppignoratum asserebat, fecit et posuit iuridicum arestum in et super summam praefatam."

(*Ibid.*, p. 709)

CCLV.

Miercurĭ după Nașterea Sf. Ioan Botezătorul (25 Iunie) 1586.

„In praesentia domini Philippi, Magnificae dominae Iankulina filii, et honestorum Procopii Siropulo de Candia, Antonii Confortino ex urbe Constantinopoli, Bernardi Gambili ex Rhodo insula, Kokoli Kaliota de Candia, Fantii Grelti, ibidem de Candia, et Ioannis Affendik, Graeci, protunc civis leopoliensis, alienigenarum", apar „honesti Stephanus Serethensis, frater germanus et Zacharias, filius olim Emanuelis Serethensis, Graeci, in eadem civitate leopoliensi nocte intempesta interfecti", cu scrisorĭ regale (Grodno, 31 Maiŭ 1586). Recunosc prin interpret că aŭ primit baniĭ mortuluĭ:

835 de ughĭ şi „suppellectilem, tum etiam universas merces et id genus res caeteras“.
(Consularia, XII, pp. 536-7.)

CCLVI.

Marţĭ după Sf. Margareta (22 Iulie) 1586.

Plata uneĭ datoriĭ de „providus Olexa de Iassi“.
(Advocatialia, p. 395.)

CCLVII.

Miercurĭ după Nativitatea Marieĭ (3 Septembre) 1586.

Apare „honestus Petraszko Valahus, civitatis Iassi in Moldavia incola“, împotriva luĭ „Michaelem Palamidam, Graecum“. Ioan Kruszecki, plenipotenţiar, spune că a dat ca zălog, putînd a-l vinde, luĭ Palamida, acum doĭ anĭ saŭ maĭ mult, „novem vasa seu cuppas vini valachici, pro illo tempore vas quodlibet florenis triginta taxatum“. Era dator a lua din preţ 107 florinĭ şi a-ĭ da restul. N'a dat nicĭ vin, nicĭ banĭ.
(Civilia, l. c., p. 906.)

CCLVIII.

Sîmbătă, înnaintea Nativităţiĭ Marieĭ (6 Septembre) 1586.

Se aduce decisia regală în afacerea de la n-l CCLIII. Presintă scrisorĭ regale (Grodno, Sîmbătă înnainte de Sf. Ioan Baptista, 24 Iunie, 1586), decizînd că nu se va da de Maria cauţia, cum o cere Leoni.
(Ibid., 702 3.)

CCLIX.

Joĭ după Sf. Francisc Confesorul (9 Septembre) 1586.

„Honestus Petrazko Valachus, civitatis Iassi in Moldavia incola“, numeşte un plenipotenţiar.
(Advocatialia, p. 443.)

CCLX.

Sîmbătă înnainte de „Exaltatio Crucis“ (13 Septembre) 1586.
Tacik apare pentru Palamida. Mărturie polonă.

Lunĭ după „Exaltatio Crucis“ (15 Septembre) 1586.
Mărturiseşte că... s'a vărsat vinul în pivniţă.

Miercurĭ după „Exaltatio Crucis“ (17 Septembre) 1586.
Amînarea sentinţeĭ.

Sîmbătă, ajunul Sf. Mateĭ Apostolul (20 Septembre) 1586.
O nouă mărturie.

Miercurĭ înnaintea Translaţieĭ Sf. Stanislas (Octombre) 1586.
Nouă mărturiĭ şi zăbavă.

(Civilia, l. c., pp. 933-4 ; 936, 595 ; 940, 599 ; 942-3 ; 977 şi urm.)

CCLXI.

Lunĭ înnainte de Sf. Sofia (29 Septembre) 1586.

Apar doĭ scabinĭ, ceruţĭ tribunaluluĭ „ad instantiam honesti Michaelis Missuro, Graeci“, şi descind „in domum lapideam honestae Barbarae Lorecowa, civis leopoliensis, in circulo civitatis eiusdem leopoliensis versus septentrionem sitam ibidemque audierunt a Magnifica domina Maria Iankulina, quondam Palatina moldaviensi, per providum Adamum Kalinowski, sibi pro tutore assumptum, suam recognitionem expediente[m], quia ipsa ad eam causam quam institutura est honesto Leoni, Greco de Candia, constituit suum verum legitimumque plenipotentem et mandatarium praefatum Michaelem Missuro Graecum, suum famulum, dans et conferens ipsi sufficientissimam facultatem“. El însuşĭ se înlocuieşte prin Adam Kalinowski. Denunţă pe acel Grec „quia praefatus conventus, accepta ab actrice mille florenorum aureorum summam pro coëmendis in terris Turciae certis mercibus, quarum lucrum vel etiam damnum parti utrique

de medio cedere debuit, eadem summa aliquotiens laboravit et, cum ventum esset ad rationem, de hac ipsa summa facienda conventus, essencialem pecuniae summam actrici reddidit, oblata eidem aliqua tantum lucri parte, verum cum constet ex regestris eundem conventum adhuc suae principali pro ipsius parte non reddidisse ducentos florenos et unam cuppam vini cretici, ideo pro huiusmodi lucri resta eandem principalem suam denunciavit cum eodem convento agere velle.“ Ceartă pentru cauția eĭ.

(Ibid., pp. 699-701.)

CCLXII.

Aceiașĭ dată.

Panasz Simon împotriva Marieĭ, fosta Doamnă, „denunciando ipsi quod idem actor aresto per conventam super eius vina malmatica facto sese vult eliberare et suam innocentiam iudicialiter declarare, illam respondisse se sine suo tutore, utpote Generoso domino Victorino Kowalsky, terrae leopoliensis subiudice, in aliquam nolle intrare controversiam, presertim vero cum haec eadem actio autoritate dominorum consulum leopoliensium sit ad Sabbatum proximum limitata“. El protestează „contra conventam de damnis et diminutione crediti“.

Apoĭ procese ale Grecilor citațĭ : Leoni cu Evreul Mordochay. E citată o scrisoare a luĭ Petru Galanti: „z Galaty, 1587, Februarii 9“ (tradusă din grecește în polonește). Warschami era „Graecus de Candia“.

(Ibid. [1]*)*

CCLXIII.

Sf. Francisc Confesorul (4 Octombre) 1586.

Numitul Petrașco arată, zice sentința, că a dat vinul „soli convento, non autem (ut ipse asserit) dominae Mariae

---

[1] Şi pe pp. 1155 u. un proces al Evreilor Moise și Mardochai Cohen cu Anton Catacallo.

Iankulina, per modum cuiusdam oppignorationis". E condamnat Mihaĭ. Se face apel la rege în șese săptămînĭ.
(*Ibid.*, pp. 931-2.)

CCLXIV.

6 Octombre 1586.
Apelantul din n-l precedent numește un garant.
În urmarea volumuluĭ apare și Manuel Arphani.
(*Ibid.*, pp. 984-5.)

CCLXV.

Marțĭ înnainte de St. Hedviga (14 Octombre) 1586.
Acelașĭ Petrașcu recunoaște o datorie.
(*Advocatialia*, *l. c*, p. 451.)

CCLXVI.

1587.
Proces al luĭ Mihaĭ Warschami, „Graecus de Candia", și „Michael Cacavella, Graecus de Candia, civitatis Retimo".— E plin volumul de acte relative la Catacallo.
(*Civilia*, *l. c.*, p. 1387.)

CCLXVII.

Sîmbătă înnainte de Epifanie (3 Ianuar) 1587.
„Ilko Dumaiowski de oppido Kozlow" recunoaște a fi primit șese florinĭ vechĭ și jumătate „ab honesto Andrey Walacho, honesti Ionaki Graeci famulo, tanquam fideiussore pro honesto Kreczian et matre, itidem Walachis".
(*Advocatialia*, *l. c.*, pp. 487-8.)

CCLXVIII.

Joĭ înnainte de Sf. Dorotea (5 Februar) 1587.
Proces între „famatus Bochdan, incola armenus camenecensis, nomine Iacobi, sui fratris et concivis", cu „providus German, Valachus de Iassy", care vînduse „tria vasa carnis husinae", care era stricată.
(*Ibid.*, pp. 510-11.)

CCLXIX.

Vinerĭ înnainte de Oculi (27 Februar) 1587.

Victorin Konalsky, tutorul Iankulineĭ, pune sechestru pe patru „celaria“ de malvasie ale răposatuluĭ „Panass Graeci“, pentru o datorie.

(Ibid., pp. 538-9.)

CCLXX.

Sîmbătă înnainte de Dumineca „quadragesimale Laetare“ (7 Mart) 1587.

Apare „honestus Panasz Syma, dictus Graecus, mercator de Bogniany“, citat de „Magnifica Maria Iancolina, vidua, per Stanislaum, famulum ipsius“, pentru a jura, Vinerĭ după Paștile „rutene“ (3 April), „quoniam nulla arte, colore, neque condicto usus est in simultaneo commercio cum honesto Simone Warszy, teloneatore de Iassy, in terra Moldaviae, ratione vasorum vini malmatici ad presens habitorum, in dolum et collusionem praefatae Magnificae Mariae Iancolina, quae se apud praedictum Simonem Warszy, vigore chirographi ipsius, quindecim millium talerorum integrorum, peccuniae summam in debito habere allegat ac huiusmodi debitum super vasis vini malmatici prefatis repetere ac requirere mittitur, cum ea quoque per expressum in iuramento adiecta conditione quod in mercatura presentium vini malmatici vasorum praedictum Simonem Warszy in societate simultanea non habet, nec eidem participationem lucri et commodi exinde prestare debebit, neque etiam eidem Simoni aliquod ad hoc usque tempus debitum tenetur, quinetiam nullam pecuniam adeoque merces aliquas toties memorati Simonis Warszy apud se habet ac retinuit. Sic me Deus adiuvet et haec sancta Christi passio.“ El fixează „fideiussores“ pentru jurămînt.

(Consularia, l. c., p. 822.)

CCLXXI.

Joĭ înnainte de Dumineca Floriilor (19 Mart) 1587.

„Honestus Michael Graecus, de civitate Iassy“, face un sechestru.

(Advocatialia, l. c., pp. 559-60.)

CCLXXII.

Sîmbătă „postridie ferie Sanctorum Philippi et Iacobi“ (2 Maiŭ) 1587.

Doĭ scabinĭ juraţĭ arată că în faţa lor „honestus Panasz Syna, dictus Graecus, mercator de Bogniany“, vine la „biserica ruteană“, în presenţa „partis actoreae, videlicet ex parte Magnificae Mariae Iankolina, honesti Stanislai de Romulin, famuli et plenipotentis eiusdem“, pentru jurămînt. Îl iartă Stanislaŭ „et voluntatem ipsius pro facto suscepit“.

(Consularia, l. c, pp. 892-3)

CCLXXIII.

Sîmbătă înnainte de Dumineca Trinităţiĭ (23 Maiŭ) 1587.

Advocatul oraşuluĭ şi scabiniĭ recunosc că, potrivit „inscriptionis de actu Leopoli, feria quinta post Dominicam Misericordiae [=19 aprilis], anno 1584“, aŭ dat posesie „generosae Omelianae, filiae Magnifici olim Iankola Pallatini Moldaviae legittimae, ad manus famati Simonis Hannell civis leopoliensis, de iurisditione caventis, in summa mille et trecentorum florenorum peccunie polonice in regno usualis, in bona honesti Choma Babicz... et honestae Annae...“, în deosebite imobile ale luĭ, din Lemberg.

(Ibid., p. 905.)

CCLXXIV.

Joĭ după „octavae Corporis Christi“ (11 Iunie) 1587.

„Honestus Mathias Kozminowic“ recunoaşte că a primit plată „ab honesto Demetrio Paleologo, Graeco, haero suo, occasione famulitii eidem hactenus prestiti“.

(Advocatialia, l. c., p. 630.)

CCLXXV.

Sîmbătă înnainte de Sf. Petru şi Pavel (27 Iunie) 1587.

„Andreas Moscziczky, uti plenipotens Magnificae Omelionae, Magnifici olim Iankolae, Palatini walachiensis, filiae, actricis, quam plenipotentiam docuit actis nostris presentibus, in et contra honestum Sienkonem Luczky, civem leopoliensem, citatum in haec verba.“ E menţionată inscripţia de Joĭ după „Misericordia“ 1584 (19 April) în afacerea luĭ Babicz. Suma împrumutată era de 1.300 de florinĭ; averea imobilă e zălogită. E menţionată decisia obţinută de Hannel. Se face o nouă declaraţie, asupra căreia se amînă răspunsul.

(Consularia, l. c., pp. 943-4.)

CCLXXVI.

Miercurĭ înnainte de Visitaţia Marieĭ (1-iŭ Iulie) 1587.

Sienko răspunde. Omeliana cere zăbavă pentru răspuns.

(Ibid., pp. 949-52.)

CCLXXVII.

Sîmbătă după Visitaţia Marieĭ (4 Iulie) 1587.

Răspunsul Omelianeĭ. Al luĭ Sienko e amînat pe Lunĭ.

(Ibid., pp. 955-9.)

CCLXXVIII.

6 Iulie 1587.

Răspuns. Omeliana cere zăbavă.

(Ibid., pp. 962-6.)

CCLXXIX.

Marţĭ înnainte de Sf. Margareta Virgo (14 Iulie) 1587.

Prussinowski, plenipotent al „Generosi Stephani Lepszeni, eiusdem Sacrae Regiae Maiestatis servitoris“, şi Nicolae Ianowicz, „eiusdem generosi Stephani Lepszeni servitor et mandatarius“, anulează procesul împotriva „Spectabili domino

Andree Sambor, consuli, et famato Gabrieli Awedik, Armeno, civibus leopoliensibus, ceu tutoribus liberorum et bonorum famati Sawae, olim Fedorowicz, Graeci, civis leopoliensis, occasione asserti depositi per quaendam Apostol, civem wilnensem, dicto Sawae, ut asserebant, concrediti".

(*Ibid.*, pp. 176-7.)

CCLXXX.

Aceiaşĭ dată.

„Providus Wartyk, filius Kirslow, Armenus de Iassi", recunoaşte a i se fi plătit „pro staminibus panni karazia alba nuncupati" de un Liovean.

(*Ibid.*, pp. 779-80.)

CCLXXXI.

Aceiaşĭ dată.

„Providi Abram Bohdan Warthyk, Iwanis Geronowic, Armeni de Iassi", recunosc că un Liovean a plătit „Petro Izaakowic, Armeno de Iassi, Saako Bohdani, filio Wartyk Agopsowic de Schoczava".

CCLXXXII.

Aceiaşĭ dată.

Un Liovean recunoaşte o datorie de „taleros, vulgo leuki dictos, octoginta, pecuniae, monetae et numeri polonicalis, honestis Iwanis Geronowic et Bohdano, Harzactoris filio, de Iassi, Valachis, simultaneis sociis".

(*Ibid*,, pp. 780-1.)

CCLXXXIII.

Aceiaşĭ dată.

„Providus Michael Faurul de Iassi, Valacus, Omud Valachi famulus", recunoaşte o datorie către un Evreŭ din Constantinopol, „pro uno vase et, alter semivase vini malmatici in itinere concusso".

Apoĭ, un act relativ la Damilo.

(*Ibid.*, p. 781.)

CCLXXXIV.

Sîmbătă înnainte de Sf. Margareta (18 Iulie) 1587.

Plenipotentul Omelianeĭ răspunde. Se amînă sentința.

(Ibid., pp. 971-3.)

CCLXXXV.

Lunĭ, Sf. Egidiu (1-iŭ Septembre) 1587.

„Providi Ianuczo et Stan Valachi, vectores, civitatis Iassi incolae, suo et aliorum suorum sociorum.... nominibus", numind plenipotențiar pe Simon Kinost, citează pe „infidelis Abraam Gambais, Iudaeus constantinopolitanus..., quod nimirum dictus conventus Abraam tenetur ipsis salarium a vectura quadraginta duorum vasorum vini malmatici de Rhena civitate [1] ad Iassi usque advecti, hoc est a quatuordecim curribus, singulis tria vasa continentibus, a quolibet curru taleros novem integros, qui in unam summam collecti efficiunt centum viginti sex florenos." Avram capătă zăbavă pe a doua zi.

(Civilia, l. c., pp 1264-5.)

CCLXXXVI.

Marțĭ după Sf. Egidiu (2 Septembre) 1587.

A plătit, zice Avram, tot. „In verificationem autem suae responsionis reproduxit quoddam scriptum idiomate graecoexaratum, sigilloque et manus subscriptione generalis teloneatoris moldaviensis, cuius nimirum magna est ibidem autoritas et qui in decidendis mercatorum causis iudicis locum obtinet, munitum, quod contractus inter hunc ipsum conventum et actores prefatos constituti atque etiam satisfactionis pro salario pretacto praestitae recognitionem continebat".

Urmează scrisoarea polonă („anno 1587, Iuly 11, w Jasiech"), prin care Avram Gambais se înțelege cu „Ianuczem Valachem din Iașĭ" și cu tovarășiĭ, cu o sumă de

[1] Renĭ.

„talerĭ de argint“, fiecare taler socotiţ în aspri (18.480 de aspri). Se va aduce malvasie în „kuph“ şi „berbenice“ (de cîte două „kuph“). Iscăleşte şi Marele-Vameş Simon Warsy („glowny mythnik“).

Marturĭ pentru autenticitate: e scris de „Michael Cavalo, ipsius notarius“ sînt: Manuel Massapeta, Cristofor Negri şi Gheorghe Melachrinos, Grecĭ. Ultimul spune că are scrisoare de la Cavalo. Adauge citatul „quod iidem actores post prestitam sibi a convento satisfacionem, septuaginta unum cum medio taleros, quos eidem convento adhuc in resta tenebantur, ipsi in civitate eadem leopoliensi bobus persolverunt“ şi „quod, priusquam actores prefati cum aliis suis sociis de Iassi versus Rhenam pedem movissent, dedit ipsis dictus conventus in arrham tredecim millia asprarum, reliquum autem illis in Iassi persolvit, facto cum illis contractu de adducendis quatuor vasibus et tribus doliis, berbenice dictis cum vino malmatico“.

Răspuns: „Agnoverunt convento solutionem vecturae de Iassi ad eandem civitatem leopoliensem, pro qua tamen sibi, iuxta factum inter eos contractum, non esse satisfactum asserebant. Conventus enim ipsis promiserat talem solutionem dare, qualem alii negociatores suis vectoribus dedissent. Cui promissioni suae quoniam non satisfecit, ideo repetebant ab ipso verbum.“ Avraam cere zăbavă pentru a aduce dovezĭ din Iaşĭ.

Tribunalul desparte plata de la Renĭ la Iaşĭ de cea de la Iaşĭ la Lemberg, găseşte actul nesuficient şi decide jurămîntul lor.

(*Ibid.*, p. 1265 şi urm.)

CCLXXXVII.

Avram acusă pe Ianuczo „quod nimirum dictus Ianuczo conventus, ab ipso conductus ad vecturam amphorae, oleum olivae continentis, huiusmodi amphoram per suam negligentiam ex subsequuta collusione fractam et concussam effecerit in oleoque, quod sibi ad sexaginta, plus vel minus, florenorum summam taxavit, non mediocre sibi damnum

intulerit". Acusatul observă că s'a stricat „ex sola currus agitatione..., nescitur quomodo". Fusese iertat odată, înnaintea unor negustorĭ grecĭ. Se decide a se lua jurămîntul de la cărăuş. Evreul renunţă.

(*Ibid.*, pp. 1267-8)

CCLXXXVIII.

Miercurĭ după Tăierea Sf. Ioan Botezătorul (2 Septembre) 1587.

Sienko fusese epitropisitul luĭ Choma, „avunculus" al săŭ. Averea luĭ nu se putea zălogi. Partea luĭ îĭ va rămînea. Andreĭ face apel la rege pentru Omeliana. Se fixează terminul la şese săptămînĭ după coronare.

(*Ibid.*, pp. 1018-9.)

CCLXXXIX.

Miercurĭ după Egidiu (2 Septembre) 1587.

„Providus Iuwanucza Valachus, carausz de Iaszi", apare ca debitor, cu fratele Teodor, al unuĭ Evreŭ constantinopolitan.

(*Advocatialia, l. c*, p. 686.)

CCXC.

Miercurĭ după Egidiu (3 Septembre) 1587.

Actoriĭ găsesc ilegalĭ pe „compurgatoriĭ" pentru jurămînt. Se admit. Jură Evreul la sinagogă

Urmează o afacere a luĭ Catacallo cu un Evreŭ din Constantinopol.

(*Ibid.*, p. 1269 u.)

CCXCI.

Sîmbătă înnainte de Exaltatio Crucis (12 Septembre) 1587.

„Providus Onciul Ryma, Walachus, karausz", recunoaşte o datorie către „honesto Procopio Syropulo, Graeco".

(*Ibid.*, p. 693.)

CCXCII.

Sîmbătă înnainte de Sf. Francisc Confesorul (3 Octombre) 1587.

Omeliana declară că s'aŭ împăcat prin arbitri și renunță la apel.

(*Consularia*, *l. c.*, p. 1043.)

CCXCIII.

Aceiașĭ dată.

Cedează Sienco partea luĭ, Omelianeĭ. Iea pentru el numaĭ ceva: o „instita" (casa și grădina eĭ). Restul îl va căuta pe altă cale.

(*Ibid.*, pp. 1048-9.)

CCXCIV.

Același an.

Proces al Greculuĭ Palamida.

(*Advocatialia*, *l. c*, pp. 708-9.)

CCXCV.

Lunĭ după Sf. Francisc Confesorul (5 Octombre) 1587.

Proces între Procopiu Siropulo și Mihaĭ Barbarigo. Marturĭ: Melachrinos și Warszami. E reprodusă în polonește o scrisoare din Galațĭ („w Galacie", 28 Iunie 1586). Martuiĭ: Warschami, Wincent Turiglia, Zaharia Ambrosio, Bern. Perssiano, Iacob Prikoladis, supt scrisoare.

(*Civilia*, *l. c.*, pp. 1372-4.)

CCXCVI.

Miercurĭ după Sf. Dorotèa (10 Februar) 1588.

Afacerĭ ale luĭ Catacallo, care duce mărfurĭ de la Hotin la Lemberg.

(*Advocatialia*, pp. 771-2.)

CCXCVII.

Aceiaşĭ dată.

„Providi Ichnath Woskoboinik, Stoian Bylina et Iwan Przybiega, vectores, incolae civitatis Iassi“, cari trebuiaŭ să aducă luĭ „honesto Leonardo Berschanae, Graeco, e civitate chocinensi, viginti quinque vasa vini malmatici, a quorum quolibet vase debet ipsis solvere floreno *(sic)* octo et grossos viginti duos cum medio“.

(*Ibid.*, pp 772-3.)

CCXCVIII.

Miercurĭ după Valentin (17 Februar) 1588.

„Providus Chaberigt de Iassi, Armenus“, recunoaşte o datorie către „honesto Bochdano, Armeno camenecensi“.

(*Ibid.*, p. 779.)

CCXCIX.

Lunĭ după Reminiscere (14 Mart) 1588.

„Providi et laboriosi Ichnat Hostinar, Stoyan Multanus et Iwanko Krybek, vectores karausi de Iassi, civitate Moldavie“, pentru o datorie către Leonard „Berhano“, Grec.

(*Consularia, l. c.*, pp. 809-10.)

CCC.

Miercurĭ înnainte de Laetare (23 Mart) 1588.

„Panasz Sima, Graecus, honesti Ianakys Graeci, in negociatione moldaviensi Palatini socius“, prin plenipotenţiarul Simon Karp, Liovean, începe proces „contra honestos Georgium Melachrinos, Leonem Warschami, Alexandrum Rali, Graecos, famatum Simonem Massari, Italum, civem leopoliensem, et infidelem Davidem, Iudaeum constantinopolitanum, ad perhibendum testimonium et ad agnoscendum subscriptionem manuum suarum in contracto occasione ducentorum vasorum vini malmatici inter honestos Simam Warsis, generalem teloneorum exactorem, ab una, et Ianakis,

mercatorem Palatini Moldaviae, ab altera, partibus facto.“ Contractul, grecesc, e tradus în polonește. Data: Iașĭ, 14 Octombre 1586. „Panasz Simon y pan Baptista Amorosos, mytnicy glowni ... pan Ianakiemu talerow srebrnych 6.200...“ Semnațĭ: „Ja Simon Warsis“, „Ja Janakis Kupiec“, „Ja Georgi Melachrinos“, „Ja Leoni Warschami“, „Ja Alexander Rali“, „Ja Simon Massary, Wenetian“. Melachrinos recunoaște că, de fapt, contractul s'a făcut în fața sa și „suo proprio studio et opera“ și a văzut pe Ianachi dînd luĭ Sima opt miĭ de talerĭ vechĭ. Leoni e semnat „manu Francisci di Prcio *(sic)*“, Simon cu a luĭ „Sebastiani Montakuto“, neștiind scrie.

(*Civilia, l. c.*, pp. 1140-3.)

CCCI.

Sîmbătă înnaintea Uciderii Sf. Stanislaŭ (30 April?) 1588. Proces între „Andreas Damilo“ și o Lembergesă pentru niște vin de Malvasia.

Lunĭ, Sf. Petru ad Vincula (18 Ianuar) 1588. Aceiașĭ afacere.

Sîmbătă înnainte de Sf. Sofia (30 Iulie) 1588. Acelașĭ proces. „Andreas Damilo, Graecus.“

Lunĭ după Asumpție (19 August) 1590. Aceiașĭ afacere.

Sîmbătă după „Exaltatio Crucis“ (15 Septembre) 1590. Aceiașĭ afacere.

Sîmbătă după Sf. Mateĭ Apostolul (22 Septembre) 1590. Aceiașĭ afacere.

(*Ibid.*, pp. 219; 392-4; 265; 1326-7, 139-5; 1403-4.)

CCCII.

Sîmbătă înnainte de Sf. Filip și Iacob (30 April) 1588. „Choma Babic, Rutenus, civis leopoliensis“, citat de „ho-

nesta Marianna Valacha", mărturiseşte „quod olim Nicolaus Poharnik Valacus, dictae Mariannae frater germanus, certo quodam tempore proficiscens in terras Germaniae, specifice autem in civitatem Viennam, reliquerat circa praefatum Chomam Babicz in fideli deposito scrinium suum occlusum et obsigillatum, in quo quid fuisset se dictus Choma Babicz nescire fassus est. Et posthac, Vienna reversus, huiusmodi scrinium ab ipso recepit, de quo tamen scrinio praedicta Marianna sororem ipsius ignorasse apud ipsumque non fuisse, neque quidquam rerum ex eodem scrinio accepisse... recognovit...."

(Ibid, pp. 205-6.)

CCCIII.

Luni după „octavas Corporis Christi" (27 Iunie) 1588.

Proces al asociatului lui Catacallo pentru vin neîncărcat la Hotin.

(Consularia, l. c., p. 902)

CCCIV.

Vineri înnainte de Visitaţia Mariei (1-iŭ Iulie) 1588.

„Providi et laboriosi Markos Fertatulos, Maximos Lupulos, Mihita Socaul, Stanio de Multania, Krecus, et Ilias, karauzy de Iassi civitate", recunosc o datorie către Manoli Masino, Grec din Constantinopol. Acesta avea un asociat în Iaşi, Ianuli. Ei veniaŭ la Lemberg cu malvasie.

(Ibid., pp. 912-3.)

CCCV.

Aceiaşi dată.

Aceiaşi recunosc o datorie pentru o stricare de două cupe de malvasie.

(Ibid., p 913)

CCCVI.

Joĭ „postridie festi Sanctae Margaretae Virginis“ (21 Iulie) 1588.

Un Liovean chiamă doĭ marturĭ spre a recunoaşte că Joĭ înnainte de Simon şi Iuda 1586 (22 Octombre), de faţă cu eĭ, „Petrus alias Petrasko Moldavus de Iassy“ a împrumutat de la el 63 florinĭ.

(*Ibid*, p. 1281.)

CCCVII.

Procesul luĭ Manuel Arfani. Socru: Stecko Mowchowsky.

(*Ibid.*, p. 938.)

CCCVIII.

Vinerĭ înnainte de Agnes (19 Ianuar) 1590.

Anton „Peccatoris“ şi Mihaĭ Pendicati, Grecĭ din Lemberg, garantează pentru „Nembedisto Manulufos et Pantaleone Rosso“, Grecĭ din Lemberg, cari pleacă la Zamosc.

(*Ibid.*, p. 711.)

CCCIX.

Miercurĭ după Filip şi Iacob (2 Maiŭ) 1590.

Apare „honestus negociator graecus ex insula Creta, subditus republicae Venetiarum, suas negociationes hic Leopoli hactenus peragens“, cu tălmaciul Ioan Lucasovicĭ, cetăţean din Lemberg, şi presintă scrisorĭ regale (Varşovia, 12 April 1590), prin care recomandă pe „honesti Nicorezi, Chozi, Georgius, Domenego, Leonhardi, Manulufus, Czucchus, Peccator, Pantaleon, Andreas, Pantaleon, Constantinus, Gravani, Praedicari, Ianuli, negotiatores graeci ex insula Creta, subditi reipublicae Venetiarum et genuensis, suas negociationes in civitate nostra leopoliensi semper honeste peragentes“, cari, vînzînd marfa, se întorc în Creta: „cum per Walachiam et Turciam itinerum huius temporis diffi-

cultates transitum minus securum illis ostendant", pleacă prin Polonia-Mică, Imperiu, Austria, Veneţia.

(*Consularıa, l. c.*, pp. 919-20.)

CCCX.

Miercurĭ după Dumineca Cantate (25 Maiŭ) 1590.

Compare „Magnifica domina Maria, Magnifici olim Iancolae, Palatini terrarum Valachiae relicta vidua, actrix, per nobilem Stanislaum Krazniczki, syndicum eiusdem civitatis, contra nobiles et honestum Hectorem et Constantinum, fratres germanos, uti filios et haeredes famati olim Simae Warsis, teloneatoris terrae Walachiae, legittimos, necnon Christopherum, prefati olim Simae et eorundem fratrum factorem".

Expune „quod praefatus Constantinus, unus ex citatis factoribus, una cum praefato Christophero, suo factore, tempore certo hic Leopoli, cum ipsis bene constaret praefatum olim suum parentum *(sic)*, adhuc in vivis existentem, et se, suos filios Magnifico olim domino Ianculae, Palatino Walachiae, iuxta ipsius syngrapham cum obligatione et subscriptione sua super summam quindecim millium talerorum antiquorum desuper datam contraxisse, ratione cuius debiti sepe sunt ab actrice hic Leopoli moniti ut sibi solutionem praefati debiti uti debitores coniunctae manus cum suo praefato parente praestarent sine quibusvis ulterioribus procrastinationibus, sumptibus etiam et impensis in eam rem, scilicet in mittendis suis famulis ad Magnificum dominum Pallatinum terrae Walachiae modernum, petendo, praestando sibi de eisdem debitoribus, iusticiae irrogando, parcendo. Qui quidem sic moniti, precavendo primum suo et parentis sui periculo et indemnitati a suo principe (in confiscando scilicet suis omnibus bonis et in sui captivatione subsequenti), concordiam et transactionem certam in praesentia certorum virorum fidedignorum, ad id specialiter per citatos praefatos electorum (ne scilicet ratione eiusmodi debiti fama spargatur in publicum), cum Sua Magnificentia rem persolutionis eiusmodi debiti inierunt quod in instanti

pro illo tempore ad rationem eiusmodi debiti persolverunt sibi summam duorum millium talerorum antiquorum mercibus certis, restam vero eiusmodi debiti pro certis temporum ratis se persoluturos bona fide spondentes. Attamen propter citiorem praefati restantis debiti per ipsorum parentem, hic a Leopoli absentem, faciendo, persolutionem petierunt ab actrice ut sibi in fideles manus concederet praefatam syngrapham, ad commonstrandum eandem suo parenti et emonendum eiusmodi restantem ab eodem summam bona fide, sese obligante in praesentia praefatorum certorum virorum, vel eiusmodi syngrapham concreditam, vel etiam, si fieri poterit, totum restans debitum, vel aliquam eiusdem partem, posteaquam hic Leopolim incolumes a suo parente redierunt, reddituros et persoluturos. Quorum quidem petitioni et obligationi eiusmodi idem *(sic)* magnifica actrix annuendo, praefatam syngrapham autenticam, sigillo munitam et subscriptam, lingua graeca conscriptam, praefatis citatis concredit ac in fideles manus tradidit, quod se probaturam praefatorum virorum testimoniis obtulit vel prout de iure venerit". Oferă o traducere polonă, din 1582, a sinetuluĭ, prin care „eŭ Simon Worsi, cu fiiĭ săĭ Hector, Constantin și Antonachi", daŭ încredințare luĭ „Io Iancula Voevod, Domn a toată țara Moldoveĭ" pentru suma pomenită de talerĭ ; scrie Hector.

Citațiĭ cer zăbavă până la sesiunea următoare. Maria cere garanțĭ. Se decide a fi arestațĭ până la sesiune.

Plenipotentia Stanislao Krasnicki.

(Maria e represintată „per nobilem Stati Spadaro, tutorem, ad infrascripta faciendo sibi de iuris ordine assumptum". Face mandatarĭ pe nobiliĭ Stanislaŭ Krasniczki, sindicul liovean, și Andreĭ Moscicki, pentru restituirea sinetuluĭ și luarea datorieĭ.)

Plenipotentia Tomae Tacik.

(Constantin și Hector și Cristofor fac pe acesta mandatar pentru acest proces.)

(Ibid., p. 984 și urm)

CCCXI.

Sîmbătă după Cantate (26 Maiŭ) 1590.

Părțile sînt trimese la „iudicium civile, more aliorum hospitum".

(Ibid., pp. 1004-5.)

CCCXII.

2 Iunie 1590.

Se resumă istoricul procesuluĭ Vorsi. Se presintă, tradusă din grecește în polonește, chitanța luĭ Simon Warsy pentru sinet (1582). Maria cere restituirea sinetuluĭ saŭ restul datorieĭ. Acusațiĭ vreaŭ zăbavă până la ședința următoare. Se discută dacă trebuie să se dea garanțĭ (frică să nu plece „ex Polonia in Walachiam vel alias"). Se admit garanțiĭ, în persoana luĭ Corniact.

Se presintă scrisorĭ regale.

Tenor literarum Serenissimi Stephani regis.

Stephanus, Dei gratia Poloniae rex, magnus dux Litvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, etc., princeps Transilvaniae, etc.

Significamus presentibus literis nostris quorum interest universis et singulis quia nos, precibus certorum consiliariorum nostrorum pro Magnifica Maria, Ianculae, olim Palatini Walachiae relicta vidua, ad nos factis adducti, memoratam Mariam Ianculina in patrocinium et protectionem nostram regiam suscipiendam esse duximus, quemadmodum suscipimus presentibus, volentes ut nullus iudicum et magistratuum regni nostri, cuiuscunque status et conditionis fuerit, in ea iurisdicionem suam extendant, eive quocunque pretextu molestiam exhibeat, a quorum omnium iurisditione illam eximimus et iurisditioni duntaxat nostrae propriae eam relinquimus. Ita ut memorata Maria Ianculina in omnibus et singulis causis eidem per quascunque personas quocunque pretextu institutis et instituendis alibi quam coram nobis et iudicio nostro respondere atque sese quocunque nomine inpetita iustificare [non] teneatur. Nos vero cui-

libet de ea conquerenti iustitiam debitam sumus administraturi. Quare omnibus in universum officialibus et magistratibus regni nostri mandamus ut a iudicanda saepedicta Maria Iankulina abstineant, sed eam in omnibus causis ipsius ad nos remittant atque presenti praerogativa a nobis concessa uti et gaudere libere patiantur. Facturae Fidelitates Vestrae pro gratia nostra officiorum suorum debito. In cuius rei fidem et testimonium presentes manu nostra subscripsimus et sigillo muniri mandavimus. Datum Warszoviae, die 19 mensis februarii, anno Domini 1585, regni vero nostri nono.

Stephanus rex. P. Sczerbicz.

Tenor literarum Serenissimi Sigismundi tertii regis. Significamus presentibus literis nostris quorum interest universis et singulis quia nos, ad intercessionem Serenissimae principis, dominae Annae, reginae, materterae nostrae carissimae, Magnificam Mariam, Iankulae olim Palatini Walachiae, relictam viduam, in patrocinium et protectionem nostram regiam suscipiendam esse duximus. (Apoĭ ca în precedenta.)

Datum Cracoviae, die 5 mensis augusti, anno 1588, regni nostri anno primo.

Sigismundus rex. Christopherus Ilmanowsky.

(*Ibid.*, p. 1180-2.)

CCCXIII.

Sîmbătă după Ascensiune (2 Iunie) 1590.

Stanislaŭ Krasnicki şi Andrea Moscicki pentru „Ianculina“ (plenipotenţă din Lemberg, Miercurĭ după Cantate, 25 Maiŭ 1590) împotriva luĭ Constantin, Hector, şi Negri. Toma Tacik apare pentru eĭ. Sînt trimeşĭ de la Tribunalul Consular.

(*Civilia, l. c.*, p. 1173 şi urm.)

CCCXIV.

Antonius, Magnificae Mariae, Magnifici olim Iankulae, Palatini Moldaviae, viduae relictae, gener et Philipus, praefatae

Magnificae filius, atque nobilis Stati Spadaro, praefatae Magnificae familiaris", mărturisesc „sibi optime constare honestos Constantinum Pandolli atque Nicolaum Zuppa, hactenus Leopoli negotiationis exercendae causa commorantes, de Moldavia esse oriundos, civitatisque ibidem Bukorest vocatae incolas, alterum episcopi illius loci consanguineum, alterum genere inter suos facile primarium, cuius necessarii generoso domino Lascz (cuius etiam intercessio ad ipsos libere dimittendos accersit) humanitatis omnia genera atque benevolentiae non exigua signa exhibuerunt talesque esse homines a quibus nihil periculi hoc periculoso et trepidatione pleno ab imanitate Turcarum Imperatoris tempore vereri debere". Sîmbătă după Rogationum (2 Iunie) 1590.

(Consularia, l. c., p. 1017.)

CCCXV.

Lunĭ după Exaudi (4 Iunie) 1590.

Se decide ca și Maria să dea garanție. Face apel la rege. Se admite, în treĭ „quindenis". Acusațiĭ protestează că aŭ „multas merces" și nu pot pleca „in exteras partes". Se păgubește 20.000 de „aurei". Și Maria fixează paguba eĭ tot astfel.

(Ibid., pp. 1180-2.)

CCCXVI.

Sîmbătă după Pentecostă (16 Iunie) 1590.

Sînt pomenițĭ iar Pantaleon și Manuluffus, Grecĭ.

(Ibid., pp. 1051-2.)

CCCXVII.

Sîmbătă după Pentecostă (16 Iunie) 1590.

Proces între „honesti Manuluffi Animbodistos et Pantaleon, Graeci" și „Simon Simonides".

(Consularia, l. c., p. 1049 și urm.)

CCCXVIII.

Lunĭ după „Divisio Apostolorum“ (16 Iulie) 1590.

Tacik citează pe Maria. Vine Moscicki. Se deschide „rotulus“ al procesuluĭ şi se află scrisorĭ regale (Varşovia, Miercurĭ după Visitaţia Marieĭ, 4 Iulie 1590), prin care se admite cauţiunea Marieĭ numaĭ pentru cheltuielĭ de judecată.

(*Ibid.*, pp. 1301-3.)

CCCXIX.

Sîmbătă înnainte de Sf. Magdalina (21 Iulie) 1590.

Tacik convoacă. Vine acelaşĭ plenipotenţiar. Se presintă o ipotecă de 200 de florinĭ (de Sîmbătă în ajunul Sf. Magdalena, 21). Iar protest şi trimetere la rege. Vorsiĭ se plîng „pro eo quod ipsi, habentes multa negocia in locis diversis, utpote Romae, Venetiis, Anconae, in Cypro et Constantinopoli, quod se autenticis documentis probaturos obtulerunt, habentesque merces multas cum quibus proficisci non possunt“, etc. Cresc paguba la 30.000. Tot aşa şi Maria.

(*Ibid*, pp. 1305-7)

CCCXX.

Sîmbătă în ajunul Sf. Magdalina (21 Iulie) 1590.

Baltazar Gnieznienski, „gladifex“ din Lemberg, recunoaşte o datorie de 200 de talerĭ faţă de „Magnifica Maria Iankolina, Magnifici olim Iankulae, Pallatini Moldaviae viduae, relictae eiusque legitimis successoribus“. Pe un an plată în banĭ. Ipotecă, cu usufruct până la plată : o casă.

(*Ibid.*, pp. 1130-1.)

CCCXXI.

Vinerĭ înnainte de Concepţia Marieĭ (7 Decembre) 1590.

„Tenor impugnationis“ (a acusaţilor) poloneşte. E citat marturul Damilo, care spune „quia ipse interfuit morti olim Simae Warsis, cuius mortis unus anus et duo menses iam

sunt elapsi". Anton Confortino declară că sînt un an și două lunĭ; n'a fost de față; a auzit îndată.

Apoĭ „tenor confutationis", polonește. „Et providus Stanislaus Choiensky bedellus iuris, recognovit omnes praefatos testes ad perhibendum testimonium ad instantiam prefatorum Simae Warsis successorum esse legittime citatos. Cuius relatone peracta, cum testes iidem in iudicio comparerent, omnes verbis in unum concordantibus recognoverunt praedictos Philipum Antonidem esse actricis legittimum filium ex primo matrimonio susceptum, Stanislaum vero Spatari esse famulum. Michaëlem autem Pagudi ex sorore actricis, quae nupsit Michaëli Palamide, esse nepotem, quorum sua testimonia, iuramento per errectionem duorum digitorum prestito, confirmaverunt."

Se decide a se pronunța sentința Sîmbătă.

(*Ibid.*, p. 1585 și urm.)

CCCXXII.

Sîmbătă după Sf. Lucia (15 Decembre) 1590.

Se desparte: *a)* procesul cu toată familia (și Hector, frate maĭ mare) pentru datoria de 15.000 de talerĭ a luĭ Sima; *b)* procesul special, pentru sinet, cu Constantin și cu Negri. Se va judeca întăiŭ acesta. Din motive deosebite, protestează ambele părțĭ. Tribunalul va delibera în sesiunea următoare.

(*Ibid.*, pp. 1600-2.)

CCCXXIII.

Lunĭ înnainte de Sf. Apostol Toma (17 Decembre) 1590.

E admis apelul, în treĭ „quindenae", la rege.

(*Ibid.*, pp. 1602-3.)

CCCXXIV.

Apare „nobilis Andreas Piotrowski, Magnifici Lucae Stroic, Logofeti Illustrissimi principis Moldaviae, famulus et mandatarius", plîngîndu-se împotriva luĭ „famatum Paulum

Aromatarium, civem leopoliensem..., quia videlicet ipse non vult se ultro et sponte, prout deceret, iustificare praefato Magnifico domino logofeto de decem novem cuppis vini walachici, quas ipse a praefato Magnifico e Walachia Leopolim missas in dispositionem et curam suam accepit et ad commodum et utilitatem praefati Magnifici perducturum promiserat, petens eundem ad solutionem eiusmodi vini ita prout ad utilitatem et commodum id perduxit, compelli et officiose adigi". Presintă scrisorile luĭ Petru-Vodă, date din Iașĭ, 21 Ianuar 1591 și adresate Lemberguluĭ (în polonește). Paul spune la cetirea lor „haec verba formalia (urmează un pasagiu polon). E admis. Apoĭ trimesul dă scrisorile luĭ Luca Stroicĭ (Iașĭ, 22 Ianuar 1591; autografe). Presintă și scrisorĭ de la Paul către Luca (21 Iulie 1589; Lemberg; semnate: Pawel Aptekarz, medik lwowski). Paul recunoaște pe cele din urmă. Cere a fi trimes foruluĭ competent. Moldoveanul zice „convenire officio ut redderet vicem administratae celeris iusticiae subditis Suae Regiae Maiestatis quae in Valachia iusticiam exposcendis administratur". Oficiul, „rationem habens pactorum quae Illustrissimus princeps Moldaviae in suis literis commemorat", primește a judeca. Paul face apel la rege, dar nu e admis și „quia causa extraneae personae agitetur, quae inutilibus appellationibus extrahi non debet". Paul protestă, apoĭ cere zăbavă până la cel maĭ apropiat termin. I se acordă. (Marțĭ după Purificația Marieĭ (5 Februar) 1591.)

(*Ibid.*, XIV, pp. 65-70.)

CCCXXV.

Sîmbătă înnainte de Sf. Valentin (9 Februar) 1591.

Paul se presintă. Dă explicațiĭ (în polonește). Se pronunță o hotărîre, și e primită.

(*Ibid.*, pp. 97-100.)

CCCXXVI.

Apar Francis Wenik, „advocatus ordinarius", Wolfgang Beit și Andreĭ Aladcowic, scabinĭ jurațĭ aĭ orașuluĭ, „ad

instantiam nobilis et honesti Iwanasko Steckowic, nuntii Illustrissimi Petri principis Moldaviae", recunosc că aŭ făcut o cedare de imobil luĭ Ivanaşco, ca mandatar al tatăluĭ „Iwani Namiesnik". (Aceiaşĭ dată.)

(*Ibid.*, pp. 99-100.)

CCCXXVII.

Lunĭ înnainte de Sf. Valentin (11 Februar) 1591.

„Andreas Piotrowski et Feodorus Czerniesko, uti famuli et plenipotentes Magnifici domini Lucae Stroic, Illustrissimi principis Moldaviae Logofetae", recunosc că li s'a plătit de Pavel pentru cele nouăsprezece cupe de vin, „iuxta adinventionem certorum arbitrorum, videlicet famati Dimitrasko Walachi de Iazy et honesti Ohan, Armeni de Iasi, ab una, ex parte praefati Magnifici et famati Matiae Stannifusoris, civis cracoviensis, et honesti Thomae Thacik, ex parte honesti Pauli aromatarii, civis leopoliensis".

(*Ibid.*, pp. 102-3.)

CCCXXVIII.

Lunĭ după Iudica (1-iŭ April) 1591.

Decisie consulară în afacerea luĭ „Leoni Warsami, uti mandatarius honesti Pitur Walachi", împotriva unuĭ Lemberges.

(*Ibid.*, p. 287.)

CCCXXIX.

Sîmbătă după Sf. Andreĭ Apostolul (3 Decembre) 1591.

Ioan Pruzlawski, „minlis *(sic)* regni generalis", oferă scrisorĭ regale.

Tenor literarum mandati : Sigismundus tertius, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, necnon regni Sueciae proximus haeres et futurus rex.

Famatis proconsuli, consulibus, advocato et scabinis totique magistratui civitatis nostrae leopoliensis, fidelibus nobis

dilectis, gratiam nostram regiam. Famati fideles, nobis dilecti. Intelleximus Magnificam Mariam Iankulinam, Pallatinam Moldaviae, vocasse in ius ad iudicium Fidelitatum Vestrarum Hectorem et Constantinum, successores Simae Worsis, occasione certi debiti, videlicet tredecem millium talerorum, in qua causa etsi illa iam Palatini Moldaviae decretum, quod nobis authentice exibitum est, pro parte sua obtinuit, sed, absentibus in Moldavia praedicti Simae Warsis successoribus, qui Leopolim inde cum bonis suis commigrasse dicuntur, mandamus serio Fidelitatibus Vestris ut promptam et celerem iuris ordine praedictae Iankuline ministrent iustitiam. Si vero aliqua partium ad iudicium nostrum a sententia Fidelitatum Vestrarum appellare voluerit et appellationem non occluso rotulo, sed apertis et patentibus authenticis munimentis sive extractis admittant, pro gratia nostra et debito suorum officiorum secus Fidelitates Vestrae non facturae. Datum Warssoviae, die XXV mensis octobris, anno Domini MDXC, regni nostri tertio.

Sigismundus rex. Christophorus Ilmanowsky.

[Andreĭ Moscicki e representantul eĭ. E citat şi „ipsorum patris factor, Christopherus Negry“. Se acordă zăbavă.]

Plenipotentul eĭ răspunde.

Urmează „testimonia pro successoribus Simae Warsis“. Gaşpar Przezdziecki, scabin din Lemberg, şi un altul, chemaţĭ „ex parte minorennitatis nobilis Constantini Worsis, tempore factae transactionis inter Magnificam Mariam Iankulina et Christopherum Negri, patris dictorum successorum factorem“. Întăiul recunoaşte „quod sub ipsius scholae leopoliensis regimine dictus Constantinus in anno Domini 86 et 87 scholam pusillus frequentavit fuitque tum temporis annorum 14 vel 15, discretionis tamen annos nondum ipsum attigisse constabat“. Adam Brzezinensis, rector actual al şcoliĭ, recunoaşte „quia, cum successisset in locum d. Casparis Przezdzieckj, usus est opera sua supranominatus Constantinus iuvenculus, in adiscendis artibus humanioribus, quo tempore annorum 14 vel 15 atque ultra esse potuit,

annos tamen discretionis nondum fuit assequutus." Al treilea tot aşa. Al patrulea, Wolfgang Scholcz, „deposuit Constantinum praefatum missum esse Leopolim cum d. Simone Massarj, qui ipsi hospicium apud matrem suam [a luĭ Scholcz ?] conduxit; ille vero scholam minorennis frequentavit; annorum, prout superius recensiti testes deposuerunt, existens".

Apoĭ: „testimonia pro d. Maria Iankolina".

Ioan Lukassovic recunoaşte „quia, cum ipsi copia chirographi per plenipotentem supradictae d. Iankolina, circa benivolam insinuationem in causa quam Sua Magnificentia successoribus Simae Worsis intentavit producti exiberetur, eam ille de graeco in latinum fideliter transtulit. (Nu cunoştea pecetea, şi actul era o copie.)

Anton Catacallo „deposuit se chirographum praefatum bene novisse ipsumque legisse, tandem vero Lublinum profectum fuisse, unde cum rediret, a d. Iankolina audivit inter ipsam et factorem Simae Warsis, videlicet Christopherum Negri, occasione debiti ipsi per olim Simam Warsis contracti, concordiam subsequutam esse; quomodo autem concordaverunt se nescire fassus est, tempore enim factae inter eos concordiae non fuit. Audivit tamen ex eius ore accepisse ipsam summam talerorum duorum millium et chirographum reddidisse, idipsum vero esse factum ab annis tribus, quo tempore Christopherus Negri, debitoris factor, et Constantinus Warsis Leopoli adfuerunt. Recognovit praeterea quia tempore proxime praeterito in praesentia Andreae Damilo et aliarum personarum audivit Christopherum Negri dicentem quod, si sibi per sententiam iudicii fuerit iniunctum iuramentum, se dicturum quod ipse d. Iankulina 2.000 talerorum dederit, illam vero sibi chirographum reddidisse". Damilo aude numaĭ atîta. Andreas Achelli „testimonium suum sic expedivit: futuros esse tres annos pro nundinis leopoliensibus quomodo fuerit in terris Moldaviae, ubi ipsum olim Sima Warsis hisce alloquebatur verbis (urmează un pasagiu polon). Tandem vero se venisse Leopolim factosque sibi fuisse obviam Bernardum Gambili et Gabrielem Achelli, patruum suum, ante lapideam domini Con-

stantini Corniacto eoque sibi dixisse quod domina Palatina cum Christophero Negri concordaverit. Qua interveniente concordia, Christopherus Negri dedit Suae Magnificentiae duorum millium talerorum summam. Domina vero Palatina ipsi reddidit chirographum, residuum pecuniae postea ab illo receptura". Jură numaĭ întăiul, ceĭlalţĭ la şedinţa viitoare.

(*Ibid.*)

CCCXXX.

Marţĭ după Invocavit (18 Februar) 1592.

Nobilis et honestus Stanislaus Spatarj, famulus et plenipotens atque mandatarius Magnificae Mariae, Magnifici olim Iankolae, Palatini Moldaviae, viduae relictae, in ratishabitionem praefatae Magnificae herae suae palam, publice benevoleque recognovit satisfactum esse sibi atque adeo praefatae Magnificae herae suae de florenis mille, citra vel ultra, debiti, iuxta inscriptionem in iisdem actis anterius *(sic)* contentam contracti ab honesto Georgio Paczo; de qua satisfaccione eundem quietavit liberumque et absolutum pronunciavit perpetuo inscriptionemque praefatam nullius vis et momenti fecit....

(*Ibid*, p. 1085.)

CCCXXXI.

Lunĭ după Iudica (16 Mart) 1592.

„Testimonia chyrurgorum pro filio Stanislai Wornik."

Stanislav contra luĭ Veniamin. Chirurgiĭ Hanus Sonenbergk şi Frederic Grosz, marturĭ. Spun „dictum Iudaeum melius habere osque, quod antea conspiciebatur, caepisse iam operiri et nihil esse periculosum spemque fore os praetactum vel egressurum vel tectum in capite mansurum, excepto si vulneratus ipse sibi ansam per negligentiam, suam aut non adhibitam sui diligentem custodiam ad peius habendum praebuerit; certum autem est ipsum febrem non habere".

Procesul apoĭ. Veniamin e represintat prin Israel Samuelowic. Acesta presintă revocarea plenipotenţiaruluĭ („actum in schola

iudaica suburbaria leopoliensis, feria sexta ante Dominicam Iudica quadragesimalem proximam, anno Domini 1592“). Israel era „gener infidelis Beniamin, alias Bieniass“. Discuție asupra revocăriĭ (citat actul „iudicii ordinis criminalis“ de Marțĭ după Oculi [3 Mart] 1592). Angelo era închis. Eliberat pe cauțiune. Retragerea plenipotențiaruluĭ e casată.

(*Ibid.*, p 602.)

CCCXXXII.

Miercurĭ înnainte de Pentecostă (13 Maiŭ) 1592.

„Generosus Nicolaus Nevridi, nuncius Illustrissimi Palatini Moldaviae“, face prin „Simonem Kinost, civem leopoliensem, prolocutorem suum“, denunț „contra generosum Antonium Catacallo, Illustrissimi olim Iankulae, Palatini Moldaviae, generum, incolam leopoliensem, ex relatione famuli civilis iurati legitime citatum, contra quem comparentem proposuit quia videlicet Antonius Catacallo citatus debet sibi iuxta regestra summam peccuniae mille ducentorum et quinquaginta talerorum, praeterea aliam summam pro variis et diversis rebus et mercibus, deinde summam talerorum quadraginta ratione fideiussoriae pro Pero *(sic !)* ex parte telonei a cutibus quadringentis debendi contractorum. Deinde summam certam pecuniae se concernentem per ipsum Antonium Catacallo ab olim Palamide Graeco receptam.“ Cere plata tuturora. Vine apoĭ „tenor regesti“, datorìi pentru granate, adamască, postav de Lund și Danzig. Apoĭ arată „instrumentum continens in se fin[al]em quietacionem generalem inter Michaelem Salaca Palamida de Rodio et ipsum Nicolaum Domesticum Neuridii, quo probare nitebatur pecuniam sibi a Palamidi debitam recepisse et apud se retinere eundem citatum. Quod quidem autenticum a magistratu Ancene *(sic)* emanatum legit pro inserto haberi, tanquam si hic insertum esset, voluit.“ Anton cere zăbavă pentru a doua zi.

(*Ibid.*, pp. 1265-6.)

CCCXXXIII.

Aceiașĭ dată.

Apare Nevridi și intentează proces tutorilor moștenitorilor luĭ Stanislas Solt.

Tenor primi porrerti.

Nos, Aaron, Dei gratia princeps Moldaviae, necnon universi et singuli primarii Valachiae . consiliarii Illustrissimi domini Aaroni[s], moderni principis, domini nostri Clementissimi, universis et singulis quorum interest ac intererit et ad quoscunque presentium harum literarum nostrarum notitia pervenerit, Serenissimis imperatoribus, Illustribus principibus, Reverendissimis ac Reverendis, Illustribus ac Magnificis, Generosis et nobilibus ac urbium, civitatum, oppidorum et quorumcunque locorum ac communitatum rectoribus, burgimagistris, consulibus, necnon portu[u]m, pontium et passuum quorumvis custodibus et aliis quibuslibet qui presentibus requisiti fuerint, cuiuscunque status et gradus, ordinis, conditionis et praeeminentiae existant, salutem, benevolentiam et gratiam nostram, cum omnis boni incremento. Notum testatumque facimus, posteaquam harum exhibitor, generosus ac nobilis vir dominus Nicolaus Domestichus Neuridi, qui in anno 158[0] primo, gubernatore provintiae Iankula existente, eiusdem generalis teloneator fuit, homo spectate vitae et singularis pietatis confectus, exacto eiusdem tempore, quod in decimum quintum augusti diem consueto more incidebat, de universo praefato sufficientem reddidit rationem ac per omnia ei satisfecit. Cuius telonei cum ea sit ratio ut generalis existens teloneator omnia quaecunque illi demandantur in usum proprium existentis Palatini curet, ita et huic accidit, cui sub finem fere telonei primi Iankula demandaverat curare elaborandam cistam argenteam. Itaque eius ratio in coemendum in sequenti anni telonium, siquidem per omnia Iankule satisfecit, incidere debebat, sed, posteaquam vix dimidium unius mensis, coempto insequentis anni telonio, praefuit (nam primo septembris Iankula gubernatione cecidit) atque praefatus ge-

nerosus Nicolaus Domesticus Neuridi pro insequentis anni telonio Illustrissimo Petrs (antecessori nostro) satisfacere coactus est. Qui ab ipso vi et violenter quadraginta millia talerorum accepit. Nos, quos honestissima consuetudo vitae et rerum hominis, uti et caeteros provintiae incolas, protunc non latuit, nec etiam nunc latet, ultro pietati et amori nostro erga ipsum indulgentes, ingenui, salva fide et conscientia, praesentibus fatemur ac testamur bona ipsius quoquomodo in Polonia, presertim Leopoli, habuit et habet, nihil quidquam cum bonis Iankulae communia habuisse aut habere rerum legitima ac perpetuo iure ipsius propria esse. Quocirca rogamus omnes et singulos velint huic testimonio nostro certam et indubiam fidem adhibere ac bona ipsius omnia, salvo Iankulae credita, ab aresto quietare eaque praefato generoso Nicolao Nevridj, uti vero ac legitimo heredi, integra gratiose restituere ac restitui curare. Facient in hoc Dominationes Vestrae rem et sua pietate et iustitia sancta dignissimam. Atque nos idipsum de omnibus et singulis benevole demereri studebimus. In cuius rei fidem ac testimonium sigillum nostrum et consiliariorum nostrorum praesentibus est appressum manibusque propriis subscriptum, Datum Iasiae, die 28 mensis februarii, anno 159[0] secundo. Aaron princeps Moldaviae. Angielton[1] de Roman episcopus. Nicolaus, de Soczawa archiepiscopus. Georgius, de Radowcze episcopus. Barladan[2] canclerze. Buckul[3] marschalcus. Andreas dux militum. Ioannes marschalcus. Ioannes tesaurarius. Pankrati referendarius. Petrus dapifer. Georgius vicecancellarius. Georgius exactor, iudex sive advocatus [de Iasia] cum duodecim scabinis.

Tenor secundi porrecti. (Act polon de la Stanislas Scholcz Lemberg, 7 Ianuar 1585.)

Tenor tertii porrecti. Laus Deo semper, anno 1582, aprilis (Lemberg). (Socoteală. Tutorii obţin amînare.)

Urmează: „Oblata chyrograhi debiti a Christofero Scholt

[1] Agaton.
[2] Bârlădeanu.
[3] Bucium.

contracti." Nevridi oferă „chyrographum super summam debiti septingentorum talerorum ipsi per famatum Christoferum Scholcz contracti, italica lingua conscriptum, manu praefati Christoferi Scholt et testium certorum, ut presumebatur, subscriptum". Urmează traducerea polonă (10 Maiŭ 1581 st. noŭ; „w zemliu Bichmarn").

Apoĭ „oblata chyrographi debiti ab Hanusio Allembege contracti". Nevridi oferă „literas chyrografi super summam debiti mille quadringentorum et unius florenorum grossorum viginti pecuniae debiti sibi per famatum olim Hanus Alupek, civem leopoliensem, contracti". În poloneşte (Lemberg, 21 Februar 1580).

„Oblata inscriptionis castrensis leopoliensis." Nevridi oferă „minutam ex actis castri inferioris leopoliensis, de actu feria quarta post Dominicam Palmarum proxima [25 martii], anno Domini 1592 emanatam...

Tenor minute castrensis. Nobilis Ioannes, alias Dziano, Nevridi, Graecus", oferă, „nomine nobilis Nicolai Domestici Nevridi, nobilis et civis graeci chiensis, literas in pargameno scriptas, cum sigillo eis appenso autenticas, quibus Reverendissimus in Christo pater Dei gratia cardinalis Sancte Romane Ecclesie eundem Nicolaum Grecum de familia iustiniana esse primogenitum testibusque declarat[ione] confirmavit. Quas petiit in acta praesentia inseri." Le reproduce.

Philippus, S. Angeli in foro Piscium diaconus cardinalis vastavilan., S. R. E. camerarius, universis et singulis praesentes literas nostras inspecturis, lecturis pariter et audituris, salutem in Domino et fidem indubiam adhibere. Noveritis nuper nobis expositum fuisse pro parte Magnifici domini Nicolai Domestici Nevridi, nobilis et civis graeci chiensis, quod, cum ipse de nobili genere graeco procreatus existat et per diversas mundi partes vagare et commorare contingat, ubi forsan de eius qualitate ita de facili notitia ab omnibus haberi minime potest, propterea ut cunctis ubique pateat, etiam in quibuscunque mundi partibus, de qualitate ipsius, nobis humiliter supplicari fecit, quatenus

sibi in praemissis de opportuno remedio providere dignaremur ac, testes per ipsum inducendo, qui sint ex dominis de familia Iustiniana, quorum civitas et insula Chii erat et proinde melius ipsius conditionem et nobilitatem cognoscunt, videlicet Illustrissimum et Reverendissimum dominum Benedictum, tituli S. Georgii Sanctae Romanae Ecclesiae diaconum cardinalem, Iustinianum nuncupatum, ac Illustres dominos Ioannem Baptistam Iustinianum quondam m[agistr]i Antonii, necnon Gabrielem et Christoferum, etiam de Iustinianis, per nostrum et Camerae apostolicae notarium desuper examinari mandaremus. Nosque, attendentes requisitionem eiusmodi fore iustam et rationi consonam, supradictos testes examinari mandavimus et fecimus. Et, quia ex eorundem testium depositione nobis constare fecit ipsum esse nobilem graecum et de nobili genere ac bonae vitae et famae procreatum, idcirco tenore praesentium, de mandato Serenissimi nostri Papae, vivae vocis oraculo super hoc nobis facto, et autoritate nostri camerariatus, vobis omnibus et singulis supradictis et vestrum cuilibet in solidum, cui seu quibus praesentes nostrae literae perveniunt, attestamur supradictum Magnificum dominum Nicolaum esse nobilem et de nobili genere ac bonae vitae et famae procreatum, ut ex depositione dictorum testium apparet. Quae omnia et singula supradicta vobis omnibus et singulis supradictis intimamus, insinuamus et notificamus ac ad vestram et cuiuslibet vestrum notitiam deducimus et deduci volumus per praesentes. In quorum fidem et praesentes fieri et per infrascriptum nostrum et Camerae apostolicae notarium subscribi sigillique eiusdem Camerae, quo in talibus utimur, fecimus appensione muniri. Datum Romae, in Camera apostolica, in anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo septimo, indictione XV, die vero XVIj mensis ianuarii, pontificatus Serenissimi in Christo patris et domini nostri, domini Sixti Papae V, anno secundo.

Phil. vigil. Cam. Hier. An. *(sic)*.

Ex actis castri leopoliensis descriptum : Nicolaus Chodakowski, notarius cartarum leopoliensium.

(Ibid., p. 1266 şi urm.)

CCCXXXIV.

Joĭ înnainte de Pentecostă (14 Maiŭ) 1592.

Apare pentru a răspunde luĭ Nevridi, Catacallo „in presentia nobilis Iani Nevridi et famati Sinconis Kinosth", plenipotenţiĭ pîrîşuluĭ. Anton răspunde prin Ioan Krussecki (în poloneşte).

(Ibid., p. 1275 şi urm.)

CCCXXXV.

Aceiaşĭ dată.

Apar „honesti Iacobus Solt et Fridericus Gallus, tanquam successorum Spectabilis olim Stanislai Scholt, consulis leopoliensis, tutores", împotriva luĭ Nevridi, în presenţa celor de maĭ sus. Răspuns polon. Presintă şi o scrisoare polonă din Lemberg, 18 Mart 1585. Şi o „recognitio" polonă a luĭ „Constanti Bresa", mandatarul luĭ Nevridi. Apoĭ o altă „recognitio" polonă. În sfîrşit, o scrisoare regală din Cracovia, 7 Iunie 1583. „Cum ex illa de rebus olim Iankulae, Palatini Valachiae, inquisitioni ad nos remissa sit tota debitorum illorum causa, quibus etiam famatus Stanislaus Scholt, civis leopoliensis, obstrinctus erat, ac accepissemus eundem fideiussionem suam Isaaco Machmanowicz, Iudeo leopoliensi, interposuisse pro quodam Emanuele, qui summam sexcentorum quinquaginta florenorum apud eundem pro fabrefactena *(sic)* argentea Ianculae, olim Palatini Walachiae, mutuam acceperat, quod quidem totum argentum quum ad aerarium nostrum acceptum sit, cum sese praedictus Stanislaus Scholt ab ea fidei interpositione liberaverit, volumus ut quidpiam difficultatis ob aliquod tenoris lucrum sustineat, praesertim cum ea res propria sit nostra et nihil a nobis concessum habet, ob quam rem huic feneratoriae

solutioni cum astringi sit necesse, quare mandamus Fidelitatibus Vestris [Leopoliensibus] ut ab omni impetitione intentata ratione eiusdem tenoris eum liberum et immunem pronuncient, dummodo de principali summa inter eos conveniat; idque pro gratia nostra". Se cere şi se obţine zăbavă de „plenipotentes".

(*Ibid.*, p. 1278 şi urm.)

CCCXXXVI.

Vinerĭ înnainte de Pentecostă (15 Maiŭ) 1592.

Apare „Generosus Nicolaus Neuridii.

Domesticus, Illustris et Magnifici Aaronis, Palatini Moldaviae et Valachiae, ad Serenissimum regem Poloniae, d. d. clementissimum, orator", şi cere ca „Generosus Antonius Catacallo" să jure, după decisia de ierĭ. Jură şi scapă.

(*Ibid.*, p. 1291)

CCCXXXVII.

Vinerĭ după Pentecostă (22 Maiŭ) 1592.

Apare „Generosus Nicolaus Neuridi, allegavit se videlicet in Walachiam properi *(sic)* literis Magnifici domini Palatini Moldaviae, domini sui evocari proptereaque iter agredi sibi necessum esse". Cere amînarea până la întoarcere a procesuluĭ cu tutoriĭ moştenitorilor luĭ Stanislas Scholcz. Se opun tutoriĭ. Nu se admite zăbava. Nicolae face apel la rege.

(*Ibid.*, pp. 1290-1.)

CCCXXXVIII.

Aceiaşĭ dată.

„Generosus Nicolaus Nevridij Domesticus, Illustris et Magnifici Aaronis, Palatini Moldaviae et Valachiae, ad Serenissimum regem Poloniae... orator", cere ca Anton Catacallo să jure. Jură, şi e liberat.

(*Ibid.*, p. 1291.)

CCCXXXIX.

Sîmbătă, ajunul Sf. Bartolomeiŭ Apostolul (23 August) 1592.

Aceiașĭ scrisoare regală din Cracovia, Miercurĭ după Visitația Marieĭ, 8 Iulie 1592. Admite retragerea plenipotențiaruluĭ, dar decide continuarea procesuluĭ.

(*Ibid.*, pp. 1026-7.)

CCCXL.

Lunĭ după „Nativitatis Virginis" (14 Septembre) 1592.

Tenor testimoniorum ex actis Castri leopoliensis.

(Joĭ după Oculi [5 Mart] 1592) Denunță Israel „contra honestum Angiel de Moldavia, commorante in domo successorum olim famati Iodoci Glac, consulis leopoliensis, qui dictum Beniaminum latere de domus superiori parte dicti Iodoci Glac in caput vulneravit, ut de eius vita dubitatur et qui Angiel ratione eius excessus ab officio civili detinetur". Un martur spune „quia feria secunda proxime praeterita antemeridiano tempore vidit cum de lapidea dicti Iodoci quidam adolescens in veste alba laterem deiceret et forte fortuna dictus Iudaeus sederet, ut ipse ictu lateris sit concussus... Vidit in fenestra superiori ipsum adolescentulum statim se intus abdentem postquam proiecisset laterem." Altul, tot așa : „veste alba amictus, supan vulgo dicta, pileatusque erat purpureo pileo". Altul : „vestitus zupano albo et pileo purpureo".

Evreul spune că a dat mediculuĭ 40 de florinĭ, a cheltuit în pat 100 alțiĭ și a pierdut 400. Stanislas amînă răspunsul.

(*Ibid.*, pp. 1045-6.)

CCCXLI.

Sîmbătă înnaintea Sf. Mateĭ Apostolul (19 Septembre) 1592.

„Testimonii ex actis iudaicis tenor... Kolpak bronatiny in caput." Altă mărturie polonă.

(*Civilia*, *l. c.*, p. 1107 și urm.)

CCCXLII.

Sîmbătă „pridie Translationis Sancti Stanislai episcopi et patroni“ (3 Octombre) 1592.

Un martur spune: „in qua fenestra dicebat lignum quoddam iacuisse, circa quam fenestram neminem stare dum later ille decidisset“.

(Ibid., p. 1158 şi urm.)

CCCXLIII.

Sîmbătă înnaintea Sf. Francisc Confesorul (3 Octombre) 1592.

Marturiĭ sînt neprecişĭ şi tărziĭ. Să jure fiul Vorniculuĭ că n'a aruncat şi nu ştie cine. Apel al luĭ Israel.

(Ibid., pp. 1172-3.)

CCCXLIV.

Lunĭ după Translaţia Sf. Stanislas (5 Octombre) 1592.

Zăbavă în darea sentinţeĭ privitoare la fiul Vorniculuĭ.

(Ibid., pp. 1165-7.)

CCCXLV.

Marţĭ după Sf. Lucia (15 Decembre) 1592.

Andreĭ Taranowskĭ apare, şi, „tanquam amicus Magnificae Trofanae Despothowna, Magnifici Petri Dispotae Alexandrowic, Palatini Moldaviae, sororis germanae, actricis contra honestum Andream Damilo, Graecum, conventum et tanquam in se citato pro die hodierna ex consensu mme *(sic* : iure ?) incidente iuxta fideiussoriam cautionem, de parendo iuri interpositam, comparentem, proposuit quia videlicet ipse citatus tempore principatus praefati Petri in Valachia, existens ipsius exactor seu teloneator telonei chocimensis, septem millia talerorum antiquorum, qui in thesaurum illius inferri debebant, non persolvit, imo cum ipsis huc in Poloniam aufugit, tum serici facti hatlassu dicti, varii coloris, septingentas ulnas, praefati Petri Palatini comparatas, apud se retinuit, tres quadragenas pellium sabellinarum,

alias trzy sorohi sobolj y hillia blamow sobolowych et alterius generis pellium, insuper lapides tres preciosos, smaragdum unum et duos saphiros centum quinquaginta taleris Cameneciae apud certos Armenos exemit, nec tamen sibi, uti bonum virum decuit, restituit; quae omnia supranominata per praefatum citatum retenta dictus Palatinus saepedictae sorori suae donavit titulo irrevocabilis donationis, ea potissimum ratione quod ipsa hucusque ex suo patrimonio, videlicet Palatinatu Moldaviae, nihil receperit. Et, comprobando suam propositionem, produxit in medium officii literas donationis supranominatarum rerum praefati Palatini ; quas praefatus dominus amicus actricis actis inseri petiit in tenore tali :

Tenor literarum donationis.

(Urmează textul polon.)

Petru Despot Alexandrovicĭ (Piotr Despotus Alexandrowic), cu mila luĭ Dumnezeŭ Domn şi adevărat moştenitor al ţeriĭ Moldoveĭ, dăm ştire tuturor în de obşte şi fiecăruia în parte că noĭ, cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ, am luat locul (miescze) străbunilor noştri, al ţeriĭ Moldoveĭ, ţara noastră de moştenire. Luĭ Andreĭ Danilo (Danilow) i-am poruncit să iea vama Hotinuluĭ, din care ni-aŭ rămas nouă şepte miĭ de leĭ vechĭ (talerow starych). I-am maĭ dat luĭ şi şepte sute de coţĭ de atlaz (hatlaszy) de felurite colorĭ (farby), alamă (alamy) păstrată în Cameniţa, la un Armean, la ginerele luĭ Ovac, cîteva soroace de sobol şi cîteva blănĭ de sobol şi nişte căptuşeală, după izvodul nostru, iscălit de mîna noastră. Pe lîngă aceasta maĭ avem în seama luĭ, în preţ de o sută cinzecĭ de leĭ, treĭ pietre scumpe : un smaragd şi două safire, şi l-am însărcinat să le răscumpere. [Dă acum baniĭ şi lucrurile suroriĭ Trofaneĭ, „avînd în vedere că n'a luat nimic de la părinţĭ“ ; luĭ Albotă Logofătul 12.000 de leĭ şi 6.000 de banĭ de aur luĭ Andreiŭ Postelnicul, Grecul.]

S'a scris în Iaşĭ, în ziua de 8 Octombre, anul Domnuluĭ 1592. Petru Voevod.

Daniil Skrzetusky, secretariŭ („secr.“) al Măriei Sale Domnuluĭ („Io Hos. M.“).

Insuper, verificando praefata omnia, tum etiam quod praefatus Damilo citatus sederat in teloneo Walachiae illudque per se et famulos suos per longum satis tempus (fructuosissima enim ibi eiusmodi vectigalia) exegerat, statuit testes primum Generosum Ioannem Zawissa, qui personaliter comparens ultro et benevole recognovit (urmează text polon). Deinde nobilis Nicolaus Kirolicz, comparens personaliter, ultro et benevole recognovit (urmează text polon cu privire la atlas).

Postremo nobilis Daniel Skrzetuski ultro et benevole recognovit (text polon privitor la tustrele daniile). Quibus testimoniis sic expositis, dum praefatus generosus actricis amicus requireret num fideli testimonio praefatorum generosi et nobilium simpliciter standum sit, an vero illud iuramento confirmare debeant, praefati vero testes responderunt se testimonia haec sua ad fidem suam, uti nobilium, recipere, tamen, si pars citata id ad se exposcat, non recusare se et hoc modo veritati sanctae opitulari. Parte vero citata ad hanc testium responsionem silente, questio haec ad praesens omissa est et ulterius in causa processum. Tandem praefatus generosus pocillator, actricis amicus, salva sibi reservata adhuc testium inductione, conclusit propositionem nomine praefatae Magnificae actricis, quoniam parata est et offert se comprobaturam contenta propositionis corporali iuramento expectatque in hospitio in praetorium si opus sit sua presencia venturam, se offerens, omnibus beneficiis iuris in robore reservatis, nihilominus autem etiam regestris teloneariis lingua communi graeca, manu, prout asseritur, notarii Emanuelis Achellj exaratis, praefatus generosus comprobare nitebatur allegationes suas superiores. Quae regesta legi actisque presentibus inseri petiit in tenore in polonicam linguam converso tali (urmează text polon).

Tenor regesti.

[Izvod ce s'a scris de ce a luat vameșul în Hotin, 1592, August 15, cînd a luat Andreĭ vama.

Augustus mensis.

Die 21 Augusti, la cel d'intăiŭ tîrg, am luat talerĭ 503.

21 August, la acelaşĭ tîrg, 400.
31 August, de la un Evreŭ 100 de talerĭ.
4 Septembre, la tîrg, zloţĭ de aur 270.
La acelaşĭ, 49 de talerĭ.
11 Septembre, la tîrg, zloţĭ de aur 148.
La acelaşĭ, 6 talerĭ.
17 Septembre, la tîrg, zloţĭ de aur 286.
La acelaşĭ, talerĭ 50.
20 Septembre, de la caravana Constantinopoluluĭ (od karawana konstantinopolskiego), zloţĭ de aur 160.
24 Septembre, de la tîrg, zloţĭ de aur 404.
„Eŭ Manuil Achiellis, pisar de Hotin", întăreşte cele scrise.
De la iarmaroc (na jarmorku) talerĭ 3.453.
Se pomenesc şi cheltuielĭ marĭ la Cernăuţĭ.]

Et pars citata, exaudita partis actoreae propositione, dilationem super respondendum ad diem crastinum petiit et obtinuit. Denique pars actorea petiit officii decreto ad statuendum idoneum, uti, occasione summae magnae pecuniariae, fideiussorem partem citatam compelli, tam de parendo, iuri, quam etiam iudicato solvendo, vel quid sit iuris. Parte vero citata, uti in primo causae ingressu liteque adhuc dubia, se non teneri fideiussorem de iudicato solvendo statuere allegante, Officium decrevit ad praesens de parendo tantum iuri partem citatam teneri fideiussorem pro se statuere. Post vero decretum in re principali ferendum, tum partes de fideiussore iudicati solvendi controversias moveant. Quod decretum partes pro iure susceperunt.

Oblata donationis Magnifice Trofannae.

„Comparens personaliter", Taranowski, ca procurator al Trofaneĭ, „soror germana" a luĭ Petru, cere a se înscrie scrisoarea de danie.

(Ibid., pp. 1603-7.)

CCCXLVI.

Miercurĭ după Sf. Lucia (16 Decembre) 1592.

Taranowski presintă noĭ marturĭ, pe Gheorghe Skotniczki şi pe „honesti Nicoresi Niklos Kirialis et Czuilios Manuili,

mercatores advenas in emporio leopoliensi", cari depun prin tălmaciŭ. Toțĭ o fac în limba polonă. Declarațiĭ de vamă, ambele; unul se plînge că s'a plătit vama și la Iașĭ și la Hotin. „Praeterea ad eum actum forte fortuna a praefato citato ostensam chartulam, sigillo praefati Magnifici Petri Despotis Woiwoda, prout asserit, communitam manuque subscriptam, prolocutor praefati Generosi literis, partim graecis, partim italicis conscriptam exhibuit et id comprobareque praefatus citatus erat. Mytnik in Chocim contendebat in tenore polonico tali.

(Urmează o chitanță a Domnuluĭ („Woiwoda m. propria"), care iea o sumă de galbenĭ de aur de la Andreĭ „Danilo". Și, în italienește (răŭ copiat): Hò recevuto da m. Andrea Milinko ducati d'oro mille siecento, digo: 1600).

Răspunsul citatuluĭ e lung, în limba polonă (ține de la pp. 1609 la 1612). Aduce, între obiecțiĭ, și aceia că, „quarto, non iurati, quinto, famuli et commensales, quia ex certo stipendio, contra faedera regni, sese Magnifico domino Petro, asserto Palatino Walachiae, in (?) et contra inhibitionis publicatam insertionem, intullerunt atque miscuerunt. Ad instantiam famati Andreae Damilo, Greci et negociatori constantinopolitani, iure conventi honesti milites Kawalco, Antonius et Michael Perdicarowis, Bati Amoroso, Kussi Gwiliar Ksks, Graeci et negociatores de Candia, existentes legitime citati officioseque examinati, recognoverunt...

Tenor replicae.

Dominus autem pocillator, uti amicus actricis, non coherere ipsi sibi responsionem citati ita replicavit. Ad primum, quod coactus sit a praefato domino Pallatino ut sibi mutuo det pecuniam Cameneciae et merces acquirat: hoc nudis verbis allegat, quomodo enim, cum poterat in regno Poloniae cogere, ubi non erat sui iuris, sericum domini Palatini pecunia est comparatum? Statuere enim necesse erat citatum eum mercatorem, a quo eiusmodi sericum coëmerit; quod non probat, nec de nomine nominat, eoque modo reus esse convincitur. Quod pecuniam aliquam mutuo dederit domino Palatino, hoc chyrographo per citatum producto

secus comprobatur: in eo enim sunt expressa verba quod sit illius mytnik seu theloneator, et constat quod ex theloneo acceperit eiusmodi pecuniam praefatus dominus Palatinus, nec tertium membrum citati in responsione cum inventione ipsius convenit: dixerat enim paulo superius se non esse teloneatorem domini Palatini, ibi autem dicit illud teloneum exactum fuisse per famulos suos, eo videlicet respectu, ut inde solutionem pecuniae domino Palatino datae, tum et mercium apud mercatores acceptarum consequatur. Hoc citati responso lucide apparet pecunia propria domini Palatini praefatum comparatum esse sericum et quod per famulos exegerit teloneum, per se ipsum fecisse id videtur. Propterea, cum sit nomine actricis satis probatum citatum ipsum apud praefatum Petrum Palatinum teloneatorem egisse, postquam eum eiusmodi res pro quibus convenit apud se retinere, quantum enim illud teloneum qualibet septima[na] perducat emolumentum, ex testimonio domini Skotniczkj, qui illud ipsi citato solvebat facile apparet. Quod autem citatus improbet testimonia actricis, id minus utiliter et suo loco facit; sunt enim viri boni nobiles poloni et qui omnibus rebus pro quibus ipse citatus impetitus interfuerunt, imo vero per quemdam illorum sunt acta. Petiitque dominus amicus Magnificae actricis, ut supra, beneficiis iuris in robore reservatis, salvo nihilominus reservato testimonio citati ad consequendas pelles sabellinas Cameneciae existentes.

(Răspuns polon. Se decide a se pune la jurămînt acusatul. Se face apel, de Taranowski, la rege.)

(Ibid.)

CCCXLVII.

1592.

Proces al lui „honesti Andreae Damilo, Graeci de Candia", represintat prin „discretus Stanislaus Scholari, famulus". Plenipotența dată în Camenița.

(Ibid., p. 1336 [1].)

---

[1] Și pe pp 1340, 1358-60, 1367-71, 1374-8.
Alt proces în 1593: pp. 1513-4, 1516-7, 1538-40, 1548-51, 1565, 1636-8, 1642, 1643-5.
Cel vechiŭ, pp. 1519, 1540.

CCCXLVIII.

Miercurĭ înnainte de Agnes (14 Ianuar) 1593.

„Testimonium pro Anthonio Catacallo.“

E represintat prin Ioan Kruszecky. Proces „contra honestos Andream Damilo et Anthonium Perdicari, Graecos“, pentru a recunoaște iscălitura unuĭ alt Grec,

Apoĭ două procese ale luĭ Damilo.

(*Civilia*, XVIII, pp. 1446-9.)

CCCXLIX.

Pe la aceiașĭ dată.

Se aduce decisia regală „in causa inter honestum Stanislaum Wornik, Valachum, nomine ingenui Andzielo, filii sui, vulnerationis infidelis Beniaminis, Iudaei leopoliensis, insimulati, agentem, et inter praefatum Beniaminem citatum agitata“. Acesta are tutor pe Thacik. Presintă scrisorĭ regale (Varșovia, Sîmbătă după Circumcisie [3 Ianuar] 1593). Apelînd Evreul, se decide să jure (cum decisese tribunalul) „Angelus adolescentulus“.

(*Ibid.*, pp. 1448-9.)

CCCL.

Lunĭ înnainte de Sf. Matthias Apostolul (22 Februar) 1593.

Quietatio F Baltazaris Gnieznienskj.

Comparens personaliter nobilis Philippus Antonii, Magnificae domini *(sic)* Mariae Iankulina ex priore matrimonio filius, cavendo de ratihabitione praefatae Magnificae matris suae et ex mandato eiusdem, quod multis testatus erat non ignotum, nomine eiusdem praefatae Magnificae matris suae, de florenis ducentis pecuniae et numeri polonicalis debiti praefatae Magnificae, iuxta inscriptionem in iisdem actis superius, de actu Leopoli, Sabbato in Vigilia Sanctae Mariae Magdalenae [21 iulii], anno Domini 1590, contracti a famato Balthazaro Gniezniensky, gladifice, cive leopoliensi, de qua satisfactione eundem quietavit inscriptionemque praefatam nulliusvis momenti fecit perpetuo. Actum ut supra.

(*Consularia*, *l. c.*, p. 720.)

CCCLI.

Testimonia pro parte Palatini Moldaviae, Comparentes personaliter Generosi Vraki[1] Logoteta, Georgius burkulabus chotinensis, Zora burkulabus, Simeon thesaurarius, Theodorus Wewericza et Ionasko, secretarii Magnifici Aaronis, Palatini Moldaviae, ad requisitionem honesti Heliae Vszar, Illustris et Magnifici Petri, Palatini Moldaviae, in Poloniam certorum testimoniorum causa internuncii, ex relatione honesti Stanislai a Kopczyce, famuli iurati, citati, palam publice benevoleque per famatum Stanislaum Wilczek, interpretem iuratum, recognoverunt sibi certo constare remque se aliter non habere quam quod Generosus Dominicus de Dziordzo, exactor vectigalis in Valachia, ipse presens, et Lucianus Ragusaeus, in loco Dziani Raguzaei exactoris, atque Zupano, in loco Mano Graeci, exactoris, post decessum de principatu Valachiae Petri Palatini Moldaviae eu Valachiae, exegerunt restans seu residuum vel retentum vectigal omne et integrum a bobus, a vitulis seu iuvencis usque ad octavam diem septembris, ab ovibus vero ad vigesimam sextam octobris, iuxta morem et consuetudinem antiquam, nihilque a quoquam iniuriae acceperunt, neque in exigendo quidquam impedimenti et difficultatis a quopiam perpessi sunt. Et quicquid recognitionum vel chyrographorum vel quietationum ostenderunt et exhibuerunt, eae omnes et singulae in ratione sunt susceptae, ita ut nulla damna ea in re incurrerint. Quod quidem praefati Generosi Vraki Logofetae peractum est. Quod suum testimonium erectis duobus digitis iuramento corporali confirmaverunt. In cuius rei, [etc.]. Actum Leopoli, Sabbato post festum Dedicationis Sancti Michaëlis Archangeli proximo [= 16 novembris], anno quo supra [1593].

(În documentul următor, la p. 792, este pomenit, fără titlu, Constantin Corniact.)

(Ibid., pp. 791-2.)

[1] Ureche.

CCCLII.

1593. Se vorbește de un „Paulus Deszpoth, suburbanus leopoliensis".

(*Ibid.*, p. 626 [1].)

CCCLIII.

Vinerĭ după Purificația Marieĭ (20 Februar) 1594.

Comparens personaliter honestus Iani de Bukorest, Graecus, palam publice benevoleque recognovit quia ipsi plene et integre reddita est pecunia, una cum aliis mercibus et rebus, que ipsi fuerant interceptae dum in ignota regione, suspicione speculatoris, laboraret, in oppido Humacz, per cohortem equitum Suae Regiae Maiestatis cui praefectus erat Generosus Ioannes Felix Herbortus, idque per manus nobilis Ioannis Wroblowski, de eadem cohorte militis. Quapropter sibi iam perpetuum silentium ea de re imposuit.

(*Consularia*, XV, p. 1092)

CCCLIV.

Miercurĭ după Iubilate (4 Maiŭ) 1594.

„Coram officio consulari leopoliensi comparens personaliter nobilis Henricus Papae, Petri, olim Valachiae Palatinatus invasoris, creditor, denunciationem fecit contra famatum Andream Damilo, Graecum advenam et mercatorem leopoliensem." Acesta, citat, renunță la dreptul de a se judeca „ad magistratum civitatis samoscensis [2]" și acceptă judecata la Lemberg. Henric presintă scrisorĭ regale.

Tenor mandati Sacre G. *(sic!)* Maiestatis.

Sigismundus tertius, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Massoviae, Samogitiae, Livoniae, etc. *(sic)*, necnon Sueciae haereditarius rex.

Universis et singulis magistratibus, tam castrensibus, quam civilibus aliisque quibusvis penes quos est iuris dicendi

---

[1] Paul e pomenit și în 1594, pe pp. 1638-9.

[2] Zamo;c.

potestas, fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram regiam. Fideles nobis dilecti. Versatur in regno nostro Andreas quidam Danielis et, nullum certum stabilemque commorandi locum habens, mercaturam passim exercet, qui, quoniam magnum numerum boum a Petro, qui Valachiae Palatinatum nuper invaserat, accepit, hic, ante suum in Valachiam discessum magno aere nobili Henrico Papae obstrictus, tum ad eundem Andream, tum ad alios quoque debitores suos, quos in regno nostro habet, aeris citius repetendi gratia eundem Papam relegavit. Qius *(sic)* Henrici Papae, hominis peregrini, nobis hac in parte supplicantis, rationibus consultum esse cupientes, quo videlicet ea sua debita recuperare possit, volumus atque Fidelitatibus Vestris mandamus ut ad quodcunque Fidelitatum Vestrarum iudicium idem Andreas Danielis, sive ab ipso Henrico Papae, sive ab ipsius mandatario vocatus fuerit, propositiones et probationes illius diligenter exaudiat, totaque ista caussa quae praedictis partibus intercedit, cognita et perspecta ex iuris publici praescripto, more tamen hospitum, debitam et competentem et congruam cum impossessionato ipsi iustitiam administrent, neque ullis in iuridicis et extraordinariis adversarii dilationibus eundem peregrinum eludi patiantur. Secus ex officiorum suorum debito non facturi, et pro gratia nostra. Datum Warschoviae, die Vj mensis aprilis, anno Domini MDXCIIII, regni vero nostri sexto.

Sigismundus rex.

Deinde insinuationem eiusmodi contra eundem Damilo citatum, una cum porrectis, exibuit in tenori tali.

Tenor insinuationis.

(Urmează scrisorĭ polone.).

Apoĭ: „Tenor testimonii. [Act de la „Piotr Despotas Alexanprowic, z Bozey lasky xiaze i wlasny dziedzie ziemie moldawskiey, etc.“, arătînd că a luat de la Henric Papa, „sluga sa“, 16.800 de florinĭ, „pentru trebile noastre“, după datoria ce avea faţă de „Măria Sa Împăratul, stăpînul nostru“, avînd a-ĭ lua de la Andreĭ „Damilo“, vameş de Hotin.

„Datum in Iassiech, 14 octobra, anno Domini 1592. — Voivoda."

Apoĭ scrisoarea către „dumneata *Damelu*". Va plăti din veniturile anuluĭ 1592. „Datum in Iassiech Moldaviorum, die XIII octobris, anno MDXCII. — Voivoda."]

Actum in civitate camenecensi, in terris Podoliae constitutae, feria quarta Cinerum, in Vigilia Sancti Mathiae Apostoli proxima [23 februarii], anno Domini 1594, sub proconsulatu f. Pauli Buczacki, protunc existentis."

Apare „Owak Matissowic, Armenus, civis camenecensis, bene possessionatus", chemat martur de „nobilem Andream Papa, Almanum, districtus civitatis Hamburg". Spune: „quia, tempore non ita pridem praeterito, dum et quando cum Generoso Petro Alexandride, Palatino moldaviensi, in districtu Iassy et terra moldaviensi praesens aderat, ibidemque ex brachio illius, uti oeconomus et totum fac, de consensu ipsius aderat quidam misera Andri Daniel, de generali theloneo loci et dominii illius curam habuit, ac propter hoc ibidem obtinendum pro intercessione ad Palatinum Petrum eundem Owak petierat ac conatus sibi obtinendus fuit, hoc idem ex intuitu illius pro summa octoginta millibus taleris integris ad decursum unius anni obtinuit et assecutus erat, exceptis certis videlicet equis turcicis et hatlasow duorum colorum, Wisniowe, ulnarum sexaginta et viridis, quinquaginta. Paulo post, ad precatum eiusdem miseri Ander Danielis, ad manus fideles ipsius Generosum Palatinum deprecatus fuit et per unum quartuale anni possessor in usu et pacifica possessione fuerat. Ad quod octingentos aureos loco arrhae in civitate Iassi veniens dederat. Cui etiam demandatum per Generosum Palatinum fuit quatenus suis creditoribus: Andreae Papae pro itinere mille florenos aureos, Nicolao Walperno, quadringentos aureos et Ioanni Wolda centum aureos ex eadem summa thelonei provenientes, in instanti ipsis daret. Quo quidem contractu ita ex praefati Owak intercessione et cura obtento, statim in civitates et loca et precipue Sniatinum chocimenseque dominium et Soroki sese contulerat, ac praefatum generale

thelonium, ut par erat, coëgerat. Post cuius discessum subsequentibus nonnullis hebdomadis, propter sibi exactam summam restituendam, Palatinus miserat. Ea sibi non remissa, ex ipso moldaviensi dominio tacite et sine scitu praefati Palatini Cameneciam cum tota summa pecuniaria iuxta equitat kariranow *(sic)* leopolien. et boum traductionem iuxtaque legitimam computationem eorundem ad viginti millia talerorum integrorum. Post cuius fugam Generosus Petrus Alexandrides, Palatinus moldaviensis, cum praefato Owak Matissowic per hostes regni nostri capti fuerant et eadem summa, tam olim Petro Palatino, quam superius recensitis personis non erat persoluta, et ad praesens idem miseria Ander Daniel circa se retinet. Cuius recognitionem, ita iuridice factam, officium praesens suscepit. Et praefatus nobilis Andreas generaliter sibi et nemini viam praecludendo, salva actionem agen. *(sic)*, ubi intererit, cum eodem reservavit. Et memoriale praesenti officio positum est.

Ex actis famatorum domini proconsulis et consulum civitatis praefatae camenecensis, sub sigillo eorundem officii extractum". Explicații polone.

Damilo cere zăbavă prin procurator, Ioan Kruszecki. Și o obține.

(*Ibid.*, p. 1246 și urm.)

CCCLV.

Joĭ după Iubilate (5 Maiŭ) 1594.

Răspunde Damilo în polonește. Nouă zăbavă pentru el.

(*Ibid.*, pp. 1361-3.)

CCCLVI.

Lunĭ după Cantate (9 Maiŭ) 1594.

Răspunde Damilo în polonește. Cere și capătă zăbavă Henric.

(*Ibid.*, pp. 1367-70.)

CCCLVII.

Sîmbătă după Cantate (14 Maiŭ) 1594.

Henric răspunde în polonește. Apoĭ aduce marturĭ: „honestos videlicet Nicolaum Armenum, famati olim Iwaszko Gieruchna, civis leopoliensis, filium, et Nicolaum Tonpena". Mărturiĭ polone.

(*Ibid.*, p. 1382 și urm.)

CCCLVIII.

Lunĭ după Exaudi (23 Maiŭ) 1594.

Damilo răspunde în polonește. Răspunde și Henric. La urmă, acesta numește plenipotent pentru proces pe Andreĭ Mosacki (Moscicki), „causarum iuris maideburgensis ferendario iurato", „in ea causa per se honesto Andreae Damilo, Graeco, uti citato, occasione summae florenorum sedecim millium et octingentorum ex exacta pecunia thelonei generalis terrarum Valachiae apud eundem Damilo, uti theloniatorem, absolvendo commissae et hucusque non solutae". Urmează plenipotența polonă. „Tandem partes praefatae causam eam totam decreto officii submiserunt, officium autem deliberat pro ferenda sententia."

(*Ibid.*, p. 1400 și urm.)

CCCLIX.

Sîmbătă înnaintea Dumineciĭ Trinitățiĭ (4 Iunie) 1594.

Se dă sentință dublă, causa fiind dublă. În privința faptuluĭ dacă Andreĭ a fost saŭ ba vameș, saŭ numaĭ creditor al Domnuluĭ, cu drept de a se plăti din vamă (mențiunea procesuluĭ cu Trofana), se decide că „propior est idem citatus iuramento evadere cum testibus quatuor in eadem iuramenti rotam" (*sic*). În a doua, „propior est instantiam actoris hac in parte evadere". Ambiĭ nu primesc aceste jurăminte. Henric apelează „in toto" la rege. Cellalt refusă aducerea de patru „compurgatores". Se fixează termin de șese săptămînĭ după întoarcerea regeluĭ în țară pentru apel.

Urmează „protestatio Andreae Damilo". Cere despăgubirĭ de 20.000 de florinĭ.

Apoĭ „protestatio Henrici Papae". Cere aceleașĭ despăgubirĭ.

(*Ibid.*, pp. 1431-4.)

CCCLX.

1595.

E pomenit nobilul Orzechowski, creditor într'o afacere [1].

(*Ibid.*, p. 591-2.)

CCCLXI.

1595.

Proces al luĭ Catacallo.

(*Civilia*, XIX, p. 841 și urm. [2])

CCCLXII.

Proces al luĭ Anton Catacallo (1595).

(*Ibid.*, p. 736.)

CCCLXIII.

Lunĭ după Epifanie (9 Ianuar) 1595.

Napolszki, ca tutor al minorilor Arfani, face mandatar pe „Iulium del Pace, Italum, civem cracoviensem", în procesul la rege, pentru moștenirea luĭ Nicoresi.

(*Ibid.*, pp. 760-2.)

CCCLXIV.

Marțĭ după Epifanie (10 Ianuar) 1595.

Cărăușiĭ Ionașco de Roman și Ionașco de Suceava.

(*Advocatialia*, XI, pp. 7-8.)

---

[1] E poate acela care luă pe o fată a luĭ Alexandru-Vodă Lăpușneanu.
[2] Cf. și pp. 232-3. La p. 241, Andrei Damilo.
[3] Și pp. 849 și urm., 916 și urm.

CCCLXV.

Vinerĭ după „Conversio Pauli“ (27 Ianuar) 1595.

Proces între Iacob Papuszka din Chiev și Ohan, Armean din Iașĭ, pentru carnea „husina“ dată luĭ de „Iwanaszko Valachus“, tovarășul luĭ Ohan. Carnea fusese luată de la „certus quidam Valachus de Galacia, oppido Valachiae“.

Urmează o recunoaștere de datorie a luĭ Iacob către Ohan.

(*Ibid.*, pp. 21-2.)

CCCLXVI.

Sîmbătă înnainte de Iubilate (15 April) 1595.

Proces între „Hahabali Armenus“ și „Areph Armenus“. Întăiŭ: „Tenor duplicae“ (în polonește), apoĭ: „tenor literarum burgrabii lublinensis“ (28 Februar 1594). Mărturisește: „quod nocte hac que sequuta est diem 27 februarii, in anno 1594, in domo Spectabilis et famati domini Ioannis Gorskj, consulis lublinensis, in qua habitationem procuranda valetudine sua conduxerat, mortuus est Ugarlo, Armenus de Valachia, civitate Iassy, qui, desperatae existens salutis, accersiverat de Zamosczie venerabilem Lucam, sacrificum ritus armenicae ecclesiae, a qua sacris procuraretur. Qui quidem presbiter Lucas sub onere conscientiae suae fassus est praedictum mortuum fuisse quidem antehac hominem divitem, sed per Petrum, Palatinum de Valachia profugum, ad maximam devenisse paupertatem, quare hic nullas prorsus merces et pecunias habuisse, sed cum sororino suo, Armeno Sultano de Zamoscie, officii causa, Lublinum venisse, etc. *(sic)*.

(*Civilia*, XIX, pp. 739-43.)

CCCLXVII.

Marțĭ după Exaudi (9 Maiŭ) 1595.

Arhiepiscopul de Lemberg pune arest pe averea luĭ Nicorezi, fără menționarea motivuluĭ.

(*Consularia*, *l. c.*, p. 235.)

CCCLXVIII.

Sîmbătă, ajunul Pentecosteĭ (13 Maiŭ) 1595.

Iacob Pretwic, castelan de Camenița, de Trembowla, etc., căpitan, „uti a Sacra Regia Maiestate extraneorum mercatorum defensor constitutus", aresteazâ pe „honestus Dziani Graecus, tutor olim Nicorezi Domestici", și averea luĭ.

(Ibid., p. 239.)

CCCLXIX.

Vinerĭ înnainte de Trinitate (19 Maiŭ) 1595.

Apare „Christopherus Krzyniecki, existens a Generoso Christophero Dzierzek, aulico Sacrae Regiae Maiestatis, per literas ad eum actum scriptas ex parte facien[s] officiosi aresti super bona et merces Magnifici Aaronis, Pallatini Valachiae, tunc temporis Leopoli, sub factoratu cuiusdam Nicorezi Graeci, subtesaurarii illius, existentes, rogatus", și pune sechestru „in summa duorum millium talerorum antiquorum praefato principali suo ex empcione vestis altembasowey dictae, pellibus sabellinis subductae, et hoc iuxta literas memorati principis Valachiae, latius de praemissis testantes, contractorum".

(Ibid., pp. 141-2.)

CCCLXX.

Sîmbătă în ajunul Trinitățiĭ (20 Maiŭ) 1595.

Toros Bernatowic și David Serepkowic, Armenĭ din Lemberg, presintă scrisorĭ regale (în polonește; Cracovia, 9 Maiŭ 1595), cu ordin general „quatenus quibusdam Armenis, civilibus leopoliensibus, aresta imponere super bona et merces quorumvis mercatorum valachicorum ratione praefatorum Armenorum certarum iniuriarum, interemptionis quorundam ad mortem, bonarum *(sic)* et summarum pecuniae violentae receptionis atque certorum debitorum in terris Valachiae contractorum et perpessorum, ubicunque locorum praeventa fuerint, permitteremus" (scrisorile regale vorbesc și de Bog-

dan-Vodă). Întăiŭ Toros arestează averea luĭ Nicorezi, „ratione interemptionis honesti Grzeskonis Iuchnowic, affinis et mandatarii sui..., in terris Valachiae, in civitate Iassy, factae". Şi pe averea aceluiaşĭ şi pe cea românească în genere ce se află „apud famatum Antonium Confortino, Italum, civem leopoliensem". E şi pe averea luĭ Nicolae şi „honesti Christe Dwornika Hospodarskiego" de la „famatus Leonardus Bersianus Graecus, civis leopoliensis". Şi pe averea luĭ Nicolae, de la „nobilis Pompeius, Graecus, Leopoli protunc in emporio privilegiatus, cum suis mercibus degens". Şi pe „scrinium et copsinum resque in eisdem contentas, ad Generosum Constantinum Corniacto per Antonium Confortinum deportatas, Christe Dwornika Hospodarskiego, Nicorezi et aliorum baronum et mercatorum valachicorum propriis, apud praefatum Generosum Constantinum Corniacto existentibus".

David, „nomine suo, ratione certorum debitorum sibi per certas personas hominum mercatorum valachicorum et *(sic)* solum Aaronem principem contractorum, nec hucusque per solutorum", pune sechestru pe averea luĭ Nicolae, etc.

(Ibid., pp. 245-9.)

CCCLXXI.

Miercurĭ „intra octavas Sacratissimi Corporis Christi" (31 Maiŭ) 1595.

„Simon Caterdzi [Candie]" şi „Iwanaszko Valachus", negustor şi cărăuş.

(Ibid., p. 152.)

CCCLXXII.

Vinerĭ, „octava Corporis Christi" (2 Iunie) 1595.

Toros Bernatowic face procurator pentru sechestrarea averilor româneştĭ, conform scrisorilor regale.

(Ibid., pp. 147-8.)

CCCLXXIII.

Sîmbătă după „Octava Corporis Christi" (3 Iunie) 1595.

„Testimonia pro successoribus Manuelis Arfani." Între

marturĭ, „honestus Dziani, factor praedicti olim Nicolai Nevridi e carcere emissus“ și „Dziani Coressi“. Sînt pomenițĭ și „arestatoriĭ“ averiĭ luĭ Neuridi.

Arest pus pe averea luĭ Neuridi:

a) „Nicolaus Anzelmo, Graecus de insula Chio, mercator advena leopoliensis“, pentru 180 de talerĭ vechĭ;

b) „Petrus Kafaluko, Graecus de insula Chio, mercator advena leopoliensis“, pentru 500 de talerĭ vechĭ;

c) „Dziani Coressi, Graecus de insula Chio, mercator advena leopoliensis“, pentru 150 de talerĭ vechĭ.

(*Ibid.*, pp. 286-9, 290-1.)

CCCLXXIV.

Sîmbătă înnaintea Nativitățiĭ Sf. Ioan Botezătorul (17 Iunie) 1595.

Testimonia de propinquis Nicorezi in Valachia interempti.

Nobiles et honesti Cosinus, alias Nicolaus, Nevridi Domesticus et Ioannes Domesticus Nevridi, fratres patrueles, Graeci de insula Chio, hic suo, ille vero suo et nobilis Iacobi Domestici Neuridis, fratris sui germani, protunc absentis“, de la care e plenipotență „sigillo eiusdem et subscriptione manus, tum etiam subscriptione manuum magnorum theloneatorum Walachiae, pro more gentis communita, de data: in civitate Iaszy Moldaviae, 24 die maii, anno eodem currenti 159[0] quinto“, denunță prin Ioan Krwszeczki pe „nobiles et famatos Graecos mercatores, partim cives, partim advenas leopolienses, quorum nomina et cognomina interius habentur“, pentru a-ĭ întreba „quidnam illis notum sit de sua cum Generoso olim Nicolao Domestico Neuridi, qui erat Magnifici Aaronis, Palatini Moldaviae, aulicus, in Valachia non ita pridem interempto, cognatione“. Se reservă drepturile regeluĭ, familieĭ Arfano și „arestatorilor“ și se întreabă marturiĭ.

„Primum famatus Antonius Confortinus de Galata ad Constantinopolim, ex catholicis, civis leopoliensis, in vim sui veri testamenti recognovit quia novit optime Georgium,

Pantaleonem et Constantinum, tres germanos fratres, fuisse Domesticos Nevridi vocatos, iam ad praesens vita functos. Ex quibus primus Georgius ex Theodora coniuge iuxta ritum Ecclesiae graecae sibi matrimonio iuncta procreavit unicum filium, Generosum olim Nicolaum Domesticum Nevridi, in Valachia nuper interemptum. Pantaleon vero similiter ex Theodora coniuge procreavit duos filios, unum Cosinum, hic coram officio comparentem et ad cuius instantiam praesens fit testimonii depositio, alterum vero Iacobum, a quo ille plenipotentiam exhibuit. Tertius vero frater Constantinus ex Dziurdzia coniuge suscepit filium unicum Dziano, alias Ioannem, hic coram officio adstantem et praesentium testium inductorem."

Apoĭ: „Famulus Leonardus Bersiano, de eadem insula, ex catholicis, civis leopoliensis" (în polonește).

„Nobilis Pompeius de Campis, Italus catholicus", idem.

„Famatus Antonius Demassari, Italus catholicus, civis leopoliensis".

„Nicolaus Anzelmus de Chio" (în polonește).

„Nicolaus Anselmus Walporga de Chio", idem.

„Pantaleon Oramlako", idem.

„Georgius Castrati de Chio", idem.

„Pan Limida de Macedonia", idem.

„Petrus Kafaluko de Chio", idem.

(*Ibid.*, pp. 317-21.)

CCCLXXV.

Sîmbătă înnainte de Paul Episcopul (24 Iunie) 1595.

Procesul Aneĭ Ianculuĭ-Vodă cu moștenitoriĭ luĭ Nicorezi e zăbovit de oficiu „proprio motu" pe două săptămînĭ.

(*Ibid.*, p. 306.)

CCCLXXVI.

Miercurĭ după Sf. Petru și Pavel (5 Iulie) 1595.

Andreĭ Napolski, tutor și Tura Tacik, plenipotent al succesorilor luĭ Emanuel Arfani, Grec din Lemberg, contra luĭ

„Nicolaum et Ioannem, alias Dziani, Domesticos Newridi, Graecos advenas“, pentru a spune „quid illis notum sit de cognatione praedicti olim Manuelis cum Generoso Nicolao Neuridi, dicto Nicoresi“. Oferă în scris.

Tenor scripti.

Genealogia Manuelis Arfani. Constantinus Arfanis cum uxore Catu genuit Manuelem Arfani, civem leopoliensem, Mikielum, fratres, Maritinam, Marullu et Angelicam, sorores. Thenze to Constantinus Arfani (urmează un pasagiu polon).

Jură „nempe quod mater Nicoresi, Theodora, soror erat quasi amitina Manuelis Arfani“.

„Propositio“ a celor doi contra lui Nicoresi și Ioan (în polonește). Citații cer zăbavă, și li se admite.

(*Ibid.*, pp. 351-2 și urm.)

CCCLXXVII.

Sîmbătă după Visitația Mariei (8 Iulie) 1595.

Apare „honestus Nicolaus Domestico Newrydi, Graecus de Iassy, civitate Moldaviae“, care „exhibuit recognitionem cuiusdam Manuelis Massapetae, literis conscriptam..., et hoc ex parte perceptionis ab eodem Nicolao Domestico et eius fratre Iacob mille trecentorum quadraginta septem cum medio talerorum integrorum ad rationem certae summae pecuniariae per dictos fratres honesto Georgio Condoleo ex causa mutui contractae“. Urmează traducerea polonă a actului (Camenița, 26 Maiŭ 1595).

(*Advocatialia*, XI, pp. 195-6.)

CCCLXXVIII.

Sîmbătă, „Divisio Apostolorum“ (15 Iulie) 1595.

Răspund citații (în polonește). Arată că Nicolae era nobil, fiŭ legitim, „servitor regal“, „fratres patrueles olim Nicolai Neuridis steriliter nuper decessi“. Citează „Illustrissimi Waywode Moldaviae et Walachiae, Stephani principis, de actu per oblatam inducti, de actu Sabbato ante festum Nativitatis Sancti Ioannis Baptistae [17 iunii], anno 1595... et

alia recognitione... de actu Sabbato et anno ut supra", etc. Oficiul primeşte judecata, iar pentru sentinţă „deliberat ad proximum".

(Consularıa, XVI, p. 377 şi urm.)

CCCLXXIX.

Luni după „Divisio Apostolorum" (17 Iulie) 1595.

Proces între Andreĭ Napolski, ca tutor, şi Toma Tacik, ca plenipotent al succesorilor luĭ Emanuel Arfani, Grec din Lemberg, de o parte, şi „nobiles ac honestos Nicolaum et Dziany Domesticos Neuridi, fratres patrueles, Grecos, advenas leopolienses", citaţĭ „occasione prioris et potioris propinquitatis cum Generoso olim Nicolao Domestico Neuridi, dıcto Nicoresi Graeco, in curia Magnifici Aaronis, Palatini, quondam Walachiae, aulico, non ita pridem, nulla relicta prole legitima, in terris Walachiae interempto". Oficiul consideră că şi regele are reclamaţiĭ pentru fisc şi că a citat însuşĭ oficiul în patru săptămînĭ, şi îşĭ interzice cercetarea. Trimete şi părţile la rege. Tot aşa şi alţĭ „arestatorĭ" aĭ moşteniriĭ: „Illustrissimum dominum archiepiscopum leopoliensem coram eodem officio per Generosum Nicolaum Chodakowszki et Generosum Christopherum Dzierzek, vexilliferum trocensem, per nobilem Christopherum Kuzynieczki, plenipotentes suos, comparentes, tum etiam Torosium Bernatowicz, Davidem Serepkowicz, Armenos, cives leopolienses, Nicolaum Anselmo, Petrum Kafaluko, Dziani Coressi, Saolum de civitate Danin, Graecos advenas leopolienses."

Urmează: „arestum Saoli Graeci super Nicorezi". Pentru suma luĭ, care e din „Dania" („Danin, civitate Graecorum"), de 914 talerĭ, 20 groşĭ „pro textura sericea hatlas vocata, ulnarum quadringentarum, sibi contracti et hactenus non persoluti".

(Ibid., pp. 387-8.)

CCCLXXX.

Marţĭ înnainte de Sf. Margareta Virgo (18 Iulie) 1595.

În presenţa luĭ Iacob Pretficz, castelan de Cameniţa, că-

pitan de Trembowla, etc., şi a luĭ Gheorghe Burbach, şambelan regal, se face inventariul averiĭ „Nicoresi Graeci in Walachia non ita pridem interempti", după ordin regal. „Res et merces praedicti Nicoresi in sequestro officii sub sigillo honesti Dziani Salvago, Graeci, praefati Nicoresi factoris, in scrinis corio contectis, vulgo sepeti nuncupatis, existentes". Dziani e scos din închisoare. Control „cum anteriori inventario feria sexta [=16 iunii] post festum Sanctorum Viti et Modesti proxima, anno eodem 1595, per officium honoratorum advocati et fidelium iuris facto" (în poloneşte). Dziany vrea să deschidă. Castelanul de Cameniţa spune că nu e necesar. Dar pune pecetea sa pe întăiul sipet, cu samururile. Se constată „vina malmatica et walachica in diversis celariis deposita". Apoĭ noŭ sechestru până vor sosi instrucţiĭ regale.

(*Ibid.*, p. 913.)

CCCLXXXI.

Miercurĭ înnainte de Sf. Maria Magdalena (19 Iulie) 1595. Testimonium pro Nicolao Pogoniadi.

Comparentes personaliter coram praesenti iudicio honestus Clemendius, ritus Graeci monachus, dictus Czerniec, de monte Sinai, et Providi Dyma Balagora, Dymo Michel, Chrisso Ianaki, Simotos Manoil, Bano Limidari, Ierosmoli Georgius, Paleologos Nicolaos, Lazar et Demetrius, Graeci *[punctuaţia nu e în original]* ac mercatores de Iassy, civitate Valachiae, protunc in eam civitatem leopoliensem advenae, ad instantiam Providi Nicolai Pogoniadis, Graeci de Bucorest, civitate Moldaviae, gratia testimonii perhibendi ex parte eius bonae conservationis ac mercaturae existentes legitime adcitati et a iudicio requisiti, in vim suae verae testimonialis recognitionis per assumptum sibi interpretem ac prolocutorem, famatum Albertum Haraiowic, civem leopoliensem, recognoverunt, atque inprimis praefatus Clemendius monachus sub conscientia sua recognovit quia praedictus Nicolaus Pogoniadis, bonae conservationis[1] homo, cum quo ille e Iassy,

[1] *Conversationis.*

civitate Moldaviae, profectus erat in Moscoviam, quem scit de vera sua scientia habuisse propriam pecuniam, pro qua ibidem in Moscovia, se praesente et in emendis mercibus ipsum adiuvante, certas merces, hoc est pelles sabellinas et nonnullas alias, emit, quibus mercibus emptis atque ipso in Moscovia relicto, solus praefatus Clemendius Leopolim contendit, post quem tandem dictus Pogoniadis cum praefatis suis mercibus Leopolim advenit. Reliqui deinde testes omnes animis et verbis in unum convenientibus publice et libere fassi sunt se novisse dictum Nicolaum Pogoniadis, quem sciunt hominem bonae conservationis esse propriisque suis pecuniis negociari atque eas merces cum quibus nuper Leopolim advenit, eius esse proprias. Quae sua testimonia iuramentis corporalibus, flexis genibus et positis ad sacra duobus digitis, confirmaverunt. Quorum testimonia praefatus eorum inductor Pogoniadis ad acta praesentia iudiciaria suscipi petiit et obtinuit.

(*Ibid.*, pp. 915-6.)

CCCLXXXII.

Joĭ înnainte de Sf. Maria Magdalena (20 Iulie 1595).

Plenipotentia Pauli Karaman.

„Nicolaus Alselmo, Graecus de Chio insula“, face plenipotent pe „providum Paulum Karaman, Graecum de Valachia, ad causam quam habiturus est coram Sacratissima Regia Maiestate incliti regni Poloniae cum successoribus olim Nycoresi Domestico Neurydi, Graeci in Valachia, e vivis sublati, occasione debiti centum et octoginta talerorum iuxta inscriptionem chyrographariam sibi per praefatum olim Nicorezy contractorum“.

(*Advocatialia, l. c.*, pp. 211-2.)

CCCLXXXIII.

Lunĭ înnainte de Sf. Iacob Apostolul (24 Iulie) 1595.

Altă plenipotenţă a aceluiaşĭ, pentru acelaşĭ scop, de la „honestus Sadi, Graecus de Danin, civitate Graecorum“.

(*Ibid.*, pp. 215-6.)

CCCLXXXIV.

Aceiașĭ dată.

Manuilo Massapeta, plenipotențiar al luĭ Iacob Matyiowic, „advocatus iuris Rutenorum, civitatis camenecensis“, recunoaște a fi primit „ab honesto Nicorezy, Graeco de Iassi“, 667 de florinĭ, din suma de 1817. Sînt pomenițĭ Iacob, frate, și Ioan, „patruelis“. — Apoĭ Damilo.

(*Ibid.*, pp. 216-7.)

CCCLXXXV.

Miercurĭ, Sf. Ana (26 Iulie) 1595.

Massapeta trece plenipotența luĭ Catacallo.

(*Ibid.*, p. 221.)

CCCLXXXVI.

Vinerĭ înnaintea Transfigurăriĭ Domnuluĭ (4 August) 1595.

Napolszki apare ca tutor al Aneĭ și Ecaterineĭ; fetele luĭ Manuel Arfanus numesc un plenipotențiar în altă afacere. E pomenită și mama fetelor: „honesta Anna Steczkowna, eiusdem Manuelis Arfani vidua relicta“.

(*Consularia, l. c.*, pp. 420-1.)

CCCLXXXVII.

Miercurĭ în ajunul Sf. Andreĭ Apostolul (29 Novembre) 1595.

„Almas Torosowicz, Armenus, senior, civis leopoliensis“, contra luĭ Nicolae (Cosinus) și Ioan Nevridi (în polonește). Răspund (tot în polonește). Se suspendă decisia până la regularea moșteniriĭ. Protestează pîrîșul. I se pune termin la rege peste două săptămînĭ.

(*Ibid.*, p. 644 și urm.)

CCCLXXXVIII.

Miercurĭ, Sf. Lucia (13 Decembre) 1595.

Tutorul copiilor luĭ Arfanus și ceĭ doĭ Nevridi, cu Ioan (Dzani), contra luĭ Torosius, David și Iwasko (în polonește).

Citațiĭ presintă scrisorĭ regale (Cracovia, 2 Octombre 1595), cu ordin de judecată promptă, după cererea celor doĭ Grecĭ. Apoĭ plîngerea contra luĭ David. Răspunsul acestuia. Răspuns noŭ al Grecilor (toate în polonește). Apoĭ Grecii contra luĭ Iwaszko, care li-ar fi oprit moștenirea, „praeterea quod videlicet ipse narrationem malam fecit, nempe res et bona eiusmodi controversa fuisse Magnifici Aaronis, olim Palatini Moldaviae, propria". Răspunsul în polonește; în el e citat Dzierzek. Acesta presintă ordinul regal. Apoĭ o „quietatio" a luĭ Dzierzek (în polonește), din Lemberg. În sfîrșit atacul contra luĭ Toros (acusațiile de maĭ sus). Toros cere a fi trimes la Tribunalul armenesc. Apoĭ se supun toțĭ oficiuluĭ. Acesta-ĭ trimete în termin de șese săptămînĭ la rege. Primesc toțĭ.

(*Ibid.*, p. 696 și urm.)

CCCLXXXIX.

Lunĭ înnainte de Sf. Toma Apostolul (18 Decembre) 1595. „Honestus Cosmas de Campis, Graecus, mercator advena leopoliensis", protestează contra luĭ „honestum Dziani Salvago, Graecum, Generosi olim Nicoresi factorem, qui nuper e civitate hac discessit", că ar fi ascuns ce știa despre moștenirea luĭ Nicoresi. Arestează; la Moise Evreul, din Constantinopol, o datorie de 900 de talerĭ a luĭ Dziani.

(*Ibid.*, pp. 710-1.)

CCCXC.

1596. Procesul luĭ Catacallo cu Andreas Gargo.

(*Civilia*, XIX, p. 930 și urm. [1])

CCCXCI.

1596. Proces al Cretanuluĭ Andreĭ Damilo.

(*Ibid.*, p. 1471 și urm.)

[1] Și pe pp. 940 și urm., 945 și urm., 961 și urm., 1458 și urm.

CCCXCII.

Vinerĭ după Epifanie (12 Ianuar) 1596.
Chitanță a luĭ Massapeta pentru datoria știută.
(Ibid., pp. 371-2.)

CCCXCIII.

Joĭ după Sf. Valentin episcopul (15 Februar) 1596.
„Famatus Antonius Demasari, civis leopoliensis", recunoaște „causam et actionem honesto Ioanni Igomenos, Graeco, occasione ducentorum et novem florenorum polonic[alium] per Alexium, fratrem praenominati Ioannis Igomenos, nomine thelonei in Valachia a se iniuste extortorum ac etiam occasione quarumcumque aliarum rerum et differentiarum prius coram..., cassat...."
(Ibid., p. 410.)

CCCXCIV.

Sîmbătă înnainte de Mathias Apostolul (24 Februar) 1596.
Grigore Dobrocki, Martin Rottendorf și Andreĭ Mandrowicz, advocat și scabinĭ liovenĭ, chemațĭ de Albert Ponetowski de Laski, recunosc „quia videlicet ipsi, existentes per praefatum Generosum ex officio requisiti et obtenti, descenderunt in plateam ruthenicam, ad domum Chominska, [speci]aliter ad turrim quae porta ruthenica vocatur sitam, ubi praevenerunt Generosam Annam Iancullianka, praefati Generosi Alberti Ponetowski, consortem legitimam, quae certis de causis, et precipue ob valetudinem suam minus firmam, in praetorium ad officium praesens propter recognitionem intranscriptorum venire non valens", declară că cedează dreptul asupra sumeĭ de 1.300 de florinĭ de la Babicz luĭ Andreĭ Bildaka, Rutean din Lemberg, care-ĭ dăduse baniĭ.
(Consularia, l. c., pp. 870-1.)

CCCXCV.

Lunĭ după Iudica (1-iŭ April) 1596.
Afacerea Massapeta-Neuridi. Apoĭ „honestus Georgius

Kiriakj, Graecus de Candia“, face procurator pe frate, Nicolae, şi pe „Baptistam Wewelli, Graecos itidem de Candia“, pentru un proces cu un Cameniţean.

(Ibid., p. 751.)

CCCXCVI.

Miercurĭ înnainte de Translaţia Sf. Stanislas 1596.

„Quietatio Ioseph Popowic de Szocawa.“

Gh Palamedes, pentru el şi frate, Manuel, recunoaşte că li s'a plătit o datorie a tatăluĭ, Mihaĭ (mort), de Popowic, „ad praesens sacrifico ritus armenici“.

(Civilia, l. c., p. 596.)

CCCXCVII.

Sîmbătă după Asumpţia Marieĭ (17 August) 1596.

Proces în care şi „famatus Antonius Catacallo, Graecus, advena leopoliensis“, e citat.

(Consularia. l. c., pp. 1334-5.)

CCCXCVIII.

Lunĭ după „Nativitatis Virginis“ (9 Septembre) 1596.

Afacerea luĭ Massapeta.

(Civilia, l. c., p. 585.)

CCCXCIX.

Miercurĭ după Sf. Martin (13 Novembre) 1596.

Întăiŭ o protestare în contra sechestruluĭ luĭ Toros, de către Nicolae şi Ioan Nevridi. Apoĭ Ioan face plenipotent pe Nicolae.

(Ibid, p. 630.)

CCCC.

Sîmbătă după Visitaţia Marieĭ (5 Iulie) 1597.

„Honorabilis Makario, Iegumeno, monachus monasterii Sancti Nicolai de Bukorest, civitate Moldaviae“, protestează

„contra honestum Kosi[1] Domestico Neuredi, Graecum de Iasi, civitate Moldawiae, pro eo quia hic idem Kosi, una cum eodem Makario monacho existens Crakowiae, in anno Domini 159[0] sexto, die 18 mensis ianuarii, res quasdam ecclesiasticas, in scrinio nuncupato sepeth occlusas ab eodem Makario Monacho acceperat, quas iuxta mandatum praedicti monachi Leopolim advecturus atque eas ipsas honesto Korici Ianakj, mercatori walachiensi, vel, in absentia ipsius, cuipiam alii insigni ac bene noto mercatori redditurus erat. Qui quidem Kosi, veniens hic Leopoli, non ita prout ipsi a praefato monacho demandatum erat, se gessit, verum res easdem, partim apud famatum Leonardum Bersano, Italum, civem leopoliensem, in florenis nonaginta octo polonicalibus, partim vero apud quendam Davidem, Iudaeum leopoliensem, specifice vero calicem in florenis quinquaginta septem polonicalibus oppignoravit.“ Cere despăgubirĭ de 300 de talerĭ.

(Consularia, l. c., pp. 863-4)

CCCCI.

Miercurĭ după „Nativitatis Mariae“ (9 Septembre) 1598.

Apare „Generosa Chrisaphina, filia olim Illustris et Magnifici domini Iankula, Pallatini quondam valachiensis, consors vero olim nobilis Antonii Cathacalo, Graeci, incolae leopoliensis, relicta vidua“, represintată prin Simon Kinost, „suo et filiarum suarum, nempe Annae et Margaretae, nominibus“, şi face „in suum verum legittimum ac indubitatum plenipotentem atque mandatarium Illustrem et Magnificam dominam, dominam Mariam Iankulina, matrem suam charissimam, dans et conferens illi plenariam et omnimodam facultatem ac potestatem bona sua immobilia in insula Chios dicta habita, quocumque nomine vocitata, praesertim vero lapideas duas in praedicta insula consistentes, sub potestate sua accipiendi, acceptas vendendi, dandi, donandi, commutandi, alienandi et in suos suorumque successorum usus quos meliores noverit, convertendi, necnon ad

[1] «Chir.»

omnia debita a quibusvis debitoribus olim marito suo Antonio Catacallo, tum etiam sibi contracta, necnon fidele depositum a nobili ac famato Georgio Grammatico, Graeco, civi galatensi, ad Constantinopolim sittae, summam octingentorum talerorum antiquorum repetendi pro eaque iure vel amicabilibus modis agendi, iuramenta suscipiendi, deferendi, referendi, sententias audiendi, suscipiendi a non susceptis et gravantibus appellandi, appellationes revocandi, alium vel alios prolocutorem vel plenipotentem seu prolocutores et plenipotentes loco sui substituendi, promittens ea omnia pro rato, grato firmoque se suscepturam, quicquid dicta sua charissima mater in praemissis fecerit, egerit atque constituerit, non secus atque si ipsa per se id faceret, in forma mandati plenissima atque perfectissima.

(*Ibid.*, pp. 1416-7.)

CCCCII.

Marțĭ înnainte de Epifanie (5 Ianuar) 1599.

Proces între „vectores actores et Theodorum Amorosi atque Cosmam de Campis, Graecos, advenas leopolienses, citatos occasione damnorum ex commoratione in Czarnowcze et Sniathyn cum vino malmathico diutius quam dictum et praedictum erat, perpessorum habita“.

(*Advocatialia*, XII, p. 5.)

CCCCIII.

Joĭ după Epifanie (7 Ianuar) 1599.

O datorie a luĭ „providus Buchdam, Armenus de Soczawa“, către Campis.

Și despre o datorie a luĭ „providus Wonczul, Walachus de Iassy“, către acelașĭ. Și alta a aceluiașĭ către acelașĭ.

(*Ibid.*, p. 6.)

CCCCIV.

Vinerĭ după Epifanie (8 Ianuar) 1599.

Arestare de 11 caĭ și două care ale luĭ Onciul pentru Campis.

(*Ibid*, pp. 7-8.)

CCCCV.

Lunĭ după Epifanie (11 Ianuar) 1599.

Onciul recunoaște împrumutul către un cărăuș polon din Camenița.

(Ibid., pp. 10-11.)

CCCCVI.

Lunĭ înnainte de Agnes (18 Ianuar) 1599.

Datorie a luĭ „Bochdan, Armenus de Szoczawa".

(Ibid., p. 30.)

CCCCVII.

Marțĭ înnainte de Agnes (19 Ianuar) 1599.

I se arestează luĭ Bogdan Armeanul din Suceava doĭ caĭ.

(Ibid., p. 31.)

CCCCVIII.

Lunĭ după Sf. Dorotea (8 Februar) 1599.

Procesul luĭ „providus Chaceris, Armenus de Szocawa, civitate Valachiae", contra unuĭ Evreŭ care nu-ĭ plătise „undecem cutes turcie saffianx *(sic)* [1] nuncupate".

(Ibid., p. 99.)

CCCCIX.

Sîmbătă după Toțĭ Sfințiĭ (6 Novembre) 1599.

„Providus Gregorius Valachus ad instantiam nobilis Ioannis Foscarini, Venetiani, corporaliter, feria secunda proxima [=9] sic iurare: quod ille liber missus et pronunciatus sit in valachico itinere ex famulicio a domino suo; quod ubi praestiterit, liber ab impeticione ratione talis securicii *(sic)* erit...."

(Consularia, l. c., p. 507.)

---

[1] Săftian.

CCCCX.

Joĭ, Sf. Vit și Modest (15 Iunie) 1600.

Leonard Persano, Italian, în numele „honesti Baptistae Vevelli, Itali de Candia“, atacă pe nobilem Dziani Semitecolo, Venetianum, Magnifici ac Generosi domini Bartholomaei Paruta, Venetiani, famulum“, pentru o datorie de 38 de florinĭ de aur.

(*Advocatialia, l. c.*, pp. 768-9.)

CCCCXI.

Sîmbătă după Concepția Marieĭ (9 Decembre) 1600.

Un proces al tutorilor moștenitorilor luĭ Confortino cu „Formosz Valacho, suburbano leopoliensi“.

(*Ibid.*, p. 930-1.)

CCCCXII.

Vinerĭ după Dumineca Iubilate (18 Maiŭ) 1601.

„Honestus Baptista Wevelli, mercator graecus, advena leopoliensis“, face procurator pe Leonardo Bersiano, Italian, în genere.

(*Ibid.*, pp. 1123-4.)

CCCCXIII.

Acelașĭ face, pentru niște procese în Polonia, plenipotențiar pe „honestum Theodorum Petropolo, Graecum, famulum suum“.

(*Ibid.*, p. 1224.)

CCCCXIV.

Lunĭ după Exaudi (4 Iunie) 1601.

Proces între „infideles Eliam Nassanowicz et Marcum, Iudeos, factores Generosorum Pauli Orzechowski, succamerarii chelmensis, et Nicolai Vrowiecki, capitanei chelmensis, teloneatores terrarum Russiae et Podoliae“, și Bersaneo. Acesta spune că n'a garantat față cu eĭ, ci „quantum simpliciter ad rationem telonei centum florenos vel centum

quinquaginta promisisse dare, residuum vero ad adventum praedicti Baptistae expectare illos debere". Se decide că va jura citatul.

(*Consularia*, XIX, pp. 185-6.)

CCCCXV.

Vinerĭ după „Corpus Christi" (22 Iunie) 1601.

Gheorghe Condoleo, Cretan și Laskari Pragiota din Constantinopol aŭ contract cu cărăușiĭ pentru malvasia adusă „a ripa Danubii" prin Moldova.

Sînt pomenițĭ Iașiĭ: „ex Stepanowice vero, civitate valachica, in arbitrio erit eorundem mercatorum, vel per Cameneciam, vel per Sniatynum iubere proficisci".

(*Advocatialia*, *l. c.*, p. 1176 și urm.)

CCCCXVI.

Marțĭ în ajunul Sf. Iacob Apostolul (24 Iulie) 1601.

„Andreas Zychowic, plebanus uchrinoviensis", face plenipotent pe „Generosum dominum Hyeronimum Rozrezowskj de Rozrazow, rothmagistrum Illustris ac Magnifici Palatini Moldaviae", etc., contra luĭ „famatum Simonem Duchna, aurifabrum quondam leopoliensem, nunc vero a civitate dicta sese absentantem", pentru o datorie a acestuia.

(*Consularia*, XIX, p. 271.)

CCCCXVII.

Miercurĭ a doua zi după Sf. Sofia (1-iŭ August [1]) 1601.

„Fideiussoria pro Baptista Vevelli." Anunță că „famatus Baptista Vevelli, Venetianus", cerîndu-i-se „quatenus sese Generoso Ioanni Swosowsky ex parte depositorialis contributionis a vino malmatico provenientis iuxta prorogationem S. R. M. ante discessum suum a civitate hac leopoliensi iustificet", răspunde că n'are a da nimic, „siquidem ante prorogationis tempus vina malmatica ad emporium leopoliense invexit, a quibus contributionem depositorialem

---

[1] E însășĭ ziua Sf. Sofiĭ.

persolvit". Are chitanță. Nu i se permite totuşĭ a pleca. Nefiind nimenĭ din partea adversă, lasă garant pe Leonard „Bersaneo", cetățean lemberges, până la întoarcere.

(Ibid., pp. 150-1.)

CCCCXVIII.

Lunĭ înnainte de Sf. Petru ad Vincula (14 Ianuar) 1602.

Advocatul şi doĭ scabinĭ juraţĭ, „ad instantiam famati Stanislai Szembek, civis leopoliensis, famati Baptistae Veveli, Itali, rogati amici", arată că aŭ fost la casa luĭ Ioan Lukassowic, scabin lemberges, lîngă Constantin Corniact, unde află pe „praedictum Baptistam Veveli in lecto decumbentem, qui, aegre assurgens et in sella residens, revinctis fasciis et emplastribus, per famatum Fridericum Gros, chirurgum, civem leopoliensem, obduxit et manifestavit illis vulnus in summitate frontis supra oculum sinistrum sectum enorme, quod idem chirurgus ad cranium usque penetrasse, ex eo quod duo fragmenta ossium exemptasse dicebat. De qua se vulneratione idem Baptista Veveli sic rem gestam enaravit". Numeşte penipotenţiar pentru instrucţie şi proces pe Gorycius Ferendarius, jurat din Lemberg. Expunerea e în poloneşte.

(Ibid., pp. 706-7.)

CCCCXIX.

Marţĭ înnainte de Petru ad Vincula (15 Ianuar) 1602.

Ioan Kaluski, hirurg, Balcer, „artis chirurgiae socius", Gheorghe Achelli, după cererea luĭ Stanislas Szembek, fac declaraţie în aceiaşĭ afacere (în poloneşte).

(Ibid., pp. 714-5.)

CCCCXX.

Marţĭ după Purificaţia Marieĭ (5 Februar) 1602.

„Honestus Simon, Armenus de Soczawa", pentru o datorie ce reclamă.

Se pomeneşte des „Paul Deszpot".

(Advocatialia, l. c., pp. 1480-1.)

CCCCXXI.

Sîmbătă după Înnălţare (18 Maiŭ) 1602.

Apare Dimitrie Georgiowic, Grec din Zamosc, şi recunoaşte datoria de 2.888 de talerĭ şi jumătate (=12 „triplices grossi") către „Venerabili domino Merdari, Metropolitae soczaviensi, moderno archimandrito Drohobicz, in ditione Illustris et Magnifici domini Constantini, ducis ostrogiensis, avunculo suo". E garant Anastase Gheorghe, din Žamosc. Urmează învoiala între ceĭ doĭ Gheorghe.

(*Ibid.*, pp. 1670-2.)

CCCCXXII.

Lunĭ după Visitaţia Marieĭ (8 Iulie) 1602.

Gheorghe Achieli, Candiot, face plenipotenţiar pe Leonard Bersiano" şi Baptista Veveli, Italus mercator".

(*Ibid.*, p. 1735.)

CCCCXXIII.

Vinerĭ înnainte de Margareta Virgo (19 Iulie) 1602.

Proces al luĭ Marcian Mozawiec, servitor al luĭ Ioan Zwoszowsky, „notarius terrestris leopoliensis", contra luĭ „famatum Baptistam Vevelli, Graecum, citatum occasione non praestitae solutionis exactionis ducillaris, in anno 1599, sub tempore prorogationis eiusdem, ab aliquot decadibus cuffarum vini malmatici provenientis lato, quandoquidem pars citata asserit se eiusmodi exactionem persolvisse, quod et quietatione eo nomine obtenta deducit, seque postea nec quicquid vini malmatici sub ea prorogatione habuisse, nec cum honesto Georgio Kiriaki simultaneatum eo tempore gessisse, quo in regestris reperitur advectum vinum malmaticum, probaturumque se id offert". Jură „se simultaneam negotiationem cum Kiriaki, in anno 1599, mense octobri et intra non praestitisse, nec in cura eiusdem Kiriakj eo tempore suas merces qualescunque habuisse".

(*Consularia, l. c.*, p. 693.)

CCCCXXIV.

Sîmbătă după Sf. Petru ad Vincula (3 August) 1602.

„Famatus Baptista Vevelli, Italus", presintă scrisorĭ ale luĭ Gheorghe Mniszek (în polonește; Cracovia, 13 Iulie 1602).

(Ibid., p. 719-20.)

CCCCXXV.

Sîmbătă înnainte de Sf. Martin (9 Novembre) 1602.

Apare Bersiano și face plenipotențiar pe „Generosum Ianaki Simota, Graecum, aulicum, Illustris et Magnifici domini, domini Palatini Moldaviae, et nobilem Baptistam Vevelli, Italum, mercatorem, absentes tanquam praesentes..., ad repetendam... summam trecentorum octoginta aureorum florenorum debiti sibi per infidelem olim Iacobum Felenkino, Iudaeum constantinopolitanum, nuper in civitate Iassy Moldaviae defunctum..., idque ex bonis et mercibus eiusdem debitoris sui, ad praesens Chocimi, in confinio regni, existentibus".

(Advocatialia, l. c., pp. 1897-8.)

CCCCXXVI.

Marțĭ după Vit și Modest (17 Iunie) 1603.

Iacob Scholc, „patruus" și tutor al copiilor luĭ Stanislas Scholc, numește pe Stanislas Wilczek, din Lemberg, mandatar pentru adunarea datoriilor „per quascumque personas in terris Walachiae" față de Stanislas.

(Consularia, l. c., p. 1147.)

IV.

DOUĂ NOTIȚE.

A.

O NOTĂ DESPRE ROMÎNĬ ÎN VEACUL AL XVII-lea (WILLIAM LITHGOW).

D. Marcu Beza dădea, de curînd, în unul din ultimele foiletoane ale „Romînuluĭ“ din Arad, ştirĭ despre Romînĭ din călătoria luĭ William Lithgow.

Academia Romînă n'are originalul engles, dar dintr'o traducere neerlandesă luăm locurile de care e vorba, adăugind o traducere şi note.

I.

Willem Lithgouws negen-thien jaarige Lant-Reyse uyt Schotland na de vermaerde deelen des Werelts, Europa, Asia ende Africa. Amsteldam, Iacob Benjamin, 1656.

....Ende hier moet ick met smerte verhalen de groote schade die S. Thomas Glover geleden heeft by den Hertog van Moldavia, dien hy tot syn groote kosten twee iaren langh tot synent onthaelde, ende hem met een groote somme gelts ende andere behoeftigheden besorgde na sijn staet. Desen Hertogh ofte Prins van Bugdonia wierdt van sijn Heerlijckheden door Achmet berooft, ende is herwaerts gevlucht nae de christen Ambassadeurs om secours: doen nu al de andere hem af-sloegen, heeft hem den E. Heer voornoemt alleen aen-genomen ende onderhouden, ende heeft wel ernstelijck gearbeydt by den Grand-Senjoor ende sijn Raet dat hy in sijn voorighe stant mochte herstelt worden, maer hy en konde niet verwerven. Endelijck, Thomas Glovers

5-jarighe ambassaetschap verloopen zijnde, en, den Hertogh heymelijck verstaen hebbende dat Sr. Paulus Pinder in sijn plaets soude succedeeren (ghelijck het oock al te vroegh geschiede), is desen Prins van Moldavia in het aenbreecken van den dagh heymelijck deurgegaen na Constantinopolen, ende, als eer de middag aenquam, keerde hy het rockijen om, en liet sich op sijn Turcks besnijden, ende liet sich voor al sijn groote Hertoghdom slechts paeyen met eenen palleys ende een jaerlijcxse pensioen van 12.000 guldens geduerende sijn leven. Doen den Ambassadeur en ick dit vernomen hadden, waren wy verbaest ende onvernoegt. Hy was den ambassadeur over de 15.000 guldens schuldigh: eer ick nochtans mijn afscheydt van Galata nam, gingh ick tweemael na hem toe met Sr. Thomas, ende saghen dat hy een groot gesleep van Turcken achter hem hadde: doen hy my sagt, heetede hy my wellekom, want wy haaden te vooren twee maenden langh by malkanderen gewoont in des ambassadeurs huys.

...Și aicĭ aș putea spune cu greŭ paguba cea mare ce a suferit-o Toma Glover din partea Domnuluĭ Moldoveĭ[1], pe care-l ținuse la el timp de doĭ anĭ cu cheltuială mare și cu o mare sumă de banĭ și cu alte ajutoare-l sprijinia ca să-șĭ capete Scaunul. Acest Voevod saŭ Domn al Moldoveĭ fusese despoiat de Domnia sa de către [Sultanul] Ahmed și fugise într'acoace, la ambasadoriĭ creștinĭ, pentru ajutor: refusîndu-i-l toțĭ ceĭlalțĭ, acest domn [ambasador] singur l-a primit și l-a ținut la el, și a lucrat de fapt pe lîngă Sultan și Sfatul luĭ ca să poată fi restabilit în starea-ĭ de maĭ înainte, dar n'a putut izbuti. În sfîrșit, ambasada de cincĭ anĭ a luĭ Toma Glover încheindu-se, și Domnul aflînd în taină că domnul Paul Pinder va veni în loculluĭ (precum s'a și întîmplat prea curînd), acest Domn al Moldoveĭ plecă în taină la Constantinopol, și, sosind la amiazi, și-a întors cojocul : puse să-l circumcidă și căpătă pentru toată Domnia luĭ cea mare atîta: un palat și o pensie anu-

---

[1] Bogdan Sasul, care-șĭ zicea Ștefan Bogdan Despot. (V. asupră-ĭ articolul mieŭ care va apărea în «Mélanges Ch. Bémont».)

ală de 12.000 de florinĭ în tot cursul vieţiĭ. Cînd ambasadorul şi cu mine am aflat aceasta, ne-am năcăjit, dar fără să putem face ceva. Era dator ambasadoruluĭ cu peste 15.000 de florinĭ şi, înnainte de a mă despărţi de Galata, am fost de două orĭ la el cu d. Thomas, şi am văzut că avea după dînsul un mare alaiŭ de Turcĭ; cînd m'a văzut, mi-a dat bineţe, căcĭ înnainte de aceasta stătusem două lunĭ împreună, în casa ambasadoruluĭ...
(Pp. 78-9.)

II.

(Ardealul:) Hier heb ick over al beleeft ende vriendelyck volck gevonden, ende het gemeene gepeupel latijn hooren spreecken, en soo doen gemeenlijck alle de Hongeren....

...Doch nu, dit godts-dienstighe lant adieuw seggende, ende krupsende de noordt-passagie der berghen, ghenoemt de Noorder Bergh, quam ick binnen Moldavia; alwaer ick tot een wellekomst in het midden van een aengrensende bosch van ses moordenaers omcingeldt wiert, welche Hongaren en Moldaviers waren: uyt wiens handen, door veel bidens en smeeckens, mijn leven gesalveert hebbende, ben ick van al mijn turckse gewaet en tsestigt hongerse ducaten berooft gheweest, jae kael ende berooydt geworden; behalven dat se my mijn patenten en besegelde brieven wedergaven: dit ghedaen zijnde, hebben se my, tot haer meerden verseeckeringhe, wat aen een hant geleydt, ende hebben myn naeckte lichaem omtrent mijn middel aen een eycken boom met mijn armen ruggewaerts vast gebonden; sweerende, dat, soo ick om hulpe riep, ofte har desseynen voor der soonen ondergangh hindelijck waere, wederkeeren ende my vermoorden souden; doch dan beloofden sy my op vriye voeten te stellen. Maer, den avondt my overwallende, ende sy my vergeten hebbende, bleef ick vast staen in grooten anghst ende benauwtheydt van wolven en wilde verckens, tot's morghens toe; en doen wierd ick, door Godts voorsienigheydt, door een troup herders verlost; dewelcke my met een van haer eyghen langhe oude

kocken kledende ende met dranck ende spijse verquickende, door eene van haere compagnons vijf mijlen weeghs hebben geconvoyeert nae de Heere van dat Landt, den Baron Starhoudt, een gereformeerde, uyt Moldavia geboortigh, by wien ick vijftien daeghen vertoefde. Ende alhier wierdt al mijn schade ryckelijck vergoet, door sijn eyghen mildadigheydt ende genereuse cosyns, sijn naburighe vrienden. Ende wilden niet lijden dat ick dieper in het landt trock, om dat de Turcken soo jaloes over de vreemdelighen waren, aengesien dat dit landt eerst onlanghs haer afhandigh wierdt ghemaeckt, door een christen Prins, met wien ick verkeerde tot Constantinopolen, ten huyse van Sir Thomas Glover, den ambassadeur. Welick liet my van desen Edelen Heer raden ende hem alle behoorlicke danckbaerheydt voor sijn sorghe en respect tot mywaerdts toonende sondt hy een leydtsman met my, die my twee daghen langh geleydede door een gedeelte van Podolia, het opperste landt van Polen, grensende aen Tartaryen. De heeft van dat landt vont ick onbewoont en woest, door de invallen den Tartaren.

Aicĭ [în Ardeal] am găsit o nație prietenoasă peste orĭce închipuire, și am auzit oamenĭ de rînd vorbind latinește, și așa fac de obște toțĭ Unguriĭ...

...Dar acum, lăsînd rămas-bun acesteĭ țerĭ creștine, și prin pasul de Miazănoapte al munților, zișĭ munțiĭ nordicĭ, am venit în Moldova, unde, ca „bun-sosit“, am fost încunjurat, în mijlocul uneĭ pădurĭ de la hotar, de o sută de ucigașĭ, cari eraŭ Ungurĭ și Moldovenĭ: din ale căror mînĭ scăpîndu-mĭ viața prin multe făgăduielĭ și dibăciĭ, am fost despoiat de toate veșmintele mele turceștĭ și de șeĭzecĭ de ughĭ și bătut, de și mi-aŭ dat înnapoĭ patentele și scrisorile pecetluite. După ce aŭ făcut așa, mi-aŭ legat mînile și m'aŭ prins tare pe trupul gol pe la mijloc de un stejar, cu mînile la spate, juruindu-se că, dacă aș chema în ajutor, orĭ de li-aș împiedeca planurile înnainte de apusul soareluĭ, se vor întoarce și mă vor ucide, dar atuncĭ făgăduiaŭ să-mĭ dea

drumul. Ci, căzînd asupră-mĭ seara, și eĭ uitîndu-mă, am rămas cu strîngere de inimă mare și cu frică de lupĭ și alte fiare, până în ziuă, și atuncĭ, cu voia luĭ Dumnezeŭ, am fost liberat de o ceată de păstorĭ, carĭ, îmbrăcîndu-mă cu unul din sumanele lor lungĭ și vechĭ și săturîndu-mă cu băutură și cu mîncare, mă duseră cale de cincĭ mile la domnul Ținutuluĭ, boierul Starhoudt *(sic!)*, un reformat, de loc din Moldova, la care am petrecut cinsprezece zile. Și aicĭ toată paguba mi-a fost răsplătită din bielșug, prin milostivirea luĭ și a rudelor și prietenilor luĭ. Şi n'aŭ voit să întru maĭ adînc în țară, pentru că Turciĭ sînt așa de bănuitorĭ față de străinĭ, ca uniĭ carĭ și-aŭ supus țara numaĭ de puțin timp, printr'un prinț creștin, cu care am stat la Constantinopol, în casa luĭ sir Toma Glover. Care [boier] mi-a dat sfaturĭ prin aceștĭ nobilĭ domnĭ și, arătîndu-mĭ toată recunoștința cuvenită pentru grija și considerația față de mine, a trimes un localnic cu mine, care m'a dus două zile printr'o parte din Podolia, regiune de sus a Polonieĭ, la hotarele tătăreștĭ. Am găsit jumătate din această țară nelocuită și pustie, de pe urma năvălirilor Tatarilor...

(VIII, 46.)

B.

O CULEGERE DE DESEMNURĬ COLORATE ÎNFĂȚIȘÎND PE ROMÎNĬ.

De curînd Academia Romînă a primit un mare și frumos album cuprinzînd și costume din Ardeal. O bună parte din paginĭ daŭ pe principiĭ Ardealuluĭ, tipurĭ de Ungurĭ și de Sașĭ, dar atîtea privesc pe Romîniĭ de dincolo și ceĭ de dincoace.

O înșirare și descriere a lor se dă aicĭ, cu părere de răŭ că nu putem adăugi măcar reproducerea uneia din frumoasele planșe.

Ein Brettschneider aus Zeckellandt.—Haină neagră, toiag, plete lungĭ, opincĭ.

Ein Popa oder Dorff-Pfaff in Siebenbürgen. — Calotă albastră, plete, barbă rotundă, cojoc cu înflorriturĭ roșiĭ și negre, cu ițarĭ surĭ și opincĭ. Toiag.

Ein Siebenbürger Wallach der sich berathschlagt.—Căciulă țurcănească, tolbă cu țarțamurĭ prinsă cu o curea, brîŭ albastru, opincĭ.

Ein Siebenbürger Wallach in der Klag[1]. — Capul gol, suman negru, mănușĭ negre fără degete.

Ein Pacurar oder ausgelehrnter Schaff.—Cojoc cu lîna în afară, glugă, opincĭ, bîtă.

Eine spazierende Wallache im Sommerhabit.— Ca un fel de pălărie albă, cămeșă albă, cusută la gît și la umăr, fotă cafenie cu dungĭ albastre, brîŭ albastru, opincĭ, cerceĭ. Toarce.

---

[1] În doliu.

Eine Wallachin aus dem fogarascher District.—Legătură în formă de turban, cărare pe frunte, cerceĭ marĭ galbenĭ, cămeșă și opincĭ ca maĭ sus, pestelcă neagră, deschisă la piept, aumônière albă și toiag.

Eine wallachische Meyerin bey einer Stadt. — Cozĭ în jurul capuluĭ, cerceĭ galbenĭ, broboadă ridicată pe frunte, cojoc cusut cu negru, roșu și verde, fotă brună cu dungĭ albastre peste fustă neagră, cizme.

Ein affgebutzter wallachischer Mensch *(sic)* in Siebenbürgen.— Fată cu monete într'un coif de păr, cu panglicĭ roșiĭ pe spate, cerceĭ galbenĭ, pieptar negru cu rîndurĭ de mărgele, cămeșă cusută la gît și umerĭ, brîŭ roșu, fotă brună cu liniĭ albastre peste fustă neagră, opincĭ.

Ein walachischer Mensch im Winterhabit.—Legătură roșă peste păr în frunte, legătură de cap, pieptar negru, suman sur cu mînecĭ marĭ, brîŭ albastru, peste care legătură cu boabe de chihlimbar; fotă brună cu liniĭ albastre pe tustă neagră, opincĭ.

Ein Wallach aus dem Hertzogen Siebenbürg.—O pălărie mare cu un fel de pene, peste cămeșă suman cu cusăturĭ albastre, tolbă cu franjurĭ, opincĭ, halebardă.

Ein wallachisches Ochsen-Knecht beym Fuhrwesen.—Pălărie cu vîrf în față (ca ale Împăraților bizantinĭ), suman albastru cu căptușeală roșie, brîŭ albastru, cuțit, opincĭ.

Patru pe o foaie: Caluger sive monachus,— cu căptușeală albastră. Popa sive clericus (ca maĭ sus). Bojar sive nobilis,— calpac cu fund roșu, haină de desupt verde, de de-asupra „grenat", brîŭ roșu deschis, șalvarĭ roșiĭ, papucĭ galbenĭ. Bojarin, căciulă mare de samur, păr despărțit pe frunte, haină de de-asupra galbenă, cu blană și căptușală roșie rochie dedesupt largă, verde, papucĭ galbenĭ.

Ein Biskup oder wallachischer Bischoff.

Ein Jegumen oder griechischer Pfaff.— Căptușeală albastră, papucĭ, mătăniĭ.

Eine Nonne in der Wallachey. — Cu mătăniĭ.

Ein vornehmer Boyar in der Wallachey.—Căciulă cu fund roșu, păr lung, barbă rasă. Haină dedesupt rosă cu căptu-

șeală verde, brîŭ roșu cu galben ; giubea albastră cu blană sură, șalvarĭ roșiĭ, papucĭ galbenĭ.

Eine Vornehme Boyarin in de Wallachey.— Șlic de samur, haină de de-asupra galbenă cu florĭ, blană de samur, rochie dedesupt albastră, papucĭ galbenĭ.

Ein gemeiner Mensch in der Wallachey. — Cozĭ pe cap, legătură cu panglicĭ roșiĭ ; pieptar albastru tivit cu roșu, brîŭ roșu, fustă albastră peste cămeșă albă cu florĭ albastre ; cizme galbene.

Baur und Bäuerin im Winterhabit. — Bărbatul cu căciulă, plete, laibăr alb cu manșete roșiĭ, brandenburgurĭ negre, brîŭ albastru, cuțit, șalvarĭ, opincĭ, toiag. Femeia cu turban, pieptĭ albaștri, mintean cafeniŭ cu florĭ albastre, fotă cafenie cu dungĭ verzĭ, galbene, roșiĭ, fustă albastră, cizme negre.

Bauer und Bäuerin in der Sommertracht. — Ca maĭ sus, fără căciulă și mintean, el; ea, cu picioarele goale, furcă și fus.

Ein Sau-händler aus der Wallachey.—Ca țeranul din n-l precedent, dar căciulă albă, basma albă în brîŭ.

Ein gemeines Weib aus der Wallachey.— Capul înfășurat ca al Săsoaicelor, pieptĭ albaștri, mintean (ca în antepenultim); rochie albastră, pestelcă albă brodată pe margenĭ, cizmulițe galbene.

Eine Bäuerin in der Wallachey.—Căiță, pieptĭ, brîŭ, mintean, rochie și cizmulițe ca maĭ sus, dar fotă închisă cu liniĭ albastre, roșiĭ, galbene.

Ein Fuhrmann aus der Wallachey. —Căciulă albă, cojoc cu lîna în afară, haină deschisă cu manșete și guler roșiĭ, brîŭ albastru, micĭ brandenburgurĭ negre. Pantalonĭ largĭ cafeniĭ, cizme negre, biciŭ.

Ein Wallach in der Klag. —Capul gol, cămeșă, brîŭ albastru, șalvarĭ ca sus, opincĭ, toiag.

Eine Wallachin im Sommer-Habit.—Ca în ultimul tabloŭ împătrit.

Ein Siebenbürger Jude.

Ein hesslicher Feld-Zigeüner.— Cu căciulă roșie, margine albastră, galbenă, cizme galbene, căldare.

Eine auffgbutzte Zigeünerin.— Capul cu conciŭ, monede, ştergar alb cu dungĭ roşiĭ, cojoc cu cusăturĭ negre şi roşiĭ, fustă albastră cu dungă galbenă roşie, şorţ verde cu margine brodată albă, pe braţ o coşarcă, în mînă un vătrar.

Eine zigeünerische Braut.—Florĭ în păr, panglicĭ roşiĭ, banĭ la gît, cămeşă cusută cu roş şi albastru, fustă albă, şorţ verde brodat, cizmuliţe turceştĭ roşiĭ.

Adausurĭ de Frantz Neuhauser. Şi „Ein wallachischer Baur bey Hermanstadt“ : în alb numaĭ, cu pălăria pleoştită, brîŭ cu ţinte, cuţit şi punguţă, traistă prinsă cu piele, opincĭ, băţ. În fund case de bîrne şi coşar de vacĭ pe picior întreit.

Pe legătură : Trachten-Carnet von Siebenbürgen, 1792.

TABLA NUMELOR.

A

B

C

D

E

F

G

H

J

K

L

M

N.

O

P

R.

Ş

T

V

W

Z

TABLA LUCRURILOR.

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

O

P

R

S

Ş

T.

U.

V.

Z.

ERATA.

P. 8, r. 18 de sus ceteşte : utpote pentru : u pote.
P. 9, r. 7 de jos „ confinium pentru : cfinium.
P. 9, r. 12 de sus „ aliter : avliter.
P. 12, r. 4 de sus „ promisse pentru promissione.
P. 13 (15), r. 7 de sus „ quinta pentru : quella.
P. 13 (16), r. 13 de jos „ patria pentru : presens.
P. 16, r. 13 de sus „ fert pentru: fort.
P. 48, r. 17 de jos „ consuspicat, în loc de consuspicaturi
P. 66 (72). E vorba de Ioan Sigismund Zápolya.
P. 111, n-le CXXXVIIII-IX ceteşte : Reinholdt pentru Reinhardt.
Pp. 111-2, n-l CXLII, data e Danzig, ca şi, se pare, la n-l CXLIII.
P. 116, n-l IV, r. 2 de sus ceteşte : Tatarĭ pentru : Cazacĭ.
P. 190, r. 8 de sus „ Székely să fie pentru : să fie.
P. 200, r. 15 de sus „ e *dus* de Caimacam.
P. 203, n-l CLXXVII, r. 5 de sus ceteşte : cham pentru sham.
P. 288, n-l CCCXCV, e tot din corespondenţa italiană. În nota 2 dragomanul e Ghica.
P. 311, n-l LXI, ceteşte : Armenus pentru : Armeous.
P. 320, n-l XCVII pare a fi usiones, nu : usurus.
P. 325, n-l CXI, r. 2 de jos ceteşte : percepta pentru : pecepta.
P. 334, r. 2 de jos ceteşte : civium pentru : civim.
P. 359, n-l CCVII, r. 3 de sus ceteşte : quia pentru : qua.
„ n-l CCVIII, r. 2 de sus „ constantinopoliensis pentru : constantinopolienis.
P. 365, n-l CCXXII, r. 3 de jos ceteşte : *Relaţiĭ* pentru : *Călătoriĭ*.
P. 376, n-l CCXXXII, rîndul ultim ceteşte: polonicae pentru: Poloniae,
P. 416, r. 2 de sus ceteşte : Petro pentru : Petrs.